

PALA, G. - PETRIČKO, D.

APLIKÁCIA ALTERNATÍVNYCH PRÍSTUPOV V JUSTÍCII NA SLOVENSKU I.

ISBN 978-80-555-2770-3

9 788055 527703

**PREŠOVSKÁ UNIVERZITA V PREŠOVE
A
MINISTERSTVO SPRAVODLIVOSTI SR**

PAĽA, G. – PETRIČKO, D.

**APLIKÁCIA ALTERNATÍVNYCH
PRÍSTUPOV V JUSTÍCIÍ NA SLOVENSKU
I.**

Zborník príspevkov z konferencie Aplikácia alternatívnych prístupov v justícii na Slovensku I. konanej 27.05.2021 vychádza v rámci národného projektu „Budovanie a posilnenie alternatívneho riešenia súdnych sporov prostredníctvom mediácie a efektívneho využívania nástrojov restoratívnej justície v Slovenskej republike”, ktorý je súčasťou operačného programu Efektívna verejná správa. Projekt je podporený z Európskeho sociálneho fondu.

Názov:

Aplikácia alternatívnych prístupov v justícii na Slovensku I.

Edítori:

prof. ThDr. PaedDr. Ing. Gabriel Paľa, PhD.
JUDr. Daniel Petričko, PhD.

Všetky práva vyhradené. Toto dielo ani jeho časť nemožno reprodukovať bez súhlasu majiteľa práv.

Recenzenti:

doc. JUDr. Eva Szabová, PhD.
doc. JUDr. Simona Ferenčíková, PhD.
PhDr. Vladimír Cehlár, PhD.

Obrázok na obálke: <https://www.kansasjudicialcouncil.org>

Vydala Prešovská univerzita v Prešove vo Vydavateľstve Prešovskej univerzity, Prešov, 2021.

ISBN 978-80-555-2770-3

OBSAH

<i>Samuel Burský</i> Systém probácie a trestnej mediácie v SR a dôvody pre potrebu jeho reformy	5
<i>Marek Rajnič</i> Trest domáceho väzenia - stav po 15 rokoch	18
<i>Martin Baločko</i> Nahradenie väzby dohľadom probačného a mediačného úradníka s použitím technických prostriedkov	26
<i>Tatiana Demitrová</i> Podmienečné prepustenie z výkonu trestu odňatia slobody s elektronickým monitoringom	45
<i>Ján Lukáč</i> Elektronický monitoring v ZVJS	53
<i>Rudolf Pilarčík</i> Aktuálne problémy pri zabezpečovaní efektívnej kontroly rôznych obmedzení a povinností odsúdených v rámci probačného dohľadu	61
<i>Simona Marcinová</i> Niekoľko úvah k inštitútu zmieru z pohľadu jeho využitia v aplikačnej praxi	65
<i>Tomáš Balogh</i> Trestná mediácia z pohľadu vedúceho prokurátora	77
<i>Tomáš Župík</i> Podmienečné upustenie od potrestania ako nástroj restoratívnej justície	83
<i>Ján Kovalčík</i> Aktuálna problematika súvisiaca s postavením obetí z pohľadu policajného zboru	101

<i>Renáta Ďurkechová</i> Restoratívna justícia na Slovensku cez juristickú prizmu	120
<i>Blažena Glankovičová</i> Aktuálna problematika výkonu trestu povinnej práce	160
<i>Alena Gulánová</i> Povinnosť odsúdeného osobne sa hlásiť v určených lehotách v ochrannom dohl'ade	166
<i>Zuzana Ferenčíková</i> Vzťah medzi probantom a probačným úradníkom v kontexte kvality života	175
<i>Emília Halagová</i> Profesionalizácia probačného a mediačného úradníka a systém vzdelávania v oblasti trestnej mediácie v SR od jej vzniku až po súčasnosť	186

SYSTÉM PROBÁCIE A TRESTNEJ MEDIÁCIE V SR A DÔVODY PRE POTREBU JEHO REFORMY

THE PROBATION AND CRIMINAL MEDIATION SYSTEM IN THE SLOVAK REPUBLIC AND THE REASONS FOR THE NEED OF ITS REFORM

JUDr. Samuel Burský¹

Abstrakt: V príspevku opisujeme organizáciu činností spojených s výkonom dohľadu nad správaním obvinených a odsúdených osôb v trestnom konaní v SR, sprostredkovaním riešenia konfliktu medzi obvinenou osobou a obeťou a so zabezpečením využitia elektronického monitoringu. Pozornosť upriamujeme na faktory regulácie a charakteristické javy aplikáčnej praxe v kontexte trestného konania, ktoré môžu predstavovať podstatné prekážky pri efektívnej realizácii probačných a mediálnych činností alebo negatívne vplyvať na páchatelia trestnej činnosti z hľadiska zvyšovania pravdepodobnosti jeho úspešnej reintegrácie do spoločnosti a sú hlavným argumentom pre revíziu existujúceho riešenia.

Kľúčové slová: restoratívna justícia, probačný úradník, mediácia, probačná služba, alternatívny trest, reintegrácia

Abstract: In this paper we describe the organization of activities related to the supervision of conduct of accused and convicted persons in criminal proceedings in the Slovak Republic, mediation of conflict resolution between the accused person and the victim and ensuring the use of electronic surveillance. We draw attention to regulatory factors and characteristic phenomena of applied practice in the context of criminal proceedings, which may represent significant obstacles to the effective implementation of probation and mediation activities or negatively affect the offender in terms of increasing the likelihood of successful reintegration into society, which comprise the main argument for revising the existing solution.

Key words: restorative justice, probation officer, mediation, probation service, alternative punishment, reintegration

Úvodná charakteristika zrodu probácie a mediácie

Prvé kontúry, v danom čase na Slovensku doposiaľ nie veľmi známych pojmov „probácia“ a „mediácia“ sa začali objavovať na prelome tisícročí, a to v súvislosti so schválením Legislatívneho zámeru rekodifikácie Trestného zákona a Trestného poriadku. Na Ministerstve spravodlivosti SR v r. 1999 vznikla Komisia pre rekodifikáciu trestného práva, ktorej úlohou bolo pripraviť nový systém trestnej politiky a jej legislatívneho ukotvenia. V danom období sme sa na našom území riadili Trestným zákonom, ktorý bol účinný od r. 1962 (zákon č. 140/1961 Zb.), preto možno len ťažko predpokladať, že pre transformáciu krajiny na demokratický právny štát, ktorá prebiehala od r. 1989 a pre nové požiadavky na

---

¹ JUDr. Samuel Burský, riaditeľ odboru probácie, mediácie a prevencie kriminality, Sekcia trestného práva, Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky.

kvalitu trestnoprávnej ochrany spoločenských vzťahov bola takáto právna regulácia postačujúca, a to i napriek tomu, že po r. 1989 bol uvedený trestný kódex viac ako 20 krát novelizovaný. Je pochopiteľné, že ani realizovanými novelami sa nedosiahol stav požadovaného zosúladenia Trestného zákona s princípmi nového ústavného zriadenia Slovenskej republiky, jeho samotná podstata bolazaložená na princípoch diametrálne odlišného spoločenského zriadenia obdobia, v ktorom bol prijatý. Jednou z úloh vtedajšej rekodifikácie bolo preskúmať, či platný systém trestnoprávných sankcií, najmä systém trestov a ustanovení upravujúcich ich ukladanie i výkon zodpovedá aktuálnym poznatkom vedy (najmä penológie, psychológie a medicíny), potrebám moderného demokratického právneho štátu, záväzkom medzinárodného práva, ktorými je Slovenská republika viazaná, ako i skúsenostiam vyspelých demokratických štátov, a tieto ustanovenia podľa potreby zmeniť alebo doplniť.

Ako hlavné ciele rekodifikácie vláda SR v r. 2000 schválila:

- zabezpečenie ochrany ľudských práv a slobôd, ako aj ďalších hodnôt vyplývajúcich z Listiny základných ľudských práv a slobôd a z Ústavy Slovenskej republiky prostriedkami trestného práva,
- vytvorenie podmienok pre realizáciu trestnej politiky demokratickej spoločnosti založenej na princípoch humanizmu, ktorá bude zároveň garantovať primeranú satisfakciu obetiam trestných činov a bude smerovať k sociálnej reintegrácii páchateľov,
- vytvorenie strategickej tendencie pre perspektívnu dekriminálnizáciu a depenalizáciu Trestného zákona v prípade menej závažných protispoločenských konaní pri súčasnom rešpektovaní ochrany spoločnosti represívnymi opatreniami v oblastiach jej najväčšieho ohrozenia.

Boli zadané prístupy, ktorými sa mali uvedené hlavné ciele dosiahnuť:

- upravenie trestnej zodpovednosti mladistvých tak, aby boli zohľadnené najnovšie (interdisciplinárne) vedecké poznatky z oblasti pedagogiky, sociológie, pedopsychológie a pedopsychiatrie v súlade s novou právnou úpravou v ďalších relevantných oblastiach nášho právneho poriadku,
- zmena celkovej filozofie ukladania trestných sankcií, v rámci ktorej bude potrebné predovšetkým zmeniť hierarchiu sankcií tak, aby v jej rámci bol trest odňatia slobody chápaný ako ultima ratio, a to najmä v prípade menej závažných trestných činov - v rámci tejto filozofie bude kladený dôraz na individuálny prístup pri riešení trestných vecí na základe širokej možnosti využitia alternatívnych sankcií a odklonov tak, aby sa v najširšej miere zaistila pozitívna motivácia páchateľa.

Naplnením vyššie uvedených predpokladov došlo k vytvoreniu nových trestných kódexov, ich schváleniu a následnému aplikovaniu. Došlo k zmene kategorizácie trestných činov, podrobnejšej úprave základov trestnej zodpovednosti, vytvoreniu nových právnych inštitútov, pribudli

nové tresty, resp. spôsoby ich výkonu – trest domáceho väzenia, trest povinnej práce a možnosť podmiennečne odložiť výkon trestu odňatia slobody so zapojením probačného úradníka. Bol teda riadne upravený súdny dohľad nad odsúdenou osobou formou probačného dohľadu.

Tento činnosti a profesii bol v kontexte rekodifikácie venovaný priestor v osobitnom predpise, zákone č. 550/2003 Z. z. o probačných a mediálnych úradníkoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov, ktorý reagoval aj na pilotný projekt Ministerstva spravodlivosti SR realizovaný v r. 2002 na 3 okresných súdoch (Bratislava IV, Nové Zámky a Spišská Nová Ves), kde obsahom bolo zapojenie pozície probačného a mediálneho úradníka do trestného konania. Ako uvádza aj samotné hodnotenie pilotného projektu, dohľad nad dodržiavaním primeraných obmedzení a povinností, v danej dobe zabezpečovaný súdnymi tajomníkmi bol príliš formálny a nenaplnal požiadavky restoratívnej justície. Okrem potreby kontroly dodržiavania povinností zo strany odsúdeného sa uvádza ako potrebné aktívne pôsobenie - zabezpečenie resocializácie odsúdeného v spolupráci s jeho rodinou a komunitou, v ktorej žije. Možno preto konštatovať, že ciele, ktoré štát zadefinoval pri rekodifikácii reagovali na najnovšie vedecké poznatky a boli z odborného hľadiska adekvátne. Dnes, po uplynutí dvoch dekád máme možnosť s odstupom času posúdiť, či a do akej miery sa podarilo na našom území tieto ciele dosiahnuť.

Pilotný projekt realizovaný v r. 2002 v kontexte rekodifikačných cieľov zriadil pozície probačných a mediálnych úradníkov na okresných súdoch na podklade požiadavky, aby probačný a mediálny úradník mal prístup do súdneho spisu, čo mu malo umožniť:

- popri kontrole dodržiavania podmienok v dohľade efektívnejšie zisťovať rodinné, sociálne, pracovné a iné pomery páchatel'a,
- organizovať stretnutia páchatel'a a poškodeného,
- žiadať posudky týkajúce sa „páchatel'a“ od zamestnávateľ'a a školy.

Motívy pre takéto pilotné testovanie probačnej práce - priamo na súde a formálne prostredníctvom úkonov súdu možno považovať za legítimné a racionálne. Takéto riešenie je, v porovnaní s iným inštitucionálnym riešením probačnej služby, bezpochyby spôsobilé priniesť benefity pre vykonávanie dohľadu nad odsúdenými (resp. i obvinenými) osobami, a to v týchto oblastiach:

- možnosť priameho/flexibilného kontaktu so sudcom, ktorý vo veci rozhoduje a v opačnom smere bližší kontakt sudcu s výkonom dohľadom,
- existujúca organizačná štruktúra/administratívna štruktúra,
- možnosť systémového vzdelávania v špecializovanej organizácii - Justičnej akadémii SR,
- pokrytie oboch typov činností, pri ktorých možno uplatniť princípy restoratívnej justície – probácie a mediácie.

Predstavujú tieto oblasti, na prvý pohľad identifikované ako benefity pre zabezpečovanie súdneho dohľadu nad správaním obvinených a odsú-

dených osôb naozaj prínosné výhody a vytvárajú prostredie (ktoré nakoniec nie je ničím iným, ako vzťah G2C, teda občana a štátu), z ktorého probant profituje, prostredníctvom čoho profituje i spoločnosť zastúpená práve štátom, ktorý dohľad vykonáva?

Odpoveď na túto otázku možno zodpovedne poskytnúť len pri prísnom dodržaní sledovania účelu, pre ktorý sa súdny dohľad, ako i mediácia alebo elektronický monitoring vykonáva. Pri skúmaní a posudzovaní funkčnosti a efektivity procesov, ktoré sú samozrejme zároveň determinované kvalitou a rozsiahlosťou regulácie v právnom poriadku je nevyhnutnou požiadavkou neodpútať pozornosť od výstupu, ktorý takéto procesy dokážu spoločnosti poskytnúť, a nasledovať parciálne, sprievodné atribúty, ktoré síce pri izolovanom pohľade môžu pôsobiť akokoľvek legitímne, v spojení s ďalšími prvkami procesov nedokážu poskytnúť želaný výstup, naplňovať stanovený účel. Takýto prístup pri analyzovaní problematiky je však podmienený ambíciami samotných regulačných inštitúcií a subjektov, ktoré procesy skúmanej problematiky realizujú v aplikačnej praxi. Záleží teda na záujme všetkých priamo zainteresovaných entít, ale i potencionálnych budúcich partnerov a zmysluplnosti vlastných aktivít.

Priamy kontakt so sudcom - kontakt sudcu s výkonom dohľadu

Predstava komunikácie a spolupráce probačného a mediačného úradníka (ďalej aj „PaMÚ“) a sudcu je v kontexte dosiahnutia stanovených cieľov trestnej politiky, a teda i dohľadu nad správaním obvinených a odsúdených osôb (napr. „trestná politika založená na princípoch humanizmu, ktorá bude zároveň garantovať primeranú satisfakciu obetiam trestných činov a bude smerovať k sociálnej reintegrácii páchatel'ov“) nanajvýš legitímna a možno ju samozrejme považovať za krok správnym smerom. Efektívna sociálna reintegrácia vytvára nároky na obsah aktivít, ich intenzitu a mieru vedľajších neželaných účinkov počas núteného kontaktu s probatom, preto zaobchádzanie s páchatel'mi trestnej činnosti musí byť realizované osobitne profesionálne a citlivo z hľadiska primeranosti. Práve tieto dôvody podporujú vytvorenie priestoru pre intenzívnu spoluprácu sudcu a osoby vykonávajúcej dohľad – PaMÚ. Pre zabezpečenie fungovania takéhoto riešenia však musia byť splnené ďalšie požiadavky. Samotné ustanovenie právneho predpisu, i keď gramaticky a významovo jasne natextované, nedokáže garantovať primeranú satisfakciu obetiam trestných činov, ani sociálnu reintegráciu páchatel'ov, ak nie je spojené s adekvátnymi vedomosťami a kompetenciami vykonávateľ'ov a dostatočným personálnym a technickým zabezpečením. Esenciálnym je teda budovanie adekvátnych kapacít a nastavenie procesov, ktoré budú sledovať dosahovanie stanovených cieľov.

V súvislosti s procesmi možno ako príklad uviesť úplne prvý krok, ktorý činnosť v probácii alebo mediácii spúšťa - evidovanie podania, na

základe ktorého sa má začať s výkonom dohľadu, resp. realizáciou mediácie. V aplikačnej praxi sa vec v zmysle § 241c a § 241j Spravovacieho a kancelárskeho poriadku (vyhláška č. 543/2005 Z. z., ďalej aj „SaKP“) prideluje medzi probačných a mediačných úradníkov náhodným výberom. Reaguje sa tak na už vytvorený, v justícii etablovaný proces určovania, kto bude v danej veci konať, rozhodovať. Táto skutočnosť by však u odbornej verejnosti mala vyvolať podozrenie, a to hneď vo vzťahu k dvom pojmom – (i) náhodnému pridelovaniu a (ii) rozhodovaniu. Zároveň, z hľadiska prioritizácie činností, by sme mali tieto faktory uviesť v opačnom poradí, a to rozhodovanie ako požadovanú „cieľovú“ činnosť, a až následne náhodné pridelovanie ako sprievodný proces – príprava pre zabezpečenie cieľovej činnosti. Ak náhodné pridelovanie je nástrojom transparentnosti a nezávislého a nezaujatého rozhodovania v súdnych konaniach, nie je zrejmé, prečo sa takýto postup pri pridelovaní vecí na riešenie použil v oblasti probácie a mediácie. Dohľad nad správaním obvinených a odsúdených osôb nie je rozhodovacou činnosťou, probačný a mediačný úradník nemá v trestnom, resp. i civilnom konaní rozhodovaciu právomoc. Tak, ako uvádza príslušná legislatíva, a to už vo svojom pôvodnom vyhlásenom znení účinnom od 1. januára 2004, probačný a mediačný úradník na základe rozvrhu práce uskutočňuje v rámci svojej pôsobnosti úkony na písomný pokyn predsedu senátu, samosudcu a v prípravnom konaní prokurátora, a taktiež vo všeobecnosti probačný a mediačný úradník je pri výkone svojej funkcie povinný riadiť sa pokynmi predsedu senátu, samosudcu a v prípravnom konaní prokurátora. Obsahom probácie nie je rozhodovanie o vine a treste, o právach a nárokoch účastníkov sporu, podmienky a limity postupu probačného a mediačného úradníka sú vopred dané, a to právoplatným rozhodnutím iného subjektu alebo na základe jeho iniciatívy (sudcu, prokurátora, a dnes i riaditeľa ústavu na výkon trestu odňatia slobody). Len ťažko preto hľadať a identifikovať motív strán v trestnom konaní ovplyvniť pridelenie vecí a výsledok trestného konania, ak o sankcii a jej výkone je už v danom čase rozhodnuté. Záujem na náhodnom pridelovaní tu teda neplní žiadny účel, naopak, z hľadiska nárokov na zručnosti, ktoré sú potrebné pre prácu v jednotlivých prípadoch dohľadu, resp. mediácie je takéto pridelovanie vecí kontraproduktívne, ba až rizikové. Ak zároveň zohľadníme dostupné personálne pokrytie, ktoré v súčasnosti predstavuje spolu 88 zamestnancov pridelených na 54 okresných súdov, a aplikujeme základné operácie jednej z matematických disciplín - aritmetiky, dospejeme k záveru, že v obvodoch viacerých okresných súdov nie je náhodné pridelovanie vôbec možné (i keď formálne prebehne). V tejto súvislosti je vhodné doplniť ešte zaujímavý údaj, a to skutočnosť, že už pri budovaní služby probácie a mediácie v r. 2003 štát predpokladal vytvorenie 82 pozícií probačného a mediačného úradníka pre r. 2004 a ďalších 28 pozícií v r. 2005 (spolu 110). Personálne zabezpečenie tejto služby teda po 18 rokoch jej existen-

cie nedosahuje ani pôvodný požadovaný stav, a to napriek tomu, že nároky na obsah realizovaných činností, resp. rozsah úloh sa počas tohto obdobia kontinuálne zvyšoval.

Uvedené skutočnosti nás teda navigujú k prijatiu záveru, že tento spôsob pridelovania a vybavovania vecí v oblasti probácie a mediácie za súčasného stavu:

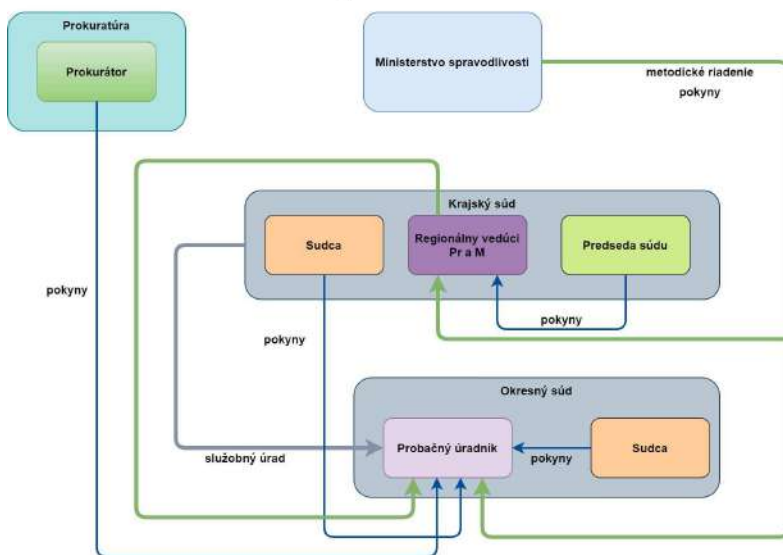
- nenapĺňa i tak irelevantnú požiadavku transparentnosti a nestrannosti,
- nezabezpečuje rovnomernú distribúciu zaťaženia medzi personálom,
- bez ďalších zásahov a modifikácií neumožňuje špecializované, a teda i kvalitnejšie a účinnejšie riešenie prípadov z hľadiska pôsobenia na klienta (probanta alebo účastníkov mediácie).

Existujúca organizačno-administratívna štruktúra

Pre zabezpečenie zaobchádzania s páchatel'mi trestnej činnosti, ktorým bola uložená sankcia nespojená s odňatím slobody si jednotlivé krajiny zvolili rôzne riešenia. Prirodzene tým reagovali na aktuálne možnosti - kapacity v danej dobe, ktoré sú vždy len výsledkom historického vývoja na danom území, výsledkom doterajšieho spravovania územia. Vznikli tak rôzne modely probačných služieb – samostatné (CZ), spojené (štátne, súkromné (NL) a pod. Kým v Holandsku naviedol historický vývoj zodpovedné úrady na model outsourcovania probačnej činnosti od neziskového sektoru, v Českej republike bola vytvorená samostatná štátna organizácia, podriadená ministerstvu spravodlivosti. V Holandsku zabezpečujú dohľad a zaobchádzanie s páchatel'mi počas ich pobytu na slobode 3 rôzne špecializované neziskové organizácie – (i) Reclassering Nederland pracuje so širokým okruhom páchatel'ov s prítomnými prvkami domáceho násillia a terorizmu, Stichting Verslavingsreclassering GGZ je zamerané na páchatel'ov so závislosťami a psychickými poruchami, organizácia Leger des Heils Jeugdbescherming & Reclassering pracuje s klientami bez domova a s viaczožkovými rizikami a potrebami. V Českej republike sa špecializovaný prístup zabezpečuje internou distribúciou prípadov v rámci jednej organizácie. Je prirodzené, že pri budovaní organizačných štruktúr sa zohľadňujú už jestvujúce kapacity a funkčné systémy a možnosti ich ďalšieho využitia pre „nové“ potreby bez vytvárania ďalších nákladov, čím sa správne napĺňa požiadavka hospodárnosti a efektívnosti čerpania verejných prostriedkov. Dôležité však je, aby otázka nákladovosti nebola jediným a určujúcim parametrom pre výber vhodných organizačných postupov (s obdobným javom sa možno stretnúť v problematike verejného obstarávania, kde sledovaným kritériom pri nákupe môže byť nielen najnižšia cena, ale napr. i nákladová efektívnosť alebo pomer ceny a kvality, teda i kvalitatívne, environmentálne, sociálne a iné vlastnosti plnenia alebo riešenia).

V Slovenskej republike bol zvolený model integrácie probačnej služby priamo do justície. Vznikol tak síce systém postupov tak, aby bolo umožnené vybavovanie príslušnej novej agendy, neboli však zároveň zohľadnené rozdiely v potrebách vybavovania jestvujúcich agend a novej agendy registra „Pr“ a „M“. K rozhodovacej činnosti súdov tak bola pripojená činnosť vykonávacia, pre ktorú však v justícii neboli osobitne odregulované súvisiace procesy, a tak sa na probačnú a mediačnú činnosť v praxi využívajú ustanovenia určené pre rozhodovaciu činnosť. Nepochopenie zásadných rozdielov v potrebách týchto obsahovo rôznych druhov činností sa prejavuje napr. i v posudzovaní rýchlosti vybavovania vecí Pr a M rovnako ako pri iných registroch, ignorujúc skutočnosť, že probačný/mediačný úradník vec nerozhoduje, nedokáže ovplyvniť skončenie veci, urýchliť svojou aktivitou uzavretie spisu, pretože dĺžku trestu, skúšobnej doby, doby ochranného dohľadu a podobne určuje sudca alebo prokurátor, teda ten, kto rozhoduje o treste v rozhodnutí. Preto ani rýchlosť postupov alebo „výkonnosť“ probačného a mediačného úradníka nemožno merať metodikou, ktorá sa všeobecne v justícii aplikuje. Súčasné organizačné postavenie PaMÚ možno vyjadriť graficky tak, ako na obr. č.1.

Postavenie probačného a mediačného úradníka

Zdroj: MSSR. Vlastný materiál.

Z uvedeného znázornenia je zrejmé, že PaMÚ pri vybavovaní vecí podlieha pokynom alebo inému metodickému riadeniu od viacerých subjektov, ktoré však s príslušnou problematikou nemajú vždy intenzívny

kontakt a jednotlivé pokyny tak môžu byť i protichodné. Dochádza tak k deformovaným postupom, ktoré sa pretavujú do pracovných, procesných rutín a z dlhodobého hľadiska sa stávajú štandardom. Od organizačnej štruktúry, v ktorej je pozícia riadená pre jednotlivé účely (napr. personálne otázky – služobný pomer, technické zabezpečenie pri práci, metodické riadenie, supervízia/mentoring a pod.) rôznymi inštitúciami (krajský súd, okresný súd, prokuratúra, ministerstvo spravodlivosti, vzdelávacia inštitúcia) nemožno očakávať efektívne využívanie kapacít, ktoré ma k dispozícii a naplnenie prítomného potenciálu.

Ako príklad nevhodnej organizačnej regulácie možno použiť situáciu, kde sa k probačnému úradníkovi dostaví klient s informáciou, že podľa súdneho rozhodnutia je povinný sa dostaviť, avšak probačný úradník, i keď v zmysle zákona príslušný konať vo veci:

- nemá o osobe klienta a súvisiacej trestnej veci žiadnu vedomosť, pretože mu doposiaľ nebola odovzdaná informácia (napr. doručené právoplatné rozhodnutie „iného“ súdu) a
- klienta musí v danom momente odmietnuť, pretože bez právoplatného rozhodnutia súdu nie je oprávnený konať a komunikuje s ním ďalší osobný kontakt tak, aby si mohol obstaráť potrebné informácie a zabezpečiť mandát vykonávať dohľad.

Takúto alebo obdobnú triviálnu situáciu možno pozorovať v príslušných fázach trestného konania nie ojedinele. Napriek tomu, že v kontexte iných činností vykonávaných v súdnom konaní môže takýto detail pôsobiť bezvýznamne (porovnaj napr. a nástupom odsúdeného do výkonu trestu odňatia slobody podľa nariadenia súdom s tým, že ústav na výkon trestu odsúdeného odmietne, pretože nemá mandát ho v ústave umiestniť, lebo mu neboli doručené príslušné dokumenty s inštrukciou, aby sa dostavil napr. za 3 dni) z hľadiska terciárnej prevencie kriminality a pôsobenia na páchatel'a s cieľom motivovať ho k rešpektovaniu a dodržiavaniu pravidiel a povinností a zvyšovať mieru úspešnosti jeho reintegrácie do spoločnosti ide o zásadný signál, na ktorý páchatel' v postavení pod núteným dohľadom a nútenou spoluprácou so štátom reaguje a preberá si informáciu, že štát sám o sebe nie je schopný dohľad realizovať, a preto poskytovanie súčinnosti pri dohľade nepovažuje za nevyhnutné, čo sa samozrejme prejavuje neskôr v priebehu dohľadu. Keďže však PaMÚ realizuje tieto a obdobné činnosti priamo v justičnom prostredí a v mene súdu, z pohľadu riadenia činnosti súdov, ich štatutárov, ale i sudcov a prokurátorov vybavujúcich enormný nápad v iných agendách, pri ktorých sa neuplatňujú poznatky a potreby terciárnej prevencie kriminality, postupy a potreby v probácii a mediácii sú stále považované za marginálne.

Pri skúmaní vhodnosti organizačného začlenenia probácie a mediácie ako vykonávacích činností priamo do štruktúry súdov je vhodnou otázkou, prečo napr. väzenská služba nie je súčasťou súdov – priamo súdy by tak mohli dohliadať na výkon uložených trestov a rozhodovať o

spôsobe zaobchádzania s odsúdenými na trest odňatia slobody. Navyše by sudy mohli „jednoduchšie“ strážiť a chrániť vlastné budovy súdov a ostatné justičné objekty. Rovnako sa možno spýtať v prípade činnosti exekútorov, ktorý zabezpečujú výkon súdnych rozhodnutí, avšak nie sú zamestnancami krajských, ani iných súdov.

Možnosť systémového vzdelávania v špecializovanej organizácii

Ďalším benefitom, ktorý bol prítomný pri budovaní probačnej a mediačnej služby v justícii, bola prítomnosť špecializovanej vzdelávacej inštitúcie - Justičnej akadémie, ktorá mala pokrývať potreby pre prípravu a zvyšovanie odbornosti a zručností všetkých súdnych úradníkov, teda i budúcich probačných a mediačných úradníkov. S plynutím času sa však preukázalo, že nemá vytvorené kapacity primerané potrebám personálneho obsadenia súdov, preto pri tvorbe plánov vzdelávacích podujatí je nevyhnutné prioritizovať podujatia z hľadiska obsahového záberu a jeho využitia z hľadiska počtu zamestnancov, pre ktorých je potrebná. Pozícia probačného a mediačného úradníka sa tak prirodzene opäť dostala na okraj záujmu bez ambície primerane ju rozvíjať. Možno i preto v r. 2021, po uplynutí skoro dvoch dekád od vybudovania probačnej a mediačnej služby v SR je v prostredí odbornej verejnosti možné viesť diskusie, či je práca probačného úradníka v teréne – mimo budovu súdu vhodná a potrebná, prípadne, či sa zo zrealizovanej mediácie má vyhotovovať zápisnica ako pri iných úkonoch.

Ministerstvo spravodlivosti SR pre zvrátenie tohto stavu a vytvorenie priestoru pre vzdelávanie PaMÚ predložilo v r. 2019 novelu zákona o PaMÚ (zákon č. 550/2003 Z. z. o probačných a mediačných úradníkoch), kde rozšírilo povinnosť PaMÚ zúčastňovať sa i vzdelávania, ktoré organizuje ministerstvo, nielen vzdelávania, ktoré organizuje Justičná akadémia SR. Vďaka možnosti čerpania finančných prostriedkov z dotačných štruktúr EÚ mohlo ministerstvo promptne zorganizovať semináre zamerané na techniky a postupy využívané v probácii a mediácii.

Benefit špecializovanej vzdelávacej inštitúcie pre justíciu teda nebol plnohodnotne naplnený a vo výsledku bolo nevyhnutné vytvoriť ďalšiu platformu pre pokrytie vzdelávacích potrieb pozície probačný úradník a mediačný úradník.

Alternatívy uplatnenia princípov restoratívnej justície v probácii a mediácii

Jedným z benefitov, ktoré sa pribudovaní systému probačného dohľadu a mediácie uplatnili, bolo spojenie probačnej a mediačnej služby pod jednu „spoločnú strechu“ spolu s rozhodovacou činnosťou súdov. Je pochopiteľné, že v danom čase, bez predchádzajúcich skúseností z minulosti nebolo jednoduché odhadnúť, akým spôsobom sa bude filozofia restoratívnej justície na Slovensku v budúcnosti uplatňovať a v akom

rozsahu sa budú využívať jej prvky pri zaobchádzaní s obvinenými a odsúdenými, resp. v akom rozsahu bude tvorený dopyt po mediácii. Bez konkrétnejšej predstavy bolo preto pochopiteľným krokom spojenie oboch činností, i keď obsahovo podstatne odlišných priamo na súde tak, aby nedochádzalo k nehospodárnemu vynakladaniu verejných prostriedkov na vytváranie kapacít, ktoré by mohli ostať nevyužité. Otázka vhodného organizačného riešenia pri vzťahu probácia – mediácia sa však v tomto momente neodohráva na úrovni inštitucionálnej, teda netkvie priamo v úvahe ako napr. „justícia alebo polícia?“, prípadne „samostatná inštitúcia alebo prokuratúra?“, ale na úrovni internej distribúcie činností, tzn. na rozdelení odborného personálu na pozície pre probáciu a pozície pre mediáciu. Obe oblasti, probácia i mediácia sú obsiahlou problematikou, ktorá si vyžaduje osvojenie techník a zručností práce s klientami – páchatelmi trestnej činnosti a obeťami, v SR často zároveň zo sociálne vylúčeného spoločenstva. Kým pri probácii ide o nútený dohľad štátu a vynútenú interakciu medzi štátom – súdom – probačným úradníkom na jednej strane a klientom na strane druhej, v prípade mediácie ide o neautoritatívny vzťah k obvinenému, neutrálne postavenie vo vzťahu k obojstranným sporom – páchatelovi a obeť, pričom interakcia s oboma stranami je podmienená ich súhlasom a vôľou využiť možnosť odstránenia konfliktu spôsobeného spáchaním trestnej činnosti. Pri vykonávaní dohľadu nad obvinenou osobou a realizovaní mediácie teda dochádza k odlišným, štruktúrovaným postupom, ktoré sa odvíjajú práve od postavenia príslušného úradníka vo vzťahu ku klientom. Probačný a mediačný úradník si preto musí neustále uvedomovať svoju pozíciu. Pri súčasnom zabezpečovaní oboch činností, navyše ak sú zároveň kombinované s výkonom kontroly technickými prostriedkami (Elektronický systém monitorovania osôb alebo aj „EM“, „ESMO“) počas pracovného dňa, ide o náročnú úlohu, pri ktorej nemožno vylúčiť nesprávny postup alebo neúčinné opatrenie.

V súvislosti s delením alebo koncentrovaním oboch činností v jednej pracovnej pozícii je dôležitým údajom z prostredia početnosť personálu, ktorý je k dispozícii. V SR je aktuálne aktívnych 88 probačných a mediačných úradníkov, pričom ročný nápad vecí v oboch registroch spolu (Pr + M) sa pohybuje približne na úrovni 9000 vecí, k čomu je potrebné pripočítať stabilný prenos vecí, ktoré neboli ukončené v predchádzajúcich rokoch, v počte cca 12 000 vecí.

Tab. Počet otvorených vecí registra Pr na 1 PaMÚ, 6/2021

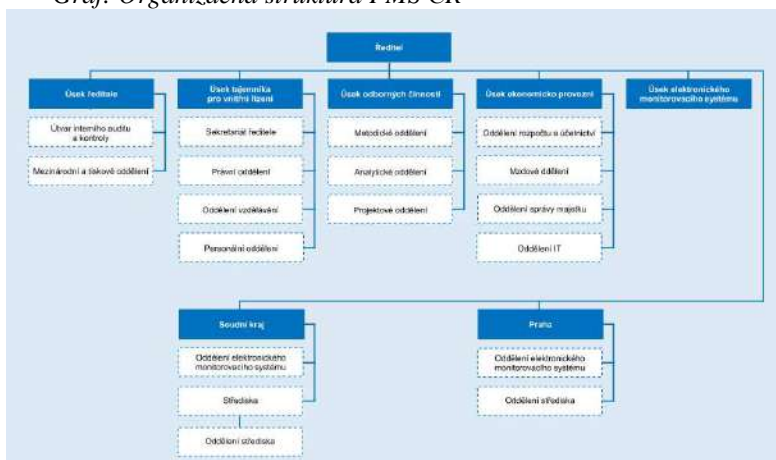
Okresný súd	Otvorené prípady Pr	Okresný súd	Otvorené prípady Pr
Nové Zámky	297.0	Vranov n.T.	284.0
Galanta	262.0	Lučenec	262.0
Trnava	226.5	Kežmarok	221.0
Žiar n. H.	216.0	Poprad	214.0

Aplikačná prax v krajinách s dlhodobou probačnou praxou a odborná verejnosť uvádza ako vhodný počet prípadov, ktoré môže zabezpečovať 1 úradník 50 vecí. Pridelovanie nad tento limit je spôsobilé navodiť kvalitatívne nedostatky v pracovných postupoch. Porovnaním tohto čísla a údajov z aplikačnej praxe v niektorých okresoch SR môžeme deklarovať stav, v akom sa zabezpečovanie týchto úloh súdov nachádza.

Nedostatočné personálne zabezpečenie je alarmujúce samo osebe, preto súčasne koncentrovanie vybavovania vecí probácie i mediácie v jednej osobe nemožno považovať za ústretový krok. Otázne teda je, či pri takejto organizácii činností môžeme stále hovoriť o napĺňaní požiadaviek na účinný dohľad nad obvineným/odsúdeným, resp. dodržiavaní princípov prevencie kriminality – princíp inštitucionálneho a personálneho zabezpečenia.

Tento stav môžeme porovnať so situáciou v ČR, kde má štát k dispozícii 550 probačných úradníkov v Probačnej a mediačnej službe ČR („PMS ČR“), ktorá je rozpočtovou organizáciou Ministerstva spravodlivosti ČR. Odborný personál probačnej a mediačnej služby je rozdelený na 3 základné pozície – úradník probačnej a mediačnej služby, probačný asistent a personál elektronického monitoringu. Zároveň bola vytvorená celá administratívna štruktúra pre zabezpečovanie potrieb PMS ČR tak, aby ciele, ktoré boli pôvodne pri jej vytváraní definované, boli i následne napĺňané.

Graf: Organizačná štruktúra PMS ČR

Zdroj: <https://www.pmscr.cz/>

ZÁVEREČNÁ INTERPRETÁCIA V PROSPECH REFORMY

Zo spracúvaných údajov z prostredia, ktoré v tomto článku analyzujeme je zrejmé, že v SR doposiaľ neboli naplnené možnosti, ktoré oblasť probácie a mediácie z hľadiska zmierňovania dopadov trestnej činnosti na spoločnosť ponúka. Pri rekodifikácii trestných kódexov došlo k vytvoreniu základov pre možnosť intenzívneho využitia nástrojov restoratívnej justície v súlade s najnovšími štandardmi, štát však v tejto aktivite nepokračoval a potrebné kroky (investície) pre budovanie a rozvoj týchto služieb nezrealizoval. S trochou nadhľadu by bolo možné použiť možno nie úplne vhodnú analógiu z prostredia verejného obstarávania, že štát sa pri budovaní probačnej a mediáčnej služby obmedzil na pohľad verejného obstarávateľa, ktorý pri nákupe uplatnil kritérium najnižšia cena. Ak však jedinou skúsenosťou štátu s probáciou a mediáciou v danej dobe bolo pilotné využitie probačného úradníka na 3 okresných súdoch v r. 2002, je pochopiteľné, že bol, navyše v kontexte mnohých ďalších reformných potrieb verejnej správy v zásade stále v transformačnom období, v potrebných aktivitách limitovaný.

I tieto vedomosti a skúsenosti sú však veľmi užitočné, a preto je nevyhnutné ich zohľadňovať pri ďalšej organizácii tejto služby. V ostatnom období sa na celom území EÚ vytvára tlak na väčšie využitie princípov restoratívnej justície a samotných alternatívnych trestov. Súdny sa snažia pri ukladaní sankcií reagovať na tento trend, a preto je nevyhnutné na tento trend reagovať i dostatočnými kapacitami pre zabezpečenie ich následného výkonu zo strany zodpovedných subjektov. Už v súčasnosti je totiž zrejmé, že pri súčasnom počte prípadov, ktorý musí probačná a mediáčna služba každoročne vybaviť nebude bez primeranej investície do jej personálneho a technického zabezpečenia možné ďalej reagovať na rozhodovacie činnosť súdov, resp. prokuratúry, teda riadne vykonať rozhodnutia, ktorými sa ukladá sankcia nespojená s odňatím slobody. Až s dodatočným personálnym pokrytím možno implementovať do probačnej a mediáčnej práce obligatórne postupy, ktoré individualizujú prácu s klientom a umožňujú intenzívnejší kontakt s ním, a to zároveň len v tých prípadoch, kde je to potrebné. Naplniť sa tak môže i predpoklad z obdobia prípravy rekodifikácie trestného práva v SR, teda skutočné zabezpečenie resocializácie odsúdeného v spolupráci s jeho rodinou a komunitou, v ktorej žije.

Zoznam použitej literatúry:

<https://rokovania.gov.sk/>

<https://www.nrsr.sk/web/>

<https://www.slov-lex.sk/domov>

<https://www.justice.gov.sk/Stranky/Informacie/Analyticke-centrum.aspx>

<https://www.pmscr.cz/>

Bosker, J., Monnee-van Doornmalen, J., Henskens, R., Van der Plaat, D. (2020): Effective practices in probation supervision. Social Innovation Knowledge Centre, HU University of Applied Sciences, Kwaliteit Forensische Zorg

Kontaktné údaje:

JUDr. Samuel Burský

Riaditeľ odbor probácie, mediácie a prevencie kriminality

Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky

Račianska 71

813 11 Bratislava

Tel: +421 2 888 91 283

Email: samuel.bursky@justice.sk

TREST DOMÁCEHO VÄZENIA - STAV PO 15 ROKOCH

THE PUNISHMENT OF HOME CUSTODY - THE SITUATION AFTER 15 YEARS

JUDr. Marek Rajnič, PhD.¹

Abstrakt: Trest domáceho väzenia možno považovať za jeden z najdokonalejších alternatívnych trestov. Absorbuje v sebe prvky odlúčené osoby páchateľa od okolia, ale zároveň nepretrháva väzby s rodinou, resp. nevytrháva páchateľa z pracovného prostredia. V neposlednom rade je potrebné poukázať aj na ekonomický rozmer tohto druhu trestu. Naša právna úprava prešla od roku 2006 viacerými zmenami v oblasti trestu domáceho väzenia.

Kľúčové slová: trest, domáce väzenie, ESMO, elektronický monitoring.

Abstract: The punishment of home confinement can be considered one of the most accomplished alternative punishments. It absorbs the elements of separating the offender from the surroundings but does not break ties with family or separate the offender from the working environment. Last but not least, it is necessary to point out the economic dimension of this type of punishment. Since 2006, our legislation has undergone a number of changes in the area of home confinement sentencing.

Keywords: punishment, home confinement ESMO, electronic monitoring

1. Legislatívny vývoj trestu domáceho väzenia

Trest domáceho väzenia, ako samostatný druh trestu rozšíril rad alternatívnych trestov v právnom poriadku Slovenskej republiky, kde bol implementovaný Trestným zákonom č. 300/2005 Z.z. v znení neskorších predpisov, s účinnosťou od 1.1.2006.

Uvedený druh trestu bol v odbornej aj laickej verejnosti vnímaný ako novovzniknutý druh trestu, avšak trest domáceho väzenia sa uplatňoval na našom území aj v minulosti. Bol zavedený v roku 1852 zákonom č. 117 ř. z., o zločinoch, prečinoch a priestupkoch, pričom sa uplatňoval až do roku 1950. Trest domáceho väzenia sa ukladal pri prečinoch a pri priestupkoch, ako alternatíva k väzeniu, ak šlo o bezúhonnú osobu, ktorá sa musela zaviazat', že sa nevzdiali zo svojho domu. Niekedy postačoval jeho sľub a niekedy musel byť odsúdený strážený. Ak odsúdený porušil svoj záväzok, zvyšok trestu vykonal vo väznici.

V systéme druhov trestov uvedených v § 32 Trestného zákona, ktoré sú hierarchicky usporiadané podľa závažnosti a chránených záujmov, ktoré trest postihuje, je trest domáceho väzenia radený, ako druhý najprísnejší trest, hneď za trestom odňatia slobody. Domáce väzenie teda predstavuje predovšetkým alternatívu k ukladaniu nepodmienečných trestov

---

¹ JUDr. Marek Rajnič, PhD., prokurátor Okresnej prokuratúry Košice I.

odňatia slobody. Uvedená skutočnosť by sa mala teda odzrkadľovať v rámci rozhodovacej činnosti trestných súdov a to aj vzhľadom k snahe širšieho uplatňovania princípov restoratívnej justície.

Pri zavedení trestu domáceho väzenia bola jeho úprava zakotvená v § 53 Trestného zákona vo veľmi stručnej forme. Výkon tohto trestu je upravený v § 435 Trestného poriadku.

Trest domáceho väzenia bolo možné uložiť môže súd uložiť páchateľovi prečinu až na jeden rok. Odsúdený po dobu výkonu trestu domáceho väzenia bol povinný v čase určenom súdom sa zdržiavať sa vo svojom obydľí, vráťane k nemu prináležiacich vonkajších priestorov, viesť riadny život a podrobiť sa kontrole technickými prostriedkami, ak táto kontrola bola nariadená. Počas výkonu trestu domáceho väzenia mohol odsúdený opustiť svoje obydlie len po predchádzajúcom súhlase probačného a mediačného úradníka alebo orgánu, ktorý spravuje technickú kontrolu nad odsúdeným, a len z naliehavého dôvodu a na nevyhnutne potrebný čas. Tento čas sa započítaval do výkonu trestu.

Čo sa týka premeny trestu domáceho väzenia v prípade neplnenia podmienok odsúdeným súd trest premieňal na nepodmienečný trest odňatia slobody v pomere dva dni nevykonaného trestu za jeden deň nepodmienečného trestu odňatia slobody, a zároveň rozhodol o spôsobe výkonu tohto trestu. Trest domáceho väzenia nebolo možné uložiť mladistvému vzhľadom k absencii tohto trestu v § 109 Trestného zákona.

Novela ustanovenia § 53 Trestného zákona, účinná od 1. januára 2016, súvisela so snahou zákonodarcu posilniť princípy restoratívnej justície a vytvoriť legislatívne podmienky pre aktívnejšie využívanie alternatívnych trestov, najmä trestu domáceho väzenia, a to za využitia kontroly technickými prostriedkami. Kontrola technickými prostriedkami dovtedy nebola zavedená do praxe, čo malo za následok minimálne ukladanie trestov domáceho väzenia.

V tejto súvislosti bol prijatý zákon č. 78/2015 Z. z. o kontrole výkonu niektorých rozhodnutí technickými prostriedkami a o zmene a doplnení niektorých zákonov, s účinnosťou od 1. júla 2015 a v časti od 1. januára 2016, ktorý upravuje technické prostriedky a podmienky ich použitia pri kontrole výkonu niektorých rozhodnutí pomocou centrálného monitorovacieho systému.

Predmetnou novelou Trestného zákona bola zvýšená horná hranica trestu domáceho väzenia až na dva roky, pričom ho bolo možné uložiť iba páchateľovi prečinu, za splnenia troch podmienok, a to, že vzhľadom na povahu a závažnosť spáchaného prečinu, osobu a pomery páchateľa postačuje uloženie tohto trestu, že páchateľ dal písomný sľub, o tom, že sa v určenom čase bude zdržiavať v obydľí na určenej adrese a pri výkone kontroly poskytne potrebnú súčinnosť, že sú splnené podmienky výkonu kontroly technickými prostriedkami. Kontrola technickými prostriedkami sa pri treste domáceho väzenia stala obligatórnou. Zavedením povinnosti

súhlasu páchatel'a s uložením trestu domáceho väzenia sa teda trest domáceho väzenia spolu s trestom povinnej práce stali dvoma druhmi trestov, ktoré súd nemôže uložiť páchatel'ovi proti jeho vôli.

Autor tohto článku sa domnieva, že osobitné zavedenie súhlasu páchatel'a možno považovať za duplicitné, vzhľadom k tomu, že jednou z obligatórnych podmienok uloženia tohto trestu je aj písomný sľub páchatel'a, že sa v určenom čase bude zdržiavať v obydli na určenej adrese a pri výkone kontroly poskytne potrebnú súčinnosť. Tým, že páchatel' podpíše daný sľub, de facto súhlasí s uložením trestu domáceho väzenia, nie je preto potrebné ešte osobitne vyjadrovať súhlas s uložením tohto trestu.

V súvislosti s prípadným uložením trestu domáceho väzenia na účely zabránenia neefektívnemu ukladaniu tohto trestu slúži inštitút premeny trestu domáceho väzenia na nepodmienečný trest odňatia slobody, v prípade, ak odsúdený neplní obmedzenia alebo povinnosti vyplývajúce z trestu domáceho väzenia, alebo marí výkon kontroly technickými prostriedkami. Hrozba premeny trestu na nepodmienečný trest odňatia slobody má za účel brániť páchatel'ovi aby porušoval podmienky ukladania tohto trestu, rovnako ako pri iných druhoch trestov, pri ktorých sa nevyžaduje súhlas páchatel'a s ich uložením.

Upravené ustanovenie § 53 ods. 3 Trestného zákona umožnilo na posilnenie účinku trestu domáceho väzenia uložiť páchatel'ovi počas výkonu tohto trestu obmedzenia alebo povinnosti uvedené v § 51 ods. 3 a 4 smerujúce k tomu, aby viedol riadny život. Uložené obmedzenia a povinnosti môžu byť kontrolované prostredníctvom niektorého druhu elektronického monitoringu. Predmetná kontrola technickými prostriedkami sa javí vhodnou len pri tých druhoch primeraných obmedzení a povinností, u ktorých povaha veci umožňuje aj realizáciu kontroly ich dodržiavania. Napríklad ak sa jedná o zákaz účasti na určených verejných podujatiach, zákaz požívania alkoholických nápojov alebo iných návykových látok, zákaz vstupu na vyhradené miesta alebo priestory, na ktorých páchatel' spáchal trestný čin, alebo v prípade príkazu nepriblížiť sa k poškodenému na vzdialenosť menšiu ako päť metrov a nezdržiavať sa v blízkosti obydli poškodeného. Kontrola technickými prostriedkami v prípade podmiennečného odkladu výkonu trestu odňatia slobody ostáva na uvážení súdu.

Taktiež došlo k zmene prepočtu nevykonaného trestu v prípade premeny trestu tak, že v prípadoch ak odsúdený neplnil obmedzenia alebo povinnosti vyplývajúce z trestu domáceho väzenia, súd trest premenil na nepodmienečný trest odňatia slobody tak, že nevykonaný deň trestu domáceho väzenia sa rovná jednému dňu nepodmienečného trestu odňatia slobody, a zároveň rozhodne o spôsobe výkonu tohto trestu.

Zákon č. 78/2015 Z. z. zaviedol nový inštitút a to možnosť premeny zvyšku trestu odňatia slobody na trest domáceho väzenia, ako alternatívu k podmiennečnému prepusteniu z výkonu trestu odňatia slobody, ak sú

splnené podmienky podľa § 53 ods. 1 trestného zákona, za splnenia ďalších podmienok a to, že odsúdený, ktorý nebol pred spáchaním trestného činu vo výkone trestu odňatia slobody a ktorému nebol premenený trest domáceho väzenia na trest odňatia slobody, vykonal minimálne jednu tretinu trestu odňatia slobody, pričom vo výkone trestu plnením svojich povinností a svojím správaním preukázal polepšenie. Ďalšou podmienkou je že nejde o výkon trestu, ktorý bol nariadený po rozhodnutí o neosvedčení sa v skúšobnej dobe určenej pri podmienenom odklade výkonu trestu odňatia slobody, podmienenom odklade výkonu trestu odňatia slobody s probačným dohľadom, o výkon zvyšku trestu, ktorý bol nariadený po rozhodnutí o neosvedčení sa v skúšobnej dobe pri podmienenom prepustení z výkonu trestu odňatia slobody a to, že zvyšok nevykonaného trestu odňatia slobody nepresahoval dva roky.

O premene zvyšku trestu odňatia slobody na trest domáceho väzenia možno rozhodovať len na návrh, pričom jediným oprávneným subjektom na podanie tohto návrhu je riaditeľ ústavu na výkon trestu odňatia slobody, v ktorom sa vykonáva trest.

Ustanovenie § 435 a Trestného poriadku upravuje inštitút prerušenia výkonu trestu domáceho väzenia a to v prípadoch obmedzenia osobnej slobody z titulu nastúpenia do výkonu väzby a do výkonu trestu odňatia slobody v inej trestnej veci ako aj na iné dôležité okolnosti brániace riadnemu výkonu trestu. Môže sa jednať napríklad o prípad hospitalizácie odsúdeného v zdravotníckom zariadení. V prípade, pominutia dôvodov, pre ktoré bol výkon trestu domáceho väzenia prerušený, súd nariadi pokračovať vo výkone trestu domáceho väzenia, pričom do doby, na ktorú bol odsúdenému uložený výkon trestu domáceho väzenia, sa nezapočítava doba, na ktorú bol prerušený výkon trestu domáceho väzenia.

Taktiež sa upravil pomer dní pri premene trestu domáceho väzenia na trest odňatia slobody, v prípadoch nedodržania povinností vyplývajúcich z trestu domáceho väzenia a to tak, že jeden deň nevykonaného trestu domáceho väzenia sa rovná jednému dňu trestu odňatia slobody, zhodne ako v ustanoveniach § 53 ods. 5 Trestného zákona. Cieľom zmeny prepočtu dní pri premene trestu domáceho väzenia na trest odňatia slobody bolo zabrániť špekuláciám zo strany páchatel'ov vo vzťahu k nevykonaným zvyškom trestu, čím by tak odsúdení dosiahli kratší trest odňatia slobody oproti prípadom, kedy by im bol uložený odsudzujúci trest odňatia slobody.

V prípadoch mladistvých páchatel'ov došlo k rozšíreniu druhov trestov o trest domáceho väzenia. Podmienkou uloženia tohto trestu mladistvému páchatel'ovi je súhlas jeho zákonného zástupcu. Mladistvému páchatel'ovi možno uložiť trest domáceho väzenia až na jeden rok, pričom mu súd môže uložiť aj výchovné opatrenia uvedené v § 107 ods. 1 Trestného zákona, smerujúce k tomu, aby viedol riadny život.

Pri ukladaní trestu domáceho väzenia trestným rozkazom bola zavedená obligatórna podmienka uloženia tohto trestu len po predchádzajúcom vyžiadaní si správy od probačného a mediačného úradníka o možnostiach uloženia a riadneho výkonu tohto trestu vrátane stanoviska obvineného k uloženiu tohto trestu a preskúmania podmienok kontroly výkonu tohto trestu technickými prostriedkami.

Ďalšia zákonná úprava ustanovení trestu domáceho väzenia bola realizovaná zákonom č. 214/2019 Z.z., s účinnosťou od 01.08.2019.

Predmetná novela zaviedla výnimku zo zásady ukladania trestov v § 34 ods. 6 Trestného zákona druhá veta, podľa ktorej za trestný čin, ktorého horná hranica trestnej sadzby trestu odňatia slobody ustanovená v osobitnej časti zákona prevyšuje päť rokov, musí súd uložiť trest odňatia slobody. Uvedené ustanovenie bolo doplnené odkazujúce ustanovenie upravujúce podmienky ukladania trestu domáceho väzenia.

Trest domáceho väzenia je možné uložiť páchatel'ovi za splnenia podmienok ustanovení § 53 ods. 1 Trestného zákona až na štyri roky, a to za trestný čin s hornou hranicou trestnej sadzby ustanovenej týmto zákonom neprevyšujúcou desať rokov, najmenej však na dolnej hranici trestnej sadzby trestu odňatia slobody ustanovenej týmto zákonom.

Uvedenou zákonnou úpravou zákonodarca prejavil snahu podporiť a rozšíriť možnosti ukladania trestu domáceho väzenia v súlade so zásadami restoratívnej justície, so snahou o zvýšenie dôvery k alternatívnym trestom, o zníženie nákladov na výkon trestu, zlepšenie sociálnej inklúzie odsúdených a o zníženie recidívy.

Analogicky k ustanoveniam pri iných trestoch sa vytvorila hmotnoprávna úprava podmieneného upustenia od výkonu zvyšku trestu domáceho väzenia, ktorá dovtedy bola len veľmi všeobecne upravená v ustanoveniach § 435 ods. 4 Trestného poriadku.

Ustanovenie § 68a Trestného zákona umožňuje súdu podmiennečne upustiť od výkonu zvyšku trestu domáceho väzenia a to po výkone polovice trestu domáceho väzenia, ak odsúdený v čase výkonu trestu spôsobom svojho života preukázal, že ďalší výkon tohto trestu už nie je potrebný. Súd môže určiť skúšobnú dobu až na dva roky, nie však kratšiu ako zvyšok trestu; skúšobná doba začína plynúť dňom nasledujúcim po dni právoplatnosti rozhodnutia o podmiennečnom upustení od výkonu zvyšku trestu domáceho väzenia. Určenie skúšobnej doby v rozsahu je obligatórnou súčasťou rozhodnutia súdu o podmiennečnom upustení od výkonu zvyšku trestu domáceho väzenia, pričom dolná hranica skúšobnej doby nie je stanovená, je však limitovaná tým, že musí trvať dlhšie, ako je nevykonaná časť trestu a horná hranica je stanovená maximálnou dobou 2 rokov.

Súd môže zároveň uložiť primerané obmedzenia alebo povinnosti uvedené v § 51 ods. 3 a 4 Trestného zákona, smerujúce k tomu, aby viedol riadny život. Ak nejde o povinnosť nahradiť škodu spôsobenú trest-

ným činom alebo zaplatiť dlh alebo zameškané výživné, nariadi probačný dohľad.

V prípade, ak odsúdený, u ktorého sa podmienične upustilo od zvyšku trestu domáceho väzenia, viedol v skúšobnej dobe riadny život a plnil uložené obmedzenia alebo povinnosti, súd vysloví, že sa osvedčil; inak rozhodne, a to prípadne už v priebehu skúšobnej doby, že zvyšok trestu premení na nepodmienečný trest odňatia slobody v pomere jeden nevykonaný deň trestu domáceho väzenia sa rovná jednému dňu nepodmienečného trestu odňatia slobody, a zároveň rozhodne o spôsobe výkonu tohto trestu.

Dňom právoplatnosti rozhodnutia o upustení od vykonania zvyšku trestu domáceho väzenia platí zákonná fikcia vykonania trestu.

Rozhodnutie súdu o neosvedčení sa v skúšobnej dobe musí súd vydať do jedného roka od uplynutia skúšobnej doby a v prípade, ak bol odsúdený stíhaný pre iný trestný čin, ktorého sa dopustil v skúšobnej dobe tak musí rozhodnúť do dvoch rokov, inak platí zákonná fikcia, že sa odsúdený osvedčil.

2. Ukladanie trestu domáceho väzenia v Slovenskej republike.

Po zhliadnutí zhodnotení ukladania jednotlivých trestov v Slovenskej republike od roku 2006 doposiaľ môžeme zhodnotiť, že v aplikačnej praxi súdov naďalej prevláda punitivnosť nad princípmi restoratívnej justície a nespočetné výhody ukladania trestu domáceho väzenia oproti trestu odňatia slobody ostávajú nepovšimnuté.

Z hľadiska počtu ukladanych trestov jednoznačne prevládajú nepodmienečné tresty odňatia slobody a podmieničné tresty odňatia slobody za ktorými nasledujú trest povinnej práce, peňažný trest a trest zákazu činnosti. Čo sa týka počtu osôb umiestňovaných do výkonu väzby a do výkonu trestu odňatia slobody patrí Slovenskej republike druhé miesto spomedzi krajín Európskej únie. Index väznených osôb vzrástol zo 184 na 100 000 obyvateľov v roku 2011, na 195 väznených osôb v roku 2020. z popredných priečok v porovnaní s krajinami západnej Európy².

---

² <https://spravy.pravda.sk/domace/clanok/584845-slovensko-ma-druhy-najvacsi-pocet-vaznenych-osob-v-eu/>
https://wp.unil.ch/space/files/2021/04/210330_FinalReport_SPACE_I_2020.pdf

1. Ukladanie trestov v SR (2007-2019) ³										
Rok	NEPO TOS	PO tresty spolu	Domáce väze- nie	Trest povinnej práce	Peňažný trest	Trest prepadnu- tia majetku	Trest prepadnu- tia vecí	Trest vyhoste- nia	Zákaz pobytu	Trest zákazu činnosti
2007	5430	17430	25	349	1184	2	168	34	5	514
2008	5391	19364	28	578	1779	3	131	112	6	721
2009	5933	20742	51	830	1680	2	137	67	1	688
2010	6291	20263	59	1352	1630	1	156	53	2	620
2011	5754	18936	28	2265	1547	0	135	47	6	659
2012	5913	21191	25	3123	1512	1	124	49	7	2298
2013	5095	22574	21	3581	1392	1	93	46	38	2491
2014	5333	20527	17	3351	1243	1	110	65	10	2258
2015	4946	17752	18	3037	1152	0		211	64	6657
2016	4871	16927	23	1599	1147	0		202	60	6295
2017	4801	16639	18	1573	1161	0				
2018	5939	18133	28	1085	3000	24	990	268	89	321
2019	5722	17228	68	1196	3016	28	1097	176	100	284

Ako je zrejmé zo štatistík ukladania trestov, trest domáceho väzenia je najmenej ukladaným trestom a to aj napriek snahám zákonodarcu rozšíriť a uľahčiť podmienky na ukladanie tohto alternatívneho trestu.

3. Záver

Jedným z najdôležitejších faktorov zavedenia trestu domáceho väzenia bola snaha o elimináciu negatívnych dôsledkov ukladania nepodmienečného trestu odňatia slobody a snaha o zmenu celkového poňatia trestu spoločnosťou, ktorá vyžaduje ukladanie nepodmienečných trestov odňatia slobody páchatel'om trestných činov, pretože jednak nepoznajú iné druhy trestov a ak ich aj poznajú, považujú ich za nepostačujúce. V dôsledku takéhoto retributívneho prístupu spoločnosti aj súdov sme sa dostali do stavu, že preplnenosť väzníc je jedným z najzávažnejších problémov väzenského systému v Slovenskej republike.

Vyššie uvádzané legislatívne zmeny, ktoré rozšírili a zatraktívni ukladanie trestu domáceho väzenia však doposiaľ nenašli odozvu pri ich aplikácii súdmi. Možno predpokladať, že dôvodom pre nízke ukladanie tohto trestu mohlo byť pri jeho zavedení, okrem iných faktorov aj nedokonalosti v právnej úprave a najmä v absencii elektronického monitoringu odsúdených páchatel'ov, ktorý bol najlimitujúcejším dôvodom pre častejšie ukladanie tohto trestu.

Aj po všetkých legislatívnych zmenách, keď je právna úprava trestu domáceho väzenia, dalo by sa povedať v ideálnej forme, a aj napriek množstvu pozitív, ktoré so sebou trest domáceho väzenia prináša, je počet

³ <https://www.justice.gov.sk/Stranky/Sudy/Statistika-sudy.aspx>

ukladania trestu domáceho väzenia v Slovenskej republike extrémne nízky.

Z uvedeného možno logicky vyvodiť záver, že príčinou neukladania trestu domáceho väzenia je už len postoj sudcov, prokurátorova aj obhajcov k tomuto druhu trestu. V tejto súvislosti je jediným možným riešením zvyšovania počtu ukladaných trestov domáceho väzenia vo zvýšenej príprave a osвете sudcov, prokurátorov a aj obhajcov a propagácie tohto inštitútu.

Zoznam použitej literatúry:

FOLTÝNOVÁ, L., FOLTÝN, L. Trest domáciho väzení z pohľadu Probační a mediační služby ČR. In Státní zastupitelství, 2011, č. 6, s. 20–24,

<https://spravy.pravda.sk/domace/clanok/584845-slovensko-ma-druhy-najvacsi-pocet-vaznenych-osob-v-eu/>,

<https://www.justice.gov.sk/Stranky/Sudy/Statistika-sudy.aspx>.

Král, V. Domáci väzení –další alternativní trest? Praha : C.H.Beck. Trestněprávní revue. č. 8/2007 str. 235-238,

Krejčířiková, K.: Domáci väzení a elektronický monitoring. In.: Mířníky práva v stredoeurópskom priestore 2009. II. časť. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, 2009 14 / 228

KURUCOVÁ, V. Ukladanie trestu domáceho väzenia a problémy s jeho premenou na trest odňatia slobody. Bulletin slovenskej advokácie. 2013, č. 5, s. 33–37,

TOBIÁŠOVÁ, L. Domáce väzenie – nový trest v rekodifikovanom Trestnom zákone. Justičná revue, 2006, č. 10, s. 1373–385,

Tobiášová, L.: Koncept restoratívnej justície. In.: Acta Facultatis iuridicae Universitatis Comenianae XXVII. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta, 2009,

Zákon č. 300/2005 Z.z., Trestný zákon, v znení neskorších predpisov,

Zákon č. 301/2005 Z.z., Trestný poriadok, v znení neskorších predpisov,

Zamyšlení nad trestem domáciho väzení v novém trestním zákonníku. In.: Mířníky práva v stredoeurópskom priestore 2009. II. časť. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, 2009. Klátek,

Kontaktné údaje:

JUDr. Marek Rajnič, PhD.

Okresná prokuratúra Košice I

Mojmírova 1400, 040 01 Košice

Tel. +421556228770

email: markoraj@gmail.com

NAHRADENIE VÄZBY DOHLADOM PROBAČNÉHO A MEDIAČNÉHO ÚRADNÍKA S POUŽITÍM TECH- NICKÝCH PROSTRIEDKOV¹

REPLACEMENT OF CUSTODY BY SUPERVISION OF THE PROBATION AND MEDIATION OFFICER BY USING TECHNICAL MEANS

JUDr. Martin Baločko²

Abstrakt: Autor sa v tomto článku zameriava na možnosť nahradenia väzby dohľadom probačného a mediačného úradníka za súčasného uloženia primeraných obmedzení a povinností podľa ust. § 82 Trestného poriadku a použitia technických prostriedkov – elektronického monitoringu. Autor v článku analyzuje postup súdu pri nahradzovaní väzby najmä zo strany probačného a mediačného úradníka a snaží sa poukázať aj na niektoré aplikačné problémy súvisiace s využitím elektronického monitoringu v trestnom konaní.

Kľúčové slova: väzba, probačný a mediačný úradník, elektronický monitoring

Abstract: In this article, the author focus on the possibility of replacing custody with the supervision of the probation and mediation officer, while imposing appropriate restrictions and obligations under the sec. 82 of the Criminal procedural code and the use of technical means - electronic monitoring. The author analyzes the court's procedure for replacing custody, especially by the probation and mediation officer, and try to point out some application problems related to the use of electronic monitoring in criminal proceedings

Key words: custody, probation and mediation officer, electronic monitoring

1 Základné východiská väzby

Väzba je jeden z najprísnejších trestnoprávných inštitútov, ktoré je možné využiť na zaistenie obvineného pre účely trestného konania. Podmienky vzatia do väzby sú relatívne striktné a systematizované v ust. § 71 zákona č. 301/2005 Z.z. Trestný poriadok (ďalej len Trestný poriadok). Do väzby môže byť vzatý len páchateľ³ v procesnom postavení obvineného a to len vtedy, ak doteraz zistené skutočnosti nasvedčujú tomu, že skutok, pre ktorý bolo začaté trestné stíhanie, bol spáchaný, má znaky trestného činu, sú dôvody na podozrenie, že tento skutok spáchal obvinený a z jeho konania alebo ďalších konkrétnych skutočností vyplýva dôvodná obava, že

---

¹ Predložený článok vznikol s podporou a je výstupom riešenia výskumného projektu APVV-16-0362 „Privatizácia trestného práva – hmotnoprávne, procesnoprávne, kriminologické a organizačno-technické aspekty“.

² JUDr. Martin Baločko, sudca Okresného súdu Košice I.

a) ujde alebo sa bude skrývať, aby sa tak vyhol trestnému stíhaniu alebo trestu, najmä ak nemožno jeho totožnosť ihneď zistiť, ak nemá stále bydlisko alebo ak mu hrozí vysoký trest (úteková väzba),

b) bude pôsobiť na svedkov, znalcov, spoluobvinených alebo inak mariť objasňovanie skutočností závažných pre trestné stíhanie (kolúzna väzba), alebo

c) bude pokračovať v trestnej činnosti, dokoná trestný čin, o ktorý sa pokúsil, alebo vykoná trestný čin, ktorý pripravoval alebo ktorým hrozil (preventívna väzba).³

Ide o tzv. formálne a materiálne podmienky prípustnosti väzby, ktorých splnenie je nevyhnutné pre aplikáciu tohto procesného inštitútu. Okrem väzby podľa ust. § 71 ods. 1 Trestného poriadku poznáme aj tzv. „teroristickú väzbu“⁴, ktorá sa vyznačuje výrazne voľnejšími podmienkami pre jej ukladanie.

Keďže väzba nie je trestom, ani nemôže slúžiť na zabezpečenie obvineného na výkon trestu, musí trvať len nevyhnutný čas a orgány činné v trestnom konaní a súd by sa mali zaoberať v každom procesnom štádiu trestného konania, či je väzba nevyhnutná pre ďalšie efektívne vedenie trestného stíhania. Väzba je totiž inštitútom ultima ratio a musí byť chápaná ako krajný prostriedok zaistenia obvineného pre účely trestného konania. Trestný poriadok samozrejme stanovuje maximálne lehoty trvania väzby, pričom základná lehota väzby v prípravnom konaní je sedem mesiacov. Celková lehota väzby v prípravnom konaní spolu s väzbou v konaní pred súdom nesmie presiahnuť

a) dvanásť mesiacov, ak je vedené trestné stíhanie pre prečin,

b) tridsaťšesť mesiacov, ak je vedené trestné stíhanie pre zločin,

c) štyridsaťosem mesiacov, ak je vedené trestné stíhanie pre obzvlášť závažný zločin.⁵

Z týchto lehôt pripadá na prípravné konanie najviac sedem mesiacov, ak je vedené trestné stíhanie pre prečin, devätnásť mesiacov, ak je vedené trestné stíhanie pre zločin a dvadsaťpäť mesiacov, ak je vedené trestné stíhanie pre obzvlášť závažný zločin. Ak sa vedie trestné stíhanie pre obzvlášť závažný zločin, za ktorý možno uložiť trest odňatia slobody na 25 rokov alebo trest odňatia slobody na doživotie alebo pre trestné činy terorizmu, ktoré nebolo možné pre obtiažnosť veci alebo z iných závažných dôvodov skončiť do uplynutia celkovej lehoty väzby v trestnom konaní a prepustením obvineného na slobodu hrozí, že bude zmarené alebo podstatne sťažené dosiahnutie účelu trestného konania, môže súd rozhodnúť o predĺžení celkovej lehoty väzby v trestnom konaní na nevyhnutnú dobu, a to aj opakovane. Celková lehota väzby v trestnom konaní

³ ČENTĚŠ, J. a kol.: Trestný poriadok. Veľký komentár. 2. aktualizované vydanie. Bratislava: EUROKÓDEX. 2015. ISBN 978-80-8155-057-7

⁴ Ust. § 71 ods. 2 Trestného poriadku

⁵ Ust. § 76 ods. 6 Trestného poriadku

spolu s jej predĺžením podľa predchádzajúcej vety však nesmie presiahnuť šesťdesiat mesiacov.⁶

Tieto limity sú však maximálne a je potrebné ich chápať v intenciách najviac prípustného maxima. Dôvodnosť väzobného stúhania by mala vychádzať práve z materiálnych a formálnych podmienok väzby a najmä z predpokladu, že existuje dôvodná obava, že obvinený ujde, alebo sa bude skrývať, bude mariť trestné konanie, ovplyvňovať svedkov, alebo znalcov, resp. bude pokračovať v trestnej činnosti.

Z tohto dôvodu Trestný poriadok pozná aj možnosti nahradenia väzby, teda kedy je rozhodnutím súdu ustálené, že väzba ako taká dôvodná je, avšak je ju možné nahradiť menej invazívnymi prostriedkami.

2 Nahradenie väzby

Väzbu je za súčasného účinného znenia Trestného poriadku možné nahradiť:

a) zárukou záujmového združenia občanov alebo dôveryhodnej osobou, ktorá ponúkne prevzatie záruky za ďalšie správanie obvineného a za to, že obvinený sa na vyzvanie dostaví k policajtovi, prokurátorovi alebo na súd a že vždy vopred oznámi policajtovi, prokurátorovi alebo súdu vzdialenie sa z miesta pobytu, a súd alebo v prípravnom konaní sudca pre prípravné konanie považuje záruku vzhľadom na osobu obvineného a na povahu prejednávaného prípadu za dostatočnú a prijme ju,

b) písomným sľubom obvineného, že povedie riadny život, najmä že sa nedopusť trestnej činnosti a že splní povinnosti a dodrží obmedzenia, ktoré sa mu uložia, a súd alebo v prípravnom konaní sudca pre prípravné konanie považuje sľub vzhľadom na osobu obvineného a na povahu prejednávaného prípadu za dostatočný a prijme ho,

c) dohľadom probačného a mediačného úradníka ak s ohľadom na osobu obvineného a povahu prejednávaného prípadu možno dosiahnuť účel väzby,

d) peňažnou zárukou, ktorú obvinený, alebo iná osoba zloží a súd alebo sudca pre prípravné konanie ju prijme.

Ide o štyri samostatné dôvody nahradenia väzby, ktoré môžu byť uplatnené samostatne, alebo môžu byť aj kombinované. V praxi sa najčastejšie vyskytuje nahradenie väzby písomným sľubom obvineného v kombinácii s dohľadom probačného a mediačného úradníka. Súd rozhoduje o prepustení z väzby a jej nahradení spravidla na základe žiadosti obvineného, resp. jeho obhajcu. V tejto súvislosti poukazujeme na to, že pri rozhodovaní o nahradení väzby súd obligatórne posudzuje možnosť nahradenia väzby dohľadom probačného a mediačného aj bez návrhu obvineného.

---

⁶ Ust. § 76a Trestného poriadku

Zaujímavosťou je, že normatívne znenie Trestného poriadku umožňuje nahradenie len preventívnej a útekovej väzby. Nahradenie väzby však prichádza do úvahy aj pri väzbe kolúznej, nakoľko z ustálenej praxe Ústavného súdu Slovenskej republiky⁷, či Najvyššieho súdu Slovenskej republiky⁸ vyplýva, že hoci Trestný poriadok možnosť nahradenie väzby pri kolúznej väzbe s poukazom na ust. § 71 ods. 1 písm. b) neumožňuje, nahradenie väzby v tomto prípade aj s poukazom na rozhodovaciu prax a Dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd, konkrétne čl. 5 ods. 3, je nepochybne možné.

Pokiaľ trestnému činu svedčí kvalifikácia obzvlášť závažného zločinu, je nahradenie väzby zložitejšie. Konkrétne ak je obvinený stíhaný pre obzvlášť závažný zločin, možno peňažnú záruku prijať, len ak to odôvodňujú výnimočné okolnosti prípadu. Ak je obvinený stíhaný pre trestné činy terorizmu, možno peňažnú záruku prijať, len ak to odôvodňujú výnimočné okolnosti prípadu.⁹

Sme toho názoru, že nakoľko samotná väzba je fakultatívnym inštitútom so značným zásahom do statusu fyzickej osoby a jeho základných práva a slobôd, mali by mať inštitúty nahradzujúce väzbu prednosť pred samotným výkonom väzby v ústave na výkon väzby v intencióch vyššie uvedeného princípu ultima ratio. Základné princípy, ktoré sa týkajú vzatia osoby do väzby a držania v nej zhrnul aj Ústavný súd Slovenskej republiky.¹⁰ Jednou z týchto zásad je že vždy, keď môže byť väzba nariadená, súdny orgán má zväžiť, či výkon väzby môže byť nahradený uložením alternatívnych opatrení. Trestný poriadok totiž neprikazuje držať obvineného vo väzbe až do podania obžaloby, alebo do jeho odsúdenia, ale je povinnosťou súdu obvineného z väzby prepustiť, ak dôvod väzby už neexistuje alebo síce existuje, ale vzhľadom k účelu trestného konania tento možno dosiahnuť aj vo vzťahu k obvinenému miernejšími trestnoprocenými opatreniami.

Presvedčenie opierame o východiská judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva k čl. 5 ods. 3 druhej vete Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, vo vzťahu ku ktorým Ústavný súd Slovenskej republiky už viackrát zohľadnil vo svojej judikatúre a v tejto súvislosti uviedol, že čl. 5 ods. 3 síce nepriznáva jednotlivcovi absolútne právo byť prepustený na záruku, ale umožňuje mu žiadať o prepustenie na slobodu s poskytnutím záruky. Súdnym orgánom vzniká v tejto súvislosti povinnosť zväžiť, či sa poskytnutím určitej záruky dosiahne rovnaký účel, aký bol sledovaný vzatím osoby do vyšetrovacej väzby. Pri posudzovaní jej opodstatnenosti má záruka prednosť pred pokračovaním väzby.¹¹

---

⁷ I. ÚS 100/2004, či I. ÚS 239/2004

⁸ R 57/2005

⁹ Ust. § 81 ods. 1 Trestného poriadku

¹⁰ III. ÚS 38/01

¹¹ I. ÚS 239/04, II. ÚS 38/05, II. ÚS 60/08

3 Dohľad probačného a mediačného úradníka a primerané obmedzenia a povinnosti

Podľa čl. 5 ods. 3 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd každý, kto je zatknutý alebo inak pozbavený slobody v súlade s ustanoveniami odseku 1 písm. c) tohto článku, musí byť ihneď predvedený pred sudcu alebo inú úradnú osobu splnomocnenú zákonom na výkon súdnej právomoci a má právo byť súdený v primeranej lehote alebo prepustený počas konania. Prepustenie sa môže podmieniť zárukou, že sa dotknutá osoba ustanoví na pojednávanie.

Jednou z týchto záruk ustanovených vnútroštátnym právnym poriadkom je aj dohľad probačného a mediačného úradníka podľa ust. § 80 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku. Z doterajšej judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva k druhej vete čl. 5 ods. 3 dohovoru, ktorá sa vytvárala postupne, tiež vyplýva, že prepustenie na základe záruky je len možnosťou, a nie oprávnením osoby pozbavenej osobnej slobody. Pri posudzovaní jej opodstatnenosti má záruka prednosť pred pokračovaním väzby. Uplatňuje sa nielen v prípade takzvanej útekovej väzby, ako by tomu nasvedčovala formulácia účelu tejto záruky (zabezpečenie prítomnosti na pojednávaní), ale je možné ňou nahradiť aj väzbu realizovanú na základe iných dôvodov.¹²

V rámci nahradenia väzby dohľadom probačného a mediačného úradníka na posilnenie účelu väzby, ktorý by sa inak dosiahol väzbou, môže súd uložiť jedno alebo viac primeraných obmedzení alebo povinností, najmä

- a) zákaz vycestovania do zahraničia,
- b) zákaz vykonávať činnosť, pri ktorej došlo k spáchaniu trestného činu,
- c) zákaz návštev určených miest,
- d) povinnosť odovzdať legálne držanú zbraň,
- e) zákaz vzdať sa z miesta pobytu alebo z obydlija okrem vymedzených podmienok,
- f) povinnosť pravidelne alebo v určenom čase sa dostaviť na štátny orgán určený súdom,
- g) zákaz vedenia motorového vozidla a odovzdanie vodičského preukazu,
- h) zákaz styku s určitými osobami alebo zákaz úmyselne sa priblížiť k určitej osobe na vzdialenosť menšiu ako päť metrov,
- i) povinnosť zložiť peňažné prostriedky na účely zabezpečenia nároku poškodeného na náhradu škody,
- j) zákaz alebo obmedzenie kontaktu s určenou osobou v akejkoľvek forme vrátane kontaktovania prostredníctvom elektronickej komunikačnej služby alebo inými obdobnými prostriedkami, alebo

---

¹² IV. ÚS 346/08

k) zákaz zdržiavať sa v blízkosti obydlija určenej osoby alebo v určenom mieste, kde sa takáto osoba zdržuje alebo ktoré navštevuje.

Ide o demonštratívny výpočet primeraných obmedzení a povinností, ktorý je možné modifikovať a dopĺňať vzhľadom na jednotlivé špecifiká prípadu, resp. osoby obvineného, či poškodeného. Plnenie a kontrolu uložených povinností alebo obmedzení vykonáva súdom určený probačný a mediačný úradník.

3.1 Kontrola technickými prostriedkami

Obvinený, ktorému boli uložené primerané obmedzenia alebo povinnosti je povinný podrobiť sa kontrole technickými prostriedkami, ak je takáto kontrola nariadená. Nariadiť kontrolu technickými prostriedkami možno, ak sú splnené podmienky podľa osobitného predpisu.¹³

Spúšťačom kontroly technickými prostriedkami je projekt Elektronického systému monitoringu obvinených a odsúdených (ESMO), ktorý je spolufinancovaný Európskou úniou z prostriedkov Európskeho fondu regionálneho rozvoja prostredníctvom Operačného programu Informatizácia spoločnosti, ktorý spustilo Ministerstvo spravodlivosti spustilo v roku 2013. Právny základ v tejto oblasti ponúka zákon č. 78/2015 Z.z. o kontrole výkonu niektorých rozhodnutí technickými prostriedkami.¹⁴ Nariadenie kontroly výkonu rozhodnutia technickými prostriedkami prichádza do úvahy pri týchto rozhodnutiach:

- 1) rozhodnutie, ktorým sa ukladá trest domáceho väzenia alebo ktorým sa premierna trest odňatia slobody na trest domáceho väzenia,
- 2) rozhodnutie, ktorým sa ukladá trest zákazu pobytu,
- 3) rozhodnutie, ktorým sa ukladá trest zákazu účasti na verejných podujatiach,
- 4) rozhodnutie, ktorým sa ukladá ochranný dohľad, ak sa súčasne uložili primerané obmedzenia a povinnosti podľa ust. § 51 ods. 3 a 4 Trestného zákona (ďalej len „primerané obmedzenia a povinnosti“), ktorých povaha pripúšťa kontrolu technickými prostriedkami,
- 5) rozhodnutie, ktorým sa ukladá probačný dohľad pri podmienenom odklade výkonu trestu odňatia slobody, ak sa súčasne uložili primerané obmedzenia a povinnosti, ktorých povaha pripúšťa kontrolu technickými prostriedkami,
- 6) rozhodnutie, ktorým sa ukladá probačný dohľad pri podmienenom prepustení z výkonu trestu odňatia slobody, ak sa súčasne uložili primerané obmedzenia a povinnosti, ktorých povaha pripúšťa kontrolu technickými prostriedkami,

---

¹³ Zákon č. 78/2015 Z.z. o kontrole výkonu niektorých rozhodnutí technickými prostriedkami

¹⁴ MICHALOV, L. Použitie technických prostriedkov v trestnom konaní. In: Vplyv moderných technológií na právo : recenzovaný zborník príspevkov z vedeckej konferencie. - Košice : Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2019. - ISBN 9788081527289

7) rozhodnutie, ktorým sa podmienenčne zastavuje trestné stíhanie, ak sa súčasne uložili primerané obmedzenia a povinnosti, ktorých povaha pripúšťa kontrolu technickými prostriedkami,

8) vo všeobecnosti rozhodnutie, ktorým boli uložené primerané obmedzenia a povinnosti, ktorých povaha pripúšťa kontrolu technickými prostriedkami.

Zákon o kontrole výkonu niektorých rozhodnutí technickými prostriedkami rozlišuje nasledujúce technické prostriedky:

- a) osobné identifikačné zariadenie,
- b) zariadenie na kontrolu prítomnosti v mieste výkonu rozhodnutia,
- c) zariadenie na určenie polohy kontrolovanej osoby,
- d) zariadenie varovania blízkosti,
- e) zariadenie kontroly požitia alkoholu,
- f) zariadenie hlasového overenia prítomnosti kontrolovanej osoby,
- g) zariadenie probačného a mediačného úradníka.¹⁵

Kontrolu výkonu technickými prostriedkami, najmä pri uložení primeraných obmedzení a povinností pri nahradení väzby dohľadom probačného a mediačného úradníka nepochybne vítame. Je zrejmé, že elektronický monitoring je u nás stále rozvíjajúci sa inštitút s mnohými úskaliami a problémami, avšak v poslednej dobe je možné badať aj väčšiu ochotu zo strany súdov zaoberať sa nariadením kontroly technickými prostriedkami a následne ju aj nariadiť, čo je mnohokrát spojené s nemalými ťažkosťami a legislatívne nevyriešenými problémami, ktoré načrtne nižšie.

3.2 Postup súdu pri nariadovaní kontroly technickými prostriedkami

Ako je už vyššie uvedené, súd by sa mal vždy pri rozhodovaní o žiadosti o prepustenie z väzby, o ďalšom trvaní väzby, či pri rozhodovaní o predĺžení lehoty väzby zaoberať otázkou, či väzbu v intenciách ustáleného väzobného dôvodu nie je možné nahradiť dohľadom probačného a mediačného úradníka za súčasného uloženia primeraných obmedzení a povinností a tzv. elektronickým monitoringom, teda kontrolou technickými prostriedkami, nakoľko ide o menej invazívny zásah do práv obvinenej osoby ako výkon väzby v ústave.

V prípade ak súd zistí, že vyššie načrtnutá náhrada prichádza do úvahy je nevyhnutné, aby súd postupoval aktívne a zároveň zvládol aj relatívne náročnejší administratívny proces oproti situácii, keď sa kontrola technickými prostriedkami nenariaďuje.

---

¹⁵ MICHAĽOV, L., ŠTRKOLEC, M. Hmotnoprávne a procesnoprávne aspekty kontroly niektorých trestných rozhodnutí prostredníctvom technických prostriedkov In: Alternatívni riešení trestných vecí (trestnéprávnici, trestnéprocesní a kriminologické aspekty): zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie Olomoucké právnické dny : máj 2015, Olomouc. - Praha : Leges, 2015. - ISBN 9788075021090.

Postup súdu pri nariaďovaní kontroly technickými prostriedkami spočíva na tzv. *inštitúte predbežného šetrenia*. Tento inštitút predbežného šetrenia na žiadosť súdu vykonáva miestne príslušný probačný a mediačný úradník, pričom jeho miestnu príslušnosť určuje miesto bydliska, resp. miesto zdržiavania sa – pobytu obvineného, ktorého súd chce technickými prostriedkami kontrolovať.

Súd vyplní tlačivo, kde uvedie konkrétne možnosti preverenia dotknutej osoby s vymedzením možných primeraných povinností a obmedzení. Zároveň určí termín výsluchu, teda dátum dokedy je potrebné zo strany probačného a mediačného úradníka šetrenie vykonať. Po obdržaní príslušnej žiadosti a vypísaného predloženého tlačiva probačný a mediačný úradník vykonáva šetrenie a to rôznymi spôsobmi v závislosti o akú kontrolu technickými prostriedkami má súd záujem a s akými obmedzeniami.

Ak je obvinený vo väzbe, tak probačný a mediačný úradník prostredníctvom kompetentných pracovníkov vo výkone väzby zasiela poučenie dotknutej osoby a zároveň aj kontrolovanej osoby, teda obvinenému. U kontrolovanej osoby sa v prvom rade zisťujú materiálno – technické podmienky použitia zariadenia na určenie polohy kontrolovanej osoby (tzn. „ZUPKO“, alebo „GPS zariadenie“):

- a) dostupnosť a funkčnosť elektrickej prípojky,
- b) dostupnosť verejnejelektronickej komunikačnej služby, poskytovanej prostredníctvom mobilnej verejnej elektronickej komunikačnej siete,
- c) dostupnosť signálu, ktorého zdrojom je globálny satelitný navigačný systém
- d) podmienky, ktoré nebránia určeniu polohy najmä z dôvodu elektromagnetického rušenia alebo tienenia signálu, ktorého zdrojom je globálny satelitný navigačný systém,
- e) konektivita s osobným identifikačným zariadením,
- f) umiestnenie, ktoré umožňuje nepretržitú elektronickú komunikáciu s osobným identifikačným zariadením.

To znamená, že probačný a mediačný úradník okrem preverenia materiálno technických podmienok k výkonu kontroly technickými prostriedkami poučuje kontrolovanú osobu a takisto dotknutú osobu o právach a povinnostiach, o prevádzkových pokynoch používania technickými prostriedkami, následkoch porušenia režimu použitia technickými prostriedkami a o následkoch porušenia povinnosti. Dotknutá osoba po vyplnení príslušných tlačív okrem iného uvedie, kde by sa v prípade prepustenia z väzby na slobodu zdržiavala a zároveň určí aj osobu, u ktorej sa materiálno technické podmienky dajú zistiť, teda v mieste bydliska sa preverí situácia u osoby, ktorú určí obvinený, ako kompetentnú osobu. Probačný a mediačný úradník túto situáciu preveruje a prekonzultuje s kompetentnou osobou, vo väčšine prípadov telefonicky, pričom je po-

trebný súhlas vlastníka bytu, pokiaľ vlastníkom bytu nie je totožná osoba s osobou, ktorú určí obvinený. Nevyhnutné je aj to, aby potrebný súhlas udelil aj vlastník bytu. Probačný a mediačný úradník nie je povinný vykonať osobnú kontrolu v byte, jedine ak by bol právoplatne uložený trest domáceho väzenia.

Po vykonaní vyššie uvedeného šetrenia probačný a mediačný úradník zasiela súdu správu s konkrétnymi zisteniami a možnosťami nariadiť kontrolu technickými prostriedkami ako náhradu za niektorých z väzobných dôvodov.

Po obdržaní uvedenej správy od probačného a mediačného úradníka sudca v rámci výsluchu, vo väčšine prípadov na základe žiadosti o prepustenie z väzby na slobodu, vypočuje obvineného okrem iného aj ku skutočnosti a možnosti nariadiť kontrolu technickými prostriedkami s konkrétnym obmedzením a ak obvinený vydá aj pred sudcom pre prípravné konanie súhlas, súd môže rozhodnúť, že obvineného z väzby na slobodu prepustí, nariadi kontrolu technickými prostriedkami a určí príslušnú povinnosť, resp. obmedzenie, ktoré bude monitorované.

Pri nahradení väzby a súčasne nariadenej kontroly pohybu a pobytu kontrolovanej osoby je rozhodujúci obsah rozhodnutia, t.j. aké povinnosti alebo obmedzenia boli obvinenému uložené, ako aj určenie povinnej zóny kontrolovanej osoby obvineného, teda obydlie, okres, kraj, resp. územie Slovenskej republiky.

Pri každej zmene obydli, t.j. miesta výkonu kontroly technickými prostriedkami, je potrebné opäť vykonať preskúmanie splnenia materiálo – technických podmienok, použitia technických prostriedkov vyplývajúcich z rozhodnutia, za potrebnej súčinnosti s operačným strediskom, o čom probačný a mediačný úradník spracuje správu, ktorú predloží tomu, kto vydá rozhodnutie. Priuvedených zmenách výkonu kontroly technickými prostriedkami je potrebné rešpektovať a dodržiavať miestnu príslušnosť, t.j. oprávnenie vykonávať probáciu s dohľadom na miesto pobytu kontrolovanej osoby pri rešpektovaní povinnosti oznámenie uvedenej skutočnosti tomu, kto rozhodnutie vydal.

4 Niekoľko úvah na záver

Na základe vyššie uvedených skutočností je zřejmé, že postup súdu pri nahradení väzby dohľadom probačného a mediačného úradníka sa súčasného uloženia kontroly technickými prostriedkami sa administratívne znáročnil a zároveň aj predĺžil. Celkovo nariadenie kontroly technickými prostriedkami spočíva v prvom rade na aktivite a ochote sudcu vysporiadať sa s možnosťou nariadenia kontroly technickými prostriedkami. V druhom rade za nevyhnutnú považujeme efektívnu probačnú a mediačnú službu, teda dostatok probačných a mediačných úradníkov a ich riadne materiálo-technické zabezpečenie. Probačný a mediačný úradník musí postupovať bez zbytočného odkladu, nakoľko sudca je po-

vinný o väzbe tiež rozhodnúť bez zbytočného odkladu. Teda dostatok probačných a mediačných úradníkov je esenciálny predpoklad efektívneho elektronického monitoringu. No a v treťom rade je rozhodujúce, či štát je schopný zabezpečiť dostatok technických prostriedkov, s čím sme sa v minulosti v aplikačnej praxi stretli.

Elektronický monitoring je nevyhnutnou súčasťou moderného rozhodovania 21. storočia, a to nielen v trestných veciach. Jeho v poslednej dobe badateľný nástup rozhodne vítame a veríme, že aj pomocou technických prostriedkov sa podarí redukovať neželaný vplyv väzenského prostredia na obvinených, ktorých správanie je možné kontrolovať aj na slobode.

Vzhľadom na to, že aplikačná prax ku kontrole technickými prostriedkami sa len rozbieha, vznikajú aj sporné situácie, ktoré sú legislatívne neriešené. Napríklad z praxe Okresného súdu Košice I vyplynula zaujímavá situácia, keď obvinenému bola okrem iného nahradená väzba kontrolou technickými prostriedkami, pričom povinnosť a obmedzenie v rámci tejto kontroly sudca pre prípravné konanie stanovil na zákaze priblížiť sa k spoluobvinenému, ktorý bol stíhaný na slobode. Ešte pred rozhodnutím sudcu pre prípravné konanie probačný a mediačný úradník v rámci predbežného šetrenia obdržal súhlas od spoluobvineného, že bude rešpektovať a zároveň so sebou nosiť zariadenie varovania blízkosti, ktoré si musí však dobíjať, teda tento spoluobvinený s takouto kontrolou technickými prostriedkami obvineného súhlasil. Následne po prepustení obvineného z väzby však nastala situácia, ktorá začala signalizovať na operačnom stredisku, že dotýčny spoluobvinený nemá svoje zariadenie nabité. Operačné stredisko signalizovalo situáciu probačnému a mediačnému úradníkovi, ktorý sa so spoluobvineným snažil spojiť, avšak podarilo sa mu to až po istom čase, cca. 48 hodín. Teda po celý tento čas kontrola technickými prostriedkami nemohla prebiehať. Tu poukazujeme na zaujímavú situáciu, že účinná právna úprava má v rámci vzťahu ku kontrole technickými prostriedkami medzery v tom, že obvinený prakticky nič neporušil, avšak ak spoluobvinený, ktorý prvotne dá súhlas na kontrolu technickými prostriedkami následne nedodržiava to, na čo sa zaviazal, je kontrola technickými prostriedkami absolútne neúčinná a nekontrolovateľná. Obvinený, ktorému však väzba bola nahradená sa však žiadneho protiprávneho konania nedopustil a vzniknutý incident mu nemožno pričítať na ľarchu resp. ho sankcionovať. Sporným tiež ostáva to, či je možné v takomto prípade možné sankcionovať osobu, ku ktorej sa obvinený nesmie priblížiť, pričom sa domnievame, že len veľmi ťažko.

Je zrejmé, že aplikačná prax bude čeliť mnohým problémom, ktoré sú legislatívne neriešené a je len na zákonodarcovi, aby reflektoval vzniknuté problémy, resp. na orgánoch aplikujúcich právo aby postupovali v prípade legislatívnych medzier konštantne a predvídateľne. Veríme, že o niekoľko rokov bude kontrola technickými prostriedkami rozbehnutá

natoľko, že ju budeme môcť považovať za esenciálny piliér alternatívneho výkonu väzby.

5 Praktický príklad

- 1. Uznesenie sudcu pre prípravné konanie o nahradení väzby
- 2. Priebežná správa z výkonu probačného dohľadu

U z n e s e n i e

Okresný súd ..... sudcom pre prípravné konanie JUDr. .... dňa 24.5.2019 v ..... takto

rozhodol

Podľa § 79 ods. 3 Tr. poriadku **väzbu** z dôvodov podľa § 71 ods. 1 písm. b/, písm. c/ Tr. poriadku obvineného **XY**, trvale bytom .....,t.č. od ..... vo väzbe v ÚVV a ÚVTOS ..... **nahrádza :**

Podľa § 80 ods. 1 písm. c/ Tr. por. dohľadom probačného a mediačného úradníka nad obvineným.

Podľa § 82 ods. 1 písm. h /j/, ods. 4 Tr. poriadku **zakazuje** obvinenému **XY**

- kontaktovať sa so spoluobvineným č. 2, nar. ...., trvale bytom ..... v akejkoľvek forme vrátane
- kontaktovania prostredníctvom elektronickej komunikačnej služby alebo inými obdobnými prostriedkami
- stýkať sa so spoluobvineným č.2, ..., trvale bytom ..... a úmyselne sa priblížiť k spoluobvinenému č.2 na vzdialenosť menšiu ako 5 metrov

a ukladá obvinenému povinnosť podrobiť sa výkonu kontroly rozhodnutia technickými prostriedkami a to použitím zariadenia varovania blízkosti.

Podľa § 80 ods.1 písm. a/ Tr. poriadku **súd prijíma** záruky dôveryhodných osôb:

.....

Podľa § 80 ods.1 písm. b/ Tr. poriadku prijíma **písomný sľub** obvineného .....

Podľa § 82 ods.1 písm. h/, j/ k/, ods. 4 Tr. poriadku **zakazuje** obvinenému .....

- úmyselne sa priblížiť k spoluobvineným ....., družke spoluobvineného .....
- kontaktovať spoluobvinených .....
- zdržiavať sa v blízkosti obydľia spoluobvinených .....

O d ô v o d n e n i e

Uznesením vyšetrovateľa PZ, Prezídia Policajného zboru, národnej kriminálnej agentúry, národnej protizločineckej jednotky, expozitúry ..... bolo podľa ustanovenia § 206 odsek 1 Trestného poriadku vznesené obvinenie .... pre pokračovací zločin šírenia poplašnej správy podľa ustanovenia § 361 odsek 1, 2, 3 písmeno b/ Trestného zákona, s poukázaním na ustanovenie § 140 písmeno a/ Trestného zákona spáchaný formou spolupáchateľstva podľa ustanovenia § 20 Trestného zákona, ktorého sa mal dopustiť tak, ...

Uznesením Okresného súdu ...., sp. zn. .... zo dňa .... bol obv. .... podľa § 87 ods. 2 Tr. por. z dôvodov uvedených v § 71 ods. 1 písm. b/ c/ Tr. por. vzatý do väzby, pričom väzba začala plynúť dňa ..... .hod Dôvody väzby videl súd tak ako ich rozpísal v predmetnom uznesení.

Dňa 15.04.2019 obv. prostredníctvom svojho obhajcu požiadal o prepustenie z väzby na slobodu, s tým, že ak bude súd toho názoru, že dôvody na jeho väzbu naďalej trvajú, aby bola väzba nahradená zárukou dôveryhodných osôb a prípadne nariadená kontrola technickými prostriedkami. Ďalej k tejto žiadosti obvinený prostredníctvom svojej obhajkyne uviedol, že odkedy bol vzatý do väzby, nebol s ním urobený ani jeden vyšetrovací úkon a vyšetrovacie úkony spočívajúce vo výsluchu ostatných obvinených a svedkov boli urobené ihneď po začatí vyšetrovania, všetky ešte pred tým, než bol vzatý do väzby, okrem svedka ....., ktorého však takmer nepozná. Úkony, ktoré sú plánované v rámci ďalšieho vyšetrovania, nemôže nijako ovplyvniť. V súčasnosti sa prípravné konanie už nachádza v konečnom štádiu, preto sa domnieva, že jeho väzba nie je potrebná.

Dňa 24.04.2019 prokurátor Okresnej prokuratúry .... predložil na Okresný súd .... vyšetrovací spis spolu so žiadosťou obvineného o prepustenie z väzby, nakoľko predmetnej žiadosti nemienil vyhovieť. Zároveň Okresnému súdu ... navrhol, aby zamietol žiadosť obvineného o prepustenie z väzby na slobodu s dôvodmi, že obvinený sa už v minulosti dopustil rôznych kolúzných aktivít a preto je dôvodná reálna obava, že v prípade jeho prepustenia na slobodu bude pôsobiť na spoluobvinených a svedkov alebo inak mariť objasňovanie skutočností, závažných pre trestné konanie. Na uvedenom nič nemení argument obvineného, že všetci svedkovia ako aj spoluobvinení už boli vypočutí v úvodnom štádiu trestného konania.

V rámci výsluchu pred sudcom pre prípravné konanie konanom dňa ... obvinený a prokurátor zotrvali na písomných vyhotoveniach tak ako ich doručili súdu.

Podľa § 79 ods. 3 Tr. por. obvinený má právo kedykoľvek žiadať o prepustenie na slobodu, ak v prípravnom konaní prokurátor takej žiadosti nevyhoví, predloží ju bez meškania so svojim stanoviskom a s návrhom na rozhodnutie sudcovi pre prípravné konanie, o čom upovedomí obvineného a jeho obhajcu. O takej žiadosti sa musí bez meškania rozhodnúť, ak sa žiadosť zamietla, môže ju obvinený, ak v nej neuvedie iné dôvody, opakovať až po uplynutí 30 dní odo dňa, keď rozhodnutia o jeho predchádzajúcej žiadosti nadobudlo právoplatnosť.

Podľa § 80 ods. 2 Tr. por. súd a v prípravnom konaní sudca pre prípravné konanie oboznámi toho, kto ponúka prevzatie záruky podľa odseku 1 písm. a) a spĺňa podmienky na jej prijatie, s podstatou obvinenia a so skutočnosťami, ktoré odôvodňujú väzbu; obvineného oboznámi s obsahom záruky. Súčasne môže obvinenému súd a v prípravnom konaní sudca pre prípravné konanie uložiť splnenie primeraných povinností a dodržanie obmedzení. Ak je obvinený stíhaný pre obzvlášť závažný zločin, je daný dôvod väzby podľa § 71 ods. 2 písm. a) až c) alebo e), alebo obvinený bol vzatý do väzby podľa odseku 3 alebo podľa § 81 ods. 4, možno záruku alebo sľub prijať alebo uložiť dohľad, len ak to odôvodňujú výnimočné okolnosti prípadu. Obvinenému sa vždy uloží povinnosť oznámiť policajtovi, prokurátorovi alebo súdu, ktorý vedie konanie, každú zmenu miesta pobytu.

Podľa § 82 ods. 1 Tr. por. ak sudca pre prípravné konanie alebo súd rozhodol podľa § 80 alebo § 81, že sa obvinený ponecháva na slobode, alebo že sa z väzby prepúšťa na slobodu, na posilnenie účelu, ktorý by sa inak dosiahol väzbou, môže orgán rozhodujúci o väzbe zároveň uložiť jedno alebo viac primeraných obmedzení alebo povinností.

- písm. h/ zákaz styku s určitými osobami alebo zákaz úmyselne sa priblížiť k určitej osobe na vzdialenosť menšiu ako päť metrov,

- písm. j/ v zákaze kontaktovania sa s určenou osobou v akejkoľvek forme vrátane kontaktovania prostredníctvom elektronickej komunikačnej služby alebo inými obdobnými prostriedkami.

Existencia dôvodného podozrenia, že obvinená osoba spáchala trestný čin, je podmienkou sine qua non regulárnosti vzatia a držania vo väzbe. Aby bolo možné vziať obvineného do väzby, resp. ho vo väzbe držať, musí okrem formálnych náležitostí existovať aj tzv. dvojité materiálny predpoklad vzatia do väzby a to dôvodnosť obvinenia a dôvodnosť väzby.

Súd skúmal i tieto materiálne podmienky vzatia do väzby obvineného v podobe hmotnoprávných predpokladov väzby. Po preskúmaní na vec sa vzťahujúceho trestného spisu, na podklade doposiaľ vykonaného dokazovania, je sudca pre prípravné konanie toho názoru, že v tomto štádiu konania, dôvodnosť trestného stíhania obvineného je nepochybne daná,

nakolko uvedené skutočnosti v celom rozsahu nasvedčujú tomu, že skutok, pre ktorý bolo začaté trestné stíhanie bol spáchaný a má znaky trestného činu a sú dôvody na podozrenie, že tento skutok spáchal obvinený, čo je objektivizované najmä výpoveďou spoluobvineného ako aj svedkov ako na to poukázal aj Krajský súd ....Uznesením sp. zn. ...., keď zamietol sťažnosť obvineného o vzatie do väzby.

Podľa článku 5 ods. 3 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, každý, kto je zatknutý alebo inak pozbavený slobody v súlade s ustanovením ods. 1 písm. c/tohto článku musí byť ihneď predvedený pred sudcu, alebo inú úradnú osobu splnomocnenú zákonom na výkon súdne právomoci a má právo byť súdený v primeranej lehote alebo prepustený počas konania. **Prepustenie sa môže podmieniť zárukou, že sa dotknutá osoba ustanoví na pojednávanie.**

Podľa článku 154c ods.1 Ústavy SR medzinárodné zmluvy o ľudských právach a základných slobodách, ktoré Slovenská republika ratifikovala a boli vyhlásené spôsobom ustanoveným zákonom pred nadobudnutím účinnosti tohto Ústavného zákona sú súčasťou jej právneho poriadku a majú prednosť pred zákonom, ak zabezpečujú väčší rozsah ústavných práv a slobôd.

Základné princípy, ktoré sa týkajú vzatia osoby do väzby a držania v nej zhrnul Ústavný súd SR v náleze sp. zn. III. ÚS 38/01. Jednou z týchto zásad je, že vždy, keď môže byť väzba nariadená, **súdny orgán má zväžiť, či výkon väzby môže byť nahradený uložením alternatívnych opatrení.** To sa samozrejme týka aj rozhodovania o ponechaní obvineného vo väzbe.

Sudca pre prípravné konanie ďalej uvádza, že Trestný poriadok neprikazuje držať obvineného vo väzbe až do podania obžaloby, resp. do právoplatného odsúdenia, ale naopak podľa jeho názoru je povinnosťou súdu obvineného z väzby prepustiť, ak dôvod väzby už neexistuje alebo síce existuje, ale vzhľadom k účelu trestného konania tento možno dosiahnuť aj vo vzťahu k obvinenému miernejšími trestnoprocenými opatreniami.

V rámci výsluchu pred sudcom pre prípravné konanie boli vypočutí ako dôveryhodné osoby ... – snúbenica obvineného, ... – sestra obvineného a ..... kamarát a kolega obvineného, ktorí všetci zhodne sa zaručili za všetko pozitívne k správaniu obvineného, tak ako to avizovali v písomných zárukách, pričom zhodne uviedli, že vedia z akej trestnej činnosti je ..... obvinený. Takisto poznajú právnu kvalifikáciu predmetnej trestnej veci a myslia si, že vedia pozitívne vyplývať na správanie obvineného.

V uvedenej trestnej veci obvineného ..... v zmysle pokynu Krajského súdu ... došlo k preskúmaniu splnenia podmienok výkonu kontroly rozhodnutia technickými prostriedkami, aby bolo zrealizované predbežné šetrenie za účelom preverenia možnosti uloženia a výkonu kontroly roz-

hodnutia technickými prostriedkami podľa § 13 ods. 1 Zákona č. 78/2015 Z.z.

V rámci tzv. inštitútu predbežného šetrenia boli vykonané úkony, ktoré sú nevyhnutné pri rozhodovaní o uložení obmedzenia podľa § 82 ods. 1 písm. a/, b/, e/ f/, j/ Tr. por.

Obvinený bol prostredníctvom vedúceho oddelenia v ÚVV a ÚV-TOS .... poučený o inštitúte predbežného šetrenia o právach a povinnostiach vyplývajúcich z kontroly technickými prostriedkami a o materiálo-technických podmienkach použitia technických prostriedkov. Uviedol, že zdravotný stav mu umožňuje umiestnenie osobného identifikačného zariadenia na jeho končatinu. Má dostatok finančných prostriedkov, aby sa mohol podieľať na náhrade nákladov štátu za každý začatý deň výkonu kontroly technickými prostriedkami v sume, ktorú ustanoví Ministerstvo spravodlivosti SR.

Dňa ..... bol telefonicky predvolaný aj spoluobvinený č.2 za účelom preskúmania splnenia podmienok výkonu kontroly rozhodnutia technickými prostriedkami, ktorý takisto o poučení o všetkých podmienkach o právach a povinnostiach vyslovil súhlas s výkonom rozhodnutia technickými prostriedkami.

Šetrením teda bolo zistené, že sú splnené materiálo-technické podmienky použitia kontroly technických prostriedkov.

Vzhľadom k dôkaznej situácii, ktorá vyplýva zo spisového materiálu, kde obvinený č. 2 usvedčuje z predmetnej trestnej činnosti obvineného XY tak v skutkoch ako je to uvedené v jeho výpovedi, sudca pre prípravné konanie má za to, že takéto obmedzenie technickými prostriedkami spočívajúce v zákaze priblíženia sa obvineného XY k obvinenému č. 2 bude spĺňať svoj účel a je možné aj okrem iného týmto zákazom väzbu nahradiť.

Súd po preskúmaní žiadosti *obvineného č. 2* o prepustenie z väzby na slobodu a na vec sa vzťahujúceho spisového materiálu dospel k záveru, že u obvineného v tomto štádiu trestného konania dôvody väzby naďalej trvajú, tak ako ich sudca pre prípravné konanie avizoval v Uznesení o vzatí do väzby, avšak v danom prípade je možné ich nahradiť prevzatím záruky dôveryhodných osôb, ako sú rozpísané v samotnej žiadosti za ďalšie správanie obvineného a zároveň na posilnenie účelu, ktorý by sa inak dosiahol väzbou uložiť obvineným **povinnosť** v zmysle § 80 ods. 2 Trestného poriadku spočívajúcu v primerané obmedzenie v zmysle § 82 ods. 1 písm. h/, písm. j/ Tr. por.

Zároveň sudca pre prípravné konanie ako náhradu väzby uložil obvinenému probačný dohľad s týmito obmedzeniami :Podľa § 82 ods. 1 písm. h/ Tr. por. mu sudca pre prípravné konanie **ukladá** primerané obmedzenie spočívajúce v zákaze styku so spoluobvinenými .....

V rámci výsluchu obvinený XY predložil aj písomný sľub v zmysle § 80 ods. 1 písm. b/ Tr. por. na umocnenie záruk nahrádzajúcich väzbu, ktorý sudca pre prípravné konanie prijal

Vzhľadom na vyššie uvedené sudca pre prípravné konanie Okresného súdu ..... rozhodol tak ako je to uvedené v podrobných dôvodoch tohto uznesenia.

P o u č e n i e: Proti tomuto uzneseniu môže prokurátor podať sťažnosť len ihneď po jeho vyhlásení. Sťažnosť má odkladný účinok.

V Košiciach, ...

sudca pre prípravné konanie

Priebežná správa:

OKRESNÝ SÚD .....

Okresný súd

Váš list značky/zo dňa   Naša značka   Vybavuje/kl.

Vec: obv. XY

Priebežná správa z výkonu probačného dohľadu

Uznesením Okresného súdu, sp. zn. zo dňa, podľa § 87 ods. 2 Tr. poriadku. bol obv. XY prepustený z väzby na slobodu a podľa § 80 ods. 1 písm. c) Tr. poriadku súd nad obvineným XY nariadil dohľad probačného a mediačného úradníka.

Podľa § 82 ods. 1 Tr. por. obvinenému uložil obmedzenia a povinnosti:

- zákaz kontaktovania sa so spoluobvineným č. 2
- zákaz kontaktovania prostredníctvom elektronickej komunikačnej služby alebo inými obdobnými prostriedkami
- zákaz stýkať sa so spoluobvineným č. 2 a úmyselne sa priblížiť na vzdialenosť menšiu ako 5 metrov
- zákaz úmyselne sa priblížiť k spoluobvineným č. 3, 4

Podľa § 82 ods. 4 Tr. por. nariadil kontrolu uložených obmedzení a povinností obvinenému technickými prostriedkami a to osobnými identifikačným zariadením a zariadením na určenie polohy kontrolovanej osoby.

Obv. XY bol poučený o podmienkach probačného dohľadu s použitím technických prostriedkov a o povinnostiach, obmedzeniach a zákazoch vyplývajúcich z nedodržiavania povinností alebo obmedzení uložených súdom v rámci probácie dňa ....., kedy prebehla inštalácia a aktivácia technických zariadení.

Obv. č. 2 sa dostavil dňa ..., za účelom prevzatia zariadenia varovania blízkosti, kedy bol poučený zo strany PaMÚ aj zo strany servisného technika, poučeniu porozumel a všetky písomnosti osobne podpísal a prevzal.

Dňa ..... OS ESMO zaslalo PaMÚ hlásenie, ohľadom pretrvávania hlásenia – slabá batéria zariadenia, kedy OS ESMO kontaktovalo obv. č.

2, že si má skontrolovať zariadenie a nabiť. Nakoľko nemal pri sebe nabíjačku, zariadenie sa vybil.

V dňoch .....sa táto situácia opakovala – obv. č.2 mal vybité zariadenie. Následne bol predvolaný probačnou úradníčkou na probačné stretnutie na deň ..... na OS ....., kedy sa nedostavil, ale telefonicky uviedol, že sa to nebude opakovať a zariadenie si bude nabíjať. Dňa ... sa dostavil na základe telefonického predvolania a incident zo dňa ....., kedy nemal nabité zariadenie vysvetlil – ÚZ zo dňa .....

Zo správy zo dňa ..... o priebehu výkonu elektronického monitoringu OS ESMO sa zisťuje, že posledný pohyb obv. č. 2 bol zaznamenaný dňa .... v čase cca 09:45-13:10. Od času ..... je zariadenie varovania blízkosti CHO pripojené na napájanie a žiadna ďalšia trasa nebola zaznamenaná.

Z uvedeného vyplýva, že obv. č. 2 nenosí zariadenie na varovanie blízkosti so sebou a kontrola technických prostriedkov neplní svoj účel.

KO – obv. XY zaznamenal v období od .. do ... päť technických incidentov – viď prílohy, ktoré nepretrvávali viac ako 30 min. a išlo o zabudnutie zariadenia na určenie polohy, ktoré OS ESMO v každom prípade vyhodnotilo obnovením dosahu.

KO obv. XY s probačným úradníkom **spolupracuje**, dodržiava uložené povinnosti a obmedzenia, pravidelne v **mesačných intervaloch sa dostavuje** na probačné stretnutia, **predkladá platby o úhrade** časti nákladov kontroly technickými prostriedkami. Doposiaľ sa probačných stretnutí zúčastnil 13 krát.

Nakoľko obv. XY dodržiava kontrolu technickými prostriedkami, v uvedenej trestnej veci **doporučujem** zrušenie kontroly technickými prostriedkami.

probačný a mediačný úradník

Zoznam použitej literatúry:

ČENTĚŠ, J. a kol.: *Trestný poriadok. Veľký komentár*. 2. aktualizované vydanie. Bratislava: EUROKÓDEX. 2015. ISBN 978-80-8155-057-7

MICHALOV, L. Použitie technických prostriedkov v trestnom konaní, In: Vplyv moderných technológií na právo : recenzovaný zborník príspevkov z vedeckej konferencie. - Košice : Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2019. - ISBN 9788081527289

MICHALOV, L., ŠTRKOLEC, M. Hmotnoprávne a procesnoprávne aspekty kontroly niektorých trestných rozhodnutí prostredníctvom technických prostriedkov In: Alternativní řešení trestních věcí (trestněprávní, trestněprocesní a kriminologické aspekty): sborník z me-

zinárodní vědecké konference Olomoucké právnické dny: máj 2015,
Olomouc. - Praha : Leges, 2015. - ISBN 9788075021090

Dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd
Usmernenia Ministerstva spravodlivosti ku kontrole technickými pro-
striedkami

Zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon

Zákon č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok

Zákon č. 78/2015 Z.z. o kontrole výkonu niektorých rozhodnutí technic-
kými prostriedkami

I. ÚS 100/2004

I. ÚS 239/2004

II. ÚS 38/2005

II. ÚS 60/2008

III. ÚS 38/2001

R 57/2005

Kontaktné údaje:

JUDr. Martin Baločko

Okresný súd Košice I

Šúrova 29, 041 60 Košice

Tel. +421558870111

email: martin.balocko@justice.sk

PODMIENEČNÉ PREPUSTENIE Z VÝKONU TRESTU ODŇATIA SLOBODY S ELEKTRONICKÝM MONI- TORINGOM

CONDITIONAL RELEASE FROM IMPRISONMENT WITH ELECTRONIC MONITORING

Mgr. Tatiana Demitrová¹

Abstrakt: Cieľom príspevku je priblíženie inštitútu podmieneného prepustenia z výkonu trestu odňatia slobody obligatórne s elektronickým monitoringom, teória a prax pri jeho realizácii.

Kľúčové slová: podmienené prepustenie z výkonu trestu odňatia slobody, elektronický monitoring, technické prostriedky a ich použitie, probačný a mediálny úradník

Abstract: The aim of the paper is to approach the institute of conditional release from imprisonment with obligatory electronic monitoring, theory and practice in its implementation.

Key words: conditional release from imprisonment, electronic monitoring, technical means and their use, probation and mediation officer

Základná právna úprava podmieneného prepustenia z výkonu trestu odňatia slobody je definovaná v Trestnom zákone č. 300/2005 Z. z. (§ 66 až § 68) a v Trestnom poriadku č. 301/2005 Z. z. (§ 415 až § 417).

Podmienky pre podmienené prepustenie z výkonu trestu odňatia slobody obligatórne s elektronickým monitoringom (t. j. kontrolou technickými prostriedkami podľa zákona č. 78/2015 Z. z. o kontrole výkonu niektorých rozhodnutí technickými prostriedkami a o zmene a doplnení niektorých zákonov) sú definované v § 66 odsek 1 písmeno c) Trestného zákona. Ustanovenie § 66 odsek 4 Trestného zákona zas upravuje podmienky ukončenia kontroly technickými prostriedkami u osoby, ktorá bola podmienenčne prepustená podľa § 66 odseku 1 písmeno c) Trestného zákona.

Predmetné konanie o podmienenom prepustení sa môže začať len na návrh riaditeľa ústavu na výkon väzby alebo riaditeľa ústavu na výkon trestu odňatia slobody (ďalej len riaditeľ ústavu), v ktorom sa trest vykonáva, pričom návrh sa vzťahuje na osobu odsúdenú za zločin, ktorá nebola pred spáchaním trestného činu vo výkone trestu odňatia slobody, a ktorá v čase podania návrhu vykonala polovicu z uloženého nepodmieneného trestu odňatia slobody alebo vykonala polovicu rozhodnutím

---

¹ Mgr. Tatiana Demitrová, vedúca oddelenia probácie a mediácie na Krajskom súde v Trenčíne

prezidenta Slovenskej republiky zmierneného nepodmienečného trestu odňatia slobody.

V súvislosti s predmetným konaním je nevyhnutné spomenúť zákon č. 78/2015 Z. z., ktorý, okrem iného, definuje aj činnosť a pôsobnosť probačných a mediačných úradníkov pri zabezpečovaní kontroly technickými prostriedkami a ten nadväzuje na zákon č. 550/2003 Z. z. o probačných a mediačných úradníkoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Mozaiku právnych predpisov, ktorá upravuje elektronický monitoring, dotvára vyhláška Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 178/2015 o materiálno-technických podmienkach použitia technických prostriedkov, ktorá definuje materiálno-technické podmienky pre využitie elektronického monitoringu.

Podstata podmieneného prepustenia z výkonu trestu odňatia slobody s kontrolou technickými prostriedkami spočíva v tom, že v rozhodnutí o podmienenom prepustení (súd rozhoduje formou uznesenia) sa ukladajú obmedzenia a povinnosti, vo vzťahu ku ktorým sa nariaďuje kontrola technickými prostriedkami. Do úvahy prichádzajú:

* **obmedzenia**(ukladané podľa § 68 odsek 1 Trestného zákona s poukazom na § 51 odsek 3 Trestného zákona), ktoré spočívajú najmä v **zákaze**

a) účasti na určených verejných podujatiach (obdoba trestu zákazu účasti na verejných podujatiach podľa § 62a Trestného zákona),

b) požívania alkoholických nápojov,

c) stretávania sa s osobami, ktoré majú na páchatel'a negatívny vplyv alebo ktoré boli jeho spolupáchatel'mi alebo účastníkmi na trestnom čine (je potrebné určiť konkrétnu osobu),

d) vstupu na vyhradené miesta alebo priestory, na ktorých trestný čin spáchal (je potrebné určiť konkrétne miesto),

avšak z vlastnej praxe najčastejšie využívaným obmedzením, ktoré sa pri podmienenom prepustení kontroluje technickými prostriedkami je

e) zákaz vycestovania do zahraničia,

* **povinnosti**(ukladané podľa § 68 odsek 1 Trestného zákona s poukazom na § 51 odsek 4 Trestného zákona), ktoré spočívajú najmä v **príkaze**

a) nepriblížiť sa k určenej osobe na vzdialenosť menšiu ako päť metrov a nezdržiavať sa v blízkosti obydľia určenej osoby alebo v určenom mieste, kde sa takáto osoba zdržuje alebo ktoré navštevuje (minimálna vzdialenosť pri elektronickom monitoringu je však 50 metrov, túto skutočnosť je potrebné zohľadniť v súdnom rozhodnutí, teda napr. uložiť povinnosť nepriblížiť sa k chránenej osobe na vzdialenosť menšiu ako 50 metrov, pričom pri príkaze nepriblížiť sa k osobe je potrebný súhlas chránenej osoby),

b) zdržiavať sa v určenom čase na určenej adrese (nevzd'alať sa z miesta pobytu alebo z obydľia okrem vymedzených podmienok, t. j. obdoba trestu domáceho väzenia podľa § 53 Trestného zákona).

Z praxe vyplynulo, že ďalšou a veľmi často súdmi ukladanou povinnosťou, teda výslovne uvádzanou vo výroku uznesenia súdu o podmieničnej prepustení, je povinnosť odsúdeného dostaviť sa nasledujúci pracovný deň najneskôr do 10:00 hod. k probačnému a mediačnému úradníkovi za účelom inštalácie a aktivácie technických prostriedkov. Domnievam sa však, že takýto spôsob zabezpečenia inštalácie a aktivácie technických prostriedkov nie je v súlade s právnou úpravou.

Pri ukladaní tejto povinnosti súdy pravdepodobne vychádzajú analogicky z ustanovenia § 414a odsek 5 Trestného poriadku, ktoré sa vzťahuje k premene zvyšku trestu odňatia slobody na trest domáceho väzenia. V predmetnom ustanovení je definovaná povinnosť pre odsúdeného dostaviť sa na účel nastúpenia výkonu trestu domáceho väzenia v prvý pracovný deň nasledujúci po dni prepustenia z výkonu trestu odňatia slobody k probačnému a mediačnému úradníkovi určenému súdom alebo pred miestne príslušný okresný súd, v ktorého obvode sa trest domáceho väzenia má vykonávať.

Som však toho názoru, že ak by mal zákonodarca v úmysle takúto povinnosť odsúdenému uložiť aj v súvislosti s rozhodovaním podľa § 66 odsek 1 písmeno c) Trestného zákona v spojení s postupom podľa § 415 odsek 2 Trestného poriadku, nepochybne by súčasne s prijatím ustanovenia § 414a Trestného poriadku novelizoval v tomto smere aj ustanovenie § 415 Trestného poriadku.

Ak teda ustanovenia § 415 a nasl. Trestného poriadku neupravujú pre odsúdeného obdobnú povinnosť ako ustanovenie § 414a odsek 5 Trestného poriadku, nie je daný právny základ na to, aby bola odsúdenému takáto povinnosť výslovne ukladaná v rámci výroku uznesenia o podmieničnej prepustení.

Na rozdiel od konania súkromných fyzických osôb a právnických osôb, ktoré môžu robiť všetko, čo nie je zákonom zakázané (Článok 2 odsek 3 Ústavy SR), štátne orgány (vrátane súdu) môžu konať iba na základe ústavy, v jej medziach a v rozsahu a spôsobom, ktorý ustanoví zákon (Článok 2 odsek 2 Ústavy SR).

Na základe uvedených skutočností mám za to, že najvhodnejšie je odsúdenému inštalovať a aktivovať technické prostriedky ihneď po tom, ako rozhodnutie o podmieničnej prepustení podľa § 66 odsek 1 písmeno c) Trestného zákona v spojení s postupom podľa § 415 odsek 2 Trestného poriadku nadobudne právoplatnosť a súčasne aj vykonateľnosť. Takýto postup je plne v súlade so znením Trestného poriadku.

Pristúpim však ku konkrétnemu procesu súvisiacemu s aplikáciou inštitútu elektronického monitoringu. Už vyššie bolo poukázané, že konanie o podmieničnej prepustení podľa § 66 odsek 1 písmeno c) Trestného

zákona je možné len na návrh riaditeľa ústavu, v ktorom sa trest vykonáva.

Predtým, než je však takýto návrh na príslušný súd podaný (príslušným na rozhodovanie je spravidla okresný súd, v ktorého obvode sa nachádza ústav, v ktorom sa trest vykonáva), podáva riaditeľ ústavu „Žiadosť o preskúmanie splnenia podmienok výkonu kontroly technickými prostriedkami“ u odsúdenej osoby, ktorá spĺňa podmienky pre možnosť podania návrhu na podmiennečné prepustenie z výkonu trestu odňatia slobody s nariadenou kontrolou technickými prostriedkami podľa § 66 odsek 1 písmeno c) Trestného zákona v spojení s ustanovením § 36a odsek 4 Rozkazu ministra spravodlivosti č. 16/2015 o zaobchádzaní s obvinenými a odsúdenými osobami v znení neskorších predpisov.

Súčasťou podanej žiadosti sú vyplnené tlačivá, a to :

a) Vyhlásenie a súhlas odsúdenej osoby pri podaní návrhu riaditeľa ústavu na podmiennečné prepustenie odsúdenej osoby s nariadenou kontrolou technickými prostriedkami,

b) Poučenie (kontrola prítomnosti v obydľí),

c) Poučenie (kontrola pohybu a pobytu kontrolovanej osoby),

d) Preskúmanie podmienok výkonu kontroly technickými prostriedkami - Časť A,

e) Preskúmanie podmienok výkonu kontroly technickými prostriedkami - Časť B (táto časť je vyplňovaná probačným a mediačným úradníkom, ktorý vykonal preskúmanie podmienok výkonu kontroly technickými prostriedkami).

V žiadosti je uvedená, okrem osobných údajov odsúdenej osoby a údajov kontaktnej osoby, aj lehota, dokedy je potrebné správu o preskúmaní splnenia podmienok výkonu kontroly technickými prostriedkami predložiť (najčastejšie v lehote 15 dní od doručenia žiadosti). Žiadosť je posielaná a adresovaná na príslušný okresný súd, a to probačnému a mediačnému úradníkovi, pričom príslušnosť je v tomto prípade určená podľa miesta bydliska odsúdenej osoby (t. j. miesta, kde by sa táto osoba zdržiavala v prípade jej podmiennečného prepustenia).

Po doručení a pridelení takejto žiadosti vykoná príslušný probačný a mediačný úradník predbežné šetrenie v domácnosti za prítomnosti kontaktnej osoby, resp. za prítomnosti osôb žijúcich v tejto domácnosti (dotknutých osôb) a za súčinnosti technika. Ide o preverenie materiálno-technických podmienok v obydľí odsúdenej osoby. Súčasťou preverenia materiálno-technických podmienok sú aj poučenia a súhlasy dotknutých osôb s kontrolou technickými prostriedkami.

Po vykonaní šetrenia probačný a mediačný úradník vypracuje záverečnú správu a vyplní „Časť B“ v žiadosti riaditeľa ústavu, v ktorej, okrem iného, vyjadruje aj stanovisko, či odsúdená osoba spĺňa alebo nespĺňa podmienky výkonu kontroly technickými prostriedkami prostredníctvom zariadenia na kontrolu prítomnosti v obydľí určenom odsúdenou osobou a

či odsúdená osoba spĺňa alebo nespĺňa podmienky výkonu kontroly technickými prostriedkami prostredníctvom zariadenia na určenie polohy kontrolovanej osoby, a zároveň má probačný a mediačný úradník možnosť uviesť aj iné dôležité skutočnosti, ktoré môžu mať vplyv na rozhodnutie súdu.

Až po doručení takto vypracovanej záverečnej správy podá riaditeľ ústavu návrh na podmienené prepustenie odsúdenej osoby. Súčasťou návrhu sú aj ďalšie prílohy (napr. hodnotenie odsúdenej osoby podľa § 62 zákona č. 475/2005 Z. z. o výkone trestu odňatia slobody a o zmene a doplnení niektorých zákonov, skrátený výpis klienta, odpis registra trestov a príslušné súdne podklady, na základe ktorých je odsúdený vo výkone trestu).

O návrhu rozhoduje príslušný súd, spravidla okresný súd (výnimkou je príslušnosť krajského súdu podľa § 18 odsek 1 zákona č. 549/2011 Z. z. o uznávaní a výkone rozhodnutí, ktorými sa ukladá trestná sankcia spojená s odňatím slobody v Európskej únii), v ktorého obvode sa trest odňatia slobody vykonáva. O návrhu rozhoduje súd najneskôr do 60 dní od jeho doručenia. Predseda senátu (samosudca) o termíne verejného zasadnutia upovedomí aj príslušného probačného a mediačného úradníka, ktorý zabezpečoval predbežné šetrenie (§ 292 odsek 1 Trestného poriadku).

Právoplatnosťou uznesenia o podmienenom prepustení odsúdenej osoby s uloženým probačným dohľadom (obligatórne ukladanie probačného dohľadu pri súčasnom ukladaní elektronického monitoringu) a nariadenou kontrolou technickými prostriedkami vo vzťahu ku konkrétnym uloženým obmedzeniam a povinnostiam dochádza zo strany probačného a mediačného úradníka za súčinnosti technika k aktivácii a inštalácii technických prostriedkov určených pre výkon kontroly rozhodnutia. Zároveň je podmienené prepustená osoba poučená o probačnom dohľade, o podmienkach výkonu kontroly technickými prostriedkami, o povinnosti podieľať sa na náhrade nákladov spojených s kontrolou technickými prostriedkami, o manipulácii s technickými prostriedkami (napr. poučenie ZUPKO – zariadenie na určenie polohy kontrolovanej osoby, poučenie ZNKP – zariadenie na kontrolu prítomnosti, protokol o prevzatí technických prostriedkov,...).

Inštaláciou a aktiváciou technických prostriedkov začína samotná kontrola výkonu rozhodnutia technickými prostriedkami. Podmienené prepustená osoba s nariadenou kontrolou technickými prostriedkami môže požiadať, najskôr však po uplynutí doby, ktorá zodpovedá dvom tretinám uloženého nepodmieneného trestu odňatia slobody alebo rozhodnutím prezidenta Slovenskej republiky zmierneného nepodmieneného trestu odňatia slobody, o ukončenie kontroly technickými prostriedkami (§ 66 odsek 4 Trestného zákona).

Od zavedenia inštitútu podmieneného prepustenia odsúdených osôb z výkonu trestu odňatia slobody obligatórne s elektronickým monitoringom je potrebné uviesť, že dochádza postupne k nárastu jeho aplikácie a uplatňovania. Zároveň však treba podotknúť, že pre efektívnejšie využívanie tohto inštitútu by bolo vhodné a potrebné zmeniť nielen samotný administratívny proces, ale tiež legislatívu (napr. v rozšírení okruhu odsúdených).

Vo vzťahu k rozšíreniu okruhu odsúdených poukazujem na nepomer medzi odsúdenou osobou za prečin, ktorá nebola pred spáchaním trestného činu vo výkone trestu odňatia slobody (osoba odsúdená k nepodmienečnému trestu pre nedbanlivostný trestný čin, napr. v dôsledku dopravnej nehody), t. j. osoba podľa § 65a odsek 1 písmeno f) Trestného zákona a osobou odsúdenou za zločin, ktorá nebola pred spáchaním trestného činu vo výkone trestu odňatia slobody, t. j. osobou podľa § 66 odsek 1 písmeno c) Trestného zákona.

Zatiaľ čo takáto osoba odsúdená za prečin má možnosť, aby jej bol podľa § 65a Trestného poriadku zvyšok nepodmienečného trestu premenený na trest domáceho väzenia (výkon trestu domáceho väzenia kontrolovaný elektronickým monitoringom), tak osobu odsúdenú za zločin možno podľa §66 odsek 1 písmeno c) Trestného zákona podmienene prepustiť (súčasne je jej potrebné uložiť aspoň jedno obmedzenie alebo povinnosť, ktorá bude kontrolovaná technickými prostriedkami).

Z praxe probačného a mediačného úradníka môžem konštatovať, že **výkon trestu domáceho väzenia** podľa § 65a Trestného poriadku je **silnejším zásahom do osobnej slobody než podmienené prepustenie** podľa §66 odsek 1 písmeno c) Trestného zákona. Najmä ak pri rozhodovaní podľa §66 odsek 1 písmeno c) Trestného zákona ide predovšetkým o osoby odsúdené za ekonomickú trestnú činnosť, a preto takýmto odsúdeným osobám za zločin možno, s prihliadnutím na ich ekonomickú trestnú činnosť, uložiť pri podmienenom prepustení len jedinú obmedzenie, ktoré možno kontrolovať technickými prostriedkami, a to zákaz vycestovania do zahraničia. Samozrejme im môže súd uložiť aj iné obmedzenia alebo povinnosti, ktoré však musia tiež súvisieť so spáchanou trestnou činnosťou, avšak tie nemusia byť kontrolované technickými prostriedkami. Nepovažujeme za dôvodné, aby osobe odsúdenéj za zločin, ktorá spáchala ekonomickú trestnú činnosť, bola uložená povinnosť zdržiavať sa v určený čas na určenej adrese, ktorá by bola navyše aj kontrolovaná technickými prostriedkami, nakoľko takáto povinnosť nesúvisí s trestnou činnosťou, pre ktorú bola osoba vo výkone trestu.

Aj s poukazom na vyššie uvedené sa domnievam, že by obdoba ustanovenia § 66 odsek 1 písmeno c) Trestného zákona mohla byť aplikovaná aj na osobu odsúdenú za prečin, ktorá nebola pred spáchaním trestného činu vo výkone trestu odňatia slobody a takejto osobe by bola daná možnosť byť podmienene prepustená po vykonaní tretiny uloženého

alebo rozhodnutím prezidenta Slovenskej republiky zmierneného trestu odňatia slobody.

Zároveň si uvedomujem, že vyššie uvedený návrh na rozšírenie okruhu odsúdených si vyžaduje zosúladienie právnej úpravy premeny zvyšku trestu odňatia slobody na trest domáceho väzenia podľa § 65a Trestného zákona a právnej úpravy podmieneného prepustenia podľa § 66 odsek 1 Trestného zákona.

Za výrazné nedostatky pri podmienenom prepustení s elektronickým monitoringom možno uviesť predovšetkým nejednotnosť postupov pri realizácii elektronického monitoringu na jednotlivých súdoch v rámci celej Slovenskej republiky a tiež nedostatočnú súčinnosť sudcov s probačnými a mediačnými úradníkmi. Z vlastnej praxe v rámci Trenčianskeho kraja však môžem uviesť, že spolupráca sudcov s probačnými a mediačnými úradníkmi je pri rozhodovaní a využívaní tohto inštitútu na veľmi dobrej úrovni.

Okrem obligatórneho elektronického monitoringu, ukladaného podľa § 66 odsek 1 písmeno c) Trestného zákona, umožňuje súčasná právna úprava ukladať elektronický monitoring aj pri tzv. klasickom rozhodovaní o podmienenom prepustení (t. j. na návrh odsúdeného) podľa § 66 odsek 1 písmeno a), písmeno b) Trestného zákona a podľa § 67 Trestného zákona.

V takomto type konanie je postup probačného a mediačného úradníka rovnaký ako pri postupe podľa § 66 odsek 1 písmeno c) Trestného zákona s tým rozdielom, že prešetrovanie splnenia materiálno-technických podmienok vykonáva probačný a mediačný úradník na základe pokynu sudcu (predsedu senátu alebo samosudcu).

Je dôvodné tiež poukázať, že pri podmienenom prepustení na návrh odsúdeného nemožno kontrolu technickými prostriedkami predčasne ukončiť, nakoľko takáto možnosť sa vzťahuje iba na podmienené prepustenie podľa § 66 odsek 1 písmeno c) Trestného zákona v spojení s § 66 odsek 4 Trestného zákona a postupom podľa § 416 odsek 2 Trestného poriadku.

Súčasnne považujem za potrebné upozorniť, že v prípade, ak súd rozhodne podľa § 66 odsek 4 Trestného zákona a postupom podľa § 416 odsek 2 Trestného poriadku o skončení kontroly technickými prostriedkami, tak končí iba kontrola technickými prostriedkami (dochádza k deinstalácii a deaktivácii technických prostriedkov), avšak dovtedy elektronicky monitorované obmedzenia alebo povinnosti naďalej ostávajú v platnosti (napr. už vyššie spomínaný zákaz vycestovania do zahraničia), ale už nebudú kontrolované technickými prostriedkami. Trestný poriadok totiž, na rozdiel od ustanovení upravujúcich nahradenie väzby (§82 odsek 2 Trestného poriadku), nedáva súdu možnosť, aby mohol počas plynutia skúšobnej doby podmieneného prepustenia uložené obmedzenia alebo povinnosti zrušiť alebo zmeniť.

Vyššie uvedeným príspevkom som chcela poukázať, že aj napriek načrtnutým nedostatkom pri uplatňovaní tohto inštitútu, považujem podmienené prepustenie z výkonu trestu odňatia slobody za súčasnej kontroly technickými prostriedkami za inštitút, ktorý umožňuje odsúdeným predovšetkým skorší návrat na slobodu, a tým pokračovať v procese resocializácie za pomoci nielen svojej rodiny a najbližších, ale aj za pomoci probačných a mediačných úradníkov.

Zoznam použitej literatúry:

Zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon

Zákon č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok

Zákon č. 78/2015 Z. z. o kontrole výkonu niektorých rozhodnutí technickými prostriedkami a o zmene a doplnení niektorých zákonov

Zákon č. 550/2003 Z. z. o probačných a mediačných úradníkoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov

Vyhláška Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 178/2015 Z. z. o materiálno-technických podmienkach použitia technických prostriedkov

Zákon č. 475/2005 Z. z. o výkone trestu odňatia slobody a o zmene a doplnení niektorých zákonov

Ústava Slovenskej republiky č. 460/1992 Zb.

Kontaktné údaje:

Mgr. Tatiana Demitrová

Krajský súd v Trenčíne

Nám. sv. Anny 28

911 50 Trenčín

tel.: +421 905 068 941, +421 32/88 30 263

e-mail: tatiana.demitrova@justice.sk

ELEKTRONICKÝ MONITORING V ZVJS

ELECTRONIC MONITORING IN PRISON AND COURT GUARD SERVICE

Ing. Ján Lukáč¹

Abstrakt: Voľné kapacity technických prostriedkov elektronického systému monitoringu osôb sa stali po zavedení predmetného systému do praxe predmetom záujmu kompetentných predstaviteľov Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky a Zboru väzenskej a justičnej stráže. Výsledkom analýzy možností využitia týchto voľných kapacít je pilotný projekt elektronického monitoringu odsúdených v špecificky vybraných prípadoch s cieľom efektívneho a zmysluplného použitia systému ESMO na zvýšenie úrovne bezpečnosti a skrátenia reakčnej doby v prípade vzniku mimoriadnej udalosti pri pohybe osoby odsúdeného mimo ústav Zboru väzenskej a justičnej stráže.

Kľúčové slová: Zbor väzenskej a justičnej stráže, elektronický monitoring, odsúdený

Abstract: The free capacities of the technical means of the electronic monitoring system of persons became the subject of interest of the competent representatives of the Ministry of Justice of the Slovak Republic and the Prison and Judicial Guard Corps after the introduction of the system in practice. The result of the analysis of the possibilities of using spare capacity is a pilot project for the electronic monitoring of convicts in specifically selected cases with a view to effective and meaningful use of ESMO to increase the level of safety and shortening the reaction time period in the event of emergency in the movement of persons convicted outside the Prison and Judicial Court Guard Corps.

Key words: Prison and Judicial Guard Corps, electronic monitoring, convict

Úvod

Zavedenie inštitútu alternatívnych trestov v Slovenskej republike znamenalo posun možností ukladania sankcií za delikty v oblasti trestného práva na novú úroveň, ktorej výsledkom má byť pri zachovaní odstrašujúcej úlohy uloženej sankcie aj minimalizácia dopadu uloženého trestu na osobu páchatel'a a jeho rodinu. Nevyhnutným doplnkom tejto reformy bolo kodifikovanie pravidiel a následná realizácia technickej časti – určenie technických prostriedkov potrebných na zabezpečenie výkonu alternatívnych trestov, stanovenie podmienok na ich použitie, obstaranie, zabezpečenie chodu celého systému vrátane zázemia pre techniku a personál a v neposlednom rade aj čo najefektívnejšieho využitia predmetnej techniky. Vzhľadom na pomalší rozbeh využívania inštitútu trestu domáceho väzenia v zmysle §53 Trestného zákona, resp. náhrady väzby dohľadom s uložením primeraných obmedzení a povinností v súlade s §82 ods. 4

---

¹ Ing. Ján Lukáč, riaditeľ Ústavu na výkon trestu odňatia slobody Košice-Šaca (Zbor väzenskej a justičnej stráže)

Trestného poriadku, zostali určité kapacity technických prostriedkov elektronického systému monitoringu osôb (ďalej len „systém ESMO“) voľné. Výsledkom analýzy možností využitia týchto voľných kapacít kompetentnými predstaviteľmi Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky a Zboru väzenskej a justičnej stráže je pilotný projekt elektronického monitoringu odsúdených v špecificky vybraných prípadoch s cieľom efektívneho a zmysluplného použitia systému ESMO na zvýšenie úrovne bezpečnosti a skrátenia reakčnej doby v prípade vzniku mimoriadnej udalosti pri pohybe osoby odsúdeného mimo ústav Zboru väzenskej a justičnej stráže.

Právny rámec

Už vo vyhlásenom znení zákona číslo 78/2015 Z. z. o kontrole výkonu niektorých rozhodnutí technickými prostriedkami a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov bol do § 1 ods. 2 zakomponovaný úmysel využívať technické prostriedky systému ESMO Zborom väzenskej a justičnej stráže (ďalej len „ZVJS“).

Oprávnenie ZVJS využívať vybrané prostriedky systému ESMO na kontrolu odsúdených vyplýva z dikcie § 39 písm. r) zákona číslo 475/2005 Z. z. o výkone trestu odňatia slobody v znení neskorších predpisov (ďalej len „Zákon o VTOS“): „Odsúdený je povinný podrobiť sa kontrole technickými prostriedkami podľa osobitného predpisu, ak je nariadená.“

Pilotný projekt elektronického monitoringu v ZVJS

Elektronický monitoring odsúdených vo výkone trestu odňatia slobody sa využíva výlučne v rámci pilotného projektu elektronického monitoringu v ZVJS, ktorý je zameraný na monitoring odsúdených pri využití:

- mimoriadneho voľna na opustenie ústavu podľa § 50 ods. 3 písm. f) zákona o VTOS,
- opustenia ústavu udeleného podľa § 65 ods. 1, § 85 ods. 3 zákona o VTOS,
- vychádzky mimo ústavu podľa § 72 ods. 4, § 76 ods. 2 písm. f) zákona o VTOS,
- voľného pohybu podľa § 76 ods. 2 písm. c) zákona o VTOS.

Technické prostriedky elektronického monitoringu osôb v podmienkach ZVJS

Na elektronický monitoring odsúdených vo výkone trestu odňatia slobody sa v rámci pilotného programu využívajú nasledujúce technické zariadenia:

- osobné identifikačné zariadenie – tzv. náramok
- zariadenie na určenie polohy

Poznámka: V ústave Košice-Šaca je k dispozícii desať takýchto sád.

Obr. 1 Osobné identifikačné zariadenie (OIZ)

Obr. 2 Zariadenie na určenie polohy (ZUPKO)

Na uvedenie do prevádzky, aktiváciu, deaktiváciu, údržbu a kontrolu funkčnosti sa používajú ďalšie prístroje a nástroje, najmä:

- inštalačná a deaktivácia sada
- zariadenie na kontrolu funkčnosti

Obr. 3 Inštalačná a deaktivácia sada

Obr. 4 Zariadenie na kontrolu funkčnosti (ZNKF)

Osobné identifikačné zariadenie

Osobné identifikačné zariadenie sa pripieňuje spravidla na pravú dolnú končatinu. Inštaláciu zabezpečuje určený príslušník ústavu. Osobné

identifikačné zariadenie ostáva na tele kontrolovanej osoby po celý čas monitoringu. Jeho porušenie alebo pokus o neoprávnenú manipuláciu s ním je vyhodnotený ako incident.

Zariadenie na určenie polohy

Zariadenie na určenie polohy je kombináciou technológií GPS, RF a GSM. Technológia GPS zabezpečuje určenie polohy zariadenia na základe signálu globálneho pozičného systému. Pohyb mimo vyznačeného priestoru vyhodnotí zariadenie ako incident. Technológia RF zabezpečuje spojenie, resp. kontrolu vzdialenosti osobného identifikačného zariadenia od zariadenia na určenie polohy. Prekročenie maximálnej vzdialenosti ZUPKO od ZNKF vyhodnotí zariadenie ako incident. Technológia GSM zabezpečuje komunikáciu s operačným centrom (nahlasovanie incidentov, resp. iná komunikácia).

Manipulácia s technickými prostriedkami

Manipuláciu s technickými prostriedkami realizujú v ústave príslušníci skupiny informačno-komunikačných technológií.

Pred používaním technického prostriedku je potrebná jeho aktivácia, čo znamená nasadenie OIZ na telo kontrolovanej osoby, zapnutie ZUPKO, ohlásenie používania technického prostriedku do operačného strediska ESMO za účelom nastavenia parametrov. Kontrolovaná osoba je zároveň poučená o podmienkach používania technického prostriedku a následkoch konania v rozpore s pokynmi.

Po ukončení používania technického prostriedku je tento deaktivovaný, dezinfikovaný a pripravený na ďalšie použitie.

Riešenie incidentov

Pri používaní ESMO v podmienkach ZVJS môžu nastať v zásade tri druhy incidentu:

- neoprávnená manipulácia s OIZ (poškodenie, rozpojenie)
- prekročenie maximálnej vzdialenosti OIZ od ZUPKO
- nedodržanie vymedzenej trasy pohybu, resp. miesta pobytu

Všetky tri druhy incidentu vyhodnotí systém automaticky a zobrazí správu operátorovi operačného strediska ESMO, ktorý kontaktuje odsúdeného za účelom vysvetlenia situácie, zároveň vyrozumie ústav, v ktorom je odsúdený dislokovaný, aby rozhodol o ďalšom postupe.

Výsledkom riešenia incidentu môže byť odstránenie príčiny incidentu, resp. pretrvávajúce príčiny incidentu. V prvom prípade môže byť rozhodnuté o pokračovaní opustenia ústavu, v prípade druhom nasleduje stiahnutie odsúdeného do ústavu, resp. eskorta odsúdeného do ústavu, a to vlastnými silami a prostriedkami alebo v spolupráci s Policajným zborom.

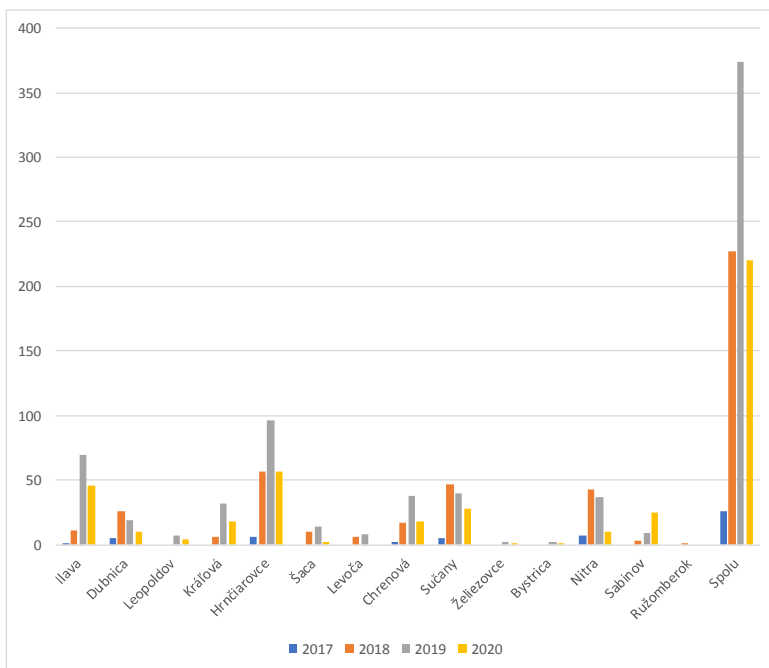
Postupy pre riešenie krízových situácií, teda aj incidentov sú súčasťou plánovacích dokumentov krízového manažmentu každého ústavu.

Štatistika využitia systému ESMO v rámci pilotného programu

Využívanie elektronického monitoringu v ZVJS závisí vo veľkej miere od profilácie ústavu, ako aj od konkrétnej skladby väzenskej populácie a v podstate kopíruje využívanie inštitútu opustenia ústavu. V najväčšej miere je prirodzene systém ESMO využívaný v ústavoch s minimálnym stupňom stráženia. Štatistika využívania systému ESMO v rokoch 2016 až 2020 je uvedená nižšie.

Ústav	2017	2018	2019	2020	Spolu
Ilava	1	11	70	46	128
Dubnica	5	26	19	10	60
Leopoldov	0	0	7	4	11
Kráľová	0	6	32	18	56
Hrnčiarovce	6	57	96	57	216
Šaca	0	10	14	2	26
Levoča	0	6	8	0	14
Chrenová	2	17	38	18	75
Sučany	5	47	40	28	120
Želiezovce	0	0	2	1	3
Bystrica	0	0	2	1	3
Nitra	7	43	37	10	97
Sabinov	0	3	9	25	37
Ružomberok	0	1	0	0	1
Spolu	26	227	374	220	847

Tab. 1 Využitie systému ESMO v ZVJS

Graf 1 Využitie systému ESMO v ZVJS

Záver

Využitie systému ESMO v rámci pilotného projektu využitím pri inštitúte opustenia ústavu plní predovšetkým preventívnu funkciu, kedy je odsúdený konfrontovaný s faktom, že akýkoľvek pokus o porušenie podmienok (vymedzený priestor, lokalita), za akých bolo opustenie ústavu povolené, bude v extrémne krátkom čase odhalený a ošetrovaný. To umožňuje ústavom povoliť opustenie ústavu aj v prípadoch, kedy by to bezpečnostný profil odsúdeného neumožňoval. Samozrejme ide len o prípady, keď nejde o vyložene rizikového klienta, týmto spôsobom je možné ošetriť len úzku skupinu klientov. Pilotný projekt taktiež pomáha identifikovať vhodnosť/nevhodnosť využitia konkrétnych technických prostriedkov systému ESMO pre osoby so výkone trestu odňatia slobody, čoho výsledkom by v budúcnosti mohol byť návrh efektívnejších nástrojov monitoringu pre túto špecifickú skupinu osôb.

Zoznam použitej literatúry:

www.slov-lex.sk
www.zvjs.sk

www.justice.gov.sk
Interné materiály Zboru väzenskej a justičnej stráže

Kontaktné údaje:

Ing. Ján Lukáč

Ústav na výkon trestu odňatia slobody

Budovateľská 1, priechinok 28, 040 15 Košice-Šaca

Tel. +421905342208

email: jan.lukac@zvjs.sk

AKTUÁLNE PROBLÉMY PRI ZABEZPEČOVANÍ EFEKTÍVNEJ KONTROLY RÔZNYCH OBMEDZENÍ A POVINNOSTÍ ODSÚDENÝCH V RÁMCI PROBAČNÉHO DOHĽADU

CURRENT PROBLEMS IN ENSURING EFFECTIVE CONTROL OF VARIOUS RESTRICTIONS AND OBLIGATIONS OF CONVICTED PERSONS UNDER PROBATION SUPERVISION

JUDr. Rudolf Pilarčík¹

Abstrakt: Významné miesto v restoratívnej koncepcii ukladania trestov majú tzv. alternatívne tresty, teda tresty alternujúce trestu odňatia slobody. Tie sú často spojené s výkonom kontroly probačného a mediačného úradníka, ktorý tak v restoratívnej justícii plní veľmi dôležitú úlohu. Ak majú alternatívne tresty spojené s probačným dohľadom zabezpečiť u odsúdených očakávanú preventívnu i resocializačnú efektívnosť, probační a mediační úradníci musia mať na takéto pôsobenie, kontrolu i výchovu vhodnú nielen osobnostné predpoklady, ale aj legislatívne, materiálne a ďalšie pracovné podmienky. A aká je realita?

Kľúčové slová: Alternatívne tresty. Probačný dohľad. Probačný a mediačný úradník

Abstract: An important place in the restorative approach to sentencing is occupied by so-called alternative sentences, i.e. sentences alternative to imprisonment. These are often linked to the supervision of the probation and mediation officer, who thus plays a significant role in restorative justice. If alternative sentences combined with probation supervision are to ensure the expected preventive and re-socialisation effectiveness of convicted persons, probation and mediation officers must have not only the personal prerequisites, but also the legislative, material and other working conditions suitable for such action, control and education. And what is the reality?

Key words: Alternative punishments. Probation supervision. Probation and Mediation Officer

Prijatím zák. č. 78/2015 Z. z. o kontrole výkonu niektorých rozhodnutí technickými prostriedkami a o zmene a doplnení niektorých zákonov sa umožnila kontrola výkonu niektorých alternatívnych trestov aj s využitím technických prostriedkov. Vďaka nim sa tak kontrola výkonu týchto trestov stala oveľa účinnejšou. Miesto pobytu, či pohybu odsúdeného je nepretržite po celú dobu trestu kontrolované operačným strediskom, ktoré v spolupráci s odsúdeným, probačným a mediačným úradníkom, príp. príslušným útvarom Policajného zboru preveruje každý prevádzkový, či bezpečnostný incident. Takýmto zariadením sa v súčasnej dobe dajú kon-

---

¹ JUDr. Rudolf Pilarčík, hlavný štátny radca, Ministerstvo spravodlivosti SR, Sekcia trestného práva, Odbor probácie, mediácie a prevencie kriminality.

trolovať aj zákazy spočívajúce v užívaní alkoholických nápojov, rovnako tak zákazy priblíženia² sa odsúdeného k určeným osobám.

Oveľa ťažšie a zložitejšie sa zabezpečuje výkon kontroly v rámci probačného dohľadu u tých odsúdených, obvinených, ktorým súd alebo prokurátor pri podmienčnom zastavení trestného stíhania uloží nejaké obmedzenia, zákazy a povinnosti (§ 51 ods. 3, 4 Tr. zákona, § 82 ods. 1 Tr. poriadku), ktoré má vykonávať, resp. zabezpečovať probačný a mediačný úradník. Tu treba ale zároveň povedať, že probačný a mediačný úradník má zákonné oprávnenie na výkon a realizáciu tejto kontroly, a to podľa § 51 ods. 5 Tr. zákona, ale aj podľa § 3 ods. 1 písm. d) zák. č. 550/2003 Z. z. o probačných a mediačných úradníkoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Otázkou však je, či pri súčasnom personálnom stave, aktuálnej zaťažnosti, ale aj s prihliadnutím na materiálne vybavenie je schopný sám a dostatočne efektívne takúto kontrolu zabezpečiť. Obzvlášť problematická je kontrola zákazu požívania omamných a psychotropných látok, jedov a prekurzorov, ktorá sa v praxi vykonáva náhodne a naozaj zriedkavo. Skôr sa čaká na správy od útvaru Policajného zboru, či v priebehu skúšobnej doby policajti nezistili nejaký prípad požitia takejto látky u kontrolovanej osoby. Policajti však zo zákona môžu takúto kontrolu vykonať len pri podozrení zo spáchania niektorého z drogových trestných činov alebo pri trestnom čine ohrozenia pod vplyvom návykovej látky. Nie pri nejakej bežnej kontrole, najmä ak nevedia, že takáto osoba má v tomto smere nejaký zákaz uložený súdom alebo prokurátorom. Probační a mediační úradníci disponujú len obmedzeným počtom jednorazových narkotestov, ktoré sa vo väčšine prípadov vyhodnocujú len pri plánovaných stretnutiach s kontrolovanými osobami, kedy sa tieto osoby samozrejme práve v tomto čase správajú opatrne, aby pri prípadnej kontrole neboli výsledky kontroly pozitívne. Obdobne je to aj pri zákaze požívania alkohol. nápojov, u ktorých sudca, či prokurátor nenariadia využiť technické zariadenie podľa citovaného zákona č. 78/2015 Z. z.

Nejde však len o kontrolu obmedzení, zákazov a povinností spočívajúcich v zákaze požívania uvedených návykových látok, ale sú tu aj mnohé iné obmedzenia, zákazy a povinnosti, ako napríklad zákaz účasti na verejných podujatiach, zákaz stretávania sa kontrolovanej osoby s určenými osobami, zákaz vstupu na určené miesta, zákaz účasti na hazardných hrách, alebo aj výkon trestu povinnej práce, ktoré by bolo možné kontrolovať častejšie a dôslednejšie. Nehovoriac napríklad aj o fyzickej kontrole správania sa odsúdeného v mieste bydliska, osobitne v prípadoch domáceho násillia, výsledky a závery ktorej by sa mali odzrkadliť v záve-

---

² Tento zákaz je možné na základe súdneho rozhodnutia ukladať a kontrolovať aj v civilných žalobách a sporoch

rečnej správe z probačného dohľadu, na základe ktorej súdy a prokuratúra rozhodujú o osvedčení, či neosvedčení sa kontrolovanej osoby.

Naša prax však ukazuje, že výkon tejto kontroly, teda rôznych obmedzení, zákazov a povinností, ak má byť naozaj efektívny, nedokážeme zabezpečiť najmä bez spolupráce s príslušníkmi Policajného zboru. Na tento štátny orgán sa však obraciame aj v súvislosti s inými žiadosťami, najmä ak probační a mediační úradníci nedokážu zabezpečiť účasť odsúdeného na nejakom probačnom úkone, ak vznikne potreba zistiť aktuálny pobyt kontrolovanej osoby, doručiť jej nejakú zásielku (najmä v prípade ľudí bez domova), pri vyžiadaní správ o možnej protiprávnej činnosti kontrolovanej osoby a pod. Rovnako tak, keď vznikne podozrenie, že kontrolovaná osoba závažným spôsobom marí výkon probačného dohľadu alebo ak vznikne podozrenie, že sa v skúšobnej dobe dopúšťa závažných protiprávných konaní, ktoré môžu zakladať podozrenie zo spáchania trestného činu alebo iného konania, ktoré by mohlo mať vplyv na premenu jeho trestu. Zákonodarný orgán túto spoluprácu polície s probačnými a mediačnými úradníkmi predpokladal a celkom správne tomu prispôbil aj právnu úpravu. Ukazuje sa však, že Policajný zbor, ktorý plní naozaj mnohé ďalšie úlohy a na ktorý sa obracajú aj mnohé iné štátne orgány, organizácie, nie vždy a bezvýhradne plní všetky naše požiadavky. Žiaľ, niekedy aj také, ktoré sú plne v súlade s právom, pričom niektoré útvary PZ argumentujú tým, že podľa čl. 2 ods. 2 Ústavy SR, Policajný zbor ako štátny orgán môže konať iba na základe ústavy, v jej medziach a v rozsahu a spôsobom, ktorý ustanoví zákon a s neznalosťou veci odmieta vykonávať kontroly rôznych obmedzení, zákazov a povinností s tým, že na to nie je oprávnený. Ako často uvádzajú, výkon tejto kontroly je vraj zo zákona zverený probačným a mediačným úradníkom. A tak sa stáva, že v niektorých okresoch a krajoch táto spolupráca funguje bez akýchkoľvek problémov, inde však nie. Preto je potreba niektoré veci ujasniť v rámci celého Slovenska a dohodnúť sa na prijateľných podmienkach, ktoré by boli prospešné pre všetky strany, v danom prípade justíciu i Policajný zbor. Ide predsa o preventívne aktivity smerujúce proti kriminálnemu správaniu, ktoré patria medzi základné úlohy PZ (§ 2 ods. 3 zák. č. 171/1993 Z. z. o Policajnom zbore v platnom znení).

Za tým účelom bol spracovaný zoznam právnych predpisov upravujúcich danú problematiku (viď príloha) a taktiež boli v minulosti vykonané prvotné rozhovory s vedením Prezídia PZ za účelom zjednotenia postupu v tejto spolupráci. Tieto by mali v nasledujúcom období prebiehať na užšej platforme, po jednotlivých krajských riaditeľstvách PZ, ktoré by tieto dohody preniesli na svoje okresné a základné útvary.

Nemenej významným bodom do budúca v tejto oblasti sa javí zámysel vedenia nášho odboru vypracovať zdieľaný súbor s evidenciou osôb odsúdených, ktorým boli (sú a budú) uložené alternatívne tresty s probačným dohľadom, vrátane uvedenia všetkých obmedzení, zákazov

a povinností, ktoré by boli prepojené s informačným systémom MV SR, prostredníctvom tzv. centrálnej lustračnej konzoly (CLK), čo by znamenalo, že pri každej lustrácii osoby príslušníkom PZ by si policajť vedel okamžite zistiť, či daná osoba je alebo nie je v tzv. „skúšobnej dobe“ uloženého trestu a zároveň, či táto osoba má alebo nemá nejaké zákazy, obmedzenia a povinnosti. A v prípade ich porušenia by vedeli ihneď reagovať na vzniknutú situáciu a prípadne aj bezodkladne informovať príslušného probačného a mediačného úradníka o možnom porušení nejakého obmedzenia, zákazu alebo povinnosti kontrolovanej osoby.

Kontaktné údaje:

JUDr. Rudolf Pilarčík

Odbor probácie, mediácie a prevencie kriminality

Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky

Račianska 71

813 11 Bratislava

Tel: +421 2 888 91 283

Email: rudolf.pilarcik@justice.sk

NEKOĽKO ÚVAH K INŠTITÚTU ZMIERU Z POHĽADU JEHO VYUŽITIA V APLIKAČNEJ PRAXI

SOME CONSIDERATIONS ON THE INSTITUTE OF CONCILIATION IN TERMS OF ITS USE IN APPLICATION PRACTICE

Simona Marcinová¹

Abstrakt: Príspevok sa zaoberá inštitútom zmiernosti ako odklonom v trestnom konaní, ktorý predstavuje alternatívny spôsob ukončenia trestnej veci tam, kde sú na to splnené zákonné podmienky, a kde obvinený a poškodený prejavia o uzatvorenie zmiernosti záujem. Autorka v príspevku popisuje podstatu, význam a priebeh zmiernovacieho konania, ako aj spôsob rozhodovania o tomto inštitúte. Autorka ďalej poukazuje na následky rozhodnutia o zmiernosti, ktoré sa prejavujú vo forme zápisu v odpise z registra trestov, čo sa javí byť, a to vzhľadom na absenciu právoplatného odsudzujúceho rozsudku, rozporné s ústavnou zásadou prezumpcie nevinoty. Príspevok ďalej poukazuje na problematické momenty aplikácie inštitútu zmiernosti, ako aj na dôvody jeho skôr výnimočného využívania v praxi, ktoré súvisia jednak s nedostatočnou informovanosťou osoby obvinenej ako aj poškodeného o možnosti uzatvorenia zmiernosti, a tiež s finančnou záťažnosťou obvinenej, ktorý má povinnosť popri náhrade škody zložiť peňažnú sumu určenú na ochranu a podporu obetí trestných činov. Autorka príspevku záverom načrtáva možnosti riešenia dotknutých problémov a podáva návrhy na zlepšenie využiteľnosti inštitútu zmiernosti v praxi.

Kľúčové slová: Zmier. Mediácia. Prezumpcia nevinoty.

Abstract: The article deals with the institute of conciliation as a diversion in criminal proceedings, which is an alternative way of terminating a criminal case where the legal conditions are met and where the accused and the injured party show an interest in concluding a conciliation. In the article, the author describes the essence, meaning and course of the conciliation procedure, as well as the method of decision-making about this institute. The author further points to the consequences of the decision on conciliation, which are reflected in the form of an entry in the criminal record and appears to be contrary, according to the absence of an enforceable condemnatory judgment with the constitutional principle of the presumption of innocence. The article also points out the problematic moments of the application of the institute of conciliation, as well as the reasons for its rather exceptional use in practice, which are related to insufficient information of the accused and injured party about the possibility of conciliation, as well as the financial burden of the accused which has an obligation to compensate the injured party and obligation to deposit a sum of money intended to protect and support victims of crime. Finally, the author of the article outlines the possibilities of solving the problems and makes suggestions for improving the usability of the institute of conciliation in practice.

Key words: Conciliation. Mediation. Presumption of innocence.

---

¹ JUDr. Simona Marcinová, advokátka so sídlom AK Michalovce

1 ÚVOD

Inštitút zmiery predstavuje formu odklonu od klasického, štandardného spôsobu vedenia trestného konania, ktorý má umožniť, aby na základe dohody medzi štátom a poškodeným na jednej strane a obvineným na strane druhej došlo k meritórnemu ukončeniu veci bez potrestania páchatel'a.²

Okrem upustenia od riadneho, formalizovaného a niekedy aj pomerne náročného trestného procesu, inštitút zmiery so sebou prináša viaceré výhody, a to ako pre osobu obvineného, tak aj pre osobu poškodeného.

Základné zákonné predpoklady uzatvorenia zmiery zákonodarca upravuje v ust. § 220 ods. 1 Trestného poriadku, a tieto sú nasledovné:

- musí ísť výlučne o prečin, pre ktorý Trestný zákon ustanovuje trest odňatia slobody, ktorého horná hranica neprevyšuje päť rokov,
- musí existovať súhlas obvineného a poškodeného s takýmto postupom,
- musí byť vykonané vyhlásenie zo strany obvineného o spáchaní skutku, za ktorý je trestne stíhaný, pričom nesmú byť dané odôvodnené pochybnosti o tom, že toto vyhlásenie bolo vykonané slobodne, vážne a určito,
- musí byť zložená peňažná suma určená ministerstvu na ochranu a podporu obetí trestných činov, a to na účet prokuratúry alebo súdu, pričom jej výška nemôže byť zjavne neprimeraná závažnosti spáchaného trestného činu,
- a vzhľadom na povahu a závažnosť spáchaného činu, na mieru akou bol trestným činom dotknutý verejný záujem, na osobu obvineného a na jeho osobné a majetkové pomery sa považuje takýto spôsob rozhodnutia za dostačujúci.

Z dikcie zákonného ustanovenia upravujúceho zákonné podmienky je zjavné, že všetky musia byť splnené kumulatívne.

Zároveň zákonodarca v rámci ust. § 220 ods. 2 Trestného poriadku vymenúva aj negatívne podmienky vylučujúce uzatvorenie zmiery, ktoré taktiež musia byť splnené, pričom nesmie ísť o:

- trestný čin, ktorým bola spôsobená smrť,
- trestný čin, pri ktorom je vedené trestné stíhanie pre korupciu,
- vedenie trestného stíhania proti verejnému/zahraničnému verejnému činiteľovi pre trestný čin spáchaný v súvislosti s výkonom ich právomoci a v rámci ich zodpovednosti.

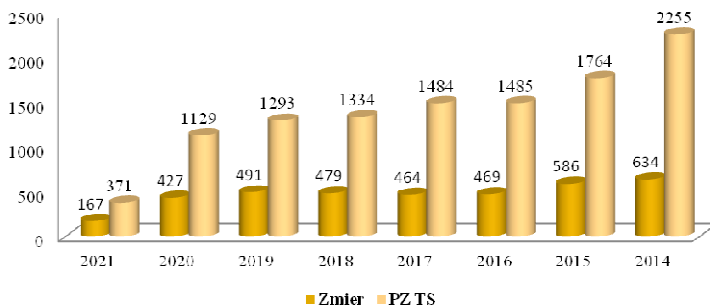
Vychádzajúc z uvedeného výpočtu základných zákonných predpokladov uzatvorenia zmiery je možné konštatovať, že jeho využitie prichádza do úvahy pri pomerne veľkom množstve prípadov. Využitie inštitútu zmiery však v praxi nebýva také časté, ako by bolo možno žiaduce. Treba

---

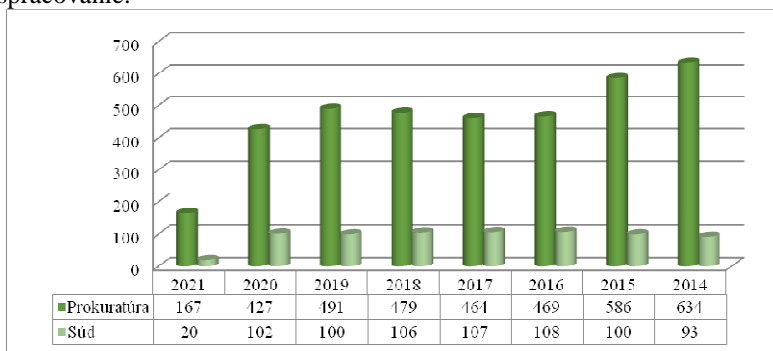
² IVOR, J. a kol.: *Trestné právo procesné*. Bratislava: IURA EDITION, 2006, s. 565.

tiež konštatovať, že v porovnaní napríklad s inštitútom podmieneného zastavenia trestného stíhania, ktorý môžeme označiť za príbuzný a veľmi podobný inštitút, sa zmier využíva oveľa menej často. Uvedené vyplýva aj zo štatistických údajov zverejnených Generálnou prokuratúrou Slovenskej republiky³, ktoré sú premietnuté v nasledujúcom grafe.

Graf č. 1: Porovnanie využívania inštitútu zmiernosti a podmieneného zastavenia trestného stíhania zo strany prokuratúry za sledované obdobie rokov 2014 – 2021 Zdroj: Vlastné spracovanie

Graf č. 2: Porovnanie využívania inštitútu zmiernosti zo strany prokuratúry a súdov za sledované obdobie rokov 2014 – 2021. Zdroj: Vlastné spracovanie.

Z vyššie uvedeného grafického znázornenia je zrejmé, že inštitút zmiernosti je využívaný v prevažnej miere v prípravnom konaní. Pokiaľ sa vec neskončí schválením zmiernosti a zastavením trestného stíhania ešte pred podaním samotnej obžaloby, málokedy sa zmenia okolnosti veci tak, že zmier príde do úvahy až v konaní pred súdom. V tejto súvislosti môžeme

³ GENERÁLNA PROKURATÚRA SLOVENSKEJ REPUBLIKY, 2021. [online] [cit. 2021-06-18] <https://www.genpro.gov.sk/statistiky-12c1.html>.

uviesť, že zmier je inštitútom predovšetkým predsúdneho konania, čomu nasvedčuje aj tá skutočnosť, že odklony sú systematicky zaradené v rámci Trestného poriadku práve medzi rozhodnutiami v prípravnom konaní. Za sledované obdobie rokov 2014 – 2021⁴ však môžeme konštatovať, že na úrovni prokuratúry sa prejavuje skôr klesajúca tendencia vo využívaní zmieru, a to napriek opačným očakávaniam. Ako veľmi zaujímavé sa javí porovnanie počtu skončených vecí podmieneným zastavením trestného stíhania a zmierom v rámci prípravného konania, ktoré znázorňuje Graf č.1. Rozdiel v prospech podmieneného zastavenia trestného stíhania je evidentný.

Napriek vyššie uvedeným štatistikám, svedčiacim o nízkej miere využívania inštitútu zmieru, som toho názoru, že aktuálne platná právna úprava je nastavená správne a dostatočne, a vytvára priestor na omnoho častejšie vybavenie trestných vecí zmierom. Prax je však taká, že uzatvorenie zmieru a jeho schválenie je skôr výnimočná situácia. Do popredia sa teda dostáva otázka, prečo je tomu tak.

2 DÔVODY NEDOSTATOČNEJ APLIKÁCIE ZMIERU

Dôvodov nedostatočnej aplikácie inštitútu zmieru v rámci aplikačnej praxe je z môjho pohľadu hneď niekoľko, a sú nimi najmä postoj súdov a prokuratúry, nevedomosť obvineného a poškodeného, a finančná zaťaženosť osoby obvineného.

2.1 Nezáujem súdu a prokuratúry o vybavenie trestných vecí zmierom

Treba konštatovať, že aktuálne je u nás stále nastavená trestná politika takým spôsobom, že sa presadzuje represívna funkcia trestného konania pred restoratívnou, a to najmä zo strany prokuratúry.

Prokurátor po zohľadnení všetkých okolností prípadu, tam kde sú na to splnené zákonné podmienky, a to najmä s prihliadnutím na postoj osoby obvineného a osoby poškodeného, by podľa môjho názoru mal postupovať takým spôsobom, že rozhodne v zmysle ust. § 3 ods. 2 písm. b) zákona o probačných a mediálnych úradníkoch, a dá súdnemu úradníkovi pokyn na vykonanie mediácie.

Prax je však taká, že aj v prípadoch, kde sú splnené všetky podmienky pre začatie mediálneho konania a trestné veci môžu byť v rámci prípravného konania vybavené zmierom, prokurátor radšej podá obžalobu. Uvedený stav, resp. postoj prokuratúry je pravdepodobne spôsobený aj istou administratívnou náročnosťou, pretože pokiaľ vychádzame z toho, že kým sa trestný spis po ukončení vyšetrovania dostane k prokurátorovi, a ten musí konať v rámci pomerne krátkej internej lehoty, spis rýchlejšie vybaví podaním krátkej obžaloby. Zároveň tiež ale treba dodať, že proku-

---

⁴ Pozn.: Za obdobie roku 2021 sú zohľadnené údaje k 31.05.2021.

rátor málokedy vstupuje aktívne do už začatého mediálneho konania a využíva postup v zmysle ust. § 221 ods. 1 Trestného poriadku, ktorý mu umožňuje pred rozhodnutím o schválení zmiery vypočúť osobu obvineného a osobu poškodeného ku okolnostiam prípadu a ku skutočnostiam súvisiacim s uzatvorením zmiery. V porovnaní s českou právnou úpravou⁵, ktorá vyžaduje obligatórny výsluch obvineného a poškodeného štátnym zástupcom, a to ešte pred samotným rozhodnutím o schválení zmiery, je procesný postup u nás menej náročný. I napriek tomu je však pre prokurátora jednoduchšie vybaviť trestnú vec podaním obžaloby, akoby mal dávať pokyn na začatie mediálneho konania, a čakať na jeho výsledok, ktorý je neistý, nakoľko mediácia nemusí skončiť dohodou a uzatvorením zmiery, a prokurátor i tak neskôr musí podať vo veci obžalobu.

Podobný postoj často vidieť aj v postupe zo strany súdov. Možnosti vybavenia trestných vecí zmiernou zo strany súdu sú pritom viaceré. Po podaní obžaloby môže samosudca v rámci jej preskúmania podľa ust. § 241 ods. 6 Trestného poriadku nariadiť konanie o zmieri, schváliť zmier a zastaviť trestné stíhanie, ak takáto možnosť z obsahu spisu vyplýva. Súd tiež môže schváliť zmier aj priamo na hlavnom pojednávaní, a to podľa ust. § 282 ods. 3 Trestného poriadku. Táto možnosť je však využívaná zriedka kedy, nakoľko by bola v rozpore s jedným z hlavných účelov odklonov, ktorým je práve zjednodušenie súdneho trestného procesu a odbremenenie súdov od vecí, ktoré je možné vybaviť inak. Rozhodnutie o schválení zmiery môže urobiť aj súd na neverejnom zasadnutí, a to v zmysle ust. § 290 ods. 3 Trestného poriadku. Súd navyše, a to na rozdiel od prokurátora, ak vychádza z toho, že obvinený sa v prípravnom konaní ku skutku doznal, a vydá vo veci po podaní obžaloby trestný rozkaz, môže odôvodnene predpokladať, že obvinený bude uložený trest akceptovať, a trestný rozkaz nenapadne odporom. A aj v prípade, že odpor podá, a na prvom hlavnom pojednávaní urobí vyhlásenie o vine, po čom sa dokazovanie obmedzí iba smerom k určeniu trestu, stále má sudca rýchlejšie vybavenú vec ako pri zmierovacom konaní.

Z vyššie uvedených dôvodov prokuratúra a súdy z môjho pohľadu nie sú motivované rozhodovať a podávať pokyny na mediáciu aj tam kde by na to boli splnené podmienky, a to z dôvodu administratívnej náročnosti spojennej s rozhodovaním o zmieri. Mediáciu môžu považovať, a zjavne aj považujú za prvok, ktorý zbytočne predlžuje trestné konanie a spôsobuje im zvýšenie pracovných povinností. Výsledok voľby medzi istotou ukončenia veci v lehote a neistotou vyplývajúcou z možného neúspechu mediácie v trestnej veci odovzdanej súdnemu úradníkovi za týmto účelom, vyplýva aj z Grafu č. 1, z ktorého je zjavné, že prokuratúra využíva odklon v podobe inštitútu podmienčného zastavenia trestného

---

⁵ Podľa ust. § 310 ods. 1 zákon č. 141/1961 Sb. o trestním řízení soudním (Trestní řád).

stíhania, pri ktorom nie je zaťažená bremenom mediálneho konania, oveľa častejšie.

A aj keď hlavným účelom zmieru v trestnom konaní je zrýchlenie, zhospodárnenie a zjednodušenie trestného konania, čím dochádza, resp. by malo dochádzať najmä k odbremeneniu trestného súdnictva a zefektívneniu celého trestného procesu ako takého, zmierovacie konanie býva mnohokrát časovo aj administratívne náročnejšie ako klasický trestný proces.

2.2 Nevedomosť obvineného a poškodeného o možnosti využitia inštitútu zmieru

Základným predpokladom využitia inštitútu zmieru je pochopiteľne, aby o jeho existencii obvinený a poškodený, ako dotknuté osoby, mali vôbec aspoň základnú vedomosť.

V praxi sa však stretávame s presne opačným stavom, ktorý je podľa môjho názoru spôsobený nedostatočným poučením zo strany orgánov činných v trestnom konaní.

Treba dodať, že obvinený nie v každej trestnej veci má obhajcu, ktorý ho o možnosti a podmienkach využitia zmieru poučí, u osoby poškodeného taktiež nie je pravidlom, že táto má splnomocnenca na zastupovanie v trestnom konaní. Práve preto konajúci policajt je tou osobou, ktorá je ako prvá v priamom a bezprostrednom kontakte s obvineným a poškodeným, a je jeho základnou zákonnou povinnosťou riadne ich poučiť o možnostiach uzatvorenia zmieru. Neraz sú poučenia veľmi povrchné, a do istej miery iba formálne. Bežne sa totiž stáva, že najmä poškodení nie sú o možnosti uzavretia zmieru náležite informovaní, prípadne o využití tejto možnosti vôbec netušia, keďže pri výsluchu sa s formulárom so zákonnými poučeniami neoboznámia riadne a tento iba mechanicky podpíšu.

Uvedený stav je pritom na veľkú škodu práve poškodenému, ktorý má v rámci zmierovacieho konania značne posilnené postavenie, nakoľko tu je pre neho podstatne väčší priestor na dosiahnutie úspechu ohľadom jeho nároku na náhradu škody. Aj keď treba povedať, že právo na priznanie nároku na náhradu škody síce má poškodený aj v štandardnom súdnom konaní, výrok odsudzujúceho rozsudku však nemusí byť pre poškodeného uspokojivý, nakoľko súdy často postupujú v zmysle ust. § 288 ods. 1 Trestného poriadku a odkazujú poškodeného s nárokom na náhradu škody na civilný proces. Tento pri aktuálnej zaťaženosti súdov je veľakrát zdĺhavý, a aj keď je ukončený právoplatným rozsudkom v prospech poškodeného ako žalobcu, tento stále nemá istotu, že sa reálne náhrady škody aj dočká, nakoľko táto môže byť v exekučnom konaní nevyožiteľná.

Okrem osoby poškodeného má značné výhody pri uzatvorení a schválení zmieru aj obvinený, voči ktorému je pre schválenie zmieru

právoplatne zastavené trestné stíhanie, čo mu zaručuje postavenie súdne netrestanej osoby. Rovnako významné pre osobu obvineného je, že momentom právoplatnosti uznesenia, ktorým bol schválený zmierný a zastavený trestný stíhanie vzniká prekážka *res iudicata*, a preto nemožno s poukazom na ust. § 9 ods. 1 písm. e) Trestného poriadku v trestnom stíhaní pokračovať.⁶ Zároveň, v prípade schválenia zmierného a zastaveného trestného stíhaní obvineného ani v prípade, keď tento dobrovoľne nesplnil svoju povinnosť nahradiť poškodenému vzniknutú škodu, na náhradu ktorej sa zaviazal, pričom uvedené platí najmä v prípadoch, kedy sa obvinený v rámci mediácie dohodol s poškodeným na náhrade vzniknutej škody na základe splátkového kalendára.

Vyššie načrtnuté výhody vybavenia trestných vecí zmierným a zastaveným trestným stíhaním v prípade vedomosti a riadneho a náležitého poučenia obvineného aj poškodeného iste podmienili k väčšiemu záujmu o tento inštitút zo strany týchto dotknutých osôb, čím by došlo aj k jeho častejšiemu využívaniu.

2.3 Finančná zaťaženosť osoby obvineného

Ako už bolo vyššie uvedené, jednou zo základných zákonných podmienok uzatvorenia zmierného a zastaveného trestného stíhaní je záväzok obvineného zložiť na účet súdu, a v prípravnom konaní na účet prokuratúry, peňažnú sumu určenú ministerstvu na ochranu a podporu obetí trestných činov. Práve zavedenie tejto povinnosti, a to popri povinnosti nahradenia škody poškodenému, do značnej miery zbyrokratizovalo celý proces a tým aj aplikovanie zmierného a zastaveného trestného stíhaní v praxi.⁷

Zákonodarca bližšie nešpecifikuje výšku peňažnej sumy, táto sa určuje s prihliadnutím na primeranosť k závažnosti spáchaného trestného činu. V porovnaní s inštitútom podmienenej zmiernosti a zastaveného trestného stíhaní však splnenie tejto podmienky finančne zaťažuje osobu obvineného, ktorý popri úhrade škody musí zaplatiť aj uvedenú sumu. Z preskúmania osobných a majetkových pomerov obvineného v rámci trestného konania ale častokrát vyplynie, že tento nedisponuje žiadnymi finančnými prostriedkami, a nie je schopný nahradiť poškodenému ani len vzniknutú škodu. Vychádzajúc okrem iného aj zo štatistík premietnutých v Grafe č. 2 možno konštatovať, že uvedená zákonná podmienka je zo strany obvineného iba ťažko splniteľná a spôsobuje založenie prekážky využitia inštitútu zmiernosti a zastaveného trestného stíhaní.

---

⁶ Pozn.: Výnimkou je iba zrušenie uznesenia o schválení zmierného a zastaveného trestného stíhaní za použitia mimoriadneho opravného prostriedku.

⁷ STRÉMY, T.: *Zmier ako jedna z foriem uplatňovania restoratívnej justície*. In: ZÁHORA, J. (ed.): *Aktuálne problémy prípravného konania trestného*. Praha: Leges, 2014, s. 207-214.

3 UZATVORENIE ZMIERU Z POHĽADU PREZUMPCIE NEVINY

Okrem vyššie uvedených dôvodov spôsobujúcich aplikačné problémy pri využívaní zmiaru, môže nezáujem o tento inštitút zo strany obvineného spôsobovať aj skutočnosť, že údaje o vybavení trestnej veci zmiaru sa evidujú v rámci registra trestov.

Je bezpochyby možné konštatovať, že právo na prezumpciu nevinu predstavuje jedno zo základných ústavných práv, ktoré zaručuje Ústava Slovenskej republiky v článku 50 ods. 2, ktoré sa premieta priamo aj do ust. § 2 ods. 4 Trestného poriadku. Toto právo vyplýva aj z Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, a to konkrétne z článku 6 ods. 2.

Pokiaľ vychádzame z toho, že každý, kto je obvinený z trestného činu, sa považuje za nevinného, a to až kým jeho vina nie je preukázaná zákonným spôsobom, pričom treba zdôrazniť, že zákonný spôsob predstavuje iba a len právoplatný odcudzujúci rozsudok, zápis údajov o právoplatnom rozhodnutí súdu alebo o právoplatnom rozhodnutí prokurátora o schválení zmiaru a zastavení trestného stíhania v rámci odpisu registra trestov, sa javí byť v značnom rozpore so zásadou prezumpcie nevinu.

Povinnosť zapisovať údaje o uzavretí a schválení zmiaru pritom priamo vyplýva z ust. § 13 ods. 2 písm. b) zákona o registri trestov.

Treba povedať, že už v minulosti v právnej obci vznikali polemiky o tom, či zápis týchto údajov v rámci registra trestov je možné považovať za zákonný. Treba však zároveň dodať, že právne diskusie na túto tému legislatívny stav doposiaľ nijako nezmenili, nakoľko tento je dlhšiu dobu nemenný.

Témou sa v minulosti zaoberal aj aktuálny generálny prokurátor Slovenskej republiky, ktorý uviedol, že „zo zákonných úprav, podľa ktorých sa bezúhonnosť osoby preukazuje odpisom registra trestov, je nepochybné, že posudzovanie otázky bezúhonnosti sa vždy viaže na právoplatné odsúdenie, resp. v prípadoch tzv. nulovej tolerancie aj na zahladené právoplatné odsúdenie. Z informácií o podmieňačných zastaveniach trestného stíhania a zmieroch schválených v trestnom konaní teda nie je možné vyvodzovať žiadne negatívne dôsledky a ich samotná evidencia v odpise registra trestov sa nepriecí zásade prezumpcie nevinu. Nie je však vylúčené, že v rozpore so zásadou prezumpcie nevinu bude konanie a postup toho, kto sa o týchto údajoch z odpisu registra trestov, hoci aj zákonným spôsobom, dozvie. Napríklad, ak osobu, proti ktorej bolo právoplatne podmieňačne zastavené trestné stíhanie alebo schválený zmier, v prijímacom konaní nebude považovať za súdne beztrestnú.“⁸

---

⁸ ŽILINKA, M.: Ešte raz k podmieňačnému zastaveniu trestného stíhania a zmiaru c/a prezumpcia nevinu. Bulletin slovenskej advokácie, 13, 2007, č. 6, s. 46 -51.

S uvedeným názorom o nemožnosti vyvodzovania negatívnych dôsledkov nie je možné celkom súhlasiť, a to prinajmenšom z dvoch dôvodov. Osoba, pri ktorej bol schválený zmier je osobou netrestanou, a hľadá sa na ňu akoby nebola odsúdená. Navyše, pokiaľ sa jedná o súhlas osoby obvineného, ako aj o jeho vyhlásenie o vine, tieto nie je možné považovať za priznanie viny k spáchaniu trestného činu, ale jedná sa výlučne o prejavy vôle obvineného, ktorých jediným a hlavným cieľom je splnenie zákonných podmienok pre uzatvorenie a schválenie zmiernu a dosiahnutie tak upustenia od ďalšieho postupu spočívajúceho v riadnom štandardnom pokračovaní trestného stíhania. Uvedený záver vyplýva priamo z ust. § 226 Trestného poriadku, podľa ktorého nie je možné v ďalšom konaní prihliadnuť na toto vyhlásenie ako na dôkaz, a teda nemôže slúžiť ako podklad na rozhodovanie o vine obvineného, pokiaľ nastane situácia, že nedôjde k schváleniu zmiernu zo strany prokurátora alebo súdu. Už samotná táto skutočnosť naznačuje, že na osobu obvineného nie je možné po uzatvorení zmiernu nazerať ako na osobu vinnú zo spáchania trestnej činnosti. Nehovoriac už o tom, že pri zmieri absentuje uloženie trestu, a teda uznesenie o schválení zmiernu v žiadnom prípade nemôže byť kladené na roveň s právoplatným odsudzujúcim rozsudkom.

Napriek tomu osobe, u ktorej došlo k vybaveniu jej trestnej veci zmiernom, je možné pričítať spáchanie trestného činu, a to aj napriek absencii právoplatného odsudzujúceho rozsudku. Na túto okolnosť sa dokonca prihliadať aj má, a to podľa viacerých zákonov⁹. Tvrdenie, že z informácií o zmieroch schválených v trestnom konaní nie je možné vyvodzovať žiadne negatívne dôsledky je teda zjavne nepravdivé.

Popritom už vôbec nemožno súhlasiť s tým tvrdením, že samotná evidencia v odpise registra trestov sa nepriechi zásade prezumpcie neviny. Aj keď chápem, že evidencia schválených zmiernov je potrebná a má zásadný význam pre postup a rozhodovanie orgánov činných v trestnom konaní a súdov v prípadných ďalších trestných stíhaniach tej istej osoby, aktuálny legislatívny stav, ktorý umožňuje, že v registri trestov sa nachádzajú údaje o schválení zmiernu, je nežiaduci. Nehovoriac o tom, že zákon

---

⁹ Podľa ust. § 7 písm. a) zákona č. 55/2017 o štátnej službe sa za bezúhonného nepovažuje ten, kto ako obvinený uzavrel zmier v konaní o úmyselnom trestnom čine, ak od nadobudnutia právoplatnosti zmiernu neuplynuli viac ako dva roky. Uvedené platí ak sa obsadzujú štátnozamestnanecké miesto vedúceho zamestnanca alebo miesto, na ktorom štátny zamestnanec vykonáva činnosť spojenú s nakladaním s verejnými finančnými prostriedkami a ktoré služobný úrad určí v služobnom predpise.

Podľa ust. § 5 písm. a) zákona č. 281/2015 o štátnej službe profesionálnych vojakov sa za spoľahlivého nepovažuje občan, ak trestné stíhanie vedené proti nemu pre trestný čin podľa odseku 4 sa skončilo právoplatným schválením zmiernu a odo dňa nadobudnutia právoplatnosti uznesenia o schválení zmiernu do dňa prijatia do štátnej služby neuplynuli tri roky.

Podľa ust. § 84 ods. 3 zákona č. 35/2019 Z. z. o finančnej správe sa za bezúhonného nepovažuje občan, ktorého konanie o úmyselnom trestnom čine bolo skončené zmiernom.

o registri trestov vymenúva pomerne široký okruh osôb, ktoré majú prístup k odpisu registra trestov. Uvedený stav môže spôsobovať, a aj spôsobuje problémy pri uchádzaní sa o zamestnanie u osôb, u ktorých sa v minulosti ich trestné veci skončili zmierom. Zamestnávateľia si totiž veľmi dôsledne preverujú trestnoprávnu bezúhonnosť a spoľahlivosť uchádzačov o zamestnanie, a často od nich vyžadujú aj predloženie údajov z odpisu registra trestov, a to nad rámec zákonnej povinnosti. Osoby, ktoré v minulosti svoje trestné veci vybavili zmierom v domnienke zachovania beztrestnosti a bezúhonnosti, môžu mať neskôr problémy v súvislosti s prijatím do zamestnania, čo sa javí byť, a to najmä v súvislosti s nedbanlivostnými trestnými činmi, v celku znepokojivé.

4 ZÁVER

Aktuálne využívanie inštitútu zmieru sa z pohľadu aplikačnej praxe javí byť nedostatočné. V rámci článku som načrtla z môjho pohľadu dôvody tohto stavu. Z hľadiska úvah de lege ferenda a vo vzťahu k návrhom na zlepšenie súčasného stavu uvádzam nasledovné:

- Nezáujem súdu a prokuratúry o vybavenie trestných vecí zmierom.

Ako nevyhnutné v tomto smere sa javí prenesenie aspoň časti kompetencií mediálneho úradníka na policajta, ktorý by mohol už v rámci vyšetrovania vykonať úkony smerujúce k mediácii, ktoré aktuálne vykonáva výlučne osoba súdneho úradníka. Zároveň mediálny spis by mohol byť, tam kde sú na to splnené základné podmienky, vytvorený už popri vyšetrovacom spise, a práve policajt by zabezpečoval od obvineného a poškodeného podklady k zmieru. Zároveň nechota zo strany prokuratúry vybavovať trestné veci zmierom by sa mohla odstrániť aj stanovením povinnosti podať pokyn na uskutočnenie mediácie všade tam, kde je to vhodné a sú na to splnené zákonné podmienky. Problém v tejto súvislosti však vidím v tom, že nie všetky podmienky zmieru sú zo strany zákonodarcu určené exaktne, a časť z nich podliehajú istej miere úvahy zo strany prokuratúry.

- Nevedomosť obvineného a poškodeného o možnosti využitia inštitútu zmieru.

V trestnom konaní býva policajt častokrát jedinou osobou, ktorá je v priamom kontakte s osobou obvineného a poškodeného. Od charakteru jeho poučenia sa odvíja osud možnosti uzatvorenia zmieru v tej ktorej trestnej veci. Preto som toho názoru, že kľúč od úspešného zrýchlenia procesu a lepšieho využívania zmieru v trestných veciach drží práve policajt. V tomto smere by bolo žiaduce zjednocujúce usmernenie zo strany Generálnej prokuratúry Slovenskej republiky smerom k okresným prokuratúram, ktoré by následne inštruovali policajtov, aby títo začali kľásť väčší dôkaz na spôsob a rozsah poučení.

- Finančná zaťaženosť osoby obvineného.

Zaplatenie peňažnej sumy na pomoc obetiam trestných činov popri úhrade náhrady škody je pre mnohých obvinených priveľkou finančnou záťažou, a niekedy zároveň aj jedinou prekážkou uzatvorenia zmiernu. Aj keď zavedením tejto podmienky sa spočiatku predpokladalo, že o tento inštitút bude väčší záujem, opak je pravdou. V prvom rade je z môjho pohľadu problémom bližšie nešpecifikovanie výšky sumy zo strany zákonodarcu. Jej určenie vytvára v praxi problémy a často ani neodzrkadľuje majetkové pomery osoby obvinenej a nekorešponduje s nimi. Bolo by preto vhodné stanovenie aspoň základných hraníc sadzieb u týchto peňažných súm, ktoré by reflektovali na majetkové pomery obvinenej, výšku spôsobenej škody, výšku trestných sadzieb a najmä zavinenie. Zároveň podnetom k úvahe by mohlo byť tiež zavedenie zákonnej možnosti pre obvinenej vykonať fyzické práce majúce charakter verejnoprospešnej činnosti, a to namiesto zaplatenia peňažnej sumy. Uvedené by sa mohlo uplatniť najmä v prípadoch spáchania nedbanlivostných trestných činov.

- Zmier a zápis údajov v registri trestov.

Zmiery uzatvorené a schválené v trestnom konaní sú evidované v registri trestov, a existujú prípady, kedy došlo k skončeniu trestného stíhania uzatvorením zmiernu, u ktorých sa prejavuje ako následok strata trestnoprávnej bezúhonnosti alebo spoľahlivosti dotknutej osoby, čo zakladá zjavný rozpor s ústavnou zásadou prezumpcie nevinu. Je preto z môjho pohľadu vhodná a aj potrebná legislatívna zmena, v zmysle ktorej by došlo k vyňatiu evidencie uzatvorených zmiernov z registra trestov, a k ich súčasnému evidovaniu v rámci osobitnej evidencie, ku ktorej by mali mať prístup iba a len orgány činné v trestnom konaní a súdy. Uvedené by zabránilo zneužívaniu tejto evidencie na posudzovanie bezúhonnosti a spoľahlivosti osôb, ktoré odporuje prezumpcii nevinu ako ústavnej zásade. Zastávam teda názor, že komplexné informácie o veciach, v ktorých došlo ku schváleniu zmiernu by mali byť prístupné výlučne a len pre orgány činné v trestnom konaní a súdy.

Na záver si dovoľujem konštatovať, že mediácia v trestnom konaní, ktorá bola zavedená zákonom o probačných a mediálnych úradníkoch, sa u nás využíva od 1. januára 2004. Jej hlavnou úlohou bolo odbremeniť zaťaženie prokuratúry a súdy, zefektívniť trestný proces a skrátiť dobu trestného konania, ako aj znížiť jeho finančnú náročnosť. Predstavy a ciele zákonodarcu sú naplnené zjavne iba sčasti. Záverom, a to nielen vo vzťahu k zmiernu, ale aj k ostatným inštitútom restoratívnej justície treba povedať, že tieto by mohli byť a aj by mali byť využívané oveľa častejšie, a to všade tam, kde to zákon dovoľuje. Celý západný svet tlačí do popredia restoratívnu justíciu a v rámci vývoja moderného trestného práva by sa mala každopádne prejavovať aj snaha o racionalizáciu justície. I napriek uplynutiu sedemnástich rokov u nás, počas ktorých došlo k určitému posunu smerom k využívaniu mediácie a odklonov v trestnom

konaní, sa tieto, bohužiaľ, v podmienkach Slovenskej republiky stále nevyužívajú v žiaducom rozsahu.

Zoznam použitej literatúry:

Dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd

GENERÁLNA PROKURATÚRA SLOVENSKEJ REPUBLIKY, 2021.
[online] [cit. 2021-06-18] <https://www.genpro.gov.sk/statistiky-12c1.html>.

IVOR, J. a kol.: *Trestné právo procesné*. Bratislava: IURA EDITION, 2006, s. 565.

KLÁTIK, J.: *Zmier v trestnom konaní*. In: *Justičná revue*, 59, 2007, č. 12, s. 1657 – 1663.

STRÉMY, T.: *Zmier ako jedna z foriem uplatňovania restoratívnej justície*. In: ZÁHORA, J. (ed.): *Aktuálne problémy prípravného konania trestného*. Praha: Leges, 2014, s. 207-214.

Ústavný zákon č. 460/1992 Z. z. Ústava Slovenskej republiky v z. n. p.

Zákon č. 141/1961 Sb. o trestním řízení soudním (Trestní řád) v z. n. p.

Zákon č. 281/2015 o štátnej službe profesionálnych vojakov v z. n. p.

Zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v z. n. p.

Zákon č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok v z. n. p.

Zákon č. 35/2019 Z. z. o finančnej správe v z. n. p.

Zákon č. 55/2017 o štátnej službe v z. n. p.

Zákon č. 550/2003 Z. z. o probačných a mediačných úradníkoch v z. n. p.

ŽILINKA, M.: *Ešte raz k podmiennečnému zastaveniu trestného stíhania a zmiernu c/a prezumpcia neviny*. In: *Bulletin slovenskej advokácie*, 13, 2007, č. 6, s. 46 -51.

Kontaktné údaje:

JUDr. Simona Marcinová

advokátka

Námestie slobody 13, 071 01 Michalovce

Tel. +421 905 400 111

email: simona.marcinova@gmail.com

TRESTNÁ MEDIÁCIA Z POHLADU VEDÚCEHO PROKURÁTORA

CRIMINAL MEDIATION FROM THE POINT OF VIEW OF THE CHIEF PROSECUTOR

JUDr. Tomáš Balogh¹

Abstrakt: Vo svojom článku sa budem zaoberať možnosťami vedúceho prokurátora (najmä okresného prokurátora) ovplyvniť intenzitu využívania trestnej mediácie podriadenými prokurátormi. Mojim cieľom je zároveň identifikovať príčiny pomerne slabého využívania trestnej mediácie v podmienkach Slovenskej republiky, ako aj ponúknuť námety na riešenie takéhoto stavu.

Kľúčové slová: Trestná mediácia, prokuratúra, prokurátor, probačný a mediálny úradník, zmier, podmienené zastavenie trestného stíhania, pokyn na vykonanie mediácie.

Abstract: In my article, I will discuss the ability of a supervising prosecutor (particularly a district prosecutor) to influence the intensity of the use of criminal mediation by subordinate prosecutors. My aim is also to identify the reasons for the relatively poor use of criminal mediation in the Slovak Republic, as well as to offer suggestions for solving this situation.

Keywords: Criminal mediation, prosecution office, prosecutor, probation and mediation officer, conciliation, conditional discontinuance of prosecution, mediation order.

V Slovenskej republike je inštitút trestnej mediácie využívaný nedostatočne. Tento záver podporujú aj štatistické údaje. V období roku 2020 bolo v podmienkach prokuratúry SR ukončených celkom 31 457 trestných stíhaní známych osôb; z tohto počtu bolo obžalovaných 27 266 osôb, pričom trestné stíhanie sa v 427 prípadoch skončilo zmierom a v 1126 prípadoch došlo k podmienenému zastaveniu trestného stíhania². Čiže z celkového počtu 31 457 trestných stíhaní známych osôb bolo využitím odklonov, pri ktorých sa najčastejšie využíva trestná mediácia, skončených iba 5,70% prípadov (čo však neznamená, že trestná mediácia bola vo všetkých takto skončených veciach aj skutočne využitá).

Príčiny vyššie opísaného stavu využívania trestnej mediácie je možné pre účely tohto článku rozdeliť na:

- Legislatívne
- Koncepčné
- Manažérske
- Individuálne

---

¹ JUDr. Tomáš Balogh, Námetník krajskej prokuratúry v Žiline

² Štatistická ročenka o činnosti prokuratúry SR za rok 2020 dostupná na webovom sídle Generálnej prokuratúry SR

K takto definovaným príčinám možno uviesť nasledovné :

Legislatívne príčiny

Aktuálny legislatívny stav nie je primárnym dôvodom slabého využívania trestnej mediácie v podmienkach Slovenskej republiky. Avšak vhodné systematické zásahy do noriem trestného práva môžu mať za následok zintenzívnenie využívania tohto inštitútu. V tomto smere sa ako vhodné ukazujú nasledovné legislatívne úpravy :

- vykonanie zmien v zákone č. 550/2003 Z. z. o probačných a mediačných úradníkoch tak, aby pokyn na vykonanie mediácie v prípravnom konaní mohol dávať nielen prokurátor, ale aj konajúci policajt (§ 3 ods. 2 zákona o probačných a mediačných úradníkoch), samozrejme s následnou informačnou povinnosťou voči prokurátorovi o takto vydanom pokyne tak, ako je tomu u probačného a mediačného úradníka, aplikujúceho ustanovenie § 3 ods. 3 ostatne citovaného právneho predpisu. Takýto postup by nepochybne znamenal zvýšenie stupňa rýchlosti a hospodárnosti konania, pričom by pôsobil pozitívne aj na motiváciu policajtov aplikovať príslušné typy odklonov.

- rozšírenie okruhu trestných vecí, ktoré je možné vybaviť zmierením, resp. podmieneným zastavením trestného stíhania na všetky prečiny, pričom by za úvahu stála aj možnosť rozšíriť aplikáciu tohto typu odklonov aj na niektoré zločiny u ktorých ich súkromnoprávny charakter prevyšuje ich celospoločenský aspekt, ako je tomu napríklad u zločinov ohovárania podľa § 373 ods. 1, ods. 3 Trestného zákona, porušovania autorského práva podľa § 283 ods. 4 tohto právneho predpisu, ale aj niektorých zločinov ekonomickej povahy uvedených v osobitnej časti Trestného zákona, ako sú napríklad nevyplatenie mzdy a odstupného podľa § 214 ods. 3 alebo neoprávnené užívanie cudzej veci podľa § 215 ods. 4. V takomto prípade by zločiny, u ktorých by takýto postup prichádzal do úvahy, mohli byť identifikované ich jednoduchým vymenovaním, pričom do úvahy prichádza, pri širšom ponímaní, aj ich pozitívne vymedzenie, spojené s určením maximálnej hornej hranice zákonom stanovenej trestnej sadzby uvedenej v osobitnej časti Trestného zákona. Aby postupom uvedeným v predošlej vete nedochádzalo k obchádzaniu účelu uloženia trestu, bolo by riešením vymedziť možnosť aplikácie tohto typu odklonov, pokiaľ ide o zločiny, iba pri osobách, ktoré doposiaľ nespáchali žiadnu trestnú činnosť.

- zjednodušenie procesov súvisiacich s vykonávaním trestných mediácií, najmä pokiaľ ide o zloženie peňaznej sumy určenej ministerstvu na ochranu a podporu obetí trestných činov podľa osobitného zákona na účty súdov, resp. prokuratúry, ale tiež pokiaľ ide o zjednodušenie formálnych náležitostí uznesenia o podmienenom zastavení trestného stíhania a uznesenia o schválení zmieru a zastavení trestného stíhania.

- presun časti probačných a mediálnych úradníkov realizujúcich trestnú mediáciu do rezortu prokuratúry, čo je odôvodnené okrem iného aj tým, že drvivá väčšina pokynov na vykonanie trestnej mediácie je vydávaná prokurátormi v prípravnom konaní.

Koncepčné príčiny

Zásadná akcelerácia intenzity využívania inštitútov restoratívnej justície (medzi ktoré možno zaradiť aj trestnú mediáciu) v trestnom konaní v podmienkach Slovenskej republiky by mala byť jedným z kľúčových pilierov slovenskej trestnej politiky a jedným zo strategických cieľov pôsobenia prokuratúry Slovenskej republiky. Aktuálne však Slovenská republika nedisponuje žiadnym uceleným dokumentom, schváleným minimálne na úrovni ústredného štátneho orgánu, regulujúceho princípy, zásady a základné vízie trestnej politiky. V správe Generálneho prokurátora SR o činnosti prokuratúry a stave zákonnosti v Slovenskej republike za rok 2019 sa slovo „restoratívny“ spomína iba raz (v súvislosti s mladistvými páchatelmi) a slovo „mediácia“ dokonca ani raz³. Pritom práve prokuratúra SR je jedným z najdôležitejších subjektov zásadne ovplyvňujúcich rozsah využívania trestnej mediácie v podmienkach SR. K efektívnej distribúcii potrebných informácií v smere od nadriadených prokuratúr na podriadené predurčuje prokuratúru práve jej monokratický charakter.

Manažérske príčiny

Vedúci prokurátor, osobitne však okresný prokurátor, môže vhodným manažérskym pôsobením na podriadených prokurátorov zásadne ovplyvniť intenzitu využívania trestnej mediácie v ním riadenom obvode pôsobnosti. Môže tak urobiť nielen príkladmi dobrej praxe aktívneho využívania takéhoto inštitútu v ním dozorovaných trestných veciach, ale najmä efektívnou kontrolnou činnosťou vykonávanou z úrovne jeho funkcie. Každý okresný prokurátor by mal dôsledne, minimálne pri aprobovaní obžalôb podávaných dozorujúcimi prokurátormi, posudzovať, či vo veci neboli splnené zákonné podmienky na zmier, alebo podmienčné zastavenie trestného stíhania; v pozitívnom prípade má vedúci prokurátor možnosť vydať dozorujúcemu prokurátorovi pokyn smerujúci k vykonaniu mediálneho konania (§ 6 ods. 1 písm. a/ zákona č. 153/2001 Z. z. o prokuratúre); takýto pokyn nebude spĺňať kritériá negatívneho pokynu v zmysle ustanovenia § 6 ods. 8 ostatne citovaného zákona. Rovnako tak by bolo potrebné, aby vedúci prokurátor, v závislosti od podmienok na tej – ktorej prokuratúre, určil v spolupráci s probačným a mediálnym úrad-

---

³ Správa generálneho prokurátora Slovenskej republiky o činnosti prokuratúry v roku 2019 a poznatkoch prokuratúry o stave zákonnosti v Slovenskej republike dostupná na webovom sídle Generálnej prokuratúry SR

níkom, prípadne aj s príslušným nadriadeným tomuto úradníkovi, základné pravidlá ohľadom doby trvania mediálneho konania, informačnej povinnosti tohto úradníka voči dozorujúcemu prokurátorovi, a prípadne aj ohľadom mechanizmu predlžovania takto určenej základnej lehoty na vykonanie mediácie. Vo vyššie uvedených intenciách by bolo taktiež vhodné, aby z úrovne vedúcich prokurátorov bolo formou vydania služobných predpisov zabezpečené, aby dozorujúci prokurátori pri vykonávaní previerok vyšetrovacích spisov zamerali svoju pozornosť aj na priebežné vyhodnocovanie splnenia zákonných podmienok na aplikáciu inštitútu zmiernu, alebo podmieenečného zastavenia trestného stíhania s následne nadväzujúcim vydaním pokynu prokurátora na vykonanie mediácie už v procesnom štádiu pred skončením vyšetrovania a predložením vyšetrovacieho spisu spolu s návrhom konečného opatrenia policajta na príslušnú prokuratúru.

Veľmi dôležitú úlohu môže okresný prokurátor zohrať aj na úrovni edukácie nielen podriadených prokurátorov, ale (v spolupráci s vedením príslušného okresného riaditeľstva Policajného zboru) aj policajtov vykonávajúcich úkony trestného konania. O tomto aspekte pojednáva bližšie nasledujúca časť tohto článku.

Individuálne príčiny

Jednou z kardinálnych príčin nedostatočného využívania trestnej mediácie v podmienkach SR je pretrvávajúci retributívny charakter myslenia konajúcich policajtov a dozorujúcich prokurátorov pri realizovaní úkonov trestného konania.

Na strane policajtov je primárnou príčinou takéhoto stavu najmä ich nízka informovanosť o trestnej mediácii a to či už ide o jej legislatívnu úpravu, praktické využitie, alebo výhody plynúce z jej aplikácie. Aj vplyvom tohto stavu sa policajti, podľa mojich skúseností, často krát pri prvom kontakte či už s poškodeným, alebo obvineným obmedzia iba na poskytnutie strohých, nemotivačne pôsobiacich informácií o možnosti uzavretia zmiernu, resp. o podmieenečnom zastavení trestného stíhania, bez bližšej špecifikácie trestnej mediácie ako takej a výhod z nej plynúcich, nehovoriac už o možnostiach využitia tohto inštitútu aj pri zločinoch. Informácie uvedené v predošlej vete sú policajtmi podávané spravidla iba v písomnej forme, bez náležitého vysvetlenia kľúčových aspektov predmetných postupov. Vyskytujú sa aj situácie, keď policajti pri prvom kontakte s poškodeným, alebo s obvineným týchto poučia o náležitostiach zmiernu, alebo podmieenečného zastavenia trestného stíhania aj napriek tomu, že z povahy trestného činu je aplikácia takéhoto inštitútu zo zákona vylúčená (napríklad pri zločinoch). Nedostatočná znalosť súvisiacej legislatívy na strane policajtov potom spôsobuje stav, kedy policajt včas neinformuje probačného a mediálneho úradníka o prípadoch vhodných na vykonanie mediácie, hoci je na takýto postup priamo zmocnený v ustano-

vení § 3 ods. 5 zákona č. 550/2003 Z. z. o probačných a mediálnych úradníkoch a to počnúc vydaním uznesenia o vznesení obvinenia. Práve v dôsledku takéhoto pochybenia policajtov nedochádza k účinnej aplikácii zákonného postupu uvedeného v predošlej vete, a mediácia sa v drvivej väčšine prípadov vykonáva až v čase, kedy je vyšetrovanie v dotknutej veci skončené a na príslušnej prokuratúre sa už nachádza vyšetrovací spis spolu s návrhom konečného opatrenia policajta. Takýto postup potom spôsobuje neprimerané predĺženie celého trestného konania, čo je negatívne hodnotené nadriadenými prokuratúrami a čo je aj nesporne v rozpore so zásadou rýchlosti a hospodárnosti konania špecifikovanou v ustanovení § 2 ods. 7 Trestného poriadku. Pritom nič nebráni policajtovi, aby po prvom kontakte s obvineným a poškodeným, nadväzujúc na náležité poučenie o aplikácii odklonov v trestnom konaní, a zistení pozitívneho vzťahu spomenutých osôb k dotknutým inštitútom, v čase bezprostredne nasledujúcom po vydaní uznesenia o vznesení obvinenia, informoval príslušného probačného a mediálneho úradníka o prípade vhodnom na vykonanie mediácie, pričom tento úradník by následne mohol realizovať postup upravený v ustanovení § 3 ods. 3 zákona o probačných a mediálnych úradníkoch a začať vykonávanie mediácie aj bez pokynu prokurátora (§ 3 ods. 2 písm. b/ ostatne citovaného právneho predpisu) s následnou informačnou povinnosťou vo vzťahu k prokurátorovi vyžadovanou v ustanovení § 3 ods. 3 zákona o probačných a mediálnych úradníkoch. V prípade takto včasne a úspešne realizovanej mediácie by policajt mohol skončiť vyšetrovanie v predmetnej veci okamžite potom, akoby boli splnené podmienky na podmiennečné zastavenie trestného stíhania, resp. zmier bez toho, aby bol povinný vo veci uskutočňovať rozsiahle zabezpečovanie dôkazov. Ako už bolo vyššie spomenuté, aj vedúci prokurátor môže zohrávať zásadnú úlohu v zvyšovaní úrovne vzdelania policajtov na spomenutom úseku.

V podmienkach prokuratúry je nízke percento využívania trestnej mediácie skôr výsledkom pretrvávajúceho retributívneho prokurátorov myslenia tam, kde by sa žiadal restoratívny prístup. Prokurátori preto často dajú prednosť časovo podľa nich efektívnejšiemu podaniu obžaloby na obvineného, aj napriek tomu, že u tohto je možné zo zabezpečených dôkazov spoľahlivo vyvodiť záver o splnení základných zákonných podmienok na aplikáciu zmieru, alebo podmiennečného zastavenia trestného stíhania. Takto dozorujúci prokurátori postupujú aj napriek tomu, že prípadné vykonávanie konania pred súdom v predmetnej veci je z časového, ale aj odborného hľadiska neporovnateľne náročnejšie, ako aplikácia spomenutých odklonov v trestnom konaní.

Kontaktné údaje:

JUDr. Tomáš Balogh
Krajská prokuratúra Žilina
námestník krajskej prokurátorky
Moyzesova 20, 011 04 Žilina
tel: + 421 948 078 068
email: tomas. balogh@genpro.gov.sk

PODMIENEČNÉ UPUSTENIE OD POTRESTANIA AKO NÁSTROJ RESTORATÍVNEJ JUSTÍCIE

CONDITIONAL REMISSION OF PUNISHMENT AS A TOOL OF RESTORATIVE JUSTICE

Mgr. Tomáš Župík¹

Abstrakt: Autor sa v príspevku zameriava na inštitút podmieneného upustenia od potrestania, ktorý predstavuje osobitnú alternatívu k potrestaniu u mladistvých, skúma jeho špecifické hmotnoprávne a procesnoprávne aspekty, frekvencovanosť využívania v aplikačnej praxi a význam z pohľadu restoratívnej justície

Kľúčové slová: restoratívna justícia, trestanie mladistvých, alternatívy k potrestaniu, podmienené upustenie od potrestania

Abstract: The author focuses on the institute of conditional discharge, which represents a special alternative to punishment for juveniles, examines its specific substantive and procedural aspects, the frequency of its use in application practice and its significance from the point of view of restorative justice.

Keywords: restorative justice, juvenile punishment, alternatives to punishment, conditional discharge

ÚVOD

V oblasti trestného práva *restoratívna justícia* je témou, ktorá sa už dlhšiu dobu (oprávnené a správne) teší mimoriadnej pozornosti odbornej právnickej obce. Problematika je obsahovo veľmi pestrá a ako taká ponúka priestor pre rozmanitý vedecký výskum.

Restoratívna justícia ako koncept trestnej spravodlivosti má pomerne široký a zložitý obsah, jeho zadefinovanie preto nie je jednoduché. Je založená na myšlienke, že trestný čin je sociálny konflikt medzi dvoma či viacerými jednotlivcami alebo stranami a medzi ich hodnotovými normami a normami spoločnosti, a preto ho možno účinne riešiť iba s podmienkou aktívnej participácie všetkých dotknutých, t.j. obeť, páchatel'a a príslušného sociálneho spoločenstva.²

Ak by som mal uviesť oblasť, kde restoratívna justícia má absolútne nezastupiteľnú úlohu a musí byť ako prístup primárne uplatňovaná, nepochybne je ňou oblasť *trestného súdnictva nad mládežou*. Napriek tomu, že v teoretickej rovine je daná oblasť podrobne rozpracovaná a vychádza z pomerne jasných zásad a princípov pretavených aj do kvalitného legis-

¹ Mgr. Tomáš Župík, prokurátor Generálnej prokuratúry Slovenskej republiky.

² VĚTROVEC, V., NEDOROST, L., SOVÁK, Z., ADAMCOVÁ, Z. *Zákon o mediácii a probaci. Komentář*. Praha : Eurolex Bohemia, 2002, s. 14.

latívneho rámca, niekedy sa javí, že aplikačná prax nie všetky tieto princípy dodržiava.

Aj keď v mnohých ohľadoch boli v podmienkach Slovenskej republiky dosiahnuté v prístupe k stíhaniu mladistvých výrazné pokroky, stále ešte existujú ustanovenia zákona a osobitné inštitúty, ktoré akoby nenašli pochopenie u adresátov (orgánov činných v trestnom konaní a súdov), sú prehliadané a málo využívané. Patrí medzi ne aj inštitút podmieneného upustenia od potrestania.

Vzhľadom na to, že po právnej stránke je inštitút mimoriadne zaujímavý a javí sa ako potenciálne účinný a vhodný nástroj restoratívnej justície, rozhodol som sa bližšie mu venovať, priblížiť jeho špecifické hmotnoprávne a procesnoprávne aspekty, načrtnúť skutočný stav využívania v aplikačnej praxi a v neposlednom rade zhodnotiť jeho význam v trestnom súdnictve nad mládežou.

1 TRESTANIE MLADISTVÝCH V KONCEPTE RESTORATÍVNEJ JUSTÍCIE

Prístup k mladistvým páchatel'om sa v minulosti podstatne nelíšil od prístupu k páchatel'om dospelým. V krajinách strednej a východnej Európy však od počiatku 90. rokov 20. storočia možno pozorovať trend zmierňovania trestnej represie, zavádzania alternatívnych trestov, odklonov, prvkov restoratívnej justície, ako aj pokusy o zakotvenie osobitnej legislatívy na postihovanie mládeže, vrátane špecializovaných súdov pre mládež.³

V podmienkach Slovenskej republiky zlomovým momentom v oblasti legislatívy bola *rekodifikácia trestného práva*. V rámci nej došlo k prehodnoteniu „starej právnej úpravy“, ktorej sa vyčítala nedostatočná individualizácia riešenia trestných prípadov mladistvých páchatel'ov, nevyhovujúca diferenciacia trestnej zodpovednosti, príliš úzka škála zákonných opatrení, ako aj neexistencia možnosti reálnej voľby medzi predjednaním trestnej veci mladistvého v štandardnom konaní a využitím možnosti uskutočnenia zjednodušeného konania či uplatnenia niektorého z odklonov. Snaha zákonodarcu smerovala k posilneniu prevencie, výchovných a ochranných opatrení na úkor trestu odňatia slobody a k rozšíreniu priestoru pre individuálne posúdenie každého prípadu. Zákonodarca tu vychádzal práve z koncepcie restoratívnej justície.⁴ Ne-

---

³ ZEMAN, Š. Vývoj kriminality mládeže a jej sankcionovania v Slovenskej republike z pohľadu štatistik a aplikačnej praxe s akcentom na restoratívne riešenia. In: *Trestnéprávni revue*, 2016, č. 6, s. 136-144.

⁴ VRÁBLOVÁ, M. Trestné súdnictvo nad mladistvými v Slovenskej republike – výsledky empirického skúmania. In: *Dny veřejného práva: Sborník příspěvků z mezinárodní konference*. Brno : Masarykova univerzita, 2007, s. 857.

možno opomenúť, že reformu v danej oblasti zásadne ovplyvnil aj právny rámec vytvorený mnohými medzinárodnými dokumentmi.⁵

Výsledkom bolo v rámci nových kódexov prijatie osobitnej úpravy, ktorú Trestný zákon obsahuje vo svojej prvej časti (Všeobecná časť), štvrtej hlave s názvom *Osobitné ustanovenia o stíhaní mladistvých* a ide o ustanovenia § 94 až 121. Pri absencii osobitnej právnej úpravy, sa na mladistvých použijú ostatné ustanovenia Trestného zákona. Trestný poriadok má osobitnú úpravu mladistvých v tretej časti (Súdne konanie), siedmej hlave (Osobitné spôsoby konania), druhom diele s názvom *Konanie proti mladistvým*. Ide o ustanovenia § 336 až § 347. Pri absencii osobitnej úpravy sa na konanie proti mladistvým použijú všeobecné ustanovenia Trestného poriadku (prvá časť). Osobitnú úpravu však obsahujú aj ďalšie ustanovenia, ako napríklad § 353 ods. 7 písm. b) Trestného poriadku (*Trestný rozkaz*), § 358 ods. 2 Trestného poriadku (*Konanie proti ušlému*), § 333 ods. 5 Trestného poriadku (*Dohoda o vine a treste*), § 232 ods. 2 Trestného poriadku (*Konanie o dohode o vine a treste*) a iné. Osobitná trestnoprávna úprava stíhania mladistvých zároveň konkretizuje ústavný princíp osobitnej starostlivosti, ktorú spoločnosť venuje mládeži.⁶

Konkrétne špecifiká osobitnej právnej úpravy spočívajú napríklad v osobitostiach pri vedení, respektíve vykonávaní výsluchov obvinených mladistvých, ďalej v účasti ďalších osôb vykonávajúcich ich práva v trestnom konaní, z čoho prameňa špecifiká pri doručovaní rozhodnutí, predvolávaní na úkony, ďalej špecifiká trestania, osobitné inštitúty a osobitná úprava, ktorá akcentuje výchovný účinok trestného konania. Vek, či vekové rozhranie detí u množstva hmotnoprávných a procesnoprávných noriem je zákonnou podmienkou aplikácie jednotlivých trestnoprávných inštitútov. Osobitne sú nastavené aj podmienky (základy) trestnej zodpovednosti u mladistvých, kde špecifickým je inštitút tzv. *podmienečnej prítomnosti*, v zmysle ktorej u obvinených mladistvých, ktorí skutok spáchali vo veku od štrnásť do pätnásť rokov sa rozumová a mravná vyspelosť na rozdiel od ostatných páchatel'ov neprezumuje, ale obligatórne znalecky dokazuje. Veľkorysejšie pre mladistvého je upravený aj inštitút tzv. *materiálneho korektívu*, kde u prečinov malá závažnosť konania diskvalifikuje trestnosť činu (u dospelých páchatel'ov sa vyžaduje závažnosť nepatrná).

Príčiny tohto osobitného prístupu spočívajú predovšetkým v tom, že u mladistvých nie je ešte ukončený a stabilizovaný ich duševný a mravný vývoj, je na ne možné preto ešte účinne výchovne pôsobiť. Na druhej strane ich automatické postihovanie, či trestanie za excesy v správaní, hoc tieto nadobudnú aj trestnoprávny rozmer, je nežiaduce. U obvinených

---

⁵ VYSUDIL, F. Trestnoprávna úprava trestania mladistvých v teoretických súvislostiach restoratívnej justície. In: *Trestnéprávni revue*, 2015, č. 11-12, s. 259.

⁶ Pozri čl. 41 ods. 1 zákona č. 460/1992 Zb. Ústava Slovenskej republiky.

mladistvých požiadavka ich trestania ustupuje požiadavke ich prevýchovy. Inštitúty väzby a ukladanie nepodmienečných trestov odňatia slobody tu majú z hľadiska zákonných podmienok sprísnený režim. Trestné sadzby u mladistvých sa zo zákona znižujú. Prednosť pri aplikácii by v trestnom konaní mali mať tzv. *odklony* (najmä podmiennečné zastavenie trestného stíhania a zmier). Obžaloba by nemala byť podávaná na tieto osoby automaticky, bez zohľadnenia povahy a okolností každej jednotlivéj veci a samozrejme osoby páchatel'a. Po podaní obžaloby by mali byť využívané ďalšie osobitné postupy ako napríklad *upustenie od potrestania, alebo podmiennečné upustenie od potrestania mladistvého*, až sekundárne by mali byť ukladané tresty. *Alternatívne trestanie* má samozrejme opäť prednosť. V súdnom a prípravnom konaní existujú výlučne u mladistvých právne inštitúty ako výchovné povinnosti a obmedzenia a napomenutie s výstrahou (*výchovné opatrenia*).

Zvláštny význam v koncepte trestania mladistvých prináleží práve tým inštitútom, ktoré predstavujú alternatívu k ukladaniu trestov a napĺňajú tak zásadu subsidiarity, podľa ktorej trest má byť krajnou možnosťou a prostriedkom ultima ratio.

2 ALTERNATÍVY K POTRESTANIU U MLADISTVÝCH

Prv než prejdem k inštitútu podmiennečného upustenia od potrestania, rád by som ešte bližšie osvetlil koncepciu prístupu k stíhaniu (trestaniu) mladistvých v aplikačnej praxi. Už vyššie som poukázal na množstvo hmotnoprávných a procesnoprávných noriem, ktoré určitým spôsobom privilegujú mladistvých oproti páchatel'om dospelým. Vo vzťahu k postupom orgánov činných v trestnom konaní a súdov v jednotlivých veciach, tieto by sa mali spravovať určitými zásadami (princípami).

Základným východiskovým bodom je osobitné vymedzenie *účelu trestu* u mladistvého v ustanovení § 97 Trestného zákona, ktorým je predovšetkým mladistvého vychovať a zároveň má trest pôsobiť na predchádzanie protiprávných činov a primerane chrániť spoločnosť. Uložený trest má súčasne viesť k obnoveniu narušených sociálnych vzťahov a k začleneniu mladistvého do rodinného prostredia. Pri ukladaní trestu, ochranného alebo výchovného opatrenia je potrebné prihliadať na osobnosť mladistvého, jeho vek, rozumovú a mravnú vyspelosť, zdravotný stav, jeho osobné, rodinné a sociálne pomery, pričom musia byť primerané povaha a závažnosť spáchaného činu majú viesť k začleneniu mladistvého do rodinného a sociálneho prostredia tak, aby predchádzali k protiprávnym činom. Podľa § 337 Trestného poriadku ma v tejto súvislosti v konaní proti mladistvým mimoriadny význam *získovanie pomerov mladistvého*, ktoré sa uloží aj orgánu sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately a obci.

Ako som už uviedol v predošlej stati, u mladistvých trestanie ustupuje *požiadavke ich prevýchovy*. Trestať ich treba čo najmenej a ak sa tres-

tanie už aplikuje, tak opäť treba voliť také sankcie, ktoré najúčinnšie povedú k prevýchove. Primeraná miera medzi nevyhnutným trestaním a výchovou závisí vždy od konkrétneho prípadu.⁷ Akýmsi vodítkom pre spravodlivé trestanie mladistvých by mohlo byť dodržiavanie dvoch základných princípov, *princípu zákonnosti* (spravovanie sa pravidlami pre ukladanie trestov obsiahnutými v Trestnom zákone) a *princípu individualizácie* (výber trestu, kombinácie trestov a opatrení, musia byť v konkrétnom prípade stanovené tak, aby zodpovedali osobitostiam prípadu).⁸

Je zrejmé, že u mladistvých je žiaduce, aby orgány činné v trestnom konaní a súdy aplikovali prednostne (a v oveľa vyššej miere ako u dospelých páchatel'ov) také postupy, ktoré nie sú nevyhnutne spojené s trestaním. V prvom rade by však prednosť malo mať využívanie postupov, pri ktorých nedôjde ani len k odsúdeniu páchatel'a. Ide o tie z odklonov, ktoré umožňujú trestnú vec mladistvého ukončiť už v prípravnom konaní inak, ako podaním obžaloby na súd alebo uzavretím dohody o vine a treste. Pôjde najmä o podmienkové zastavenie trestného stížania podľa § 216 Trestného poriadku a schválenie zmieru (a zastavenie trestného stížania) podľa § 220 Trestného poriadku. Uvedené inštitúty predstavujú určité alternatívne spôsoby vybavenia veci, nazývané aj ako *odklony v trestnom konaní*. Vyznačujú sa odchýlením od typického priebehu trestného konania v tom zmysle, že trestné konanie nedospeje do obvyklého konca (vynešenia rozsudku) ale vyrieši sa iným, alternatívnym spôsobom.⁹ Napomáhajú predchádzať nožnej stigmatizácii mladistvých vyplývajúcej z priebehu trestného konania a odsudzujúceho rozsudku.¹⁰

Pojem odklony je však širší, v teórii zastrešuje aj ďalšie postupy, ako napríklad konanie o dohode o vine a treste a trestný rozkaz. Tu by som bol ale opatrný a z využívania týchto odklonov v aplikačnej praxi u mladistvých by som nevyvodzoval automaticky pozitívne závery, pretože dané odklony vyúsťujú spravidla v odsúdenie mladistvého (v prípade odsudzujúceho rozsudku o schválení návrhu dohody o vine a treste, alebo vydania trestného rozkazu po podaní obžaloby) a prevažne sa nimi aj ukladajú tresty.

Ak až nie je možné aplikovať na mladistvého zmienené najmiernejšie procesné alternatívy (spôsoby vybavenia veci), ale naopak, je potrebné mladistvého postaviť pred súd, z pohľadu prokurátora prichádza v úvahu podanie obžaloby alebo realizácia konania o dohode o vine a treste. Tu však už predpokladáme odsúdenie mladistvého a treba sa ďalej vysporia-

---

⁷ MAŠCANYOVÁ, D. et al. *Trestné právo hmotné. Všeobecná a osobitná časť*. Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011, s. 190.

⁸ VRÁBLOVÁ, M. *Kriminologické a trestnoprávne aspekty trestnej činnosti mládeže*. Plzeň : Aleš Čeněk, 2012, s. 58.

⁹ KUČHTA, J., VÁLKOVÁ, H. *Základy kriminologie a trestní politiky*. Praha: C. H. Beck, 2005, s. 217.

¹⁰ ŠCERBA, F. Odklon jako sankční opatření. In: *Trestněprávní revue*, 2009, č. 2, s. 33.

dať s otázkou jeho potrestania. K dispozícii máme tentokrát tzv. *hmotnoprávne alternatívy k potrestaniu*. Trestný zákon ich upravuje u mladistvých v § 98 až § 100 (upustenie od potrestania) a v § 101 (podmienečné upustenie od potrestania). Alternatívou kategórie *sui generis* sú *výchovné opatrenia* podľa § 106 až § 108 Trestného zákona, ktoré sa môžu mladistvým na dosiahnutie účelu zákona ukladať pri podmienečnom upustení od potrestania, ale aj kedykoľvek v priebehu prípravného konania.

Pripúšťam, že aj po podaní obžaloby prokurátorom, je teoreticky možné vyústenie veci do rozhodnutia sudcu o podmienečnom zastavení trestného stíhania, eventuálne rozhodnutia sudcu o schválení zmiernu a zastavení trestného stíhania, avšak skúsenosti a poznatky z aplikačnej praxe ukazujú, že sudy takto konajú po podaní obžaloby zriedkavo. Prípravné konanie je preto z hľadiska využívania daných postupov ťažiskovou fázou trestného konania a bremeno ich uplatňovania leží predovšetkým na prokurátoroch.

3 PODMIENEČNÉ UPUSTENIE OD POTRESTANIA

Jedným z podstatných a jedinečných inštitútov, ktorý možno uplatniť pri mladistvých páchatel'och je podmienečné upustenie od potrestania. Ide o jeden z nástrojov restoratívnej justície, ktorý sa do slovenského právneho poriadku dostal prostredníctvom rekodifikácie–slovenského trestného práva, ktorá predstavovala nepochybne míľnik vo vývoji tohto právneho odvetvia a filozoficky, vychádzala práve z koncepcie tzv. restoratívnej spravodlivosti. Nový Trestný zákon prvýkrát zakotvil osobitnú právnu úpravu mladistvých, kde vzhľadom na špecifický prístup k nim a v záujme vhodnosti preferovania alternatív k trestaniu, zvolil okrem iného aj legislatívne riešenie rozšírením možnosti upustenia od potrestania u mladistvého oproti všeobecnej právnej úprave a navyše zakotvil aj úplne nový špecifický inštitút – podmienečné upustenie od potrestania.

3.1 Špecifické hmotnoprávne a procesnoprávne aspekty podmienečného upustenia od potrestania

Podmienečné upustenie od potrestania je inštitútom výlučne upraveným v osobitnej právnej úprave mladistvých. Trestný zákon ho upravuje vo svojej prvej časti, štvrtej hlave (*Osobitné ustanovenia o stíhaní mladistvých*) v § 101 odsekoch 1 až 6, pričom predmetná právna úprava od rekodifikácie nebola ešte nikdy novelizovaná. Trestný poriadok upravuje vo vzťahu k inštitútu jeho výkon, a to vo štvrtej časti, tretej hlave (*Výkon niektorých iných rozhodnutí*), teda v rámci vykonávacieho konania.

Keďže trest má byť krajnou možnosťou riešenia trestnej veci mladistvého, zodpovedá tomu aj systematika Trestného zákona, keď upustenie od potrestania a „príbuzné“ podmienečné upustenie od potrestania, z hľadiska postupnosti, predchádza osobitnej úprave ochranných opatrení, výchovných opatrení a trestov (§ 102 až § 121 Trestného zákona).

Podmienečné upustenie od potrestania vyžaduje kumulatívne splnenie nasledovných základných podmienok, ktoré sú vymedzené v § 101 ods. 1 Trestného zákona v spojení s § 98 Trestného zákona:

- o postupe môže (fakultatívne) rozhodnúť iba *súd*,
- musí ísť o *mladistvého*, ktorý spáchal *prečin*,
- mladistvý *spáchanie prečinu lútuje* a *prejavuje účinnú snahu po náprave*,¹¹
- *súd považuje za potrebné počas určenej doby sledovať správanie mladistvého*.

Pri druhej podmienke, t.j. spáchanie prečinu, by som rád upriamil pozornosť na ustanovenie Trestného zákona upravujúce trestnú zodpovednosť mladistvého. „Prečin, ktorého znaky sú uvedené v tomto zákone, nie je trestným činom, ak ho spáchal mladistvý a ak je jeho závažnosť malá.“¹² Je tu upravený tzv. materiálny korektív v mladistvého, čo predpokladá povinné obligatórne skúmanie závažnosti prečinu u mladistvého, ktorá nesmie byť len „malá“, pretože takéto konanie by nebolo trestným činom a bolo by povinnosťou príslušného orgánu (podľa fázy trestného konania) trestné stíhanie zastaviť alebo vec postúpiť podľa príslušných ustanovení Trestného poriadku.

K uvedeným podmienkam musí však pristúpiť aspoň jedna z alternatívne vymedzených podmienok podľa § 98 písm. a), alebo písm. b), teda, že:

- vzhľadom na *povahu spáchaného činu* a na *doterajší život* mladistvého možno dôvodne očakávať, že už *prejednanie veci pred súdom* postačí na jeho nápravu, alebo
- *prijatie záruky za nápravu mladistvého súdom*, keď súd má zato, že vzhľadom na *výchovný vplyv toho, kto záruku ponúkol*, povahu spáchaného činu a osobu mladistvého sa uloženie trestu nejaví nevyhnutné.

Vo vzťahu k povahe spáchaného činu súd vyhodnocuje charakter a druh trestnej činnosti, zákonné znaky, okolnosti spáchania činu, teda spôsob jeho vykonania, mieru zavinenia, pohnútku, následky, poľahčujúce a priťažujúce okolnosti. Dá sa uviesť, že tieto kritériá sa sčasti prekrývajú s kritériami, na ktoré súd prihladnia pri určovaní druhu a výmery trestu podľa § 34 ods. 4 Trestného zákona (Zásady ukladania trestov). Vo vzťahu k doterajšiemu životu mladistvého pôjde najmä o posúdenie osoby mladistvého a jeho správania sa pred činom aj po čine, kde predpokladom uplatnenia postupu je prijatie odôvodneného záveru o pozitívnej prognóze ďalšieho správania sa mladistvého, u ktorého náprava je možná a pravdepodobná aj bez uloženia trestu. Skutočnosť, že už prejednanie vecí pred súdom postačuje na nápravu mladistvého musí vyplývať práve posúdením

---

¹¹ BURDA, E., ČENTĚŠ, J., KOLESÁR, J., ZÁHORA, J. a kol. *Trestný zákon. Všeobecná časť. Komentár. I. diel. 1. vydanie. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 621.*

¹² Pozri § 95 ods. 2 zákona č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov.

vyššie uvedených znakov, pričom je tu zvýraznený aj význam výchovného účinku hlavného pojednávania v súdnom konaní vedenom proti mladistvému, u ktorého zákonodarca predpokladá jeho potenciálne dostatočný odstrašujúci účinok v tom smere, že aj samo osebe je spôsobilé odradiť mladistvého od ďalšieho páchania trestnej činnosti.

Druhá alternatíva, upravená v § 98 písm. b) Trestného zákona, umožňuje riešiť restoratívne a v prospech mladistvého aj takú situáciu, ak by podmienka uvedená v § 98 písm. a) Trestného zákona nebola naplnená. Teda aj vtedy, ak by nepostačovalo prejednanie veci pred súdom na nápravu mladistvého, možno ponúknuť súdu prevzatie záruky za nápravu mladistvého, ktorú súd vyhodnotí a má možnosť (v rámci úvahy) prijať ju. Súd prihliada pritom na výchovný vplyv subjektu, ktorý záruku ponúkol, na mladistvého. Malo by ísť o subjekt dôverne znály pomerov mladistvého, ktorý ho dokáže správne motivovať a výchovne na neho pôsobiť. Mal by zároveň byť pre osobu mladistvého autoritou, ktorej je ochotný sa podriaďiť.

Je zrejmé, že v prípade podmieneného upustenia od potrestania ide v podstate o zvláštny alternatívny „poddruh“ upustenia od potrestania (tzv. prosté upustenie od potrestania), od ktorého sa líši z hľadiska základných hmotnoprávných podmienok, skutočnosťou, že súd *považuje za potrebné počas určenej doby sledovať správanie mladistvého*. Sledovanie správania mladistvého bude potrebné spravidla vtedy, ak osoba mladistvého alebo jeho narušené rodinné prostredie, nedávajú záruku, že ďalej povedie riadny život.

Režim podmieneného upustenia od potrestania a konkrétny obsah daného inštitútu je vymedzený v § 101 ods. 2 Trestného zákona. Na rozdiel od prostého upustenia od potrestania, pri ktorom dochádza k uznaniu viny mladistvého za spáchaný prečin formou odsudzujúceho rozsudku, pričom od jeho potrestania sa upúšťa definitívne (teda odsudzujúci rozsudok obsahuje aj výrok o vine aj definitívny výrok o treste) a právoplatnosťou takého rozsudku sa na mladistvého hľadí, ako keby nebol odsúdený (viď § 100 Trestného zákona), pri podmienenom upustení od potrestania v odsudzujúcom rozsudku na výrok o vine mladistvého nadväzuje *výrok, ktorý nie je definitívnym výrokom o treste*. Je ním výrok o podmienenom upustení od potrestania, ktorý má len medzitýmnu povahu a s ktorým sa obligatórne spája povinnosť súdu určiť skúšobnú dobu *až na jeden rok*. Skúšobná doba poskytuje súdu možnosť preverenia, či mladistvý je schopný pozmeniť svoje správanie a presvedčiť, že sa napravil aj bez uloženého trestu. Horná hranica skúšobnej doby je pomerne krátka, čím sa odlišuje od úpravy skúšobných dôb režimovo obdobných inštitútov, nemala by však zväzdať k jej stanoveniu v len symbolickej dĺžke (napríklad niekoľko dní), čo by neplnilo zákonný účel. Pre porovnanie pri podmienenom odklade výkonu trestu a podmienenom odklade výkonu

trestu s probačným dohľadom môže byť mladistvému uložená skúšobná doba v trvaní na jeden rok až tri roky.

Na prehĺbenie výchovného účinku režimu skúšobnej doby dáva Trestný zákon v § 101 ods. 2, druhej vete, súdu možnosť zároveň uložiť mladistvému aj *primerané obmedzenia a povinnosti* uvedené v § 51 ods. 3 a 4, smerujúce k tomu, aby viedol riadny život. Súd spravidla mladistvému uloží, aby podľa svojich síl nahradil škodu, ktorú spôsobil. Ďalej má súd možnosť ustanoviť nad mladistvým aj *probačný dohľad*.¹³ Táto možnosť nie je v zákone upravená explicitne, avšak vyplýva nepriamo z ustanovenia § 101 ods. 3 písm. a) Trestného zákona, ktoré ju predvída. Napokon možnosť súdu uložiť mladistvému aj *výchovné opatrenia* už pri podmienечnom upustení od potrestania vyplýva z osobitnej úpravy inštitútu výchovných opatrení (§ 106 ods. 1 Trestného zákona) a § 101 Trestného zákona ju neupravuje ani nepredvída vôbec.¹⁴

Počas skúšobnej doby na odsúdeného mladistvého prevýchovne pôsobí už len samotná hrozba možného uloženia trestu, poprípade aj osobitný fakultatívny režim (ak sa mu zároveň uložia primerané obmedzenia a povinnosti, eventuálne ustanoví probačný dohľad), nemožno však vylúčiť, že toto pôsobenie sa minie účinkom a mladistvý svojím správaním v skúšobnej dobe dá príčinu na uloženie trestu. Aj vtedy zákonodarca ešte umožňuje daný restoratívny a alternatívny režim inštitútu ponechať v platnosti v záujme predísť uloženiu trestu mladistvému. Podmienkou sú však určité *spríšňujúce opatrenia*, pretože podľa § 101 ods. 3 písm. a), b), c) Trestného zákona, súd musí v takom prípade alternatívne buď uložiť probačný dohľad, ak nebol predtým uložený, predĺžiť primerane skúšobnú dobu (nie však viac ako o jeden rok) alebo ustanoviť mladistvému *výchovné opatrenia* smerujúce k tomu, aby viedol riadny život (ak neboli uložené už predtým – pozn. autora).

U výchovných opatrení, ako to už bolo uvedené, ide o opatrenia sui generis a na rozdiel od trestov a ochranných opatrení podľa § 31 ods. 1 Trestného zákona, nejde o sankcie. Sankcie ako také sa pri podmienечnom upustení od potrestania (pri uznaní viny mladistvého) nemôžu ukladať. Od potrestania sa totiž podmienечne upúšťa (teda v danej fáze sa trest neukladá) a nemožno tu uložiť mladistvému ani ochranné opatrenie. Inštitút je totiž svojimi základnými zákonnými podmienkami nerozlučne spojený iba s prostým upustením od potrestania podľa § 98 Trestného

---

¹³ Bližšie k probácii a mediácii vid' zákon č. 550/2003 Z. z. o probačných a mediačných úradníkoch v znení neskorších predpisov.

¹⁴ Tu by sa legislatívno-technicky a z dôvodu požiadavky jasnosti, určitosti a zrozumiteľnosti právnej normy žiadalo ustanovenie § 101 ods. 2 alebo ods. 3 Trestného zákona doplniť tak, aby priamo z neho bolo jasné, že súd môže uložiť výchovné opatrenia už pri podmienечnom upustení od potrestania, a nie až pri spríšňovaní režimu, keď mladistvý dal správaním v skúšobnej dobe príčinu na uloženie trestu.

zákona, v rámci ktorého nemožno od potrestania upustiť popri uložení ochranného opatrenia.

Druhou fázou rozhodovania predpokladanou § 101 ods. 4 Trestného zákona, je rozhodovanie súdu o tom, či sa odsúdený mladistvý v skúšobnej dobe osvedčil (pretože viedol riadny život a vyhovel uloženým podmienkam), alebo sa mu uloží trest. O uložení trestu možno rozhodnúť už v priebehu skúšobnej doby. Špecifikom tejto druhej fázy rozhodovania súdu je, že procesná stránka tohto rozhodovania je upravená v Trestnom poriadku v rámci štvrtej časti (Vykonávacie konanie), tretej hlavy (Výkon niektorých iných rozhodnutí). V § 465 ods. 2 Trestný poriadok ustanovuje, že súd pri výkone podmiennečného upustenia od uloženia trestu¹⁵ postupuje *primerane ako pri výkone trestu odňatia slobody, ktorého výkon bol podmiennečne odložený* s probačným dohľadom.¹⁶

Ak teda súd vykonaným šetrením zistí, že odsúdený mladistvý v priebehu skúšobnej doby viedol riadny život a vyhovel uloženým podmienkam (napríklad splnil aj primerané obmedzenia a povinnosti, ak boli uložené) rozhodne, že sa v skúšobnej dobe osvedčil. Súd takto rozhoduje podľa § 465 ods. 4 Trestného poriadku *na verejnom zasadnutí, formou uznesenia*, pričom zákon umožňuje súdu toto rozhodnutie vydať v prípade súhlasu prokurátora aj tzv. „od stola“, teda bez vykonania verejného zasadnutia. O osvedčení možno rozhodnúť len po uplynutí celej skúšobnej doby. Zákon pozná aj fikciu osvedčenia sa mladistvého, ak súd o osvedčení alebo uložení trestu nerozhodol do roka od uplynutia skúšobnej doby bez toho, aby na tom mal vinu mladistvý. Právoplatné rozhodnutie o osvedčení sa mladistvého odsúdeného, alebo jeho osvedčenie sa na základe zákonnej fikcie, zakladajú rovnaké účinky ako právoplatné rozhodnutie o „prostom“ upustení od potrestania, teda, že na mladistvého sa hľadí, ako keby nebol odsúdený.¹⁷ Uvedené však zároveň znamená, že u podmiennečného upustenia od potrestania právoplatný odsudzujúci rozsudok, s ktorým sa tento postup vždy spája, po celý čas až do okamihu osvedčenia predstavoval nezahladené odsúdenie a bol evidovaný aj vo výpise z registra trestov.

Zákon predpokladá aj opačný scenár, teda rozhodnutie súdu o tom, že odsúdený mladistvý sa v skúšobnej dobe podmiennečného upustenia od potrestania, neosvedčil, a uloží sa mu trest. Uvedený postup (uloženie trestu) je možný už v priebehu skúšobnej doby, pričom súd takto rozhoduje podľa § 465 ods. 3 Trestného poriadku *na verejnom zasadnutí formou rozsudku*. V istom zmysle ide o unikát, pretože je to jediný prípad

---

¹⁵ Na tomto mieste je zákon vo vzťahu k označeniu inštitútu nepresný, ide totiž o podmiennečné upustenie od potrestania.

¹⁶ Bližšie k výkonu tohto trestu vid' ČENTĚŠ, J. a kol. *Trestný poriadok - Veľký komentár*. Eurokódex, Bratislava, 2014, s. 732-736.

¹⁷ Pozri § 100 a § 101 ods. 5 a 6 zákona č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov.

rozhodovania rozsudkom vo vykonávacom konaní. Zvláštnosť uplatnenia daného postupu sa napokon prejaví v tom, že výrok o vine (vyneseny v prvej fáze rozhodovania) a výrok o uložení trestu (druhá fáza rozhodovania) v rámci toho istého odsúdenia mladistvého sa bude nachádzať v dvoch samostatných rozsudkoch. V prípade ukladania trestu sa opäť treba spravovať už zmienenými princípmi zákonnosti a individualizácie, pričom prednosť pri výbere by mal mať vhodný alternatívny trest s výchovným účinkom. Trest odňatia slobody bude vždy trestom *ultima ratio*. Opätovné rozhodnutie o upustení, eventuálne podmienenom upustení od potrestania, v danom štádiu už neprichádza v úvahu.

Vzhľadom na príbuznosť režimu podmieneného upustenia od potrestania (skúšobná doba, sledovanie správania odsúdeného, rozhodovanie o osvedčení, či neosvedčení a iné) s režimom inštitútu podmieneného odkladu výkonu trestu odňatia slobody (bez alebo s probačným dohľadom) mnohé výkladové hmotnoprávne aj procesnoprávne otázky sú už vyriešené ustálenou judikatúrou týkajúcou sa inštitútu „podmieneného trestu odňatia slobody“ a túto judikatúru je možné použiť primerane.

Z hľadiska procesnoprávneho napokon za špecifikum pokladám aj možnosť prokurátora uzavrieť s obvineným mladistvým dohodu o vine a treste (obligatórne sa vyžaduje súhlas zákonného zástupcu aj obhajcu mladistvého¹⁸), súčasťou ktorej bude dohoda o podmienenom upustení od potrestania. Tento postup umožňuje Trestný poriadok v § 232 ods. 4, časť prvej vety za bodkočiarkou, podľa ktorej *dohodou o treste sa rozumie aj dohoda o upustení od potrestania a ak ide o mladistvého, aj podmienené upustenie od potrestania vrátane výchovných opatrení*, ak sú zákonné dôvody na ich uloženie. V takom prípade by však v rámci konania o dohode o vine a treste prebehla len prvá fáza rozhodovania (u podmieneného upustenia od potrestania), ktorá by za predpokladu schválenia návrhu dohody o vine a treste súdom vyústila v (právoplatný) odsudzujúci rozsudok vyhlásený na verejnom zasadnutí. Zákonnú alternatívnu podmienku, že „na nápravu mladistvého postačuje už prejednanie veci pred súdom“ podľa § 98 písm. a) Trestného zákona by v danom prípade musel naplniť dostatočný výchovný účinok verejného zasadnutia vykonaného o návrhu na dohodu o vine a treste podľa § 333 až § 334 Trestného poriadku.

Inštitút podmieneného upustenia od potrestania u mladistvých pozná aj česká právna úprava. Zákon č. 218/2003 Sb. o soudnictví ve věcech mládeže¹⁹ ho upravuje v § 14 pod názvom *Podmíněné upuštění od uložení trestního opatření*, pričom v § 11 upravuje jeho „prostú“ verziu (*Upuštění od uložení trestního opatření*). Zákonné podmienky na ich uplatnenie sú

---

¹⁸ Pozri § 232 ods. 2 zákona č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok v znení neskorších predpisov.

¹⁹ Česká právna úprava na rozdiel od slovenskej, osobitnú úpravu stíhania mladistvých nezakotvuje v trestnom kódexe, ale samostatnom právnom predpise.

v zásade obdobné ako v slovenskej právnej úprave. Čo ma však pri ďalšom porovnávaní úprav prekvapilo je skutočnosť, že v českej úprave existuje aj obdoba „medzitýmnej“ verzie inštitútu u dospelých, ktorú v § 48 upravuje Trestní zákoník pod názvom *Podmíněné upuštění od potrestání s dohledem*. Táto verzia však predpokladá vždy probačný dohľad a jej zákonné podmienky sú voči (dospelým) odsúdeným nastavené menej benevolentne.

3.2 Využívanie inštitútu podmiennečného upustenia od potrestania z pohľadu štatistík

Aby bolo vôbec možné skúmať praktický význam a efektívnosť podmiennečného upustenia od potrestania z hľadiska plnenia jeho účelu, v prvom rade je potrebné zaoberať sa otázkou frekventovanosti využívania daného postupu v aplikačnej praxi.

Skúmaním štatistických ročeniek Generálnej prokuratúry Slovenskej republiky (ďalej „GP SR“) a Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky (ďalej „MS SR“) som zistil, že GP SR takto špecializovanú evidenciu nevedie, ale MS SR vykazuje vo svojich štatistických ročenkách od roku 2018 diferencovane údaje o počte odsúdených mladistvých, u ktorých súdy upustili od potrestania alebo podmiennečne upustili od potrestania po podaní obžaloby prokurátorom a údaje o počte odsúdených mladistvých, u ktorých tak súdy učinili na základe schválenia prokurátorom uzavretej dohody o vine a treste.

Vyplývalo, že v roku 2018 bolo odsúdených celkovo 1400 mladistvých, z toho u 180 odsúdených bolo upustené od potrestania a u 44 odsúdených bolo podmiennečne upustené od potrestania (ide o počet využití inštitútov súdmi na podklade obžaloby prokurátora). Využitie inštitútov súdmi na základe schválenia dohody o vine a treste predstavovalo 2 prípady upustenia od potrestania mladistvého a 2 prípady podmiennečného upustenia od potrestania mladistvého. Využitie upustenia od potrestania súdmi tak dosahovalo 13 % odsúdených mladistvých a podmiennečného upustenia od potrestania 3,3 % odsúdených mladistvých.²⁰

V roku 2019 bolo odsúdených celkovo 1302 mladistvých, z toho u 143 odsúdených bolo upustené od potrestania a u 49 odsúdených bolo podmiennečne upustené od potrestania (ide o počet využití inštitútov súdmi na podklade obžaloby prokurátora). Využitie inštitútov súdmi na základe schválenia dohody o vine a treste predstavovalo 6 prípadov upustenia od potrestania mladistvého a 8 prípadov podmiennečného upustenia od potrestania mladistvého. Využitie upustenia od potrestania súdmi tak

---

²⁰ Štatistická ročenka MS SR 2018. Dostupné na: https://web.ac-mssr.sk/wp-content/uploads/2019/09/ročenka_2018/I.-Trestn%C3%A1-agenda_2018_pdf.pdf [cit. 2021-06-13].

dosahovalo 11,4 % odsúdených mladistvých a podmiennečného upustenia od potrestania 4,4 % odsúdených mladistvých.²¹

Z údajov sa dá v podstate vyvodit', že v roku 2018 boli ukladané tresty u 83,7 % odsúdených mladistvých a v roku 2019 bolo potrestaných 84,2 % odsúdených mladistvých. Nie je možné z uvedeného činiť exaktne a plne zodpovedné závery, pretože bez znalosti konkrétnych trestných vecí a súdnych spisov sa nedá spoľahlivo určiť, koľko vecí napríklad bolo (za splnenia zákonných podmienok) vhodných na využitie postupov podľa § 98 a § 101 Trestného zákona. Na druhej strane však treba uviesť, že u väčšiny týchto potrestaných odsúdených mladistvých išlo o tzv. „*prvotrestaných*“ *páchatelov*²² a zároveň je všeobecne známe, kriminologicky, ale aj štatisticky doložené, že mladiství sú prevažne súdení za *prečiny*, pričom štruktúra a skladba nimi páchanej kriminality je dlhodobo pomerne stabilizovaná. Napríklad v sledovanom období (2018-2019) som z príslušnej evidencie MS SR hrubým výpočtom z tabuliek evidovaných trestných činov (ktoré sú vedené len druhovo) určil, že početnosť odsúdení mladistvých za prečiny z celkového množstva ich odsúdení dosahovala okolo 70 %.²³

Usudzujem, že ak aj početnosť využitia prostého upustenia od potrestania mladistvých by bola primeraná a zodpovedala by povahe jednotlivých vecí (čo bez znalosti súdnych spisov sa nedá potvrdiť ani vyvrátiť), *frekvencovanosť využívania podmiennečného upustenia od potrestania u mladistvých výrazne zaošáva*, pričom treba pripomenúť, že zákonné podmienky na uplatnenie týchto inštitútov sú v podstate zhodné, teda tam, kde je možné upustiť od potrestania mladistvého, v zásade je možné aj podmiennečne upustiť od jeho potrestania. Podmienku, že súd považuje za potrebné počas určenej (skúšobnej) doby sledovať správanie mladistvého, považujem práve za ten moment, ktorý dáva súdu (v konaní o dohode o vine a treste aj prokurátorovi) manévrovací priestor a možnosť voľby tohto postupu a jeho uprednostnenia pred uložením trestu. To sa však nedeje, o čom svedčí početnosť uplatnenia postupu na súdoch (v roku 2018 ani jedna vec pripadajúca na súd ročne) a obdobne na prokuratúrach v konaniach o dohode o vine a treste (tam ide priam o „stopové množstvo“ vecí).

---

²¹ Štatistická ročenka MS SR 2019. Dostupné na: https://web.ac-mssr.sk/wp-content/uploads/2020/rocenka2019/I.-Trestn%C3%A1-agenda_2019_pdf.pdf [cit. 2021-06-13].

²² Recidíva v roku 2018 bola evidovaná u 254 odsúdených mladistvých z 1400 odsúdených mladistvých a v roku 2019 u 259 odsúdených mladistvých z 1302 odsúdených mladistvých. Údaje čerpané tiež zo štatistických ročeniek MS SR za príslušné roky.

²³ Bližšie viď štatistické ročenky MS SR a GP SR za uplynulé roky, správy generálneho prokurátora Slovenskej republiky o činnosti prokuratúry a poznatkoch o stave zákonnosti v Slovenskej republike za uplynulé roky. Dostupné na: <https://www.genpro.gov.sk/statistiky-12c1.html> <https://www.genpro.gov.sk/spravy-ocinnosti-12b7.html> <https://web.ac-mssr.sk/> [cit. 2021-06-13].

V tejto súvislosti pre zaujímavosť poukazujem na prax českých „súdov pre mládež“, kde z empirických výskumov štatistík vyplynulo *jednoznačné a dlhodobé uprednostňovanie podmieneného upustenia od potrestania u mladistvých* pred verziou „prostého“ upustenia od potrestania, čo dokonca odborná česká literatúra hodnotí ako úplne pochopiteľný jav, keď autori k výsledkom uvádzajú, že sudy (v podmienkach Českej republiky) sú logicky ochotné upustiť od potrestania skôr vtedy, keď je zároveň stanovená skúšobná doba, v priebehu ktorej sa overí, či bol postup adekvátny, a na mladistvého je zároveň možné vyvíjať vplyv smerujúci k vedeniu riadneho života.²⁴

3.3 Úvahy o príčinách stavu aplikačnej praxe

Súhlasím s hodnotením českých odborníkov špecializujúcich sa na agendu mladistvých, že podmienené upustenie od potrestania, keďže predstavuje prísnejší nástroj (alternatívu k potrestaniu) ako prosté upustenie od potrestania, malo by mať vyššiu dôveru súdov, ktoré by ho v aplikačnej praxi mali preferovať pred prostou verziou inštitútu. V podmienkach Slovenskej republiky sa to nielenže nedeje, ale medzi frekventovanosťou využívania inštitútov existuje dokonca hrubý nepomer v neprospech podmieneného upustenia od potrestania. Vo vzťahu k stavu aplikačnej praxe, dovoľm si naznačiť možné jeho príčiny, ktoré zároveň môžu poslúžiť ako námety pre zlepšenie:

V prvom rade na súdoch k dnešnému dňu nie je zriadená *špecializácia* na agendu mladistvých. Na uvedený problém pomerne rutinne a dlhodobo poukazuje odborná právnická obec. Zriadenie špecializovaných senátov na všeobecných súdoch vo veciach trestného súdnictva nad mládežou pritom bolo jednou z dôležitých ambícií rekodifikácie trestného práva. Trestná agenda mladistvých je vzhľadom na nevyhnutnosť uplatňovania osobitného prístupu a princípu individualizácie mimoriadne náročnou, často vyžaduje interdisciplinárny prístup, určitý nadhľad, životné skúsenosti, empatiu, a odbornú erudovanosť, ktorá sa dosahuje rokmi zvyšovaním a prehlbovaním si kvalifikácie v danej oblasti. Špecializácia umožňuje zameriavať sa vo svojej profesii výlučne na danú oblasť, čo postupne a dlhodobo vytvára u „špecialistu“ určitú pamäťovú databázu veľkého množstva obdobných prípadov a ich riešení, výsledkov, ale aj poučení sa z vlastných chýb. Samozrejmosťou je špecializované a celoživotné vzdelávanie sa v danej oblasti. Systém v rámci ktorého sa trestný sudca na základe elektronického pridelovania spisov stretne v rámci svojho územného obvodu len napríklad s tretinou či štvrtinou týchto vecí, pričom súbežne vybavuje napríklad aj zložité a úplne odlišnú agendu

---

²⁴ ŠČERBA, F., COUFALOVÁ, B. *Efektivita sankcionování mladistvých*. Praha: Leges, 2016, s. 215.

ekonomickej a hospodárskej kriminality, nadobudnutie takejto erudície priam znemožňuje.

Ďalším dôvodom je, domnievam sa, určitý *konzervativizmus* a ešte stále doznievajúce uplatňovanie „starého konceptu“ retributívnej spravodlivosti, ktorý podporuje často aj verejná mienka a jej punitívne nálady. Trestanie je často ešte stále vnímané ako najspravodlivejšia a najsprávnejšia trestnoprávna reakcia na delikvenciu, a to aj u mladistvých. Tu môže na zlepšenie vplývať intenzívna osveta v danej oblasti, čo sa s pozitívnymi výsledkami už aj deje.

Do istej miery pochopiteľnou príčinou nevyužívania postupu súdmi je zrejme aj *administratívna záťaž*, ktorá je s ním spojená. Súdny (ktoré sú často preťažené a personálne poddimenzované) sa nezriedka uchýľujú k voľbe organizačne jednoduchších postupov a riešení, ktoré navyše umožnia v kratšej lehote skončiť trestnú vec. Taký dôvod možno odstrániť budovaním silného súdneho aparátu a vytváraním materiálnych, technických a personálnych predpokladov jeho efektívnejšieho fungovania. S uvedeným súvisí aj potreba zvýšenej finančnej podpory nástrojov restoratívnej justície štátom, najmä probačných programov.

Pomôcť pri efektívnejšom využívaní inštitútu by mohol aj hlbší *kriminologický výskum*, ktorý by mohol do budúcnosti priniesť užitočné poznatky o výsledkoch aplikovaného postupu v konkrétnych veciach. Skúmanie efektívnosti trestov má už pomerne rozpracovanú metodológiu, kde vo vzťahu k inštitútu sa primerane dajú využiť poznatky z výskumov účinnosti režimov obdobných podmieničnému upusteniu od potrestania. Ide o režimy, ktoré rovnako spočívajú v sledovaní správania sa odsúdeného v určenej skúšobnej dobe.²⁵ Akékoľvek, aj čiastočné výsledky a závery, môžu byť zohľadnené a využité pri ďalšom koncipovaní trestnej politiky štátu, tvorbe legislatívy a samozrejmosťou je aj vplyv na aplikačnú prax. Napríklad môžu u orgánov aplikácie práva posilniť dôveru v daný inštitút a prispieť tak i k jeho častejšiemu využívaniu. V podmienkach Českej republiky sa kriminologický výskum zameraný (okrem iného) na efektívnosť podmieničného upustenia od potrestania z hľadiska prevencie recidívy už realizoval, pričom výsledky boli povzbudivé.²⁶

ZÁVER

Podmieničné upustenie od potrestania podľa § 101 Trestného zákona je jednou z alternatív k potrestaniu u mladistvých. Spolu s prostým upustením od potrestania podľa § 98 až § 100 Trestného zákona vytvárajú určitý medzistupeň medzi procesnými alternatívami (najmä podmieničné zastavenie trestného stíhania a zmier) a alternatívnymi trestami. Vyznaču-

²⁵ ROZUM, J., KOTULAN, P., TOMÁŠEK, J. Dohled u podmíněně propuštěných z hlediska jeho efektivity. In: *Trestněprávní revue*, 2008, č. 10, s. 313-318.

²⁶ ŠČERBA, F., COUFALOVÁ, B. *Efektivita sankcionování mladistvých*. Praha: Leges, 2016, s. 261-266.

jú sa tým, že u mladistvého prebehne celé trestné konanie, ktoré je ukončené rozhodnutím o vine zo spáchania trestného činu, avšak nenastúpi tu najprísnejší typ trestnoprávnej reakcie v podobe uloženia trestu.

Špecifikum podmiennečného upustenia od potrestania sa prejavuje v tom, že výrok o neuložení trestu má iba medzitytmnu povahu, môže byť totiž ešte prehodnotený v závislosti od správania sa mladistvého v súčasne určenej skúšobnej dobe a vyústiť v uloženie trestu mladistvému. Režim skúšobnej doby je spôsobilý výchovne vplývať na mladistvého a plniť aj restoratívne funkcie (náhrada škody, primerané obmedzenia a povinnosti, výchovné opatrenia, výchovné a motivačné pôsobenie subjektu, ktorý prevzal záruku za nápravu mladistvého), pretože predpokladá jeho aktívnu participáciu, reparáciu, zmiernie riešenie veci a reintegráciu.

Osobitný význam vnímam v tom, že umožňuje vyplniť určité vákuum, ktoré existuje v slovenskej právnej úprave u dospelých, medzi prostým upustením od potrestania a potrestaním mladistvého v tom, že aj v prípadoch nie úplne vhodných na upustenie od potrestania dáva ďalšiu alternatívu k potrestaniu, prispieva tak k vyššej individualizácii a k precizovaniu osobitného prístupu k mladistvým.

V podmienkach Slovenskej republiky na rozdiel od Českej republiky som výskumom krátkodobých štatistík zistil, že inštitút (zatiaľ) nie je rovnocenným partnerom prostej verzie upustenia od potrestania, pretože sa využíva v aplikačnej praxi podstatne menej. Úvahou som dospel k záverom o možných príčinách stavu tejto aplikačnej praxe, ktoré zároveň môžu byť aj námetmi pre zlepšenie. Ide najmä o neexistenciu špecializovaného súdnictva v trestných veciach mládeže, určitý konzervativizmus a stále ešte pretrvávajúce prvky retributívnej spravodlivosti v prístupe k stíhaniu mladistvých, ale aj nevytvorenie dostatočných materiálnych, technických, finančných a personálnych predpokladov efektívneho uplatňovania restoratívnej justície. Okrem podpory štátu a intenzívnejšej osvedy by pomôcť mohla aj kriminologická veda výskumom efektívnosti inštitútu z hľadiska prevýchovy a prevencie recidívy mladistvých.

Z hľadiska úvah *de lege ferenda* by som ponechal na zváženie možnosť doplniť ustanovenie § 101 ods. 2 druhú vetu Trestného zákona, a to tak, že za slová „§ 51 ods. 3 a 4,“ by boli vložené slová „alebo výchovné opatrenia,“. Bolo by tak podľa môjho názoru už nepochybné (a prehľadné), že výchovné opatrenia môžu byť uložené už pri podmiennečnom upustení od potrestania, čo aktuálne vyplýva až systematickým výkladom z inej právnej normy (§ 106 ods. 1 Trestného zákona).

V § 465 ods. 2 a 5 Trestného poriadku by bolo vhodné uviesť do súladu terminológiu (podmiennečné upustenie od uloženia trestu) so skutočným názvom inštitútu.

Dovolím si záverom poukázať aj na určitý paradox inštitútu, keď v konkrétnej veci pri odsúdení mladistvého a uložení alternatívneho trestu (napríklad peňažného) môže dôjsť k zahladeniu odsúdenia mladistvého

oveľa skôr (včasným zaplatením) ako pri realizácii podmieňačného upustenia od potrestania. To vřak mŕže oslabovať motív sudcu zvolit' danŕ alternatívu k potrestaniu u mladistvého, ktorá sa mŕže javit' v tomto ohľade prísnejším opatrením ako uloženie trestu. Navyře, napriek zásade subsidiarity trestania, konkrétne režim podmieňačného upustenia od potrestania (s uloženým probačným dohľadom, primeranými obmedzeniami a povinnosťami) je nepochybné spôsobilý v jednotlivej veci pôsobiť na život mladistvého výrazne viac obmedzujúco ako uloženie mierny alternatívny trest. Tu vřak práve vystupuje do popredia prevýchovný účinok, ktorý režim inřtitútu dokáže plniť efektívnejšie ako naznačená „jednora-zová“ represia.

Zoznam použitě literatúry:

- BURDA, E., ČENTĚŠ, J., KOLESÁR, J., ZÁHORA, J. a kol. *Trestný zákon. Vřeobecná část. Komentár. I. diel. 1. vydanie.* Praha: C. H. Beck, 2010, ISBN 9788074003240.
- ČENTĚŠ, J. a kol. *Trestný poriadok - Velký komentár.* Eurokódex, Bratislava, 2014, ISBN 9788081550218.
<https://web.ac-mssr.sk/>
<https://www.genpro.gov.sk/spravy-o-cinnosti-12b7.html>
<https://www.genpro.gov.sk/statistiky-12c1.html>
- KUCHTA, J., VÁLKOVÁ, H. *Základy kriminologie a trestní politiky.* Praha: C. H. Beck, 2005, ISBN 8071798134.
- MAŠĚANYOVÁ, D. et al. *Trestné právo hmotné. Vřeobecná a osobitná část.* Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleř Čeněk, 2011, ISBN 9788073803384.
- ROZUM, J., KOTULAN, P., TOMÁŠEK, J. Dohled u podmíněně propuřtěných z hlediska jeho efektivity. In: *Trestněprávní revue*, 2008, ř. 10.
- Správy generálního prokurátora Slovenskej republiky o činnosti prokuratury a poznatkoch o stave zákonnosti v Slovenskej republike
- ŠČERBA, F. Odklon jako sankční opatření. In: *Trestněprávní revue*, 2009, ř. 2.
- ŠČERBA, F., COUFALOVÁ, B. *Efektivita sankcionování mladistvých.* Praha: Leges, 2016, ISBN 9788075021311.
- řtatistické ročenky Generální prokuratury SR
- řtatistické ročenky Ministerstva spravodlivosti SR
- VĚTROVEC, V., NEDOROST, L., SOVÁK, Z., ADAMCOVÁ, Z. Zákon o mediaci a probaci. Komentář. Praha: Eurolex Bohemia, 2002, ISBN 80-86432-32-7.
- VRÁBLOVÁ, M. *Kriminologické a trestnoprávne aspekty trestnej činnosti mládeže.* Plzeň: Aleř Čeněk, 2012, ISBN 9788073803711.

- VRÁBLOVÁ, M. Trestné súdnictvo nad mladistvými v Slovenskej republike – výsledky empirického skúmania. In: *Dny verejného práva: Sborník příspěvků z mezinárodní konference*. Brno: Masarykova univerzita, 2007.
- VYSUDIL, F. Trestnoprávna úprava trestania mladistvých v teoretických súvislostiach restoratívnej justície. In: *Trestněprávní revue*, 2015, č. 11-12.
- Zákon č. 218/2003 Sb. o soudnictví ve věcech mládeže ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok v znení neskorších predpisov.
- Zákon č. 460/1992 Zb. Ústava Slovenskej republiky.
- Zákon č. 550/2003 Z. z. o probačných a mediačných úradníkoch v znení neskorších predpisov.
- ZEMAN, Š. Vývoj kriminality mládeže a jej sankcionovania v Slovenskej republike z pohľadu štatistik a aplikačnej praxe s akcentom na restoratívne riešenia. In: *Trestněprávní revue*, 2016, č. 6.

Kontaktné údaje:

Mgr. Tomáš Župík

Generálna prokuratúra Slovenskej republiky

Šúťrova 2, 812 85 Bratislava

Tel.: 0905 861 267

Email: tomas.zupik@genpro.gov.sk

AKTUÁLNA PROBLEMATIKA SÚVISIACA S POSTAVENÍM OBETÍ Z POHLĀDU POLICAJNÉHO ZBORU

CURRENT ISSUES RELATED TO THE POSITION OF VICTIMS FROM THE PERSPECTIVE OF THE POLICE FORCE

JUDr. Ján Kovalčík¹

Abstrakt: Prijatím zákona č. 274/2017 Z. z. o obetiach trestných činov sa pohľad odbornej a laickej verejnosti na osoby, ktoré sa stali obeťami zameral predovšetkým na ochranu, postavenie a garantovanie práv obetí trestných činov. V tejto súvislosti je potrebné poznamenať, že v rámci výkonu činnosti Policajného zboru je potrebné pojem obeť vnímať v širších súvislostiach. Policajti sú tí, ktorí vo väčšine prípadov prichádzajú do prvého kontaktu s obeťou, ktorej sa v zmysle platných právnych predpisov Slovenskej republiky snažia poskytnúť ochranu pred protiprávnym konaním páchatel'a (ktoré nemusí byť trestným činom) a poskytnúť obetiam pomoc pri následnom uplatnení ich práv. Príspevok ponúka aplikované postupy policajtov pri ochrane obetí v podmienkach Policajného zboru s rozobratím konkrétneho postupu policajtov pri vykázaní osoby zo spoločného obydľia pri prípadoch domáceho násillia.

Kľúčové slová: obeť, obeť trestných činov, vykázanie, policajný zbor, policajt.

Abstract: By adopting Act no. 274/2017 Coll. on victims of crime, the view of the professional and lay public on victims has focused primarily on the protection, status and guarantee of the rights of victims of crime. In this context, it should be noted that in the performance of the activities of the Police Force, it is necessary to perceive the concept of victim in a broader context. Police officers are those who in most cases come into first contact with the victim, who, in accordance with the applicable legislation of the Slovak Republic, seeks to provide protection against the perpetrator's illegal actions (which may not be a crime) and provide assistance to victims in exercising their rights. The article offers applied procedures of police officers in the protection of victims in the conditions of the Police Force with a discussion of the specific procedure of police officers in expelling a person from a shared residence in cases of domestic violence.

Key words: victim, victims of crime, expulsion, police force, policeman.

1. Legislatívne ukotvenie obetí v právnom systéme Slovenskej republiky

Obeť možno charakterizovať ako fyzickú osobu, ktorá utrpela ujmu vrátane fyzického a psychického poškodenia, emocionálneho utrpenia,

---

¹ JUDr. Ján Kovalčík, zástupca riaditeľa odboru kriminálnej polície KR PZ v Prešove.

ekonomickej straty.² V bežnej hovorovej terminológii sa pojem obeť v minulosti spomínala často medzi laickou verejnosťou a taktiež v mediálnej oblasti pre identifikovanie osôb, ktoré utrpeli nejakú ujmu. V Slovenskej legislatíve pojem obeť až do prijatia zákona č. 274/2017 Z. z. o obetiach trestných činov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o obetiach trestných činov“) nebol zakotvený a používaný. Slovenský právny poriadok preferoval pojem „poškodený“, najmä v oblasti trestnoprávných noriem.

V rámci Európskej legislatívy najzásadnejším predpisom v oblasti ochrany obetí trestných činov je Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2012/29/EÚ z 25. októbra 2012, ktorou sa stanovujú minimálne normy v oblasti práv, podpory a ochrany obetí trestných činov a ktorou sa nahrádza rámcové rozhodnutie Rady 2001/220/SVV. Ďalším významným predpisom je Smernica Rady 2004/80/ES z 29. apríla 2004 o náhradách obetiam trestnej činnosti.

Úplná transpozícia (implementácia) týchto smerníc sa v slovenskom právnom poriadku vykonáva osobitným zákonom o obetiach trestných činov, ktorý komplexne upravuje práva obetí trestných činov, odškodňovanie obetí násilných trestných činov a systém podpory subjektov poskytujúcich pomoc obetiam trestných činov, čím sa posilňuje postavenie obetí trestných činov v trestnom konaní. Zákon v tretej časti preberá právnu úpravu odškodňovania zo zákona č. 215/2006 Z. z. o odškodňovaní osôb poškodených násilnými trestnými činmi v znení neskorších predpisov a dopĺňa ju o praktické skúsenosti a situácie, ktoré vyplynuli z praxe pri aplikácii uvedeného zákona v súvislosti s odškodňovaním obetí násilných trestných činov.³

Podstatou a cieľom prijatého zákona o obetiach trestných činov je posilnenie práv obetí trestných činov, resp. ich zakotvenie v osobitnom zákone, ktoré sa súčasne vzťahujú aj na trestné konanie. Najdôležitejším cieľom je poskytnúť a zabezpečiť obetiam trestných činov adekvátnu odbornú pomoc a podporu.

Prostredníctvom predmetného zákona sa do právneho poriadku Slovenskej republiky zaviedli základné inštitúty ako obeť trestného činu, obzvlášť zraniteľná obeť, druhotná a opakovaná viktimizácia, trestné činy domáceho násillia a iné.

---

² Záhora, J.: Európske štandardy pre postavenie a odškodňovanie obetí trestných činov. In: Obete kriminality. Zborník príspevkov z medzinárodnej konferencie konanej 25. novembra 2010 na Paneurópskej vysokej škole v Bratislave. Bratislava, 2010, s. 36. ISBN 978-80-89447-36-7.

³ Dôvodová správa k všeobecnej časti zákona č. 274/2017 Z. z. o obetiach trestných činov.

Podľa zákona sa obeťou rozumie:

1. fyzická osoba, ktorej bolo alebo malo byť trestným činom ublížené na zdraví, spôsobená majetková škoda, morálna alebo iná škoda alebo boli porušené, či ohrozené jej zákonom chránené práva alebo slobody,

2. príbuzný v priamom rade, osvojiteľ, osvojenec, súrodenec, manžel a osoba, ktorá žila v čase smrti v spoločnej domácnosti s osobou, ktorej bola trestným činom spôsobená smrť, ako aj osoba závislá od osoby, ktorej bola trestným činom spôsobená smrť, ak utrpeli v dôsledku smrti tejto osoby škodu, ak je týchto osôb viac, považuje sa za obeť každá z nich.

Obzvlášť zraniteľnou obeťou je

1. dieťa; dieťaťom sa rozumie osoba mladšia ako osemnásť rokov, a ak nie je vek osoby známy a existuje dôvod domnievať sa, že je dieťaťom, považuje sa za dieťa, až kým sa nepreukáže opak,

2. osoba staršia ako 75 rokov,

3. osoba so zdravotným postihnutím,

4. obeť trestného činu obchodovania s ľuďmi, trestného činu týrania blízkej osoby a zverenej osoby, trestného činu spáchaného organizovanou skupinou, niektorého z trestných činov proti ľudskej dôstojnosti, niektorého z trestných činov terorizmu alebo trestného činu domáceho násillia,

5. obeť trestného činu spáchaného násillím alebo hrozbou násillia z dôvodu jej pohlavia, sexuálnej orientácie, národnosti, rasovej alebo etnickej príslušnosti, náboženského vyznania alebo viery,

6. obeť iného trestného činu, ktorá je vystavená vyššiemu riziku opakovanej viktimizácie alebo druhej viktimizácie zistenému na základe individuálneho posúdenia obeť a jej osobných vlastností, vzťahu k páchatelovi alebo závislosti od páchatel'a, druhu alebo povahy a okolností spáchania trestného činu.

V druhej časti zákon upravuje práva obeť trestných činov. Práva obeť trestných činov súupravené aj v Trestnom poriadku. Zákon v tejto časti upravuje najmä rozsah informácií, ktoré sú jednotlivé subjekty povinné poskytnúť obeť pri prvom kontakte a zdôrazňuje ich poskytovanie pre obeť zrozumiteľným spôsobom. Tretia časť sa týka odškodňovania obeť násillných trestných činov. Štruktúra tejto časti návrhu zákona zodpovedá štruktúre zákona č. 215/2006 Z. z. o odškodňovaní osôb poškodených násillnými trestnými činmi v znení neskorších predpisov, ktorý bol týmto zákonom zrušený. Štvrtá časť upravuje podporu subjektov poskytujúcich pomoc obeť trestných činov.

V oblasti práv obeť trestných činov je zákon o obeť trestných činov špeciálnou normou k Trestnému poriadku. Implementáciou smernice 2012/29/EÚ sa rozširujú základné zásady trestného konania, ktoré sú uvedené v § 2 ods. 21 Trestného poriadku

Posilňuje sa postavenie poškodeného (obete) v trestnom konaní, a to najmä vo vzťahu k deťom, rozširujú sa možnosti poskytovania najmä právnej pomoci poškodenému, upravujú podmienky vykonávania výsluchu s ohľadom na potreby obetí, obmedzuje sa využitie inštitútu konfrontácie, modifikujú sa pravidlá uzatvárania dohody o vine a treste medzi obvineným a prokurátorom s cieľom posilniť postavenie poškodeného.

Trestný poriadok upravuje procesné postavenie obete ako „poškodeného“, ktorým môže byť aj právnická osoba na rozdiel od obete, ktorou môže byť len fyzická osoba alebo za určitých okolností príbuzný. V trestnom konaní môže mať obeť okrem procesného postavenia poškodeného aj postavenie oznamovateľa trestného činu alebo svedka.

2. Oprávnenie vykázat' zo spoločného obydlija v zmysle zákona č.171/1993 Z. z. o Policajnom zbore

Cieľom inštitútu vykázania zo spoločného obydlija je chrániť osoby, ktoré sú obeťami domáceho násilia. Na rozdiel od predbežného opatrenia upraveného v civilnom sporovom poriadku, inštitút vykázania zo spoločného obydlija poskytuje okamžitú ochranu obeti (ohrozovanej osobe) tým, že páchatel' (násilník) a obeť nezostávajú spolu v jednej domácnosti, ako je to v prípade predbežného rozhodnutia.

Inštitút vykázania zo spoločného obydlija je potrebné vnímať ako preventívne opatrenie na ochranu obete, v žiadnom prípade to nie je trest pre páchatel'a (násilníka).

Výrazným znakom tohto inštitútu vykázania zo spoločného obydlija (inštitút správneho práva) je posilnenie právomocí príslušníkov Policajného zboru, ktorí sú oprávnení zo zákona jednostranne a samostatne rozhodovať o zásahu do základných práv a slobôd osôb.

Policajti pri preverovaní oznámených prípadov súvisiacich s domácim násilím spravidla voči násilným a agresívnym páchatel'om vykonávajú služobné zákroky, pričom využívajú primerane rôzne oprávnenia policajta v zmysle zákona NR SR č. 171/1993 Z. z. o Policajnom zbore v znení neskorších predpisov (ďalej len „*zákon o Policajnom zbore*“). Jedným z významných oprávnení policajta využívaných pri ochrane obetí domáceho násilia je oprávnenie vykázat' zo spoločného obydlija podľa § 27a zákona o Policajnom zbore.

Predmetné oprávnenie pribudlo policajtom na základe zákona č. 491/2008 Z. z., ktorým bol novelizovaný zákon o Policajnom zbore s účinnosťou od 15.12.2008. Policajt na základe tohto oprávnenia mohol vykázat' osobu zo spoločného obydlija a zakázať jej vstup do spoločného obydlija počas 48 hodín od vykázania. Prax ukázala, že lehota 48 hodín, v ktorej mal platiť zákaz vstupu vykázanej osobe do spoločného obydlija bola nedostatočná.

Významným krokom v ochrane obetí domáceho násilia bola následná novelizácia ustanovenia § 27a zákona o Policajnom zbore zákonom č.

397/2015 Z. z., ktorý nadobudol účinnosť 01.01.2016, kde došlo k predĺženiu lehoty vykázania násilnej osoby zo spoločného obydľia zo 48 hodín na súčasných 10 dní, pričom vykázanie násilnej osoby automaticky obsahuje aj zákaz priblíženia k ohrozenej osobe na 10 m. Takéto predĺženie lehoty vykázania poskytuje obeti dostatočný priestor na zabezpečenie potrebných právnych a praktických krokov na zaručenie jej bezpečia.

2.1 Postup pri vykázaní zo spoločného obydľia

Podľa § 27a zákona o Policajnom zbore „Policajt je oprávnený vykázať z bytu alebo domu alebo iného priestoru spoločne obývaného s ohrozenou osobou a aj z jeho bezprostredného okolia (ďalej len „spoločné obydľie“) osobu, u ktorej možno na základe zistených skutočností očakávať útok na život, zdravie, slobodu alebo zvlášť závažný útok na ľudskú dôstojnosť ohrozenej osoby, najmä vzhľadom na predchádzajúce takéto útoky; súčasťou vykázania zo spoločného obydľia je aj zákaz vstupu vykázanej osobe do spoločného obydľia počas 10 dní od vykázania. Policajt je oprávnený vykázať zo spoločného obydľia takúto osobu aj počas jej neprítomnosti. Počas vykázania zo spoločného obydľia je vykázaná osoba povinná nepribližovať sa k ohrozenej osobe na vzdialenosť menšiu ako 10 metrov.“ Pri výkone a realizácii tohto oprávnenia vykázať osobu zo spoločného obydľia policajti jednotne postupujú podľa interných predpisov v zmysle rozkazu prezidenta Policajného zboru č. 37/2016, ktorým sa upravuje postup príslušníkov Policajného zboru pri vykázaní osoby zo spoločného obydľia v znení neskorších predpisov a taktiež v zmysle „Metodiky postupu polície v prípadoch domáceho násillia“, ktorá je zverejnená na intranetovej stránke Ministerstva vnútra Slovenskej republiky. Pred samotným využitím oprávnenia podľa § 27a policajt pri preverovaní oznámenia k násilliu páchanému na blízkej osobe alebo zverenej osobe na mieste zisťuje najmä⁴:

- či osoba násilníka obýva spoločne s ohrozenou osobou byt, dom alebo iný priestor,
- či je medzi násilníkom a ohrozenou osobou príbuzenský alebo iný obdobný pomer,
- o akú formu násillia ide (hádky, fyzický útok, sexuálne násillie a pod.),
- či sa násilník už v minulosti dopustil voči ohrozenej osobe fyzického, sexuálneho, psychického násillia a pod.,
- či bolo násillné konanie v minulosti oznámené na polícii, prokuratúre a pod.,

---

⁴ Usmernenie postupu príslušníka Policajného zboru pri vykázaní osoby zo spoločného obydľia. Príloha č. 1k rozkazu prezidenta Policajného zboru č. 37/2016 v znení neskorších predpisov.

- či ide o opakovaný útok (nejde o ojedinelý alebo jednorazový incident),
- či narastá intenzita útokov (od slovných urážok cez psychické týranie až k fyzickému násiliu).

Ak policajt na základe vyhodnotenia informácií dospeje k záveru, že je tu podozrenie z domáceho násillia a zistí, že násilník spoločne s ohrozenou osobou obýva byt alebo dom alebo iný priestor a zo strany násilníka je možné očakávať útok na život, zdravie, slobodu alebo obzvlášť závažný útok na ľudskú dôstojnosť ohrozenej osoby, najmä vzhľadom na predchádzajúce takéto útoky, využije oprávnenie vykázat osobu zo spoločného obydllia podľa § 27a zákona, súčasťou ktorého je zákaz vstupu vykázanej osobe do spoločného obydllia počas 10 dní od vykázania. Pre vykázanie nie je rozhodujúce, či ohrozená osoba je v dome alebo byte prihlásená trvalo alebo prechodne, prípadne sa tam dlhodobo zdržiava so súhlasom osoby násilníka, ktorý má užívacie právo v tomto dome, byte alebo inom obydllí. Policajt je oprávnený vykázat zo spoločného obydllia takúto osobu aj počas jej neprítomnosti. Lehotu vykázania zo spoločného obydllia nie je možné skrátiť ani so súhlasom ohrozenej osoby.

Vykázanie zo spoločného obydllia oznámi policajt ústne, pričom vykázanej osobe presne oznámi priestor, na ktorý sa vykázanie zo spoločného obydllia vzťahuje. Rozsah priestoru, na ktorý sa vykázanie zo spoločného obydllia vzťahuje, určí policajt podľa potreby preventívnej ochrany ohrozenej osoby a toto uvedie v potvrdení o vykázaní zo spoločného obydllia.

Vykázanie zo spoločného obydllia nadobúda účinnosť od momentu jeho preukázateľného vyhlásenia osobe, voči ktorej smeruje. Policajt vyhlási (prečíta) osobe vykázanie a následne vykázajú osobu vyzve k prevzatíu potvrdenia o vykázaní zo spoločného obydllia.

O vykázaní zo spoločného obydllia vyhotoví policajt potvrdenie. Potvrdenie o vykázaní zo spoločného obydllia odovzdá vykázanej osobe a ohrozenej osobe spolu s poučením vykázanej osoby a poučením ohrozenej osoby. Jeden výtlačok potvrdenia sa vyhotovuje pre potreby Policajného zboru. Policajt vykoná odovzdanie potvrdenia vykázanej osobe a ohrozenej osobe tak, aby vedel následne prevzatie tohto potvrdenia vykázanou osobou a ohrozenou osobou preukázat. Ak vykázanych alebo ohrozených osôb bude viac, vydá každej takejto osobe potvrdenie.

Potvrdenie o vykázaní zo spoločného obydllia policajt doručí na príslušný súd, najneskôr v rámci súčinnosti pri doručovaní návrhu na vydanie neodkladného opatrenia ohrozenou osobou, ktorý v prípade vydania neodkladného opatrenia túto skutočnosť oznámi príslušnému útvaru Policajného zboru tak, aby policajt mohol vykonávať kontrolu dodržiavania uvedeného neodkladného opatrenia.

Súčasne s vyhotovením potvrdenia o vykázaní zo spoločného obydli a jeho odovzdaní vykázanej osobe a ohrozenej osobe, vykázaná osoba oznámi policajtovi adresu a prípadné telefónne číslo, na ktorom bude zastihnuteľná počas trvania účinkov vykázania zo spoločného obydli, až do vydania rozhodnutia súdu o neodkladnom opatrení podľa § 325 ods. 2 Civilného sporového poriadku, ktorým môže súd uložiť účastníkovi konania (vykázanej osobe), aby nevstupoval dočasne do domu alebo bytu, v ktorom býva osoba blízka alebo osoba, ktorá je v jeho starostlivosti alebo vo výchove, vo vzťahu ku ktorej je dôvodne podozrivý z násilia.

Policajt vyzve vykázanú osobu na vydanie kľúčov od spoločného obydli a poučí ju o následkoch neuposlúchnutia tejto výzvy. Vydané kľúče sa ukladajú na útvar Policajného zboru, ktorý realizoval vykázanie osoby zo spoločného obydli a to počas celej doby trvania vykázania. Po uplynutí doby vykázania kľúče vráti vykázanej osobe, pričom ich vrátenie policajt uvedie v potvrdení o vykázaní osoby zo spoločného obydli a vykázaná osoba podpíše ich prevzatie. Súčasne umožní policajt vykázanej osobe vziať si zo spoločného obydli veci slúžiace jej osobným potrebám, osobné cennosti a dokumenty. V prípade potreby v lehote do 24 hodín od oznámenia vykázania zo spoločného obydli aj ďalšie osobné veci a veci nevyhnutné pre jej podnikanie alebo výkon povolania.

Policajt ohrozenú osobu poučí o jej právach a poskytne ohrozenej osobe v písomnej forme informácie o organizáciách na pomoc poškodeným, vrátane informácií o službách, ktoré poskytujú, ako aj kontakt na organizácie v danom regióne, ktoré poskytujú pomoc obetiam domáceho násilia. Policajt poskytne ohrozenej osobe odkaz na webové sídlo Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky, na ktorom je zverejnený aktualizovaný zoznam organizácií v Slovenskej republike poskytujúcich pomoc obetiam domáceho násilia. Policajt ohrozenú osobu osobitne poučí o tom, že návrh na vydanie neodkladného opatrenia odovzdaný osobne na príslušnom súde je potrebné podať v 10 dňovej lehote len počas pracovných dní a v čase určenom na bežné prijímanie korešpondencie tak, aby nevznikli pochybnosti o prijatí návrhu zo strany súdu. Policajt vykonáva úkony súvisiace s vykázaním zo spoločného obydli za prítomnosti nezúčastnenej osoby, to neplatí, ak by mohlo dôjsť k ohrozeniu života alebo zdravia alebo ak hrozí nebezpečenstvo z omeškania. Vykázanie zo spoločného obydli končí uplynutím 10 dní od vykázania zo spoločného obydli. Do plynutia lehoty určenej podľa dní sa nezapočítava deň, keď nastala skutočnosť určujúca začiatok lehoty. Doručením návrhu na vydanie neodkladného opatrenia súdu počas vykázania zo spoločného obydli sa trvanie vykázania zo spoločného obydli predlžuje až do nadobudnutia vykonateľnosti rozhodnutia súdu o tomto návrhu, o čom sa vykázaná osoba upovedomí.

Útvar Policajného zboru preveruje dodržiavanie vykázania zo spoločného obydli a za týmto účelom vykonáva najmä osobné preverky v

priestore, na ktorý sa vykázanie zo spoločného obydľia vzťahuje a telefonické previerky na telefónnom čísle ohrozenej osoby, ak táto poskytla telefónne číslo. Policajt o vykázaní osoby zo spoločného obydľia spíše neodkladne úradný záznam. Ak je ohrozenou osobou dieťa, zašle kópiu úradného záznamu príslušnému orgánu sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately.

Policajný zbor priebežne sleduje a monitoruje využívanie inštitútu vykázania zo spoločného obydľia v policajnej praxi, zisťuje problémy alebo nedostatky v súvislosti s využívaním oprávnenia vykázania zo spoločného obydľia.

Tento postup nie je viazaný na posúdenie veci ako priestupku alebo trestného činu. Policajt dôvody vykázania zo spoločného obydľia v prípadoch domáceho násillia zisťuje obligatórne. Ohrozenej osobe policajt poskytne v písomnej forme zoznam organizácií na pomoc poškodeným, vrátane služieb nimi poskytovaných.

Policajt je povinný poučiť ohrozenú osobu okrem iného aj o možnosti podať návrh na nariadenie neodkladného opatrenia podľa § 325 ods. 2 písm. e), písm. f), písm. h) Civilného sporového poriadku.

Trestný zákon nepozná trestný čin domáceho násillia. Pojem domáce násillie definuje zákon č. 274/2017 z. z. o obetiach trestných činov, podľa ktorého, *„trestným činom domáceho násillia je trestný čin spáchaný násillím alebo hrozbou násillia na príbuznom v priamom rade, osvojiteľovi, osvojencovi, súrodencovi, manželovi, bývalom manželovi, druhovi, bývalom druhovi, rodičovi spoločného dieťaťa alebo inej osobe, ktorá s páchatelom žije alebo žila v spoločnej domácnosti.“* V zmysle nariadenia ministra vnútra SR č. 175/2010 o vymedzení príslušnosti útvarov Policajného zboru a útvarov Ministerstva vnútra Slovenskej republiky pri odhaľovaní trestných činov, pri zisťovaní ich páchatelov a o postupe v trestnom konaní v znení neskorších predpisov sa za trestný čin spáchaný v súvislosti s domácim násillím považuje:

- úkladná vražda podľa § 144 Trestného zákona
- vražda podľa § 145 Trestného zákona
- zabitie podľa § 147 a § 148 Trestného zákona
- usmrtenie podľa § 149 Trestného zákona
- účasť na samovražde podľa § 154 Trestného zákona
- ublíženie na zdraví podľa § 155 až § 158 Trestného zákona
- pozbavenie osobnej slobody podľa § 182 Trestného zákona
- obmedzovanie osobnej slobody podľa § 183 Trestného zákona
- obmedzovanie slobody pobytu podľa § 184 Trestného zákona
- lúpež podľa § 188 Trestného zákona
- vydieranie podľa § 189 Trestného zákona
- porušovanie domovej slobody podľa § 194 Trestného zákona
- nátlak podľa § 192 Trestného zákona
- znásilnenie podľa § 199 Trestného zákona

- sexuálne násilie podľa § 200 Trestného zákona
  - sexuálne zneužívanie podľa § 201, § 202 Trestného zákona
  - týranie blízkej osoby a zverenej osoby podľa § 208 Trestného zákona
  - násilie proti skupine obyvateľov podľa § 359 Trestného zákona
  - nebezpečné vyhrážanie podľa § 360 Trestného zákona
  - nebezpečné prenasledovanie podľa § 360a Trestného zákona,
- ak bol takýto trestný čin spáchaný na blízkej osobe podľa § 139 ods. 1 písm. c) Trestného zákona. Blízkou osobou sa rozumie osoba podľa § 127 ods. 4 a 5 Trestného zákona.

Zdroj: Policiálna štatistika (Prešovský kraj)

Vybrané trestné činy		TČ spáchané na blízkej osobe (domáce násilie)		
		Zistené celkom v Prešovskom kraji (2019)	Zistené celkom v Prešovskom kraji (2020)	Rozdiel
1.	Úkladná vražda podľa § 144 TZ	0	0	0
2.	Vražda podľa § 145 TZ	2	1	-1
3.	Zabitie podľa § 147 a § 148 TZ	1	0	-1
4.	Usmrtenie podľa § 149 TZ	3	3	0
5.	Účasť na samovražde podľa § 154 TZ	0	0	0
6.	Ublíženie na zdraví podľa § 155 až 158 TZ	31	43	12
7.	Pozbavenie osobnej slobody podľa 182 TZ	0	0	0
8.	Obmedzovanie osobnej slobody podľa § 183 TZ	1	0	-1
9.	Obmedzovanie slobody pobytu podľa § 184 TZ	0	0	0
10.	Lúpež podľa § 188 Trestného zákona	0	0	0
11.	Vydieranie podľa § 189 TZ	11	8	-3
12.	Porušovanie domovej slobody podľa § 194 TZ	4	13	9
13.	Nátlak podľa § 192 TZ	0	0	0
14.	Znásilnenie podľa § 199 TZ	3	3	0
15.	Sexuálne násilie podľa § 200 TZ	1	1	0
16.	Sexuálne zneužívanie podľa § 201, 202 TZ	3	4	1
17.	Týranie blízkej osoby a zverenej osoby podľa § 208 TZ	24	31	7
18.	Násilie proti skupine obyvateľov podľa § 359 TZ	0	0	0

19	Nebezpečné vyhrážanie podľa § 360 TZ	121	145	24
20	Nebezpečné prenasledovanie podľa § 360a TZ	1	3	2
	Spolu	206	255	49

V súvislosti s využitím inštitútu vykázania zo spoločného obydlija v zmysle zákona o Policajnom zbore sa vykázané osoby môžu následne dopúšťať trestnej činnosti a to nerešpektovaním povinností stanovených oprávneným orgánom. Podľa § 348 ods. 1 písm. h) Trestného zákona sa dopustí trestného činu marenia výkonu úradného rozhodnutia ten, kto marí alebo podstatne sťažuje výkon rozhodnutia súdu alebo iného orgánu verejnej moci tým, že sa dopustí závažného alebo opakovaného konania, aby zmaril vykázanie zo spoločného obydlija, vydané podľa osobitného predpisu alebo na základe neodkladného opatrenia súdu. Podľa písm. i) dopustí sa závažného alebo opakovaného konania, aby zmaril zákaz alebo obmedzenie kontaktu, vstupu alebo priblíženia sa vydané a osvedčené podľa osobitného predpisu alebo vydané na základe rozhodnutia súdu v civilnom procese.

2.2 Štatistický prehľad vykázania z obydľia v rámci Prešovského kraja za obdobie rokov 2016 - 1Q/2021

Vykázanie z obydľia - prehľad ukazovateľov (Prešovský kraj)							
	rok	2016	2017	2018	2019	2020	III./2021
a) počet prípadov vykázania osoby zo spoločného obydľia		67	72	68	94	127	25
b) počet vykazaných	mužov	63	71	64	90	123	24
	žien	4	1	4	4	4	1
c) počet vykázaní podľa vzťahu vykázanej osoby k ohrozenej osobe:							
	manželský	30	38	41	45	45	6
	druh - družka	9	16	12	18	27	4
	rodič - dieťa	16	13	13	17	24	11
	rozvedení manžella, bývalí druhovia	7	1	0	4	5	3
	súrodenecký	3	1	2	8	10	2
	zat./svokra, zat./svokor	1	2	0	0	0	0
	spolubývajúci	0	1	0	2	0	0
	iné (námorník)	0	0	0	0	1	1
	vnuk - starý rodič	1	0	0	0	0	0
d)	počet prípadov konania vykázanej osoby na zmeranie vykázania	10	3	3	4	2	2
	počet zistených prípadov prečinu marenia výkonu úradného rozhodnutia podľa § 348 ods. 1 písm. h) TZ	0	4	4	4	2	1
e)	počet prípadov porušenia zákazu priblíženia podľa § 27a ods. 2 zákona č. 171/1993 Z. z. o PZ	0	1	1	4	3	3
	a počet zistených prípadov prečinu marenia výkonu úradného rozhodnutia podľa § 348 ods. 1 písm. i) TZ	0	1	0	0	1	0
f)	počet prípadov vykázania zo spoločného obydľia vyhodnotených nadriadeným ako neoprávnené	0	0	0	0	0	0
g)	počet prípadov ukončenia vykázania zo spoločného obydľia podľa § 27a ods. 10 zákona č. 171/1993 Z. z. o PZ	0	3	3	9	6	0
h)	počet prípadov zmareného vykázania zo spoločného obydľia konaním ohrozenej osoby	0	1	0	2	0	0
i)	počet prípadov zmarenia preverenia dodržiavania vykázania zo spoločného obydľia podľa § 27a ods. 11 zákona č. 171/1993 Z. z. o PZ	0	0	0	1	1	0
j)	počet sťažností podaných proti vykázaniu zo spoločného obydľia a spôsob ich vybavenia	1	0	0	0	1	0
k)	počet podaných návrhov ohrozenej osoby príslušnému súdu na vydanie neodkladného opatrenia podľa § 325 ods. 2 písm. e), f) a h) Civilného sporového poriadku (CSP)	4	4	5	3	1	0
l)	počet súdmi nariadených neodkladných opatrení podľa § 325 ods. 2 písm. e), f) a h) CSP	2	2	3	2	1	0
m)	počet žiadostí ohrozených osôb o kontrolu dodržiavania obmedzenia uloženého neodkladným opatrením súdu	0	0	0	0	0	0

3. Aplikácia ochrany obetí v podmienkach Policajného zboru

V podmienkach Policajného zboru policajti pri výkone služobnej činnosti prichádzajú do styku s obetami už pri prijatí oznámenia, následne pri preverovaní a prešetrovaní oznámenej udalosti priamo na mieste udalosti, pri objasňovaní priestupkov a ako orgány činné v trestnom konaní v samotnom trestnom konaní, kde môže mať obeť postavenie označovateľa, poškodeného alebo svedka.

Úlohou polície je účinne zasiahnuť proti páchatelovi protiprávneho konania a obeť poskytnúť náležitú ochranu. Vyšetrovanie prípadu spravidla začína prijatím oznámenia resp. trestného oznámenia. Obete najčastejšie kontaktujú telefonickú linku polície:

- bezprostredne po útoku
- pri akútnom ohrození alebo vyhrážaní sa zo strany násilníka

- keď potrebujú informácie možnej ochrany pred násilím a o možnostiach riešenia situácie násilia.

Policajt, ktorý prijme takéto oznámenie, musí zabezpečiť jeho preverenie a v prípade potreby aj vykonať služobný zákrok a ďalšie neodkladné a neopakovateľné úkony, bez ohľadu na to, ako bude neskôr kvalifikované konanie páchatel'a (priestupok, prečin, zločin), proti ktorému oznámenie smeruje. Polícia musí najprv zabrániť pokračovaniu v páchaní protiprávneho konania páchatel'a a až potom môže nadviazať kontakt s oznamovateľom a zhromažďovať informácie. Podané oznámenie spravidla preverujú na mieste policajti príslušného Obvodného oddelenia PZ, ktorí ako prví prichádzajú do kontaktu s ohrozenou osobou (obeťou) a potencionálnym páchatel'om (násilníkom). Pre lepšiu ilustráciu ďalej uvádzam postup ochrany obete zo strany polície pri páchanom domácom násilí, kde je vysoký predpoklad spôsobenja ujmy na živote a zdraví, psychickej ujmy, majetkovej ujmy, resp. ujmy na iných právach.

Policajt po preverení udalosti na mieste činu vyhodnotí mieru rizika ohrozenia obete násilným konaním páchatel'a za účelom stanovenia ďalšieho postupu vo veci. Pri zisťovaní a zhromažďovaní informácií o prípade, vyhodnotí riziko ohrozenia obete na základe dotazníka na odhad rizika ohrozenia v zmysle spracovanej metodiky⁵ a príslušných interných predpisov v rámci Policajného zboru⁶ v písomnej forme. Na základe vyhodnotenia rizika ohrozenia, policajt zistí riziko hroziace obeti, ktoré môže byť bezprostredné, vysoké alebo stredné riziko. Vyhodnotenie rizika ohrozenia je postup na individuálne posúdenie ohrozenia obete násilím a z neho vyplývajúceho prijatia osobitných opatrení na zaistenie bezpečia pre obeť a jej prípadné deti.

Cieľom posudzovania rizika pri riešení prípadov predovšetkým domáceho násilia je identifikovať a vyhodnotiť aj možné riziko recidívy násilia v budúcnosti, eskaláciu násilia alebo dokonca násilia so smrteľnými následkami. Vyhodnotenie bezprostredného ohrozenia násilím je dôvodom na zaistenie alebo vykázanie zo spoločného obydľia v prípade, že policajt má vážne obavy o život, zdravie, slobodu a ľudskú dôstojnosť ohrozenej osoby a v prípadoch násilia v rodinách aj ďalších zraniteľných osôb. Výsledky priloženého dotazníka predstavujú orientačné vyhodnotenie rizika ohrozenia a vždy je potrebné vziať do úvahy aj celkový profesionálny úsudok. Mimoriadne dôležitá je história násilia a polícia by ju mala overovať v prípade opakovaných hlásení z vlastnej iniciatívy najmenej za posledných 12 mesiacov.

---

⁵ Oľga Pietruchovej, Andrej Kuruc, Barbora Burajová, 2019: Metodika postupu polície v prípadoch domáceho násilia.

⁶ Príkaz prezidenta Policajného zboru č.: PPZ-OPP1-2019/028607-026 o postupe príslušníkov Policajného zboru pri používaní dotazníka na odhad rizika ohrozenia.

Je potrebné poznamenať, že dotazník na odhad rizika ohrozenia obeť v žiadnom prípade neslúži ako podklad pre právnu kvalifikáciu skutku. Dotazník nie je súčasťou vyšetrovacieho alebo iného spisu a slúži len ako pomôcka pre policajtov prvého kontaktu. Dotazník vždy vyplňa policajt. Podstatou dotazníka je čo možno najpresnejší odhad rizika ohrozenia osoby ohrozenej domácim násilím za účelom identifikovania potrebných opatrení na ochranu ohrozenej osoby. Každému prípadu domáceho násillia je potrebné venovať náležitú osobitnú pozornosť a každý prípad domáceho násillia je potrebné posudzovať individuálne.

Miera rizika ohrozenia obeť, postup a prijaté opatrenia polície

1. Bezprostredné riziko ohrozenia - potenciálna ohrozujúca udalosť je viac ako pravdepodobná a následky by mohli byť vážne. Osobitnú pozornosť treba venovať prípadom, ak sa identifikuje prítomnosť ublíženia na zdraví, vlastníctve zbrane a prítomnosť detí. Nevyhnutný je manažment bezpečia obeť, ktorý pozostáva z nasledujúcich opatrení:

- neodkladné informovanie obeť o hroziacom bezprostrednom riziku ohrozenia a možných následkoch vrátane podania letáka s právami obeť
- zaistenie násilníka a jeho predvedenie
- alternatívne vykázanie násilníka zo spoločného obydllia na 10 dní
- zaistenie zbrane vo vlastníctve násilnej osoby
- oznámenie kontaktu na národnú linku pre ženy 0800 212 212
- oznámenie Úradu práce sociálnych vecí a rodiny, ak sú prítomné deti
- pokiaľ si to obeť želá, po kontakte s linkou, premiestnenie ohrozenej osoby na bezpečné miesto, napr. do bezpečného ženského domu
- informovanie o možnosti resp. potrebe podania trestného oznámenia a o konaní polície z úradnej povinnosti
- poučenie obeť o možnostiach ochrany a podpory špecializovanými organizáciami,
- monitorovanie situácie v domácnosti.

2. Vysoké riziko ohrozenia - hoci nehrozí bezprostredné riziko ohrozenia života a zdravia obeť, je pravdepodobné očakávať, že v budúcnosti dôjde k ohrozeniu života a zdravia.

- v prípade, ak možno očakávať útok na život, zdravie, slobodu alebo obzvlášť závažný útok na ľudskú dôstojnosť, najmä s ohľadom na predchádzajúce takéto útoky, policajti využívajú oprávnenie policajta vykázat násilníka zo spoločného obydllia
- oznámenie obeť o potrebe kontaktu na národnú linku pre ženy 0800 212 212

- oznámenie Úradu práce sociálnych vecí a rodiny, ak sú prítomné deti
- informovanie obete o možnosti resp. potrebe podania trestného oznámenia a o konaní polície z úradnej povinnosti
- poučenie obete o jej právach (leták) a možnostiach ochrany a podpory špecializovanými organizáciami
- ak obeť nechce podniknúť kroky, ktoré polícia odporúča, v záujme jej ochrany je obeť informovaná o potrebe monitorovať ohrozenie, pretože násilie je dynamické a môže dôjsť k opakovaniu útoku či zvýšenia jeho intenzity.

3. **Stredné riziko ohrozenia**- prípad je v čase preverovania spojený s únosnou úrovňou rizika a nehrozí bezprostredné ohrozenie obete, je ho však potrebné monitorovať.

- pokiaľ obeť nemá záujem podať trestné oznámenie, je potrebné poučiť ju o právach
- informovanie obete o potrebe monitorovať ohrozenie, pretože je dynamické a môže dôjsť k opakovaniu útoku či zvýšenia jeho intenzity
- upovedomenie ohrozenej osoby, aby kontaktovala políciu, ak dôjde k zvýšeniu ohrozenia alebo hrozbe násilím či násiliu.
- informovanie obete o dostupných špecializovaných organizáciách.

Po vyhodnotení informácií získaných na mieste domáceho násilia policajt rozhodne, či ide:

- o priestupok, ktorého objasňovanie bude na základe vecnej a miestnej príslušnosti vykonávať policajt obvodného oddelenia PZ;
- o trestný čin (prečin, zločin, obzvlášť závažný zločin), na stížanie ktorého je príslušný poverený príslušník PZ na skrátene vyšetrowanie, resp. vyšetrowateľ Policajného zboru.

Ochrana obetí priestupku

V určitých prípadoch domáceho násilia možno konanie páchatel'a (útočníka, násilníka) posúdiť ako priestupok proti občianskemu spolunažívaniu podľa § 49 ods. 1 písm. e) zákona č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o priestupkoch“). Uvedený priestupok objasňujú orgány Policajného zboru, pričom policajt postupuje podľa zákona o priestupkoch a príslušných interných predpisov. Počas objasňovania priestupku zisťuje okolnosti skutku potrebné pre následné rozhodnutie správneho orgánu, resp. či nejde o trestný čin. Tak tiež je potrebné vykonať lustráciu na zistenie priestupkovej minulosti násilníka. Ak na základe zistených skutočností možno očakávať útok na život, zdravie, slobodu alebo zvlášť závažný útok na jej ľudskú dôstojnosť, policajt zisťuje dôvody na postup podľa § 19 (zaistenie osoby), resp. § 27a (vykázanie zo spoločného obydlija) zákona o Policajnom zbore.

Obetiam priestupku v zmysle legislatívy nie je poskytovaná osobitná právna ochrana. Aj napriek tomu vyslaní policajti prvého kontaktu sú spravidla preškolení policajti na úseku domáceho násillia, pričom Policajný zbor aj k týmto oznámeniam pristupuje s patričnou obozretnosťou a vážnosťou.

Vypočúvanie obete a páchatel'a priestupku (násilníka) o preverovanom prípade prebieha v oddelenom priestore. Veľmi často sa obeť bojí hovoriť v prítomnosti páchatel'a. Fyzickým oddelením obete a páchatel'a sa vytvoria podmienky na to, aby obeť mohla hovoriť otvorenejšie. Ak sú prítomné deti, privolá sa pracovník zo sociálno-právnej ochrany detí. Obeť je poučená o právach, poskytnú sa jej kontakty na príslušné organizácie. Veľmi dôležité je informovať obeť o ďalšom postupe polície a o jej ďalších možnostiach. Ak obeť nechce podať oznámenie je potrebné ju utvrdzovať v tom, že akékoľvek násillie voči blízkym je neprípustné a podľa intenzity a rozsahu môže byť kvalifikované ako priestupok, resp. trestný čin.

Ochraha obetí trestného činu

Ak z podaného oznámenia, zo spisového materiálu alebo na základe inak zistených skutočností policajtmi na mieste prešetrovanej udalosti vyplýva, že došlo konaním páchatel'a (útočníka, násilníka) k spáchaniu trestného činu a možno očakávať útok na život, zdravie, slobodu alebo zvlášť závažný útok na ľudskú dôstojnosť osoby, osobu podozrivú zo spáchania trestného činu môže policajt zadržať (§ 85 Trestného poriadku), ak je tu niektorý z dôvodov väzby (§ 71 Trestného poriadku), aj keď proti nej doteraz nebolo vznesené obvinenie. Na zadržanie je potrebný predchádzajúci súhlas prokurátora. Bez takého súhlasu možno zadržanie vykonať len ak vec neznesie odklad a súhlas nemožno vopred dosiahnuť, najmä ak bola taká osoba pristihnutá pri trestnom čine, alebo zastihnutá na úteku. Prokurátor môže podať návrh na súd na vzatie obvineného do väzby, alebo zadržanú osobu prepustí na slobodu písomným príkazom s primeraným odôvodnením. Zadržanú osobu môže prepustiť na slobodu opatrením policajt (§ 10 ods. 8 Trestného poriadku) alebo v neskoršej fáze konania policajt so súhlasom prokurátora písomným príkazom s primeraným odôvodnením.

V prípade, že prokurátor nepodá návrh na vzatie do väzby alebo súd neakceptoval návrh prokurátora na vzatie do väzby a prepustil zadržanú osobu na slobodu, avšak nebezpečenstvo pre ohrozenú osobu stále trvá a na základe zistených skutočností možno očakávať útok na život, zdravie, slobodu alebo zvlášť závažný útok na jej ľudskú dôstojnosť, policajt zisťuje dôvody na postup podľa § 27a zákona o Policajnom zbore.

V rámci trestného konania platí zásada ex offa, čo znamená, že policajt koná z úradnej povinnosti, teda musí vykonať jednotlivé procesné úkony hneď, ako sú na to splnené zákonné podmienky a nemôže od ich

vykonania upustiť ani z dôvodu, že obeť oznámenie podať nechce. V zmysle zákona o obetiach trestných činov obeť majú právo na:

- *Prístup k informáciám*
- *Právo na poskytnutie odbornej a právnej pomoci (už pri prvom kontakte s obeťou sa jej poskytne písomná informácia o jej právach a povinnostiach spolu s kontaktom na národnú linku 0800 212212 a na organizácie na pomoc obetiam)*
- *Právo na ochranu pred druhotnou viktimizáciou alebo opakovanou viktimizáciou*
- *Právo na odškodnenie.*

Podľa § 2 ods. 21 Trestného poriadku, *Orgány činné v trestnom konaní a súd sú povinné v priebehu celého trestného konania umožniť poškodenému plné uplatnenie jeho práv, o ktorých ho treba riadne, vhodným spôsobom a zrozumiteľne poučiť. Trestné konanie sa musí viesť s potrebnou ohľaduplnosťou k poškodenému. Treba zohľadniť jeho osobnú situáciu a okamžité potreby, vek, pohlavie, prípadné zdravotné postihnutie a jeho vyspelosť a zároveň plne rešpektovať jeho fyzickú, mentálnu a morálnu integritu. Ustanovenia osobitného zákona o právach obetí trestných činov tým nie sú dotknuté.*“

Polícia v rámci trestného konania povinne poskytujú obeť všetky potrebné informácie v ústnej a písomnej forme, prípadne na kameru, ak je vykonávaný výsluch obzvlášť zraniteľnej obeť. Výsluchy obzvlášť zraniteľných obetí sa vykonávajú v zmysle § 134 a § 135 Trestného poriadku. K správne vedeniu výsluchu sa príberá psychológ, resp. znalec, zástupca sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately, prípadne zákonný zástupca alebo pedagóg. Podľa Smernice Európskeho parlamentu a Rady 2012/29/EÚ, ktorou sa stanovujú minimálne normy v oblasti práv, podpory a ochrany obetí trestných činov a ktorou sa nahrádza rámcové rozhodnutie Rady 2001/220/SVV sa vyžaduje:

- *aby sa výsluch obeť s osobitnou potrebou uskutočnil v priestoroch určených alebo prispôbených na tento účel,*
- *aby sa zamedzilo vizuálnemu kontaktu medzi obeťou a páchatelom a to aj počas vykonávania dôkazov prostredníctvom vhodných prostriedkov vrátane komunikačných technológií,*
- *aby sa počas vyšetrovania trestného činu mohlo zhotovovať zvukovo-obrazové záznamy všetkých výsluchov detskej obeť a aby tieto záznamy výsluchov bolo možné použiť ako dôkaz v trestnom konaní,*
- *aby osoby, ktoré prídu do kontaktu s obeťami, ako sú napr. príslušníci PZ absolvovali všeobecnú a špecializovanú odbornú prípravu na úrovni, ktorá zodpovedá miere ich kontaktu s obeťami s cieľom zvýšiť ich vedomosť o potrebách obetí a umožniť im zaobchádzať s obeťami nestranne, s rešpektom a profesionálne.*

V rámci trestného konania sa osobitne citlivo postupuje pri výsluchu dieťaťa, ktoré je v zmysle zákona o obetiach trestných činov „obzvlášť zraniteľnou obeťou“. Taktika výsluchu vyžaduje predovšetkým rešpektovanie veku a individuálnych osobitostí duševnej, sociálnej a telesnej zrelosti. Zároveň treba mať na pamäti, že deti majú schopnosť zaplňať medzery v pamäti vlastnou obrazotvornosťou, sú ľahko ovplyvniteľné a schopné prispôbovať svoje odpovede tomu, čo počuli od iných. Veľmi dôležitý je aj výber prostredia, v ktorom sa výsluch vykonáva.

Z uvedených dôvodov sa výsluch obzvlášť zraniteľných obetí realizuje v špeciálnych výsluchových miestnostiach ak sú na príslušných útvaroch zriadené. Špeciálna výsluchová miestnosť má chrániť dieťa a ďalšie obzvlášť zraniteľné obeť pred nepríjemnými zážitkami spôsobenými štandardným prostredím policajných útvarov. Je však potrebné povedať, že počet špeciálnych výsluchových miestností je nedostatočný a výsluchy vyšetrovatelia vykonávajú vo väčšej miere v bežnej kancelárii PZ vybavenej kancelárskym nábytkom a počítačom s tlačiarňou, pričom v niektorých prípadoch sa výsluch vykonáva za prítomnosti všetkých zúčastnených osôb (pedagóg, sociálny pracovník, psychológ, znalec, právny zástupca alebo obhajca, prokurátor, prípadne zákonný zástupca).

V posledných rokoch prebieha projekt špecializovanej odbornej prípravy vyšetrovateľov a poverených príslušníkov, ktorí prichádzajú v rámci trestného konania do osobného kontaktu s obzvlášť zraniteľnými obeťami.

3.1 Spolupráca Policajného zboru s organizáciami na pomoc poškodeným v praxi

Polícia spolupracuje pri svojej činnosti s orgánmi sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately, inými štátnymi orgánmi, ktoré sú príslušné podľa osobitných predpisov chrániť práva a právom chránené záujmy dieťaťa, zariadeniami, obcami, vyššími územnými celkami, akreditovanými subjektmi, školami, školskými zariadeniami alebo poskytovateľmi zdravotnej starostlivosti.

Všetky uvedené orgány, právnické osoby a fyzické osoby sú povinné poskytnúť dieťaťu okamžitú pomoc pri ochrane jeho života a zdravia, vykonať opatrenia na zabezpečenie jeho práv a právom chránených záujmov a to aj sprostredkovaním tejto pomoci. Zástupcovia orgánov sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately musia veľmi zodpovedne pristupovať k prípadom, keď majú poznatky, z ktorých vyplýva podozrenie na domáce násilie páchané voči deťom a tieto bez meškania oznamovať polícii.

Okrem uvedeného, vyšetrovanie trestnej činnosti súvisiacej s domácim násilím si vyžaduje spoluprácu so záujmovými združeniami občanov, pretože tieto môžu významnou mierou napomôcť nielen pri odhaľovaní,

ale aj pri prevencii uvedenej trestnej činnosti. Odborné, obslužné a ďalšie činnosti poskytované v jednotlivých zariadeniach sociálnych služieb stanovuje zákon č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách v znení neskorších predpisov. Medzi odborné činnosti patrí napríklad pomoc pri uplatňovaní práv a právom chránených záujmov, ktorá je zameraná najmä na poradenstvo pri vybavovaní úradných záležitostí, pomoc pri vybavovaní osobných dokladov, pri spisovaní a podávaní písomných podaní, vypisovaní tlačív, pri písomnej komunikácii v úradnom styku a vybavovaní iných vecí v záujme fyzickej osoby. Všetky tieto úkony sa vykonávajú so súhlasom plnoletej fyzickej osoby. Táto činnosť predstavuje nástroj spolupráce polície a príslušného zariadenia sociálnych služieb v záujme klienta. V súvislosti s obeťami domáceho násillia je táto odborná činnosť dostupná klientom využívajúcim nasledovné sociálne služby:

- terénna sociálna služba krízovej intervencie
- nízkoprahové denné centrum
- komunitné centrum
- útulok
- zariadenie núdzového bývania
- zariadenie podporovaného bývania.

V Slovenskej republike pôsobia akreditované mimovládne organizácie, ktoré sa venujú ochrane a pomoci obeťami domáceho násillia. Policajti pomáhajú pri sprostredkovaní kontaktu medzi obeťami a týmito organizáciami a to najmä poskytnutím informácií o organizáciách a službách nimi poskytovaných, ako aj kontaktov na tieto organizácie. Ministerstvo spravodlivosti vedie a na svojom webovom sídle zverejňuje register subjektov poskytujúcich pomoc obeťami, do ktorého zapisuje akreditované subjekty podľa tohto zákona a subjekty podľa osobitného predpisu, ak poskytujú pomoc obeťami.

Zoznam použitej literatúry:

- Metodika postupu polície v prípadoch domáceho násillia. Oľga Pietruchová, Andrej Kuruc, Barbora Burajová, 2019. Dostupné na internete: (https://www.zastavmenasillie.gov.sk/resources/data/21_METODIKA_Odhad-rizika-_policia_revizia-2019.pdf)
- Príkaz prezidenta Policajného zboru č.: PPZ-OPP1-2019/028607-026 o postupe príslušníkov Policajného zboru pri používaní dotazníka na odhad rizika ohrozenia
- Rozkaz prezidenta Policajného zboru č. 37/2016, ktorým sa upravuje postup príslušníkov Policajného zboru pri vykázaní osoby zo spoločného obydlia v znení neskorších predpisov

Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2012/29/EÚ z 25. októbra 2012, ktorou sa stanovujú minimálne normy v oblasti práv, podpory a ochrany obetí trestných činov

Smernica Rady č. 2004/80/ES z 29 apríla 2004 o náhradách obetiam trestnej činnosti

Záhora, J. 2010. Európske štandardy pre postavenie a odškodňovanie obetí trestných činov. In: Obete kriminality (Zborník príspevkov z medzinárodnej konferencie konanej 25. novembra 2010 na Pan-európskej vysokej škole v Bratislave, zostavili Jozef Záhora, Robert Kert). Bratislava: EUROKÓDEX, 2010. ISBN 978-80-89447-36-7

Zákon č. 171/1993 Z. z. o Policajnom zbore v znení neskorších predpisov

Zákon č. 274/2017 Z. z. o obetiach trestných činov a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

Zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov

Zákon č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok v znení neskorších predpisov

Zákon č. 372/1990 Z. z. o priestupkoch v znení neskorších predpisov

Zvyšovanie efektivity justície a orgánov činných v trestnom konaní v boji proti násiliu páchanému na ženách a domácemu násiliu. Príručka pre vzdelávanie. Anna Costanza Baldry a Elisabeth Duban, Koordinačno-metodické centrum pre rodovo podmienené a domáce násilie, Bratislava, 2016

Kontaktné údaje:

pplk. JUDr. Ján Kovalčík
odbor kriminálnej polície KR PZ v Prešove
Fučíkova 2, 080 01 Prešov
Tel. +421961802602
e-mail: jan.kovalcik1@minv.sk

RESTORATÍVNA JUSTÍCIA NA SLOVENSKU CEZ JURISTICKÚ PRIZMU

RESTORATIVE JUSTICE IN SLOVAKIA THROUGH A JURIST PRIZE

JUDr. Renáta Ďurkechová, PhD.¹

Abstrakt: Príspevok v kontexte realizácie národného projektu sa zameriava na základné prístupy riešenia trestných vecí upravených (neupravených) v slovenskom právnom poriadku, a to prostredníctvom restoratívnej justície. Článok skúma a posudzuje, do akej miery a v akom rozsahu sú princípy restoratívnej justície, ktoré sú pomenované v medzinárodných dokumentoch absorbované v trestnoprávných predpisoch Slovenskej republiky. Zároveň analyzujeme vzťah restoratívnej justície a trestov a opatrení vykonávaných v rámci spoločnosti (alternatívne tresty) s tým, že medzi uvedenými pojmami nie je možné dávať znak rovnosti. **Kľúčové slová:** Restoratívna justícia, tresty a opatrenia vykonávané v rámci spoločnosti, alternatívne tresty, Trestný zákon, Trestný poriadok.

Abstract: The report in the context of the implementation of the national project focuses on the basic approaches to solving criminal cases regulated (unregulated) in the Slovak legal system, through restorative justice. The article examines and assesses the extent to which the principles of restorative justice, which are named in international documents, are absorbed in the criminal law of the Slovak Republic. At the same time, we analyze the relationship between restorative justice, punishments and measures performed within society (alternative punishments), with the proviso that it is not possible to give a sign of equality between the mentioned concepts.

Key words: Restorative justice, punishments and measures implemented within society, alternative punishments, criminal law, criminal procedure.

1 Úvod

Restoratívna justícia sa narodila ako sklamanie z retributívnou a rehabilitačnou spravodlivosťou a jej paradigmou, pričom restoratívna justícia sa ukázala ako „tretí objektív“. Howard Zehra uvádza, že restoratívna justícia sa líši od retributívnej justície v tom, že nejde o posudzovanie protiprávných činov voči štátu, ale činov proti ľuďom; reakcia na trestný čin nemusí spočívať v tom, ako bola spôsobená bolesť, ale „liečiť“ a obnoviť, čo bolo poškodené.

Podľa Tonyho Marshalla je „Restoratívna justícia procesom, ktorý spája všetky zúčastnené strany a snaží sa vyriešiť ich problém, a to ku spokojnosti všetkých prítomných strán“.

Braithwaite je jedným zo zakladateľov „novej mediácie“, ktorá rozlišuje medzi mediáciou a „restoratívnou justíciou“, pričom uvádza: „me-

---

¹ JUDr. Renáta Ďurkechová, PhD., hlavný štátny radca, Ministerstvo spravodlivosti SR, Sekcia trestného práva, Odbor probácie, mediácie a prevencie kriminality.

diácia medzi obeťou a páchatelom môže byť popísaná ako „restoratívny proces“, ktorý vylučuje iné strany ako páchatelovu rodinu“. V kontraste uvedeného „restoratívnu justíciu“ chápe ako proces, kde všetky zúčastnené strany dotknuté trestným činom majú možnosť prísť spoločne diskutovať o následkoch trestného činu a zároveň urobiť potrebné kroky k tomu, aby sa napravili narušené vzťahy a uspokojili potreby osôb postihnutých trestným činom.

Organizácia spojených národov (OSN) pre používanie programov restoratívnej justície v trestných veciach (2002) – (ďalej len „rezolúcia HSR (2002)“) poskytuje podobnú definíciu: kde „restoratívny proces“ je definovaný ako :„akýkoľvek proces, v ktorom obeť, páchatel alebo akákoľvek iná osoba, či členovia spoločnosti ovplyvnení trestným činom, sa aktívne spolu podieľajú na riešení tých záležitostí, ktoré vyplývajú z trestného činu. Často s pomocou nestrannej tretej strany. Príklady regeneračného súdneho konania sú v sprostredkovaní konferencie“.

Odporúčanie Rady Európy CM/Rec (2018) o restoratívnej justícii (ďalej len „odporúčanie (2018)“) uznáva, že restoratívna justícia môže dopĺňať tradičné trestné konanie, alebo sa môže používať ako alternatíva k tomuto konaniu.

Citované odporúčanie (2018) definuje restoratívnu justíciu ako akýkoľvek proces, ktorý umožňuje osobám poškodeným trestným činom a osobám zodpovedným za túto škodu, ak s tým slobodne súhlasia, aktívne sa podieľať na riešení vecí vyplývajúcich zo spáchaného trestného činu pomocou vyškolenej a nestrannej tretej strany (sprostredkovateľa).

Napriek skutočnosti, že význam restoratívnej justície sa značne rozšíril, aj tak naďalej zostáva skreslený.

Restoratívna justícia nie je mapou, ale je kompasom.²

2 Restoratívna justícia – používanie pojmov, základné princípy a zásady

Restoratívna justícia sa líši od súčasného trestného práva vo viacerých otázkach:

Po prvé, vníma trestné činy komplexnejšie: skôr než definovanie trestného činu ako jednoduché porušovanie zákonov uznáva, že páchatelia poškodili obeť, spoločnosť a dokonca aj ich samých.

Po druhé, širšie vníma reakciu na trestnú činnosť: nemožno dávať kľúčovú rolu iba štátu a páchatelovi; treba zahrnúť do procesu obeť a rovnako tak aj spoločnosť.

Po tretie, úspech sa meria inak: skôr než meranie toho, čo spôsobili trestný čin, meria sa to koľko škôd je napravených alebo nahradených a zároveň, ako bolo zabránené páchať ďalšiu trestnú činnosť.

---

² Zehr, H.: Úvod do restoratívnej justície. Praha 2003. ISBN 80-902998, s. 8.

Používanie pojmov

Podľa rezolúcie HSR (2002) je restoratívna justícia považovaná za službu, ktorú môžu zabezpečovať príslušné (na to určené) orgány, alebo špecializované agentúry, prípadne justičné orgány, tzn. subjekt poskytujúci restoratívnu spravodlivosť.

Program restoratívnej justície je každý program, ktorý používa restoratívne procesy a snaží sa dosiahnuť restoratívne výsledky.

Restoratívny proces je každý proces, v ktorom obeť a páchateľ, a v prípade potreby aj všetci ostatní jednotlivci alebo členovia spoločnosti, ktorí sú postihnutí trestným činom, sa spoločne aktívne zúčastňujú na riešení záležitosti, vyplývajúcej z trestného činu, zvyčajne za účasti sprostredkovateľa.³ Restoratívne procesy môžu zahŕňať mediáciu, konferencie akruhy vydávajúce rozsudky.

Podľa odporúčaní Rady Európy (2018) sa restoratívny proces v závislosti od krajiny môže označovať ako mediácia medzi obeťou a páchateľom, mediácia v trestnom konaní, obnovovacie konferencie, rodinné skupinové konferencie, kruhy odsúdenia alebo mierotvorné kruhy.

Upozorňujeme, že program restoratívnej justície nie je možné zamieňať s programom pre páchateľov trestných činov aplikovaných pri ukladaní trestov a opatrení vykonávaných v rámci spoločnosti (tresty nespojené s odňatím slobody). Tým ale nie je vylúčená možnosť použitia programu restoratívnej justície za účelom zaradenia páchateľa trestnej činnosti do vhodného probačného programu, ktorý môže byť cestou pre jeho znovuzачlenenie do spoločnosti.

Za restoratívny výsledok je považovaná dohoda, ktorá je dosiahnutá v dôsledku restoratívneho procesu. (Pozn. výsledkom môže byť aj uloženie trestu povinnej práce = dohoda).

Základné princípy restoratívnej justície

❖ Aktívna účasť na riešení trestných vecí (zásada účasti zainteresovaných strán).

❖ Dobrovoľnosť.

❖ Slobodný súhlas zúčastnených strán.

❖ Dialóg.

❖ Rovnaká starostlivosť o potreby a záujmy zainteresovaných strán.

❖ Procesná spravodlivosť.

❖ Dohoda založená na konsenze.

❖ Zameranie na náhradu škôd.

❖ Vzájomné porozumenie.

---

³ V texte používaný pojem sprostredkovateľ = tretia strana, facilitátor, mediátor, prípadne ul'ahčovateľ.

- ❖ Opätovné začlenenie.
- ❖ Neutrálny priestor.
- ❖ Dôvernosť.
- ❖ Dostupnosť služieb restoratívnej justície *vo všetkých fázach trestného procesu.*
- ❖ *Závažnosť trestného činu* by nemala byť prekážkou výkonu restoratívneho procesu.
- ❖ Dostatočná autonómia služieb poskytujúcich restoratívnu justíciu.⁴

Právny základ a vzťah trestného súdництва k restoratívnej justícii

- Pri odvolaní sa na restoratívne právo je potrebné vytvoriť jasný právny základ.
  - Je vhodné upraviť spôsoby pre postupovanie prípadov, ktoré sú výsledkom restoratívneho procesu.
  - Na restoratívnu justíciu sa musia vzťahovať všetky procesné záruky (právo podať sťažnosť, prístup k právnej pomoci, k prekladateľským službám...).
  - Ak sa restoratívna justícia týka detí (či už ako páchatel'a alebo obeť) účasť na restoratívnom procese musí byť zabezpečená aj ich rodičom, zákonným zástupcom, obhajcom, zástupcom kurately – tzn. všetkých osôb, ktorých účasť upravujú trestné kódexy v súdnom konaní.
  - Pred súhlasom s restoratívnym procesom musí sprostredkovateľ (facilitátor) plne informovať strany o ich právach, o povahe procesu, možných dôsledkoch, o možnosti podať sťažnosť.
  - Služby restoratívnej justície by mali používať určitú flexibilitu.
  - Mali by byť vytvorené podmienky pre orgány činné v trestnom konaní a sudy pre postúpenie prípadov službám restoratívnej justície.
  - Mal by byť upravený postup pred podaním veci restoratívnej justícii, po vrátení veci trestnému súdnictvu bez dosiahnutia dohody, či postup pre prípady, ak dochádza k neplneniu podmienok vyplývajúcich z dohody.⁵

Služby restoratívnej justície

- Postup služieb restoratívnej justície by mal byť upravený zákonom.
- Mali by byť vypracované štandardy odbornej spôsobilosti.
- Etické pravidlá a postupy pre výber, školenie a podporu facilitátorov.
- Na výkon služieb restoratívnej justície by mal dohliadať príslušný orgán.

⁴ Odporúčanie Rady Európy CM/Rec (2018) bod 13 – 20.

⁵ Odporúčanie Rady Európy CM/Rec (2018) bod 21 – 35.

- Facilitátori by mali mať citlivosť a schopnosti pre využívanie restoratívnej justície.
- Facilitátori by mali preukázať spoľahlivý úsudok a mali by mať medziľudské schopnosti potrebné pre efektívne vykonávanie restoratívnej spravodlivosti.
- Facilitátori by mali absolvovať počiatočné školenie a tiež ďalšie pokračujúce vzdelávanie. Ich odborná príprava by im tak mala poskytnúť *vysokú úroveň schopností*.
- Pred vykonaním restoratívnej spravodlivosti v závažných, citlivých alebo zložitých prípadoch by mal facilitátor absolvovať pokročilé školenie.
- Služby restoratívnej justície by mali byť vykonávané nestranne.
- Služby restoratívnej justície sú zodpovedné za bezpečné prostredie pre proces restoratívnej justície.
- Restoratívna justícia by sa mala vykonávať efektívne, ale pre strany v zvládnuteľnom tempe.
- Dohody nemusia obsahovať hmatateľné výsledky, ak sa strany dohodnú, že dialóg dostatočne uspokojuje ich potreby a záujmy.⁶

Programy restoratívnej justície (základný prierez)

Mediácia má svoj pôvod v krajinách common law, t. j. anglosaskej právnej kultúry, ktorého zmyslom je docieliť v sporoch (civilných aj trestných) riešenie pomocou dohody strán.

V Kanade a USA sa primárne začala mediácia presadzovať v občianskoprávných ako aj obchodných sporoch a až neskôr, na prelome 70. a 80. rokov minulého storočia, vo väčšom rozsahu aj v trestných veciach. Tradičný systém „common law“ bol prioritne chápaný ako spor verejného žalobcu a obvineného, pričom procesné postavenie poškodeného nemalo takmer žiadnu dôležitosť ani význam.

Prvýkrát bola mediácia použitá v rámci projektu Exether Youth Support Team v roku 1979, pričom boli stanovené základné princípy:

- zahájenie mediácie, len vtedy, ak ide o menej závažné trestné činy,
- výsledok mediácie musí byť spoločensky prijateľný,
- pri prejedávaní spôsobu náhrady škody a jej výšky treba dbať na rovnováhu medzi požiadavkami poškodeného a výchovným účinkom na obvineného,
- je nevyhnutné predchádzať situáciám, kedy osoba podozrivá zo spáchania trestného činu akceptuje mediáciu len zo strachu pred trestným stíhaním,
- odškodnenie môže mať aj povahu ospravedlnenia,

---

⁶ Odporúčanie Rady Európy CM/Rec (2018) bod 36 –53.

- rovnako dôležitá je aj vhodne zvolená fáza pre realizáciu mediácie.⁷

Konferencie alebo rodinné skupinové konferencie sa prvýkrát objavili v roku 1989 na Novom Zélande. Vyvinula sa z prvku Maurov – tradičných praktík vykonávaných na Novom Zélande, kedy v uvedenom roku došlo k prevratnej zmene justičného systému, v dôsledku kritiky systému sociálnej starostlivosti a justície pre mladistvých, vyvolaných zo strany pôvodného maurského obyvateľstva. Konferencie alebo rodinné skupinové konferencie zahŕňajú nielen páchatel'a a obeť, ale aj ich rodinných príslušníkov a ďalších, ktorí podporujú tento proces a rovnako zástupcov miestnych komunít, resp. spoločnosti. Konferencie ukázali značný úspech pri riešení záujmov obetí a páchatel'ov *i v prípadoch závažných trestných činov*. Neskôr vynesenie rozsudku čerpalo z praxe „First Nations Navajo Indian“ v Kanade.⁸

Kruhy, ako ďalší z programov restoratívnej justície, bolo možné prvotne zaznamenať v homogénnych komunitách prvotných obyvateľov Kanady. Osoby sediace v kruhu hovoria v tom poradí, v ktorom sedia v kruhu a odovzdávajú si slovo v tom poradí, v akom sedia vedľa seba. Diškurzu sa zúčastňujú – obeť, páchatel', rodinní príslušníci, niekedy aj justiční úradníci, aj zástupca komunity, pričom uvedený proces vedú jeden alebo dvaja facilitátori.

Cieľom uvedeného prierezu nie je vymenovať a opísať jednotlivé programy konceptu restoratívnej justície, ani vytvoriť „novú definíciu“ restoratívnej justície. Snahou je len poukázať na odlišnosti konceptu restoratívnej justície v kontraste klasického formálneho spôsobu trestného konania realizovaného v kontinentálnom právnom systéme vzhľadom na to, že tieto restoratívne programy sa môžu nazývať odlišne v závislosti od štátu, v ktorom sa používajú a líšia sa spôsobom a formou dohôd, ktoré sú výsledkom restoratívneho procesu, ako aj začlenením restoratívnej justície do samotného systému trestného procesu. Postupy restoratívnej justície prispôsobené existujúcim systémom trestného súdnictva berúc do úvahy ich právne, sociálne, spoločenské a kultúrne okolnosti však musia rešpektovať základné zásady a princípy restoratívnej spravodlivosti uplatňované v konkrétnom systéme trestného súdnictva.

3 Tresty a opatrenia vykonávané v rámci spoločnosti

Tresty a opatrenia vykonávané v rámci spoločnosti tak, ako ich upravujú medzinárodné dokumenty⁹, znamenajú tresty a opatrenia, ktoré po-

---

⁷ Štern, P. a kol.: Probace a mediacie. Možnosti řešení trestních činů. Vyd. 1. Portál. Praha. 2010. s. 23

⁸ Strémy T., Kurilovská L, Vráblová M.: Restoratívna Justícia. Praha, Leges 2015. ISBN 978-80-7502-075-8, s. 135.

⁹ Štandardné minimálne pravidlá OSN pre používanie mimoväzobných opatrení – Tokijské pravidlá – Rezolúcia valného zhromaždenia 45/110, 14. december 1990.

nechávajú páchatel'a v spoločnosti (na slobode) a predpokladajú určité obmedzenie jeho slobody prostredníctvom uloženia podmienok a/alebo povinností, pričom tieto sú vykonávané orgánmi ustanovenými zákonom na tento účel.

V súlade s uvedenými odporúčaniami je potrebné vytvoriť vhodné služby pre vykonávanie uvedených trestov a opatrení, vykonávaných v rámci spoločnosti, poskytnúť im dostatočné zdroje. Služby (obvykle probačné) by mali zamestnávať špičkových odborníkov, ktorí primárne zodpovedajú za praktické vykonanie trestu alebo opatrenia, vykonávané ho v rámci spoločnosti (v SR probačný a mediálny úradník).

Poukážeme na skutočnosť, že rovnako ako u subjektov zabezpečujúcich poskytovanie restoratívnej justície, tak aj pri trestoch a opatreniach vykonávaných v rámci spoločnosti sa orgány zodpovedné za praktické vykonanie trestov a opatrení vykonávaných v rámci spoločnosti považujú za *zslužbu*.

Inštitút probácie pochádza z anglosaského právneho systému. Prvý záznam o probácii pochádza z činnosti amerického obuvníka Johna Augusta, ktorý v 19. storočí dobrovoľne skladal kaucie za obvinených. Poskytoval obvineným pomoc a podporu, zúčastňoval sa s nimi na súde a žiadal súd o uloženie miernej peňažnej sankcie. Probačný úradník v krajinách s common law je osobou, ktorá má funkciu záruky. Probácia má teda v anglosaskom systéme formu sľubu zloženého zo strany páchatel'a pred súdom, že dodrží určité podmienky.¹⁰

V Európe je prvým priekopníkom v oblasti probačných aktivít Holandsko, kde bola prvá probačná služba založená už v roku 1823. Probácia má svoje korene aj vo Veľkej Británii a v škandinávskych krajinách, pričom prvky probácie začali v ostatných krajinách západnej Európy prenikať do právnych poriadkov zhruba v druhej polovici 20. storočia.¹¹

V jednotlivých krajinách sú probačné systémy definované pomerne širokou škálou znakov, pričom v rámci Európy existujú dva hlavné systémy probácie – jeden typický pre krajiny common law (anglo-americký právny systém) a jeden pre kontinentálny právny systém.

Tresty a opatrenia vykonávané v rámci spoločnosti majú pomerne rozsiahly zámer v možnosti uložiť trest alebo opatrenie, ktoré nebude realizované vo výkone trestu odňatia slobody a patria k nim rôzne alternatívne tresty (trest domáceho väzenia, trest povinnej práce), podmienený

Odporúčanie Rady Európy č. R (92)16 o Európskych pravidlách pre používanie trestov a opatrení vykonávaných v rámci spoločnosti (Výbor ministrov, 19. október 1992).

Odporúčanie Rady Európy č. R (2000)22 o zlepšení uplatňovania Európskych pravidiel pre používanie trestov a opatrení, vykonávaných v rámci spoločnosti (Výbor ministrov, 29. november 2000).

¹⁰ Karabec, Z.: Zavedení institutu probace do právního řádu České republiky. Bulletin advokacie. Praha. 1997. č. 4, s. 34.

¹¹ Doubravová, D. – Ouředníčková, L. – Štern, P., Urban, L. a kol. – Příručka pro probaci a mediaci.

odklad výkonu trestu, podmienené prepustenie, probácia (dohľad výkonu trestu), príkaz na náhradu škody, zákaz činnosti, zákaz účasti na verejnom podujatí, prípadne kombinácia príkladom uvedených opatrení. V pred-súdnom konaní sú to rôzne formy nahradenia väzby a vo vykonávacom konaní (po vynesení rozsudku) napr. udelenie milosti a odpustenie trestu.

V zmysle citovaných medzinárodných dokumentov týkajúcich sa trestov a opatrení vykonávaných v rámci spoločnosti je potrebné tieto uzákoniť, nastaviť a dodržiavať základné pravidlá a princípy zabezpečujúce spravodlivé a efektívne uplatňovanie trestov, a opatrení vykonávaných v rámci spoločnosti.

Základný rámec pravidiel výkonu trestov a opatrení vykonávaných v rámci spoločnosti tvoria – všeobecné princípy, právny rámec, súdne záruky a postupy pri riešení sťažností, rešpektovanie základných práv, spolupráca a súhlas páchatel'a, ľudské (odborní zamestnanci) a finančné zdroje, účasť spoločnosti, riadiace aspekty výkonu trestov a opatrení, pracovné metódy, výkon trestu alebo opatrenia a dôsledky ich neplnenia a v neposlednom rade skúmanie a hodnotenie fungovania trestov a opatrení vykonávaných v rámci spoločnosti.

V zmysle uvedených medzinárodných dokumentov by probačné služby (služby zabezpečujúce výkon trestov a opatrení vykonávaných v rámci spoločnosti) mali spĺňať relevantné pretenzie(predpoklady):

- ❖ Vytvorenie probačných služieb (alebo iných vhodných služieb).
- ❖ Vytvorenie vhodného zákonného rámca probačných služieb.
- ❖ Autonómnosť vytvorených probačných služieb.
- ❖ Dostatočné finančné prostriedky pre funkčnosť probačných služieb.
- ❖ Špičkoví odborníci (vysoká profesionalita a charakterové vlastnosti) zamestnancov poskytujúcich probačné služby.
- ❖ Dostatočný počet odborníkov poskytujúcich probačné služby.
- ❖ Počet pridelených prípadov na jedného odborníka musí byť zachovaný na **únosnej úrovni**.
- ❖ Zaškolenie zamestnancov a ich následné vzdelávanie, doplňujúce školenia a opakovacie kurzy.
- ❖ Vytvorenie výkonného (riadiaceho) orgánu zodpovedného za výkon probačnej služby a ich zamestnancov, za hodnotenie efektívnosti ich práce.

Úloha štátu pri aplikovaní európskych pravidiel pre používanie trestov a opatrení vykonávaných v rámci spoločnosti:

- Podporovať pravidelné organizovanie konferencií, seminárov, sympózií a iných činností s cieľom podporiť pochopenie potreby účasti verejnosti na uplatňovaní trestov a opatrení vykonávaných v rámci spoločnosti.

➤ Zabezpečiť, aby výskumné a informačné mechanizmy ohľadom výkonu trestov a opatrení vykonávaných v rámci spoločnosti boli začlenené do systému trestného súdnictva pre potrebu zberu a analýzy dát a štatistik.

➤ Podporovať a zabezpečovať, aby programy pre výkon trestov a opatrení vykonávaných v rámci spoločnosti boli systematicky plánované a uskutočňované ako neoddeliteľná súčasť systému trestného súdnictva.

➤ Je potrebné zabezpečiť pravidelné hodnotenie efektívnosti vykonávania trestov a opatrení vykonávaných v rámci spoločnosti.

➤ Súdne orgány, orgány činné v trestnom konaní, probačné služby a mediálne služby spolu s ostatnými zložkami systému trestného súdnictva, vládny aj nevládnymi agentúrami by mali vytvoriť vhodné komunikačné kanály, ktoré zabezpečia pravidelnú diskusiu o praktických aspektoch vykonávania trestov a opatrení vykonávaných v rámci spoločnosti.

4 Restoratívna justícia v trestných kódexoch Slovenskej republiky

V deväťdesiatych rokoch minulého storočia došlo k pádu komunistického režimu, čo malo za následok aj pád represívneho trestného systému. V roku 1991 bol v Prahe zahájený experimentálny projekt – Mimo-súdna alternatíva pre delikventnú mládež. Projekt bol zahájený skupinou odborníkov z Ústavu štátu a práva ČSAV, pričom na projekte participovali aj odborníci z ďalších odvetví, a to sociálni kurátori a kurátori pre mládež. Tento projekt po uvedenom roku pokračoval aj mimo Prahu a práve prostredníctvom neho sa v riešení trestnej činnosti objavuje prvok „aktívneho zapojenia páchatel'a so zameraním na odstránenie následkov jeho konania a zároveň aj poškodeného, ktorému bolo umožnené ovplyvňovať proces vlastného odškodnenia“.¹²

V podmienkach Slovenskej republiky sa výkon probácie a mediácie odlišuje od iných členských štátov v krajinách Európskej únie, a to nielen organizáciou probačných a mediálnych úradníkov, no najmä neinvazívnym počtom, ktorý dokazuje jediné – tejto oblasti sa v súčasnom práve a aplikačnej praxi na našom území nevenuje patričná pozornosť.¹³

V máji roku 2000 bol vládou Slovenskej republiky schválený legislatívny zámer rekodifikácie trestných kódexov, pričom jedným zo základných dôvodov bola potreba zmodernizovať a prispôsobiť právne predpisy novým podmienkam, potrebám a tendenciám spoločnosti. Na zavedení inštitútu probácie a mediácie do právneho poriadku Slovenskej republiky,

---

¹² Šterm, P. a kol: Probase a mediace. Možnosti řešení trestních činů. Vyd. 1 Portál. Praha 2010. s. 11.

¹³ Strémy T., Kurilovská L, Vráblová M.: Restoratívna Justícia. Praha, Leges 2015. ISBN 978-80-7502-075-8, s. 212.

pracovalo Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky tri roky. V októbri 2001 zahájila svoju činnosť pracovná skupina vytvorená pre prípravu pilotného projektu zameraného na vytvorenie probačnej a mediáčnej služby. Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky prezentovalo svoj zámer spustiť projekt probačnej a mediáčnej služby na konferencii Občianska spoločnosť a jej schopnosť vyrovnávať sa s konfliktami za účasti tretieho sektora, za participácie Úradu splnomocnenca vlády Slovenskej republiky pre rómske komunity, ako aj Pedagogická fakulta Univerzity Komenského v Bratislave.¹⁴

Acquis Únie alebo acquisEurópskej únie je súbor právnych predpisov Európskej únie pred nadobudnutím účinnosti Lisabonskej zmluvy.¹⁵ Acquis communautaire je súhrn výsledkov legislatívnej činnosti Európskej únie, ktoré tvoria zmluvy a právne akty vydané na základe týchto zmlúv orgánmi Únie (teda primárne a sekundárne právo Únie). Jeho prijatie a zapracovanie do právneho systému krajiny je jednou z viacerých podmienok členstva v Európskej únii.

Plnením prístupových podmienok vstupu do Európskej únie tzv. *acquis communautaire*, Slovenská republika prijala o. i. aj zákon č. 550/2003 Z. z. o probačných a mediáčnych úradníkoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon č. 550/2003 Z. z.“), dokompetencií ktorých spadá výkon probácie a mediácie v trestnej oblasti.

Zrod probačnej služby súvisí so vstupom Slovenska do Európskej únie, pričom došlo k vytvoreniu svetového unikátu (spolu s Českou republikou), a to vytvorenie probácie a mediácie, ktoré sú spojené v jednej osobe – probačného a mediáčného úradníka.

---

¹⁴ Cehlár, V., Sviežený, R., Burský, S. Vstup do problematiky inštitútov probácie a mediácie. MS SR Bratislava 2018. ISBN 978-80-968833-7-0, s. 7-8.

¹⁵ *The phrase "acquis communautaire" no longer appears in the consolidated version of the TEU following entry into force of the Lisbon Treaty. The acquis after the entry into force of Lisbon is known as the "Union acquis" ... There may be an exception to that rule if the use of the expression 'Community law/acquis' is indispensable, in particular in order to stress the difference from a provision under the law of the European Union in its former sense, as a provision concerning the second or third pillars.* zdroj: IATE [ID: 767495](#)

Tým sa začala „nevhodná“ a hybridná cesta výkonu trestov a opatrení vykonávaných v rámci spoločnosti v kumulácii s konceptom restoratívnej justície bez toho, aby boli nastolené jasné pravidlá, ako majú restoratívne programy vyzerat' a aké sú jeho základné formy vrátane vymedzenia zodpovednosti facilitátorov, novneposlednom rade aj práva a povinnosti účastníkov restoratívnych programov s definovaním základných parametrov restoratívnych dohôd.

Dôvodová správa k zákonu č. 550/2003Z. z.uvádza, že koncepcia tohto zákona „vychádza z nového poňatia restoratívnej justície, ktorá kladie dôraz na odstránenie konfliktu, ktorý vznikol medzi páchateľom trestného činu a poškodeným (resp. obeťou)“. V dôvodovej správe sa ďalej uvádza, že prostredníctvom citovaného zákona sa podporuje snaha o potláčanie tradičného chápania trestného činu, ako útoku na štát, resp. spoločnosť, ktoré je jedným zo základných znakov retributívnej (tzv. trestajúcej) justície.¹⁶

---

¹⁶ Kurilovská, L. – Lenhartová, K.: EÚ ako otvorená cesta restoratívnej justície. Právny obzor, 96, 2013, č. 3. s. 269.

Keď sa však bližšie pozrieme na uvedený zákon, cituje sa v ňom, že „mediáciou sa rozumie mimosúdne sprostredkovanie riešenia sporu medzi poškodeným a obvineným“.¹⁷ Ďalšie bližšie vymedzenie mediácie, nevhodne zasadené do podmienok upravujúcich výkon probácie, vytvára právne vákuum bez nastolených jasných pravidiel, fungovania restoratívnej justície. Vytvorením samostatného zákona o restoratívnych programoch (prípadne jej samostatnej ucelenej časti v rámci zákona o probačných a mediačných úradníkoch) by bola podporená nielen významnosť restoratívnych programov a ich rola v rámci trestného konania, ale najmä by bola zaisťovaná adekvátna rovina právnej istoty a súčasne poskytnutá zodpovedajúca úroveň ochrany práv a povinností jednotlivým účastníkom.

Takisto v následnom vymedzení povinností probačného a mediačného úradníka sú badateľné snahy o úpravu textu smerom k postupom pri používaní trestov a opatrení vykonávaných v rámci spoločnosti a zároveň sú tu upravené ustanovenia, ktoré majú súvis s princípmi restoratívnej justície, čiže „*utvára podmienky na rozhodnutie o podmieničnom zastavení trestného stíhania, alebo schválení zmiernu, uskutočňuje úkony na účely uzavretia dohody medzi poškodeným a obvineným o náhrade škody, ktorá vznikla trestným činom alebo na účely odstránenia ujmy, ktorá vznikla trestným činom*“.¹⁸ V zapätí nasleduje ustanovenie, na základe ktorého probačný a mediačný úradník „*vykonáva dohľad nad správaním obvineného v priebehu skúšobnej doby a kontrolu výkonu trestov nespojených s odňatím slobody*“.¹⁹

Dovoľme si poukázať na bod 58 Odporúčania Rady Európy (2018), kde sa uvádza, „*že ak sú páchatelia odsúdení na dohľad a pomoc probačnými službami, môže nastúpiť restoratívny proces pred dohľadom alebo súčasne s ním, a to aj počas plánovania trestu. Používanie restoratívnej spravodlivosti spolu s plánovaním trestu nespojeného s odňatím slobody by umožnilo zohľadniť dohodu ako výsledok restoratívneho procesu pri určovaní dohľadu a pomoci.*“ Inými slovami citované odporúčanie jednoznačne rozlišuje medzi **orgánom zabezpečujúcim výkon trestov a opatrení vykonávaných v rámci spoločnosti – tzn. probačnou službou**, ktorá je zodpovedná za praktické vykonanie trestu alebo opatrenia vykonávaného v rámci spoločnosti a **službou restoratívnej justície**, ktorá poskytuje a zabezpečuje program restoratívnej spravodlivosti.

V podmienkach Slovenskej republiky to znamená, že ľavá a pravá hemisféra jedného probačného a mediačného úradníka sa má dohovoriť o možnostiach zabezpečenia a prípadnerealizácie restoratívneho procesu,

---

¹⁷ § 2 ods. 1 písm. b) zákona č. 550/2003 Z. z.

¹⁸ § 3 ods. 1 písm. b) a c) zákona č. 550/2003 Z. z.

¹⁹ § 3 ods. 1 písm. d) zákona č. 550/2003 Z. z.

a zároveň aj o možnosti uloženia a praktického vykonania vhodného trestu nespojeného s odňatím slobody.

Nesystémovosť a „hybridnosť“ zákona č. 550/2003 Z. z. sa prejavuje v kumulácii povinností jedného probačného a mediáčného úradníka, ktoré súvisia s jeho zodpovednosťou za praktické vykonanie trestu alebo opatrenia vykonávaného v rámci spoločnosti a súčasne so snahou o zadefinovanie princípov restoratívnej justície (mediácia v podmienkach SR), tzn. dvoch diametrálne odlišných princípov – tzn. alternatívnych trestov a trestov a opatrení vykonávaných v rámci spoločnosti a restoratívnej justície.

Uvedenému nepomáha ani situácia, kedy rekodifikované trestné kódexy nijakým bližším spôsobom neupravujú základné vymedzenie princípov restoratívnej justície. V zmysle Trestného zákona *má trest zabezpečiť ochranu spoločnosti pred páchatelom tým, že mu zabráni v páchaní ďalšej trestnej činnosti a vytvorí podmienky na jeho výchovu k tomu, aby viedol riadny život, pričom súčasne odradí iných od páchania trestných činov; trest zároveň vyjadruje morálne odsúdenie páchatela spoločnosťou.*²⁰ Naviac pri určovaní druhu trestu zákonodarca doplnil do podmienok rozhodujúcich pre určenie druhu trestu a jeho výmery aj okolnosti týkajúce sa majetkového prospechu páchatela okrem stávajúcich podmienok, ako sú spôsob spáchania činu, jeho následok, zavinenie, pohnútku, prirážajúce a poľahčujúce okolnosti, osobu páchatela, jeho pomery a možnosť jeho nápravy.²¹

Takisto základnou vymedzenou úlohou trestného práva je právny normami upraviť postup orgánov činných v trestnom konaní a súdov tak, *aby trestné činy boli náležite zistené, ich páchatelia boli podľa zákona spravodlivo potrestaní a výnosy z trestnej činnosti boli odňaté, pričom treba rešpektovať základné práva a slobody fyzických osôb a právnických osôb.*²²

Aj v tejto zákonodarcom doplnenej základnej úlohe trestného práva procesného je badať jeho prístup k zefektívneniu protikorupčného úsilia za účelom odoberania výnosov z trestnej činnosti prostredníctvom efektívneho vyhľadávania a konfiškácie výnosov z trestnej činnosti, ako aj zavedenie rozsiahlych rámcov pre finančné vyšetrovanie a boj proti praniu špinavých peňazí.²³ Akýkoľvek priamy odkaz na restoratívny koncept v uvedenom vymedzení účelu trestného práva však absentuje.

Postavenie obete v trestnom konaní

Poškodený, ako obeť trestného činu, má zákonom definované rozsiahle práva, ktorých cieľom je zabezpečiť mu preukázanie nároku na

---

²⁰ § 34 ods. 1 Trestného zákona

²¹ § 34 ods. 4 Trestného zákona

²² §1 Trestného poriadku

²³ Správa zo 14. Kongresu OSN pre prevenciu kriminality a trestné súdnictvo, s. 3.

náhradu škody a dosiahnutie satisfakcie primeranej následku spôsobeného trestným činom.

Poškodený je osoba, ktorej bolo trestným činom ublížené na zdraví, spôsobená majetková, morálna alebo iná škoda alebo boli porušené, či ohrozené jej iné zákonom chránené práva alebo slobody. Poškodený má právo v prípadoch ustanovených zákonom sa vyjadriť, či súhlasí s trestným sťaháním, má právo uplatniť nárok na náhradu škody, robiť návrhy na vykonanie dôkazov alebo na ich doplnenie, predkladať dôkazy, nazerať do spisov a preštudovať ich, zúčastniť sa na hlavnom pojednávaní a na verejnom zasadnutí konanom o odvolaní alebo o dohode o priznaní viny a prijatí trestu, vyjadriť sa k vykonaným dôkazom, má právo záverečnej reči a právo podávať opravné prostriedky v rozsahu vymedzenom zákonom. Poškodený má právo sa kedykoľvek v priebehu trestného konania informovať o stave trestného konania. Informáciu poskytne orgán činný v trestnom konaní alebo súd, ktorý vo veci koná; na tento účel sa poškodenému poskytnú potrebné kontaktné údaje. Informácia o stave konania sa neposkytne, ak by poskytnutím takej informácie mohol byť zmarený účel trestného konania (§ 46 ods. 1 Trestného poriadku).

Poškodený má právo súhlasiť s trestným sťaháním v taxatívne uvedených trestných činoch (§ 211 Trestného poriadku). Ide o tzv. dispozičné právo poškodeného, ktoré je možné uplatniť ak sú splnené hmotnoprávne podmienky – striktné vymenované trestné činy a procesnoprávne podmienky – trestné sťahanie sa týka toho, kto je vo vzťahu k poškodenému osobou, voči ktorej by mal poškodený ako svedok právo odoprieť výpoveď.

Týranie blízkej a zverenej osoby nie je trestným činom, ktorý podlieha uvedenému dispozičnému právu poškodeného, tzn. že nie je možné vyjadriť súhlas poškodeného s trestným sťaháním, prípadne nie je možné vziať uvedený súhlas späť.

Základným predpokladom, aby poškodený mohol vykonávať svoje práva je *jeho vedomosť o možnosti ich uplatnenia*. Orgány činné v trestnom konaní sú povinné pri prvom kontakte s poškodeným poskytnúť mu informácie o jeho právach v trestnom konaní. Prvým kontaktom sa rozumie najneskôr prvý výsluch poškodeného po začatí trestného sťahania. Ďalej ho musia informovať o organizáciách na pomoc poškodeným. *Orgán činný v trestnom konaní a súd je povinný poškodeného poučiť o jeho právach a poskytnúť mu plnú možnosť ich uplatniť*. Ide o právo poškodeného byť poučený o svojich právach, ktoré má v trestnom konaní. Poučovanie povinnosť sa môže týkať výlučne procesných práv poškodeného. Toto právo nezabezpečuje poškodenému byť informovaný o iných právach, ktoré nesúvisia s trestným konaním. Poškodený nemôže byť poučený o hmotných právach vyplývajúcich zo spôsobenia škody podľa hmotných predpisov.

Právny rámec obete trestného činu upravuje zákon č. 274/2017 Z. z. o obetiach trestných činov a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon o obetiach“), ktorým sa do slovenského právneho poriadku preniesli európske štandardy vo vzťahu k právam a ochrane obetí trestných činov.

Rámcové rozhodnutie rady z 15. marca 2001 o postavení obetí v trestnom konaní (2001/220/SVV) – ustanovuje potrebu poskytnutia vysokého stupňa ochrany obetiam trestných činov bez ohľadu na to, v ktorom členskom štáte sa nachádzajú, pričom ich potreby treba posudzovať a riešiť komplexným, koordinovaným spôsobom, aby sa predišlo čiastočným alebo nedôsledným riešeniam, ktoré môžu viesť k sekundárnej viktimizácii. V zmysle uvedeného rámcového rozhodnutia je potrebné aproximovať (tzn. približovať, zladzovať práva jednotlivých krajín so smernicami, nariadeniami a odporúčaniami Európskej únie vrátane dohovorov Rady Európy). Predpokladá prípravu nových a novelizáciu existujúcich zákonov a iných všeobecne záväzných právnych predpisov, ako aj vytváranie sústavy príslušných organizačných a administratívnych inštitúcií (štruktúr) zabezpečujúcich realizáciu a ďalší vývoj aproximovaného práva) pravidiel a praktiky, pokiaľ ide o základné práva obetí so zvláštnym zreteľom na právo na zaobchádzanie, rešpektujúce ich dôstojnosť, právo poskytnúť a dostať informácie, právo pochopiť a byť pochopený, právo byť chránený v rôznych štádiách súdneho konania a právo na poskytnutie podpory za znevýhodnenie žiť v inom členskom štáte, ako v ktorom bol trestný čin spáchaný.

Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky v každom krajskom meste vytvorilo informačné kancelárie pre obete trestných činov, tzv. kontaktné body, ktoré sú zamerané na päť cieľových skupín – obete z radov seniorov, obete násilných trestných činov, obete nenávistných trestných činov a extrémizmu, obete obchodovania s ľuďmi a obete z radov mládeže. Ich hlavnou úlohou je poskytovanie základných informácií obetiam trestných činov a sprostredkovanie poskytovania služieb v troch vybraných oblastiach – sociálne a psychologické poradenstvo, právne usmernenie a podpora.

Každá obeť má právo na poskytnutie odbornej pomoci. Túto odbornú pomoc poskytujú najmä subjekty akreditované podľa zákona o obetiach ako aj iné subjekty poskytujúce pomoc obetiam (tzv. registrované subjekty). Akreditácia programu podpory obetí je štátne overenie spôsobilosti subjektu poskytujúceho pomoc obetiam poskytovať odbornú pomoc na základe splnenia podmienok ustanovených zákonom o obetiach. Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky rozhoduje o udelení akreditácie na návrh hodnotiacej komisie, ktorá posudzuje splnenie podmienok pre udelenie akreditácie. Táto komisia zasadá ad hoc a Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky prijíma žiadosti o udelenie akreditácie nepretržite.

S ohľadom na uvedené by sa mohlo javiť, že Slovenská republika si splnila svoju úlohu vo vzťahu k právam a záujmom obetí trestných činov o aproximácii európskych štandardov vo vzťahu k právam a ochrane obetí trestných činov. V skutočnosti vo vyššie citovanom chýba komplexnosť a previazanosť tradičných prístupov riešenia trestných vecí a restoratívnych prístupov, či už v rovine hmotnoprávnej alebo procesnoprávnej, pričom chýba mechanizmus, ktorý by poskytoval dostatočnú systémovú podporu spôsobu riešenia vecí restoratívnym prístupom a zároveň absen-tuje dostatočná ochrana práv osôb zúčastnených na restoratívnom programe.

5 Restoratívna justícia verzus alternatívne tresty v praktických podmienkach Slovenskej justície

V systéme výkonu probácie a mediácie na Slovensku neexistuje z hľadiska personálneho zabezpečenia ani základná diferenciacia plnenia úloh na probáciu a mediáciu, pričom tieto dve skupiny činností predstavujú aj rozdielne požiadavky na vzdelanie, kvalifikáciu, resp. zručnosti.

Taktiež neexistuje ďalšia vnútorná špecializácia v probácii založená na akomkoľvek kritériu, napr. závažnosť spáchaného trestného činu, kategória ohrozeného záujmu, dĺžka trestu/skúšobnej doby, stupeň rizika recidívy, veková kategória páchatel'a a pod. alebo len na základnom delení podľa typu sankcie – obmedzenia a povinnosti, trest povinnej práce, trest domáceho väzenia atď. Nie je vytvorený systém posudzovania alebo kategorizácie náročnosti jednotlivých prípadov, ktorý by zároveň definoval požiadavky na personál a čas, teda človekohodiny alebo človekodni vo vzťahu k jednotlivým kategóriám prípadov.

V právnej úprave trestných kódexov ako aj v osobitnom právnom predpise o probačných a mediačných úradníkoch taktiež absen-tuje akékoľvek základné vymedzenie programov restoratívnej justície.

Vyššie uvedený „hybridný“ výkon probácie a mediácie je doplnený komplikovaným usporiadaním samotnej probačnej a mediačnej služby.

Právny rámec pre vykonávanie úkonov probácie a mediácie predstavuje zákon č. 550/2003 Z. z. o probačných a mediačných úradníkoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

Probačný a mediačný úradník vykonáva činnosť v štátnozamestnanckom pomere na okresnom súde v obvode príslušného krajského súdu, pričom v zmysle zákona č. 549/2003 Z. z. o súdnych úradníkoch patrí medzi súdnych úradníkov a na príslušnom okresnom súde je zaradený do všeobecného súdneho oddelenia.

Personálne je výkon probácie a mediácie na okresných súdoch podriadený pod predsedu príslušného Krajského súdu pôsobiaceho v obvode tohto krajského súdu, pričom výkon probácie a mediácie a výkon kontroly rozhodnutí technickými prostriedkami metodicky riadi a usmerňuje probačný a mediačný úradník vo funkcii vedúceho štátneho zamestnanca.

Metodickú a koncepčnú činnosť vo vzťahu ku všetkým probačným a mediačným úradníkom zabezpečuje Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky (odbor probácie, mediácie a prevencie kriminality), a to metodickými usmerneniami vo vzťahu k probačným a mediačným úradníkom so zameraním na koncepčnú a obsahovú činnosť spojenú s výkonom probácie a mediácie.

Dohľad nad činnosťou všeobecného súdneho oddelenia vykonáva predseda súdu alebo v rozsahu jeho poverenia podpredseda súdu alebo riaditeľ správy súdu.

Prijatím zákona č. 78/2015 Z. z. o kontrole výkonu niektorých rozhodnutí technickými prostriedkami (ďalej len „zákon č. 78/2015 Z. z.“) sa navyše rozšírili povinnosti výkonu probačných a mediačných úradníkov aj o kontrolu výkonu niektorých rozhodnutí technickými prostriedkami.

Na jednej strane získali probační a mediační úradníci k dispozícii nástroj na zabezpečenie kontroly dodržiavania podmienok výkonu rozhodnutia a rovnako aj komplexný agendový informačný systém pre spracovanie súdneho spisu v agende probácie a mediácie, na druhej strane obsah ich povinností sa rozšíril o elektronický monitoring. S elektronickým monitoringom a so samotnou kontrolou výkonu rozhodnutí technickými prostriedkami je spojené aj tzv. predbežné šetrenie späté s preskúmaním splnenia podmienok kontroly výkonu rozhodnutia technickými prostriedkami, ktoré sa okrem iného zabezpečuje aj miestnym zisťovaním.

Prijatím citovaného zákona č. 78/2015 Z. z. bola vytvorená pozícia probačného a mediačného úradníka pôsobiaceho vo funkcii vedúceho štátneho zamestnanca, ktorý výkon probácie a mediácie a výkon kontroly rozhodnutí technickými prostriedkami vobvode krajského súdu metodicky riadi a usmerňuje.

Súčasne však uvedený zákon priniesol novú technológiu dôveryhodnej a spoľahlivej kontroly výkonu trestu, prípadne kontroly uložených povinností alebo obmedzení, tzn. probační a mediační úradníci „získali“ nástroj, ktorý napomáha zabezpečiť kontrolu dodržiavania podmienok výkonu rozhodnutia. Teda možno konštatovať, že k „nevhodne nastavenému hybridnému systému“ výkonu probácie a mediácie pristúpili ďalšie povinnosti spojené s uvedenou technológiou. K navýšeniu počtu probačných a mediačných úradníkov na zabezpečenie riadneho výkonu ich povinností (probácie, mediácie a elektronického monitoringu vrátane predbežného šetrenia), a to spojené všetko v jednej osobe, však nedošlo.

Rekodifikáciou trestných kódexov (zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon a zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný poriadok) bol nahradený materiálny prístup k ponímaniu trestného činu upravenému v predchádzajúcej právnej úprave, a to formálnym prístupom chápania trestného činu, v zmysle ktorého je hlavnou úlohou orgánov činných v trestnom konaní koncentrovať sa na základné otázky trestného konania, a to zistenie trestného činu, jeho páchatel'a a páchatel'a potrestať.

Alternatívne tresty sa stali súčasťou rekodifikovaných slovenských trestných predpisov a rozumieme nimi také tresty, ktoré bez toho, aby boli spojené s odňatím slobody, zaručujú splnenie účelu trestu rovnako, ako keby bol na odsúdenom vykonaný nepodmienečný trest odňatia slobody. Alternatívou sa teda rozumie možnosť zvoliť si medzi dvoma alebo viacerými spôsobmi riešenia.²⁴ Pričom za alternatívne tresty možno považovať *trest domáceho väzenia* (§ 53 Trestného zákona), *trest povinnej práce* (§ 54 Trestného zákona), *peňažný trest* (§ 56 Trestného zákona), *trest zákazu účasti na verejných podujatiach* (§ 62a Trestného zákona), *podmienečný odklad výkonu trestu* (§ 49 Trestného zákona) a *podmienečný odklad výkonu trestu s probačným dohľadom* (§ 51 Trestného zákona).

Aj keď peňažný trest nemusí byť spojený s uložením trestu odňatia slobody, tzn. môže byť uložený ako samostatný trest, v zmysle medzinárodných odporúčaní nepatria peňažné tresty pod definície trestov a opatrení vykonávaných v rámci spoločnosti, avšak každá dozorná alebo kontrolná činnosť, ktorá je uskutočňovaná s cieľom zabezpečiť ich vykonanie, patrí do rozsahu uplatňovania európskych pravidiel.²⁵

Od alternatívnych trestov treba odlišiť určité reakcie štátu na trestný čin ako alternatívy k potrestaniu:

- Upustenie od potrestania (§ 40 Trestného zákona).
- Upustenie od súhrnného trestu a ďalšieho trestu (§ 44 Trestného zákona).
- Upustenie od potrestania v prípade mladistvého páchatel'a (§ 98 Trestného zákona).
- Podmienečné upustenie od potrestania v prípade mladistvého páchatel'a (§ 101 Trestného zákona).

V neposlednom rade sú v rekodifikovaných trestných kódexoch upravené tzv. alternatívy k spôsobu vybavenia veci tzv. odklony:

- Podmienečné zastavenie trestného stíhania (§ 216 Trestného poriadku).
- Podmienečné zastavenie trestného stíhania spolupracujúceho obvineného (§ 218 Trestného poriadku).
- Zmier – (§ 220 Trestného poriadku – rozhodnutie o schválení zmiernosti a zastavení trestného stíhania).

V tejto súvislosti poukazujeme na skutočnosť, že procesný trestný kódex v dvoch z uvedených troch odklonov upravuje „hmotnoprávne podmienky“ týchto alternatívnych spôsobov vybavenia veci formou mediácie, pričom máme za to, že podmienečné zastavenie trestného stíhania - § 216 TP (uznesenie o podmienečnom zastavení trestného stíhania)

---

²⁴ Ivor, J. a kol. Trestné právo hmotné, všeobecná časť. IURA EDITION, Bratislava. ISBN 978-80-8078-308-2. s 361.

²⁵ Príloha – Slovník Odporúčania Rady Európy č. R (92) 16 Výboru ministrov pre členské štáty o Európskych pravidlách pre používanie trestov a opatrení vykonávaných v rámci spoločnosti

a zmier - § 220 TP (uznesenie o schválení zmieru a zastavení trestného stíhania) sa v zmysle medzinárodných dokumentov zaraďujú medzi **rozhodnutia súdnych orgánov**.

Naopak restoratívnym výsledkom v zmysle dosiahnutej dohody v dôsledku restoratívneho procesu v podmienkach Slovenskej republiky môže byť iba:

- ❖ dohoda o náhrade škody alebo
- ❖ zmier (dohoda o zmieri)

avšak nie uzavretých podľa ustanovení Trestného poriadku, ale s intuitívnym pomenovaním citovaných dohôd vykerovaných probačnými a mediačnými úradníkmi a Ministerstvom spravodlivosti SR v rámci metodického a riadiaceho usmernenia výkonu mediácie s prihliadnutím na dotknuté medzinárodné dokumenty.

Na margo uvedeného možno konštatovať, že chýbajúci jasný právny základ akým spôsobom sa má restoratívne právo používať, je nahradzovaný metodickými usmerneniami zo strany Ministerstva spravodlivosti SR, čo nepochybne pôsobí rušivo vo vzťahu k hláseniu sa Slovenskej republiky k princípom restoratívnej justície a je v ostrom kontraste s reálnym stavom a absencie platformy princípov restoratívnej spravodlivosti.

V odbornej literatúre Slovenskej republiky často badať vsúvanie znaku rovnosti medzi alternatívnymi trestami a konceptom restoratívnej justície.

V predchádzajúcich kapitolách (2. a 3.) autorka cez vymedzenie pojmov, princípov a zásad restoratívnej justície, ako aj trestov a opatrení vykonávaných v rámci spoločnosti, definovala pomerne jasné pravidlá ich uplatnenia ako aj ciele uvedených inštitútov, z ktorých je možno badať ich zrejmy rozdiel. Spoločným činiteľom (faktorom) alebo prienikom alternatívnych trestov alebo trestov a opatrení vykonávaných v rámci spoločnosti a konceptom restoratívnej justície je to, že páchatel'ovije uložený trest nespojený s odňatím slobody. Avšak kontext, v akom dochádza k uloženiu trestov a opatrení vykonávaných v rámci spoločnosti je iný. Zdôrazňujeme, že účasť na restoratívnych programoch je *dobrovoľná*, predpokladá *prijatie zodpovednosti páchatela* za spôsobený trestný čin a v neposlednom rade *vnútorné nastavenie páchatela* je pri jeho účasti na restoratívnom programe v ideálnom stave *zásadne odlišné* od toho, pokiaľ je akákoľvek sankcia uložená (nariadená) pri výkone moci súdnu autoritou.²⁶

---

²⁶ Masopust Šachová P.: Vztah restoratívni justice k alternatívním trestům aneb hledání podstaty restoratívniho...Restoratívna justícia a systém alternatívnych trestov. Praha, Leges 2017. ISBN 978-80-7502-224-0, s.498.

Alternatívne tresty a restoratívna justíciostatistickým pohľadom

Údaje zo Štatistických ročeniek Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky – Trestná agenda

	Rok 2020*	Rok 2019	Rok 2018	Rok 2017	Rok 2016
Nápad probácie	6280	7460	7028	7220	6972
Živé spisy probácie - prenos	12094*	12908	12938	12896	12096
Mediácie - nápad	924	1118	1105	1100	1043
NEPO - spolu	4467	5722	5939	4791	4871
Odsúdené osoby spolu	23223	28431	29385	26331	27187
TPP	975	1290	1185	1573	1599
TDV	71	72	26	16	15
Peňažný trest	2196	3016	3000	1161	1147
PO s probačným dohľadom	1926	2535	2222	1872	1575
PO VTOS spolu	12019	17418	18133	16639	16927
PO bez uložených povinností	10028	12584	13235	14767	15352
Dohoda o vine a treste	1576	1724	1054	3638	3701
Návrh na zmier (PaMÚ)	547	639	612	550	459
Návrh na podm.zast.tr.st	220	242	237	228	208
Návrh dohody o náhr.škody pri mediácii	31	51	47	59	30

*Vzhľadom na skutočnosť, že ku dňu zberu štatistických dát, analytické centrum MS SR nemalo k dispozícii údaje z Trestnej agendy, uvedené dáta sú získané z informačného systému probačnej a mediačnej služby a z dát štatistickej ročenky Generálnej prokuratúry okrem údajov tvoriacich obsah živých spisov probácie – prenos (tu sme prezentovali tzv. „kvalifikovaný odhad“).

PROKURATÚRA – údaje zo štatistickej ročenky Generálnej prokuratúry

Prokuratúra	Rok 2020	Rok 2019	Rok 2018	Rok 2017	Rok 2016
Nápad	57244	61229	64280	69773	73389
Obžaloba	22978	24077	26024	24836	25023
Obžalované osoby	26206	27443	29789	28365	28612
Obž. mladiství 14 – 15 rokov	469	436	565	493	470
Obž. mladiství 16 – 18 rokov	1290	1387	1694	1518	1540
Obž. osoby 19 – 21 rokov – blízky vek mladistvým	1999	2091	2422	2168	2178
Spolu obžaloba mladiství + blízky vek mladistvým	3578	3914	4681	4179	4180
Podanie návrhu prokurátorom na dohodu o vine a treste podľa § 334 TP	1531	2073	1154	3844	4639

Podm. zast. tr. stíhania prokurátorom - § 216 TP	1129	1293	1334	1484	1485
Rozhodnutie prokurátora o schválení zmiaru	427	491	479	464	469

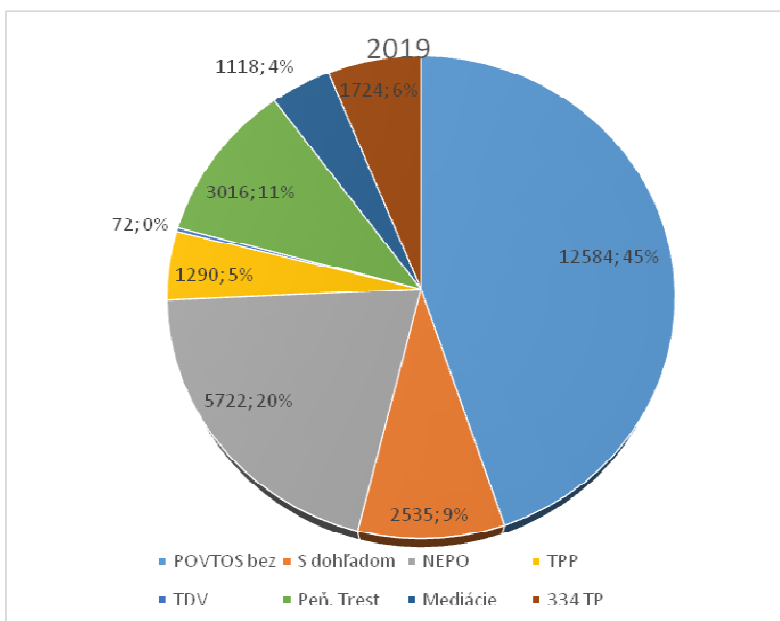
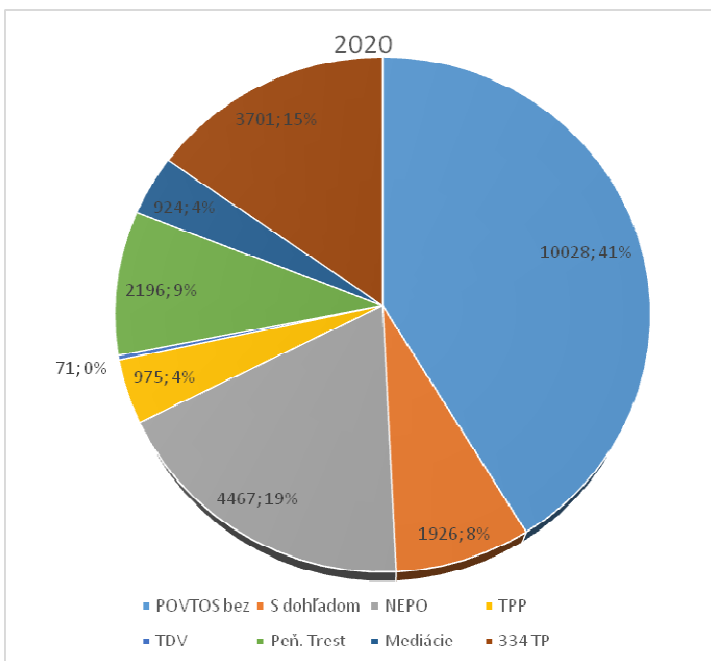
VÝKON TRESTU ODŇATIA SLOBODY – údaje zo štatistickej ročenky MS SR – činnosť Zboru väzenskej a justičnej stráže

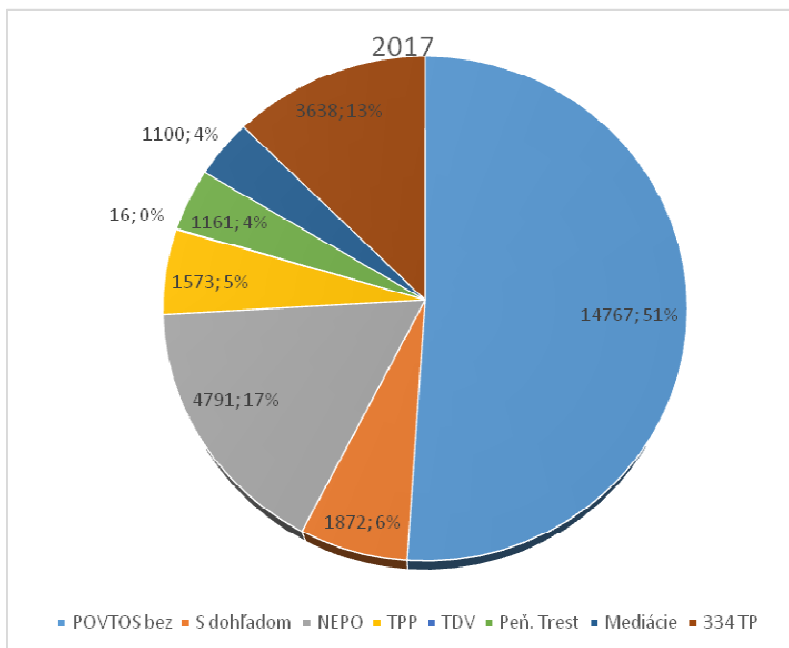
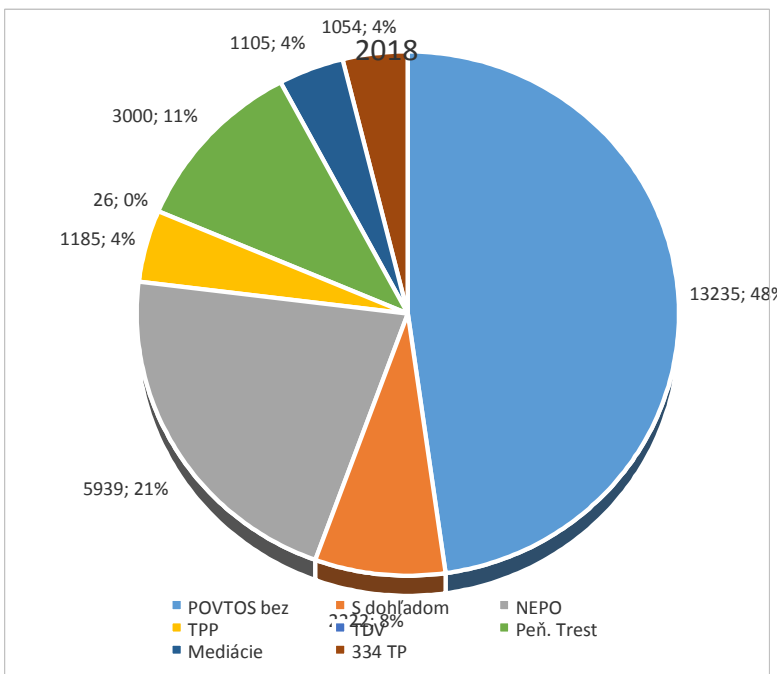
VTOS – Výkon trestu odňatia slobody a výkon väzby	Rok 2020	Rok 2019	Rok 2018	Rok 2017	Rok 2016
Odsúdené osoby vo výkone trestu odňatia slobody	8862	8924	8715	8512	8557
Obvinené osoby vo výkone väzby	1657	1631	1579	1516	1438
Spolu osoby vo VTOS a vo výkone väzby	10 519	10555	10294	10028	9995

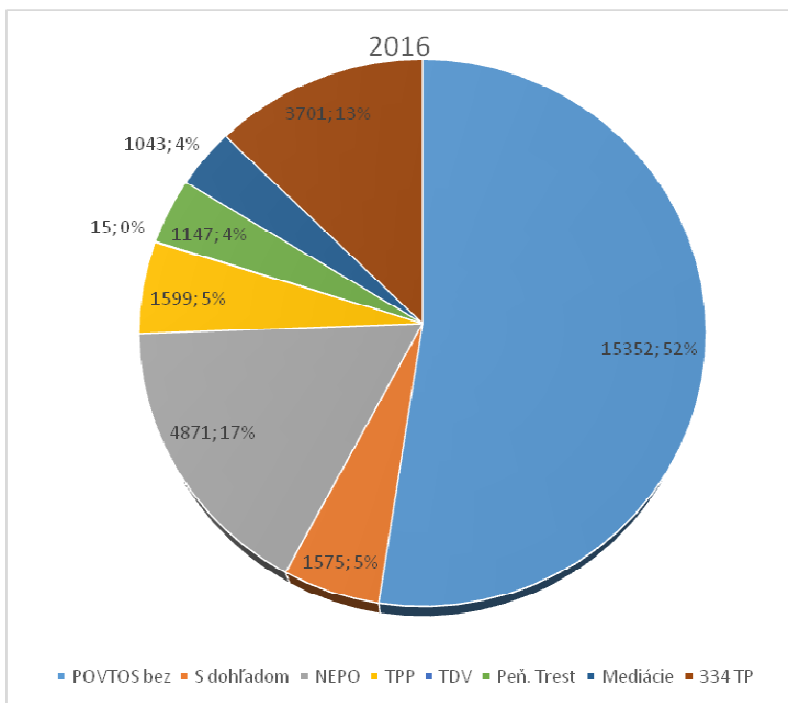
V nasledujúcich častiach sú uvedené grafy za roky 2016 – 2020, ktoré zobrazujú (v číselnom aj percentuálnom vyjadrení) tresty nespojené s odňatím slobody a mediácie verzus uložené tresty odňatia slobody.

Súčasťou nasledujúceho grafového vyjadrenia sú:

- PO VTOS bez uložených povinností (podmienečný odklad výkonu trestu odňatia slobody)
- Podmienečný odklad výkonu trestu odňatia slobody s probačným dohľadom
  - TPP – trest povinnej práce
  - TDV – trest domáceho väzenia
  - Peňažný trest
  - Mediácie
  - NEPO – nepodmienečný trest odňatia slobody
  - Dohoda o vine a treste - § 334 Trestného poriadku

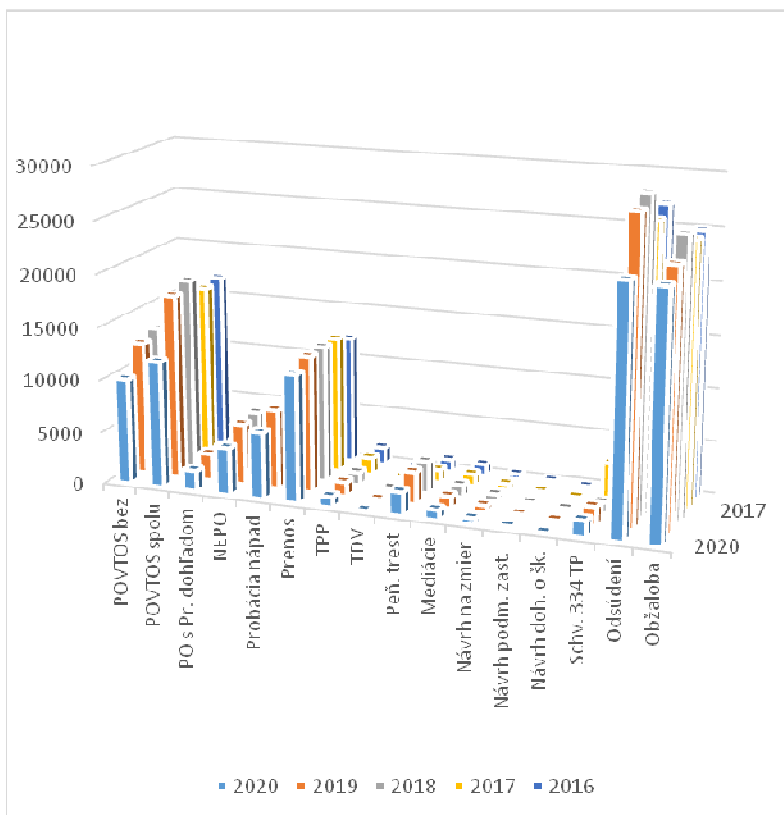

Graf zobrazujúci v absolútnych číslach počet obžalôb podaných na súd, odsúdených osôb, prenosu probačných spisov, nápadu probácie, uložených nepodmienečných trestov odňatia slobody, alternatívnych trestov, mediácii aj spôsobu ukončenia mediácii (za roky 2016 – 2020).

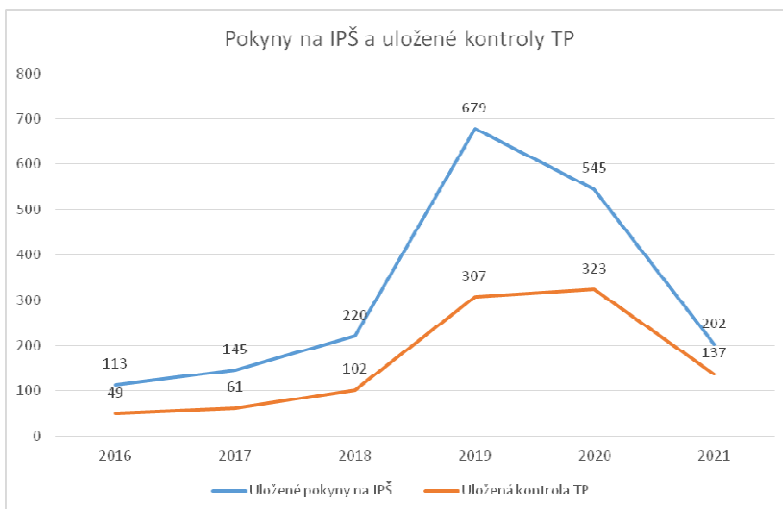

Nasleduje tabuľkové a grafické vyjadrenie predbežného šetrenia a uložených kontrol technickými prostriedkami získaných z informačného systému probačnej a mediačnej služby.

Pokyny na predbežné šetrenie (IPŠ) a uložené kontroly technickými prostriedkami (TP)		
Obdobie	Uložené pokyny na predbežné šetrenie	Uložená kontrola technickými prostriedkami
2016	113	49
2017	145	61
2018	220	102
2019	679	307

2020	545	323
2021	202	137

Uvedené dáta sú tzv. absolútne čísla. Prenos vecí v probácii neznamená neukončené (reštančné) veci, ale sú viazané na dĺžku probačného dohľadu, prípadne dĺžku alternatívneho trestu.

Nápad vecí v probácii, nie je vo svojej celistvosti viazaný na podané obžaloby. **Nápad vecí v probácii tvoria:** alternatívne tresty - trest domáceho väzenia, trest povinnej práce, trest zákazu činnosti, trest zákazu pobytu, trest zákazu účasti na verejnom podujatí, väzobné veci (náhrada väzby dohľadom probačného a mediačného úradníka), podmienený odklad výkonu trestu s probačným dohľadom, podmienené prepustenie z výkonu trestu odňatia slobody s probačným dohľadom (parole), premena zvyškutrestu odňatia slobody na trest domáceho väzenia, ochranný dohľad, podmienené zastavenie trestného stíhania, rozhodnutia vecí na súde v „starom nápade“, predbežné šetrenia vo vzťahu k elektronickému monitoringu, predbežné šetrenia vo vzťahu k trestu povinnej práce, predbežné šetrenia vo vzťahu k vhodnosti uloženia programu sociálneho výcviku alebo iného výchovného programu. Navyše aj v snahe posilniť ochranu obetí domáceho násillia sa využíva elektronický monitoring aj v prípade nariadeného predbežného opatrenia v civilnom konaní, kedy sa účastníkovi nariaďuje, aby nevstupoval dočasne do domu alebo bytu, v ktorom býva osoba, vo vzťahu ku ktorej je dôvodne podozrivý z násillia, prípadne aby sa na určenú vzdialenosť nepribližoval alebo iba obmedzene

približoval k osobe, ktorej telesná integrita alebo duševná integrita môže byť konaním účastníka ohrozená.

Na základe vyššie citovaného je zrejmé, že obsah probácie je rozmanitý, neustále sa navyšujúci, bez akéhokoľvek vytvoreného systému posudzovania alebo kategorizácie náročnosti jednotlivých prípadov, ktorý by zároveň definoval požiadavky na personál a čas vo vzťahu k jednotlivým kategóriám prípadov.

Z uvedených absolútnych čísel vychádza, že živé spisy v súhrne činí v priemere **150 vecí na 1 probačného a mediáčného úradníka. Sú to veci týkajúce sa výkonu trestov a opatrení vykonávaných v rámci spoločnosti (probačia).**

K tomu je potrebné pripočítať výkon elektronického monitoringu a *osobitne služby restoratívnej justície* (v podmienkach SR – mediácie). Počet mediácií činí v priemere iba **4% (približne 1000 mediácií za rok, počítané vo vzťahu k odsúdeným osobám v danom roku).**

Naopak, počet *trestov a opatrení vykonávaných v rámci spoločnosti* činí **spolu približne 70% vecí v priemere**. Ak sa však pozornejšie zameriame na uvedené dáta zistíme, že približne 40% vecí tvorí podmienený odklad výkonu trestu odňatia slobody bez uložených povinností alebo obmedzení (tzn. bez akéhokoľvek programu vhodnej terapie, s cieľom začleniť páchatel'a do spoločnosti). Teda je možné konštatovať, že nápad vecí v probácii činí približne 30% (t. j. nápad 7000 probácii za rok). S ohľadom na skutočnosť, že dĺžka probačného dohľadu je viazaná na výkon dohľadu v rozsahu adĺžke určenej súdom prípadne prokurátorom, pričom nie je možné prijať záver, že sa jedná o „reštančné“ veci, ale o pokračovanie výkonu dohľadu aj v nasledovných rokoch, potom pri počte živých probačných spisov v danom roku (približne 12 000) je možné prijať záver, že **probačia činí v priemere 45% vecí** (vo vzťahu k odsúdeným osobám v danom roku).

Z medzinárodných dokumentov (týkajúcich sa pravidiel výkonu trestov a opatrení vykonávaných v rámci spoločnosti) vyplýva, že zamestnanci zodpovední za výkon trestov a opatrení vykonávaných v rámci spoločnosti (v podmienkach SR - probačná služba), musia byť v dostatočnom počte, aby mohli efektívne plniť svoje povinnosti.

Rovnaké požiadavky na dostatočný personál vyplývajú z medzinárodných dokumentov aj pre používanie programov restoratívnej justície (v podmienkach SR – mediácia).

Počet probačných a mediáčnych úradníkov na Slovensku, ktorí vykonávajú probáciu, mediáciu, kontrolu výkonu rozhodnutí technickými prostriedkami a predbežné šetrenie vo vzťahu k elektronickému monitoringu (vrátanie ďalších úkonov) je od roku 2016 do súčasnosti zastabilizovaný na počte 82. Osem vedúcich probačných a mediáčnych úradníkov, ako bolo uvedené vyššie, v obvode príslušného

krajského súdu metodicky riadi a usmerňuje výkon probácie, mediácie a výkon kontroly rozhodnutí technickými prostriedkami.

„Hybridný“ výkon probácie a mediácie je poznamenaný hrubým nepomerom vecí vykonávaných jedným probačným a mediačným úradníkom (**45% probačný dohľad, 4% mediácie**) posudzovaných vo vzťahu k počtu odsúdených osôb v danom roku. Pri hodnotení pomeru živých spisov v probácii (približne 12000) v pomere k mediáciám (približne 1000) je potom možné tento vzťah vyjadriť zhruba proporciou **12:1**.

Uvedené je pochopiteľné, vzhľadom na to, že vykonávať v jednej osobe tresty a opatrenia vykonávané v rámci spoločnosti a súčasne programy restoratívnej justície spolu s elektronickým monitoringom a ďalšími úkonmi spojenými s predbežným šetrením, nemôže mať iný následok, ako je vyššie citované.

Pričom je potrebné zdôrazniť, že elektronický monitoring v podmienkach Slovenskej republiky sa **nepovažuje za sankciu**. Samotná kontrola technickým prostriedkom **nie je prvkom sankčného mechanizmu**, ide o nástroj, ktorým možno overiť dodržiavanie samotných, súdom uložených sankcií nespojených s odňatím slobody (niektorých trestov, obmedzení, povinností), ktorá na jednej strane napomáha posúdiť vec pre účely rozhodovania o osvedčení sa dotknutej osoby a v neposlednom rade priamo psychologicky, resp. motivačne pôsobí na kontrolovanú osobu z pohľadu dodržiavania podmienok samotnej sankcie. Uvedené podporuje i skutočnosť, že kontrola technickými prostriedkami nie je upravená v § 31 až 33 Trestného zákona ako druh trestu alebo ochranného opatrenia. Inými slovami je potrebné zdôrazniť, že kontrola technickými prostriedkami nepredstavuje sankčný mechanizmus, ale jej účelom je zabezpečiť riadne vykonanie rozhodnutia, ktorým sa ukladá trestná sankcia, teda ide o nástroj kontroly dodržiavania podmienok výkonu rozhodnutia

Na okraj uvedeného konštatujeme, že vo výkone trestu odňatia slobody a vo výkone väzby je **približne 10 500 odsúdených a obvinených osôb**, pričom priemerný stav **príslušníkov zboru väzenskej a justičnej stráže je 4788 (v roku 2020)**.

Počet sociálnych pracovníkov, poskytujúcich odsúdenému spravidla pomoc pri riešení sociálnych problémov, a to formou poradenskej činnosti, náviku sociálnych zručností zameraných na podporu prosociálneho správania, zmenu postojov a konania odsúdeného²⁷ v Zbore väzenskej a justičnej stráže činí **28** zamestnancov. Počet pedagógov v Zbore väzenskej a justičnej stráže, ktorí vypracovávajú spolu so sociálnym pracovníkom a psychologom program zaobchádzania odsúdeného, ktorého obsahom je edukácia, aktivity vo voľnom čase, zaraďovanie do práce, vzťahy s vonkajším prostredím a iné metódy a postupy zaobchádzania činí **293**

---

²⁷ § 27 Vyhlášky MSSR č. 368/2008 Z. z., ktorou sa vydáva Poriadok výkonu trestu odňatia slobody.

zamestnancov a **10** špeciálnych pedagógov. Pričom je možné konštatovať, že sociálny pracovník a pedagóg Zboru väzenskej a justičnej stráže, vykonávajú obsahovo porovnateľnú prácu ako probační a mediálni úradníci, avšak za iných podmienok a v inom prostredí. Rozdielne prostredie je zrejmé s ohľadom na výkon trestu vykonávaný v spoločnosti a výkon trestu v Ústavoch na výkon trestu odňatia slobody. Iné podmienky sú najmä na strane probačného a mediálneho úradníka a súvisia s jeho rozsiahlou agendou - predvolanie odsúdeného, pri „komplikovaných doručovaniach“ musia žiadať o súčinnosť Policajný zbor alebo obec, lustrácie odsúdeného, elektronický monitoring, riešenie bezpečnostných incidentov, inštalácia technických prostriedkov, deinštalácia technických prostriedkov, predbežné šetrenie, šetrenie v domácnosti. Ďalej vedie evidenciu prác vhodných na výkon trestu povinnej práce a za tým účelom spolupracuje s poskytovateľom práce, poskytuje pomoc obetiam trestného činu, vykonáva mediácie a zabezpečuje neodkladné opatrenia pri nariadenej kontrole výkonu rozhodnutí technickými prostriedkami v civilnom konaní.

Je paradoxné, že pri porovnateľnom počte odsúdených vo výkone trestu odňatia slobody, zabezpečuje úlohy spojené so sociálno-pedagogickým obsahom štvornásobne viac pedagógov a sociálnych pracovníkov než je probačných a mediálnych úradníkov zodpovedných za vykonanie trestov alebo opatrení vykonávaných v rámci spoločnosti, pričom títo popritom obstarávajú vyššie citované úlohy a navyše aj realizujú programy restoratívnej justície – t. j. mediácie.

Ak sa Slovenská republika reálne hlási k programom restoratívnej justície (v podmienkach SR – mediácii) ako aj k pravidlám pre používanie trestov a opatrení vykonávaných v rámci spoločnosti s tým, že probácia a mediácia bola do slovenského právneho poriadku zavedená ako jeden z významných prvkov restoratívnej justície, potom počet 82 probačných a mediálnych úradníkov vykonávajúcich probáciu, mediáciu a elektronický monitoring pôsobí žalosťne a alarmujúco.

Z dát uvedených v štatistickej ročenke Generálnej prokuratúry je možné vyvodit', že od roku 2016 do roku 2020 klesol nápad trestných vecí približne o 16 000. Tento pokles nápadu však nijakým spôsobom nekoreluje s počtom obžalovaných osôb za uvedené obdobie, kedy od roku 2016 do roku 2020 klesol počet obžalovaných osôb iba o 2000.

Restoratívny potenciál možno hľadať u obžalovaných mladistvých páchatel'ov a obžalovaných osôb blízkyh veku mladistvých²⁸ s prihliadnutím na usmernenie Výboru ministrov Rady Európy o súdnictve zohľad-

---

²⁸ Odporúčanie Výboru ministrov Rady Európy Rec (2003) 20 týkajúce sa nových spôsobov riešenia kriminality mladistvých a úlohy súdnictva pre mladistvých; bod 11 – vzhľadom na predĺžený prechod do dospelosti by malo byť možné pre mladých dospelých vo veku do 21 rokov zaobchádzať s nimi porovnateľne ako s mladistvými, vrátane používania rovnakých zásad

ňujúcom potreby detí zo 17. novembra 2010, podľa ktorého mediácia (prípadne iný program restoratívnej justície) by mala byť podporovaná kedykoľvek, ak môže lepšie poslúžiť najlepším záujmom dieťaťa, pričom používanie týchto programov restoratívnej justície by nemalo byť považované za prekážku prístupu dieťaťa k spravodlivosti.

Z dát štatistickej ročenky Generálnej prokuratúry je zrejmé, že nápad obžalovaných mladistvých osôb a osôb blízkych veku mladistvým nijakou výraznou mierou od roku 2016 do roku 2020 neklesol. V roku 2016 boli podané obžaloby na uvedenú skupinu mladistvých a veku blízkych mladistvých páchatel'ov v počte 4180, v roku 2020 tento počet činil 3578.

Pričom v porovnaní s uvedeným rozhodnutie o schválenie zmiernu a zastavení trestného stíhania prokurátorom od roku 2016 do roku 2020 sa pohybuje v merateľných ukazovateľoch od 427 schválených zmiernov (rok 2020) do 491 schválených zmiernov (rok 2019).

Uvedený počet zmiernov je v takmer zanedbateľnom počte k počtu obžalovaných osôb ako celku, ako aj k počtu obžalovaných mladistvých a osôb blízkych veku mladistvých. Daný stav prezentuje reálne pomery využívania programov restoratívnej justície (mediácie) na Slovensku.

Mediácia v praxi – Štatistický prehľad zinformačného systému probačnej a mediáčnej služby

ROK 2019

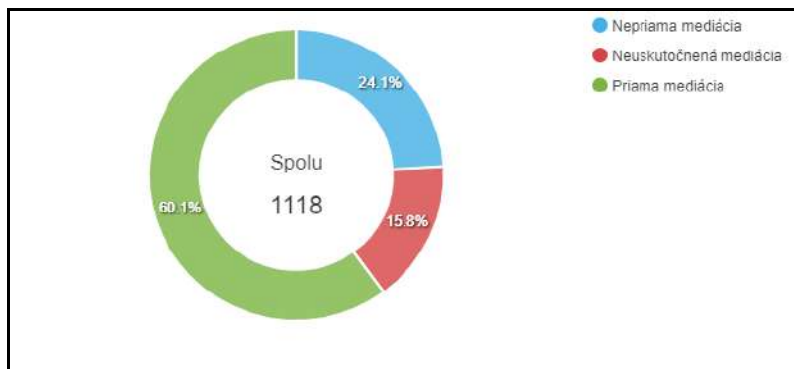
Dohodnuté peňažné sumy

Peňažná suma určená Ministerstvu spravodlivosti SR na ochranu a podporu obetí trestných činov **104 339,88 €**

Náhrada škody uhradená poškodeným **677 855,45 €**

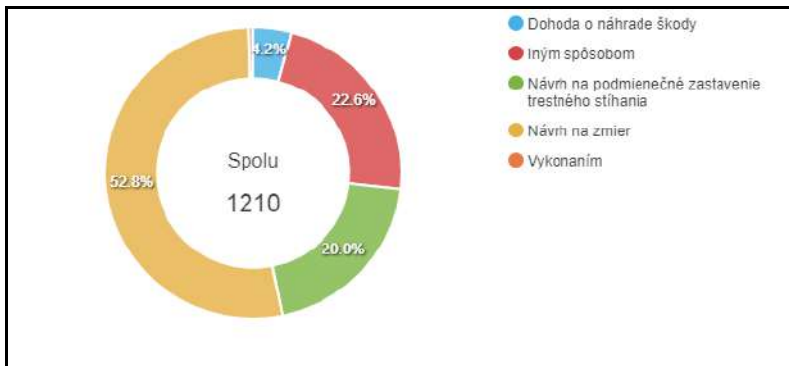
Iné opatrenia na náhradu škody **278**

Spôsob vykonania mediácie

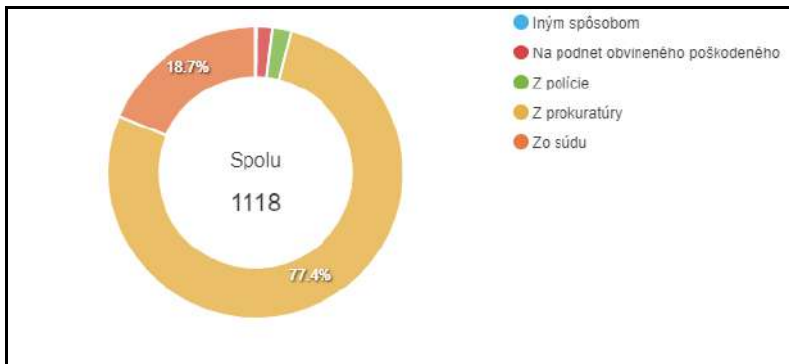
Priama mediácia: 672
Nepriama mediácia: 269
Neuskutočnená mediácia: 177

Spôsob ukončenia mediácie

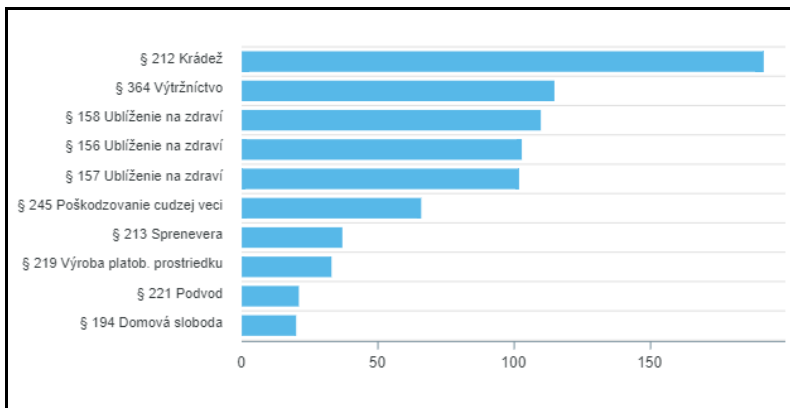
Návrh na zmier : 639
Návrh na podm. zast. tr. stíhania: 242
Iné: 273

Podnety na mediáciu

Zo súdu: 209
Z prokuratúry: 865
Z polície: 23
Od poškodeného: 19
Iné: 2

Štruktúra trestných činov pridelovaných na mediáciu

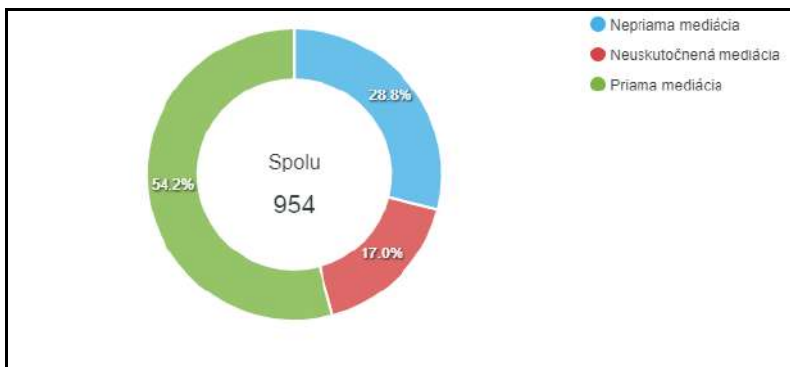
ROK 2020

Peňažná suma určená Ministerstvu spravodlivosti SR na ochranu a podporu obetí trestných činov **86 065,00 €**

Náhrada škody uhradená poškodeným **801 556,81 €**

Iné opatrenia na náhradu škody **221**

Spôsob vykonania mediácie

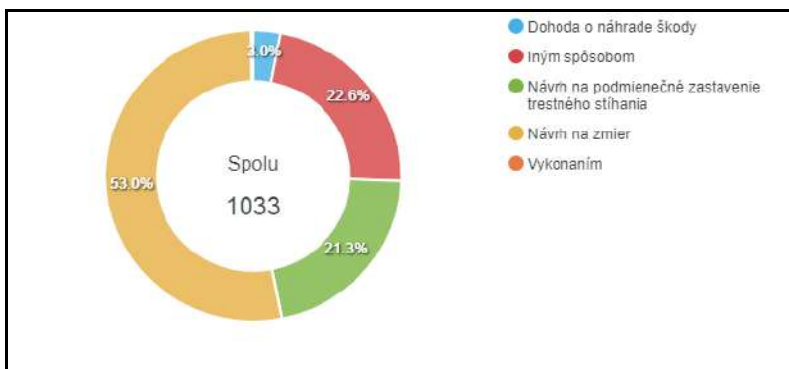
Priama mediácia: 517

Nepriama mediácia: 275

Neuskutočnená mediácia:

Spôsob ukončenia

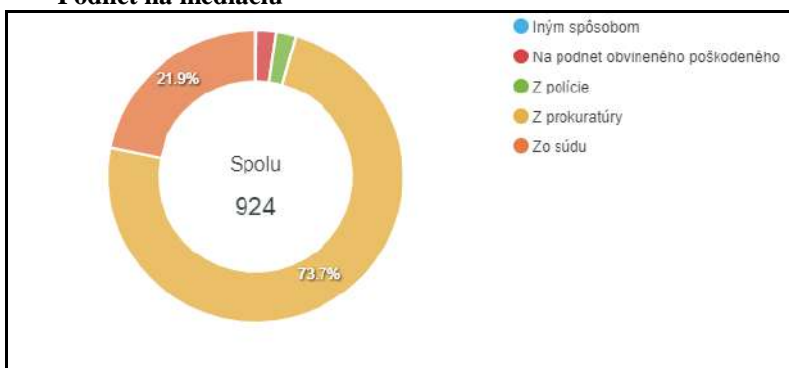

Návrh na zmiernie : 547

Návrh na podm. zast. tr. stíhania: 220

Iné: 31

Podnet na mediáciu

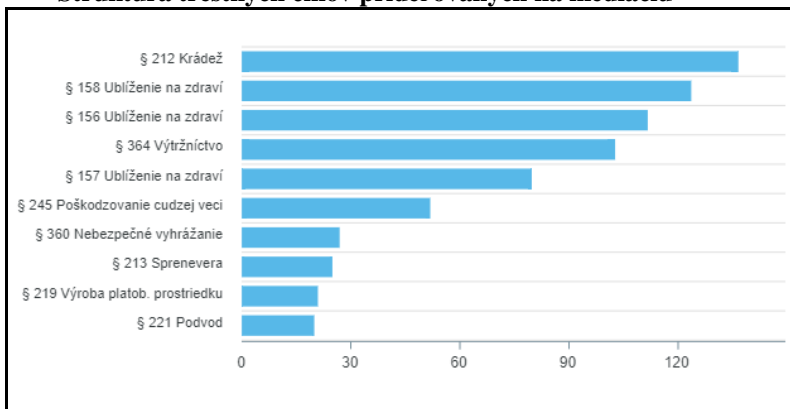
Zo súdu: 202

Z prokuratúry: 681

Z polície: 20

Od poškodeného: 20

Štruktúra trestných činov pridelovaných na mediáciu

Výkon restoratívnej justície (v podmienkach SR mediácia) odráža skutočný stav probácie a mediácie na Slovensku. Takmer neexistujúca právna úprava konceptu restoratívnej justície, hybridný výkon dvoch diametrálne odlišných prístupov vo vzťahu k vykonávaniu trestov a opatrení vykonávaných v rámci spoločnosti (v podmienkach SR probácia) a výkon obnovovacieho prístupu vo vzťahu k zúčastneným stranám aplikovaných v systéme trestného súdnictva – programov restoratívnej justície (v podmienkach SR – mediácia) v jednej osobe a absentujúca autonómna služba poskytujúca programy restoratívnej justície má za následok tento uvedený stav.

Ak orgány činné v trestnom konaní a sudy, ako aj verejnosť majú mať dôveru v profesionálnu a autonómnu probačnú službu a profesionálnu a autonómnu mediáčnu službu, v prvom rade musia tieto dve samostatné služby poskytujúce rozdielny obsah činností a rozdielne prístupy existovať.

Je potrebné si uvedomiť, v kontexte citovaných medzinárodných dokumentov upravujúcich používanie programov restoratívnej justície, že potenciál restoratívnych programov vysoko prevyšuje mediáciu vykonávanú v podmienkach SR:

- ✚ Dostupná služba.
- ✚ Štandardy odbornej spôsobilosti zamestnancov poskytujúcich služby restoratívnej justície.
- ✚ Jasný právny základ.
- ✚ Primerané personálne zabezpečenie.
- ✚ Finančné zdroje.
- ✚ Dostatočná autonómia vo vzťahu k systému trestného súdnictva.
- ✚ Dostupnosť vo všetkých fázach procesu.
- ✚ Závažnosť trestného činu by nemala byť prekážkou ponuky služby restoratívnej justície ak s tým obeť a páchateľ súhlasia.

✚ Pravidelné konzultácie medzi justičnými orgánmi, agentúrami trestného súdnictva a agentúrami restoratívnej justície, právnikmi, organizáciami konajúcimi v mene obetí pre rozvoj chápania významu a účelu restoratívnej justície.

✚ Zdieľanie informácií a spolupráca medzi členskými štátmi pri rozvoji restoratívnej justície.

1. PODPORA RESTORATÍVNEJ JUSTÍCIE

Programové vyhlásenie vlády SR 2020 - 2024

Vláda Slovenskej republiky **podporuje** probačnú službu pri **presadzovaní alternatívnych trestov v rámci filozofie restoratívnej justície s osobitným zameraním na odsúdených mladistvých**, reálne zabezpečenie intervenčných programov, programov pre páchatel'ov domáceho násillia, výchovných programov a osobitne v oblasti boja proti extrémizmu a radikalizmu, ale ajv ostatných oblastiach (napr. drogová trestná činnosť, násilné správanie). Vláda bude klásť dôraz na účinnú implementáciu elektronického monitoringu osôb (ESMO).

Vláda Slovenskej republiky sa zaväzuje ku komplexnému vyhodnoteniu Trestného zákona a Trestného poriadku a podľa potreby navrhne aj konkrétne návrhy na ich zmeny.

Vláda SR vyhodnotí doterajšiu úpravu pomoci obetiam trestných činov so zameraním sa na reálnu a včasnú dostupnosť právnej a psychologickkej pomoci. Vláda posilní postavenie detských obetí v trestnom konaní v záujme ich ochrany a zabezpečenia ich najlepšieho záujmu s dôrazom na minimalizáciu sekundárnej viktimizácie dieťaťa spôsobenej vykonávaním procesných úkonov a súčasne vytvorí podmienky na koordinovanú multidisciplinárnu spoluprácu participujúcich subjektov v prípadoch násillia páchaného na deťoch.

14. Kongres OSN pre prevenciu kriminality a trestné súdnictvo - sa uskutočnil v dňoch 7. – 12. marca 2021 v japonskom Kjóte a zaoberal sa hlavnou témou, ktorou bola „Podpora prevencie kriminality, trestného súdnictva a právneho štátu: smerom k dosiahnutiu cieľov Agendy 2030“.

14. Kongres OSN pre prevenciu kriminality a trestné súdnictvo prijal aklamáciou v úvode plenárneho zasadnutia 7. marca 2021 „Deklaráciu z Kjóta o napredovaní v prevencii kriminality, trestnom súdnictve a právnom štáte: smerom k dosiahnutiu Agendy 2030 pre trvalo udržateľný rozvoj“, ktorá stanovila rámec politiky OSN v oblasti prevencie kriminality a trestného súdnictva na nasledujúcich päť rokov.

Okrem plenárneho zasadnutia, kde sa diskutovalo o 4 hlavných programových bodoch (pokrok v prevencii kriminality; pokrok v systéme trestného súdnictva; podpora právneho štátu; zintenzívnenie medzinárodnej spolupráce a technickej pomoci pri predchádzaní a riešení všetkých

foriem kriminality) sa v rámci Kongresu uskutočnili paralelné technické workshopy v dvoch výboroch, rôzne sprievodné podujatia a výstavy s účasťou mimovládnych organizácií a súkromného sektora.

Veľa rečníkov v pléne zdôraznilo, že verejná bezpečnosť je kľúčom k sociálnemu a ekonomickému rozvoju a že na dosiahnutie cieľov trvalo udržateľného rozvoja je dôležitá účinná prevencia kriminality. Uznávajúc dôležitosť komplexnej a inkluzívnej prevencie, niekoľko rečníkov predstavilo preventívne politiky a iniciatívy v oblasti rôznych foriem kriminality, vrátane prevencie násilia páchaného mestskými gangami, násilia páchaného na ženách a deťoch, počítačovej kriminality, obchodovania s ľuďmi, pašovania migrantov, korupcie a nezákonných finančných tokov či environmentálnej kriminality. S cieľom predchádzať kriminalite a recidíve mladých ľudí by sa mal klásť dôraz na programy včasnej intervencie zamerané na rizikové skupiny, ako aj na politiky uľahčujúce úspešnú socializáciu a integráciu, vrátane športu. **Niekoľkí rečníci zdôraznili potrebu koordinácie medzi príslušnými aktérmi s cieľom adekvátne zaobchádzať s deťmi v kontakte so systémom trestného súdництва. Bolo spomenuté, že mediácia medzi obeťou a páchatelom je považovaná za najefektívnejší prvok restoratívneho súdництва z hľadiska prevencie recidívy mladých ľudí.**

Zároveň boli pripomenuté druhy podpory, ktoré by sa mali obetiam poskytovať ako zlepšený prístup k právnej pomoci a informáciám (najmä pre obeť sexuálneho násilia), **programy restoratívnej spravodlivosti a mechanizmy odškodnenia** (napríklad prostredníctvom právnych predpisov umožňujúcich obetiam získať odškodnenie od štátu).

Z uvedeného je zrejmé, že nielen programové vyhlásenie vlády Slovenskej republiky, ale aj smerovanie členských štátov Organizácie spojených národov, ako aj Rady Európy a Európskej únie vyjadruje podporu nielen alternatívnym trestom, ale aj princípom konceptu restoratívnej justície ako metódy, prostredníctvom ktorej možno vyváženým, spravodlivým a kolaboratívnym spôsobom identifikovať a uspokojiť potreby a záujmy obeť, páchatel'a, širšej komunity ako aj celej spoločnosti.

2. ZÁVER

Vo všeobecnosti sa v odborných kruhoch vyžaduje klásť hlbší dôraz na výskum a evaluáciu foriem a postupov restoratívnej justície. Uvedené vyplýva z vyššie citovaných odporúčaní, v zmysle ktorých by členské štáty mali podporovať výskum a evaluáciu (vyhodnotenie) programov restoratívnej justície (v podmienkach SR mediácie) v trestných veciach. Podpornú úlohu Rady Európy a Európskej únie nemôžeme v oblasti restoratívnej justície ignorovať, nakoľko ponúkajú dôležité nástroje v oblasti spolupráce medzi praktikmi a politikmi z rôznych členských štátov, tak aj medzi osobami realizujúcimi výskum. Súčasne sa ako mimoriadne dôležitá ukazuje potreba postavenia sociálnej podpory odbornej verejnosti,

potreba legislatívy, implementácie praxe a výskumu, aby legislatívne zmeny boli založené na dôkazoch. Restoratívny proces sa ukazuje ako sľubný prístup riešenia konfliktov poskytujúci výhody všetkým zúčastneným stranám trestného činu. Restoratívna justícia je budúcnosť justície, ktorá *potrebuje revolúciu myslenia*. Restoratívna justícia nie je protikladom punitívnej, trestajúcej justície, ale to samotné trestanie, resp. punitivizmus je súčasťou restoratívnej justície.²⁹

Restoratívna justícia je cesta k uzdraveniu a zmene.³⁰ Restoratívna justícia vyvážené reaguje na záujmy obete, páchateľa, komunity aj spoločnosti, a usiluje sa o riešenie, ktoré podporuje zodpovednosť, prispieva k náhrade škôd a vzťahov, pričom napomáha procesu uzdravenia všetkých zúčastnených. Restoratívna justícia znamená rešpekt.³¹

Naproti tomu alternatívne tresty (alebo tresty a opatrenia vykonávané v rámci spoločnosti) je potrebné považovať za tresty alebo opatrenia uložené sudcom alebo súdom autoritatívnym rozhodnutím (formálnym dokumentom), ako aj každé opatrenie prijaté pred rozhodnutím, alebo namiesto rozhodnutia o treste, vrátane spôsobu výkonu trestu, avšak mimo zariadenia pre výkon trestu odňatia slobody, tzn. tresty a opatrenia vykonávané v rámci spoločnosti prostredníctvom individuálne riadených programov prispôbených konkrétnym okolnostiam každého prípadu.

Aj keď o miere restoratívnosti jednotlivých alternatívnych sankcií (alebo trestov a opatrení vykonávaných v rámci spoločnosti) možno viesť polemiku, v zásade možno uviesť, že alternatívne tresty môžu mať určitý restoratívny potenciál.³²

Ak však majú mať alternatívne sankcie restoratívny potenciál a charakter, je nevyhnutné sa zamýšľať aj *nad ich konkrétnym obsahom* a zisťovať, k akému účelu sankcia smeruje, či je akcentovaná restoratívnymi princípmi a zásadami a do akého kontextu v rámci trestného konania je takáto sankcia zasadená. *Súčasnú nastavenie trestných kódexov a jednotlivých druhov trestov nespojených s odňatím slobody do určitej miery splýva s restoratívnym prístupom v tom, že podporuje sankcie, ktoré nie sú spojené s odňatím slobody, avšak v ostatnom ohľade, a to tak v zmysle definície účelu trestu, účelnej motivácie páchateľa trestného činu k prijatiu zodpovednosti ako vnútorného zážitku (zvnútorňovania zodpovednosti), zameranie sa na nápravu medziľudských vzťahov a náhradu obeti spôs-*

---

²⁹ Strémy T., Kurilovská L., Vráblová M.: Restoratívna Justícia. Praha, Leges 2015. ISBN 978-80-7502-075-8, s. 211.

³⁰ Susan Sharpe, Restorative Justice: A Vision for Healing and Change. Vydalo Mediation and Restorative Justice Centre 430, 9810-111 St. Edmonton, AB, Canada, TSK 1K1, www.edmontonmediation.com Mediation and Restorative Justice Centre.

³¹ Zehr. H.: Úvod do restoratívnej justície. Praha 2003. ISBN 80-902998, s. 22, 25.

³² Masopust Šachová P.: Vztah restoratívni justice k alternatívním trestům aneb hledání podstaty restoratívního...Restoratívna justícia a systém alternatívnych trestov. Praha, Leges 2017. ISBN 978-80-7502-224-0, s.502.

*benej ujmy, zostávajú alternatívne sankcie úplne mimo restoratívny kontext, čo výrazne oslabuje ich potenciál.*³³

3. LEGISLATÍVNY ZÁMER A ODPORÚČANIA

- 1) Vytvoriť dve samostatné služby:
  - Probačnú službu.
  - Mediačnú službu.
- 2) Vytvoriť dva samostatné právne predpisy upravujúce výkon probácie a výkon mediácie vrátane ich prepojenia na trestné kódexy.
- 3) Zabezpečiť potrebné finančné prostriedky.
- 4) Zabezpečiť profesionalizáciu Probačnej služby a Mediačnej služby, ktorá by korelovala s profesionalizáciou súdnictva.
- 5) Pri aplikácii programov restoratívnej justície sa primárne zamerať na mladistvých páchatel'ov a páchatel'ov blízkych veku mladistvých, a to v súlade s programovým vyhlásením vlády ako aj panelových diskusií 14. kongresu OSN, ktoré považujú mediáciu **za najefektívnejší prvok restoratívneho súdnictva z hľadiska prevencie recidívy mladých ľudí.**
- 6) Zvážiť možnosť využívania programov restoratívnej justície pri uzatváraní dohôd o vine a treste a za tým účelom zdôrazniť význam schválenej restoratívnej dohody v oblasti práva hmotného:
  - stanoviť povinnosť súdu pri rozhodovaní o vine a treste zohľadniť obsah restoratívnej dohody a
  - vzájomne prepojiť dosiahnuté restoratívne dohody s aplikáciou jednotlivých druhov trestov (nie iba schválenie zmiernosti a zastavenie trestného stíhania alebo podmienené zastavenie trestného stíhania).
- 7) Vo vzťahu k trestu odňatia slobody zvážiť možnosť využívania konceptu restoratívnej justície aplikovaných vo výkone trestu odňatia slobody za účelom podmieneného prepustenia, prípadne udelenia milosťi.

Zoznam použitej literatúry:

- Zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov.
Zákon č. 301/2005 Z. z. Trestný poriadok v znení neskorších predpisov.
Zákon č. 550/2003 Z. z. o probačných a mediačných úradníkoch
Zákon č. 78/2015 Z. z. o kontrole výkonu niektorých rozhodnutí technickými prostriedkami.
Zákon č. 274/2017 Z. z. o obetiach trestných činov a o zmene a doplnení niektorých zákonov

---

³³ Masopust Šachová P.: Vztah restoratívni justice k alternativním trestům aneb hledání podstaty restoratívniho...Restoratívna justícia a systém alternativných trestov. Praha, Leges 2017. ISBN 978-80-7502-224-0, s.501.

- Vyhláška Ministerstva spravodlivosti SR č. 549/2005 Z. z. o súdnych úradníkoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov.
- Vyhláška Ministerstva spravodlivosti SR č. 543/2005 Z. z. o Spravovacom a kancelárskom poriadku pre okresné sudy, krajské sudy, Špecializovaný trestný súd a vojenské sudy.
- Vyhláška Ministerstva spravodlivosti SR č. 368/2008 Z. z., ktorou sa vydáva Poriadok výkonu trestu odňatia slobody.
- Zehr, H.: Úvod do restoratívnej justície, Praha 2003. ISBN 80-902998.
- Štern, P. a kol.: Probace a mediace. Možnosti řešení trestních činů. Vyd. 1 Portál. Praha, 2010.
- Strémy T., Kurilovská L., Vrábová M.: Restoratívna Justícia. Praha, Leges 2015. ISBN 978-80-7502-075-8.
- Karabec, Z.: Zavedení institutu probace do právního řádu České republiky. Buletin advokacie, Praha. 1997.
- Doubravová, D. – Ouředníčková, L. – Štern, P., Urban, L. a kol. – Příručka pro probaci a mediaci.
- Cehlár, V., Sviežený, R., Burský, S. Vstup do problematiky inštitútov probácie a mediácie. MS SR Bratislava 2018. ISBN 978-80-968833-7-0.
- Ivor, J. a kol. Trestné právo hmotné, všeobecná časť. IURA EDITION, Bratislava. ISBN 978-80-8078-308-2.
- Kurilovská, L. – Lenhartová, K.: EÚ ako otvorená cesta restoratívnej justície. Právny obzor, 96, 2013, č. 3.
- Ivor, J. a kol.: Trestné právo procesné. IURA EDITION, 2010. ISBN 978-80-8078-309-9.
- Masopust Šachová P.: Vztah restoratívni justice k alternativním trestům aneb hledání podstaty restoratívniho...Restoratívna justícia a systém alternativnych trestov. Praha, Leges 2017. ISBN 978-80-7502-224-0.
- The phrase "acquis communautaire" no longer appears in the consolidated version of the TEU following entry into force of the Lisbon Treaty. The *acquis* after the entry into force of Lisbon is known as the "Union *acquis*" ...There may be an exception to that rule if the use of the expression 'Community law/*acquis*' is indispensable, in particular in order to stress the difference from a provision under the law of the European Union in its former sense, as a provision concerning the second or third pillars. zdroj: IATEID: 767495.
- Susan Sharpe, Restorative Justice: A Vision for Healing and Change. Vydalo Mediation and Restorative Justice Centre 430, 9810-111 St. Edmonton, AB, Canada, TSK 1K1, www.edmontonmediation.com Mediation and Restorative Justice Centre.
- Štandardné minimálne pravidlá OSN pre používanie mimovázobných opatrení – Tokijské pravidlá – Rezolúcia valného zhromaždenia 45/110, 14. december 1990.

- Odporúčanie Rady Európy č. R (92)16 o Európskych pravidlách pre používanie trestov a opatrení vykonávaných v rámci spoločnosti (Výbor ministrov, 19. október 1992).
- Odporúčanie Rady Európy č. R (2000)22 o zlepšení uplatňovania Európskych pravidiel pre používanie trestov a opatrení, vykonávaných v rámci spoločnosti (Výbor ministrov, 29. november 2000).
- Odporúčanie CM/Rec (2018)8 Výboru ministrov členským štátom o restoratívnej justícii v trestných veciach, (Výbor ministrov, 3. októbra 2018).
- Základné princípy OSN pre používanie programov restoratívnej justície v trestných veciach (Rezolúcia hospodárskej a sociálnej rady, 18. apríl 2002).
- Odporúčanie Rady Európy č. R(99)19 týkajúce sa mediácie v trestných veciach (Výbor ministrov, 15 september 1999).
- Odporúčanie Výboru ministrov Rady Európy Rec (2003)20 týkajúce sa nových spôsobov riešenia kriminality mladistvých a úlohy súdnictva pre mladistvých (Výbor ministrov, 24. september 2003).
- Usmernenie Výboru ministrov Rady Európy o súdnictve zohľadňujúcom potreby detí (Výbor ministrov, 17. novembra 2010).
- Rámcové rozhodnutie rady z 15. marca 2001 o postavení obetí v trestnom konaní (2001/220/SVV).

Štatistické ročenky MS SR

Štatistické ročenky Generálnej prokuratúry SR

Štatistické ročenky Zboru väzenskej a justičnej stráže

Informačný systém probačnej a mediačnej služby

Kontaktné údaje:

JUDr. Renáta Ďurkechová, PhD.

Ministerstvo spravodlivosti SR

Račianska 71

813 11 Bratislava

Tel. +421/288891267

Email: renata.durkechova@justice.sk

AKTUÁLNA PROBLEMATIKA VÝKONU TRESTU POVINNEJ PRÁCE

CURRENT PROBLEMS OF ENFORCEMENT OF COMPULSORY LABOUR SENTENCES

PhDr. Blažena Glankovičová¹

Abstrakt –príspevok sa zameriava na vývoj ukladania a vykonávania trestov povinnej práce v SR. Trest povinnej práce ako alternatíva k trestu odňatia slobody bol prvý z alternatívnych trestov, model restoratívnej justície, ktorý po zavedení do slovenského právneho systému začal byť využívaný v plnej miere. Cieľom príspevku je analýza uplatňovania trestu v trestno-právnej praxi. Snaží sa zhrnúť a pomenovať aplikačné problémy, ktorými ukladanie a výkon tohto trestu prešli od zavedenia do právneho systému až po súčasnosť, poukázať na aktuálne aplikačné problémy a navrhnúť možné riešenie danej problematiky.

KLúčové slová: *alternatívne tresty, restoratívna justícia, trest odňatia slobody, trestné právo, probácia, probačný a mediačný úradník, trest povinnej práce, dohľad*

Abstract - the paper focuses on the development of the imposition and execution of sentences of compulsory labour in the Slovak Republic. The punishment of compulsory labour as an alternative to imprisonment was the first of the alternative punishments, a model of restorative justice, which after its introduction into the Slovak legal system began to be used to its full extent. The aim of the paper is to analyse the application of punishment in criminal law practice. It seeks to summarize and name the application problems that the imposition and execution of this punishment have undergone since its introduction into the legal system up to the present day, to point out the current application problems and to propose possible solutions to the issue in question.

Keywords: *alternative sentences, restorative justice, imprisonment, criminal law, probation, probation and mediation officer, mandatory work sentence, supervision*

Alternatívne riešenie trestných vecí je možné chápať v zmysle trestného práva hmotného, ktoré predstavujú alternatívne tresty a v zmysle trestného práva procesného, kde hovoríme o alternatívnom riešení trestných vecí v zmysle odklonov od trestného konania vôbec, resp. v zmysle odklonov v rámci samotného trestného konania².

Preventívny význam alternatívnych trestov spočíva v rozšírení možnosti pôsobiť pozitívne na osobu páchatel'a napríklad umožnením kontak-

---

¹ PhDr. Blažena Glankovičová, vedúca probačná a mediačná úradníčka Krajského súdu v Prešove

² SOTOLAŘ, A., PURY, F., ŠAMAL, P. *Alternatívni řešení trestních věcí v praxi*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2000. s. 15.

tu s obeťou a aktívnou participáciou páchatel'a na náprave spôsobenej ujmy a na odčinení vlastného previnenia³.

Koncepcia alternatívneho riešenia trestných vecí na Slovensku vychádzala z medzinárodných a európskych dimenzií riešenia tejto problematiky. Pri definovaní pojmu alternatívne tresty možno v prvom rade hľadať oporu v medzinárodných dokumentoch, ktoré ich spravidla vymedzujú ako „opatrenia, ktoré je súd oprávnený uložiť v prípade, kedy by inak mohol páchatel'a odsúdiť k nepodmienečnému trestu odňatia slobody“⁴.

Vychádzajúc z medzinárodného a európskeho práva, ako aj z princípov restoratívnej justície slovenská rekodifikácia sa rozšírila o ďalšie druhy alternatívnych trestov, a to trest domáceho väzenia, trest povinnej práce a podmienený odklad výkonu trestu odňatia slobody s probačným dohľadom.

Tradičný trest odňatia slobody a umiestnenie odsúdeného v ústave na výkon trestu je stigmatizujúci a sťažuje prepusteným na slobodu zaradenie do riadneho života. Naopak uloženie alternatívneho trestu zasahuje do života odsúdeného v obmedzenej miere, ktorá odsúdenému umožňuje ďalej vykonávať svoju prácu a viesť doterajší rodinný život. V skutočnosti alternatívny trest dokonca posilňuje vedenie riadneho života (napr. zákaz nočného vychádzania). Preto aj sociálna inklúzia po skončení alternatívneho trestu je omnoho jednoduchšia a pravdepodobnosť recidívy nižšia. Pri uložení alternatívneho trestu nedochádza k narušeniu kontaktov s rodinou, priateľmi, strate zamestnania a pod., sociálne prostredie a návyky zostávajú zachované.

Probační a mediační úradníci v SR vykonávajú v zmysle zákona č. 550/2003 o probačných a mediačných úradníkoch probáciu a mediáciu vo veciach, ktoré sa prejednávajú v trestnom konaní a teda aj prípravu, organizovanie a výkon kontroly trestu povinnej práce (ďalej len „TPP“). Výkon tohto trestu je upravený samostatným zákonom č. 528/2005 o výkone trestu povinnej práce a o doplnení zákona č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (zákon o výkone trestu povinnej práce).

TPP ako alternatíva ku krátkodobému trestu odňatia slobody bol do slovenského právneho poriadku zavedený Trestným zákonom č. 300/2005 v §§ 54 a 55 s účinnosťou od 1.1.2006 a postupne sa stal populárnym alternatívnym trestom v SR.

---

³ SCHEINOST, M. Česka veřejnost a sankční politika. In *Restoratívna justícia a alternatívne tresty v teoretických súvislostiach*. Zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie. Praha: Leges, 2014, s. 42.

⁴ TOBIAŠOVA, L. Alternatívne tresty po rekodifikácii trestného práva hmotného v SR. In: *Naděje právní vědy*, Býkov 2006. Plzeň: Aleš Čeněk, 2006, s. 541.

Podstata tohto trestu spočíva v tom, že odsúdený bude povinný vykonať konkrétnu súdom určenú pracovnú činnosť⁵.

TPP môže súd uložiť vo výmere od 40 do 300 hodín so súhlasom páchatel'a za prečin, ktorého horná hranica sadzby trestu odňatia slobody nepresahuje päť rokov a vzhľadom na všetky okolnosti nie je potrebné uložiť trest odňatia slobody. Trest povinnej práce musí páchatel' vykonať najneskôr do jedného roka od nariadenia výkonu trestu, ak nie je dlhodobopráceschopný alebo invalidný. Páchatel' je povinný vykonať trest osobne, vo voľnom čase a bez nároku na odmenu, čím sa naplňa obsah trestu povinnej práce ako represívneho opatrenia, bez čoho by uloženie tohto trestu neplnilo svoj účel.

TPP môže súd uložiť buď rozsudkom, alebo trestným rozkazom, za splnenia pozitívnych a negatívnych podmienok ukladania tohto trestu. K pozitívnym podmienkam ukladania, ktoré musia byť splnené kumulatívne patrí súhlas páchatel'a s uložením tohto trestu a taktiež kategória trestného činu, za ktorý možno tento trest uložiť. TPP súd neuloží, ak je páchatel' dlhodobopráceschopný alebo invalidný, V tomto prípade ide o negatívnu podmienku ukladania, za splnenia ktorej súd TPP neuloží. Týmto spôsobom Trestný zákon zabezpečuje reálnu možnosť výkonu TPP, ktorý by bo u uvedených kategórii osôb realizovaný ťažko alebo s problémami⁶.

Počas vývoja ukladania trestov povinnej práce od roku 2006, kedy sa možnosť uloženiatakého trestu dostala do nášho trestného zákona, prešiel aj tento trest legislatívnymi zmenami, ktoré boli vyvolané poznatkami z praxe. Nakoľko sme sa v prvých rokoch ukladania tohto trestu v praxi stretávali hlavne s problémom týkajúcim sa nemožnosti vykonania tohto trestu z dôvodu, že pri uložení tohto trestu rozhodnutím – trestným rozkazom, sudcovia obvinených ľudí nevideli a tresty boli uložené ľuďom s ťažkými zdravotnými problémami – invalidní dôchodcovia, ľudia po mozgových príhodách. Probační a mediační úradníci následne „pomáhali“ odsúdeným riešiť návrhy na upustenie od výkonutrestu povinnej práce a nie samotný výkon trestu, ktorý bol probantovi uložený za spáchaný trestný čin. Takže určite sme všetci uvítali legislatívne úpravy pre uloženie tohto trestu (§ 353 ods. 4 zákona č. 301/2005 Trestný poriadok) a to možnosť uložiť TPP trestným rozkazom iba po predchádzajúcom vyžiadaní si správy od probačného a mediačného úradníka o možnostiach uloženia a riadneho výkonu tohto trestu a stanoviska obvineného k uloženiu

---

⁵ TITLOVÁ, M. *Trestnoprávne sankcie ukladané fyzickým osobám*. Bratislava: Wolters Kluwer SR s.r.o., 2018, s. 91.

⁶ ROMŽA, S. a kolektív *Alternatívne spôsoby výkonu trestov*. Košice: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2018, s.47-48.

tohto trestu. Táto úprava umožňuje probačným a mediačným úradníkom vylúčiť uloženie tohto trestu pri skôr spomínaným skutočnostiam.

Táto legislatívna zmena mala za následok zmenu v počtoch uložených TPP. Niekoľkými štatistickými údajmi sa vám pokúsím tento vývoj priblížiť. Štatistické údaje sa týkajú hlavne Okresného súdu Prešov (ďalej len „OS PO“) a od roku 2016 obvodu Krajského súdu v Prešove (ďalej len KS PO). Aj napriek tomu, že účinnosť Trestného zákona bola od 1.1.2005, prvé TPP boli na OS PO uložené až v roku 2007 a to v počte 4, v roku 2008 to bolo 19 trestov, v roku 2009 už 56 trestov, v roku 2010 ich bolo 146, v roku 2011 bolo uložených 189 TPP, za rok 2012 bolo uložených 264 TPP, za rok 2013 ich bolo 301 a napr. v roku 2015 ich bolo 234. Legislatívna zmena účinná od 1.1.2016 (§ 353/3TP), ktorá ukladá povinnosť pred uložením TPP trestným rozkazom, vyžiadať si správu od probačného a mediačného úradníka o možnostiach uloženia a riadneho výkonu tohto trestu mala za následok zmenu postoja sudcov pri ukladaní tohto trestu. Časť sudcov to považovala za zdržanie, nakoľko od vydania pokynu pre probačného a mediačného úradníka, cez samotné vypracovanie správy ubehol určitý čas a tak sme od roku 2016 zaznamenali na niektorých súdoch v obvode KS PO pokles v počtoch ukladania takýchto trestov; napr. OS Prešov-2015/234, 2016/139, rok 2017/120, rok 2018/49, rok 2019/72 a v roku 2020/107 OS Vranov nad Topľou-2015/178, 2016/29, 2017/42, 2018/54, 2019/53, 2020/67, OS Stará Ľubovňa-2015/58, 2016/9, 2017/4, 2018/4, 2019/5 a 2020/5, OS Kežmarok-2015/73, 2016/43, 2017/81, 2018/33, 2019/37 a 2020/20, OS Bardejov-2015/70, 2016/66, 2017/69, 2018/74, 2019/65 a 2020/31, OS Humenné-2015/97, 2016/43, 2017/56, 2018/26, 2019/51 a 2020/36, OS Poprad-2015/27, 2016/24, 2017/30, 2018/12, 2019/27 a 2020/19, OS Svidník-2015/3, 2016/3, 2017/3, 2018/7, 2019/11 a 2020/2. Môžeme však konštatovať, že táto legislatívna zmena bola prínosom, nakoľko eliminuje možnosť uloženia TPP osobám, ktoré nemôžu trest vykonať.

V tomto príspevku chcem poukázať aj na efektívnosť ukladania TPP. Tá je samozrejme individuálna u jednotlivých odsúdených. Vo väčšine prípadov je TPP riadne vykonaný. Pre niektorých odsúdených je uložený trest dostačujúci a odsúdený nepokračuje ďalej v páchaní trestnej činnosti. Iní odsúdení trestnú činnosť páchajú ďalej, ide však prevažne o tú istú trestnú činnosť pre ktorú už boli odsúdení, krádež dreva, nelegálny odber elektrickej energie, resp. ohrozovanie mravnej výchovy mládeže (záškolsť).

- Trest povinnej práce je ukladaný recidivistom, ktorí nemajú žiadnu motiváciu a to vedie k vysokej miere zlyhávania a následne k premene na nepodmienečný trest odňatia slobody.

Opakované ukladanie TPP tomu istému obvinenému za ďalší spáchaný trestný čin – príklad - odsúdený TPP svojvoľne vôbec nenastúpi, resp. ho prestane vykonávať a v takomto prípade dochádza k premene

trestu na trest nepodmienečný. Problém je v tom, že aj napriek tomu je niektorým odsúdeným opakovane uložený tento druh trestu a probační a mediační úradníci sa boria s problémom, tak ako to bolo pri prvom/predchádzajúcom uložení takéhoto trestu. Ak sa aj odsúdený dostaví na prejednanie podmienok s postojom, že tento trest vykoná, skutočnosť je iná, alebo uvedený trest vôbec nenastúpi, alebo ho aj nastúpi, avšak pri jeho výkone je nedisciplinovaný, spôsobuje problémy poskytovateľovi práce a tak musí byť opakovane predložený návrh na premenu tohto trestu. V takýchto prípadoch probačný a mediačný úradník nie len vykonáva prácu súvisiacu s nariadením trestu – predvolanie, prejednanie podmienok a prípravu písomnej dohody o zabezpečení povinnej práce s poskytovateľom práce, ale hlavne nechut', až neochota poskytovateľov práce spolupracovať so súdom, pretože nielen že odsúdený žiadnu prácu pre obec nevykoná, ale pre poskytovateľa vyplývajú ďalšie povinnosti v súvislosti s hodnotením odsúdeného. Aj vývoj ukladania TPP by mal vychádzať z praxe, ako prebiehajúci proces vývoja konštruktívnych odpovedí na trestné činy stimulujúci aktívnu účasť priamo zúčastnených strán a teda aj odsúdených. Preto je pri ukladaní TPP nevyhnutné z pohľadu sudcov dôkladne zvážiť, či je uloženie trestu povinnej práce skutočne účelne a dosiahne požadované výsledky. Pri uložení tohto trestu nemotivovaným osobám v konečnom dôsledku dochádza k zaťažovaniu nie len probačných a mediačných úradníkov, ale aj súdov.

- Priebežné správy počas výkonu probácie s návrhom na premenu zvyšku trestu – nekoná sa dostatočne rýchlo, aj napriek zákonom stanovenej lehote, správy na premenu TPP je potrebné predkladať opakovane, aj napriek tomu, že probačný a mediačný úradník sa pred podaním správy snaží vyčerpať všetky ostatné možnosti a až následne predloží takúto správu. Probačný a mediačný úradník nemá žiadnu možnosť nejakým spôsobom ovplyvniť rýchlosť rozhodnutia o tomto návrhu. Záverom riešenia tejto problematiky je zistenie, že právny stav v tejto oblasti práva nie je dostatočne vyhovujúci.

Podanie návrhu na premenu trestu povinnej práce alebo jeho zvyšku na trest odňatia slobody podľa § 8 ods. 1 zákona č. 528/2005 o výkone trestu povinnej práce je kompetenciou a zároveň povinnosťou PaMU, ak odsúdený nedodržiava obmedzenia alebo neplní povinnosti, ktoré mu boli uložené rozhodnutím súdu, alebo zavinene nevykonáva prácu v určenom rozsahu. Ak o takomto podnete súd nerozhodne, pre PaMU ďalej trvá povinnosť úkonov spojených s kontrolou výkonu trestu, čo má za následok iba navýšenie nákladov súdu a môže zároveň priniesť neželaný efekt znižovania dlhodobej kredibility inštitútu probácie smerom k verejnosti.

- Poskytovatelia práce – by mali byť pozitívne motivovaní. Veľkým pozitívom alternatívneho trestania je aj nižšie finančné zaťaženie súvisiace so samotným výkonom trestu. Z praxe vyplynulo, že v lokalitách s vysokým počtom sociálne odkázaných obyvateľov dochádza vo zvýše-

nej miere k páchaniu trestnej činnosti a za túto trestnú činnosť sú opakovane tým istým páchatelom ukladané TPP. Preto v týchto lokalitách je prirodzené, že starostovia/obce nemajú záujem stať sa poskytovateľmi práce, nakoľko s týmito obyvateľmi riešia každodenné problémy a štatút poskytovateľa práce im prináša iba ďalšie náklady, bez toho, aby sme im vedeli ponúknuť nejaký benefit. Dôsledkom je stále nižší záujem okruhu subjektov prichádzajúcich do úvahy ako poskytovatelia práce o výkon tohto druhu trestu v rámci ich kompetencií.

Zoznam použitej literatúry:

- SCHEINOST, M. Česka veřejnost a sankční politika. In: *Restoratívna justícia a alternatívne tresty v teoretických súvislostiach*. Zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie. Praha: Leges, 2014, s. 42.
- SOTOLAŘ, A., PURY, F., ŠAMAL, P. *Alternativní řešení trestních věcí v praxi*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2000. s. 15.
- TOBIAŠOVA, L. Alternatívne tresty po rekonštrukcii trestného práva hmotného v SR. In: *Nádej právní vědy*, Býkov 2006. Plzeň: Aleš Čeněk, 2006, s. 541.
- TITLOVÁ, M. *Trestnoprávne sankcie ukladané fyzickým osobám*. Bratislava: Wolters Kluwer SR s.r.o., 2018. ISBN 978-80-8168-884-3, s. 91.
- ROMŽA, S. a kolektív *Alternatívne spôsoby výkonu trestov*. Košice: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach, 2018. ISBN 978-80-8152-653-4, s.47-48.
- KARKOŠKOVÁ, S. – DOLANSKÁ, R. (2013) *Súčasnosť a perspektívy probácie a mediácie*. Prešov: Prešovská univerzita v Prešove Gréckokatolícka teologická fakulta. ISBN 978-80-555-0740-8
- KLESKEŇ, L. (2016) *Sociálna práca s obvinenými, odsúdenými a prepustenými*. Bratislava: IRIS – Vydavateľstvo a tlač, s.r.o.. ISBN 978-80-89726-56-1
- CEHLÁR, V. – SVIEŽENÝ, R. – BURSKÝ, S. (2018) *Vstup do problematiky inštitútov probácie a mediácie*. Bratislava: Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky. ISBN 978-80-968833-7-0

Kontaktné údaje:

PhDr. Blažena Glankovičová
Krajský súd v Prešove
Hlavná 22, 080 01Prešov
Tel. +421518880165, +421905601329
email: blazena.glankovicova@justice.sk

POVINNOSŤ ODSÚDENÉHO OSOBNE SA HLÁSIŤ V URČENÝCH LEHOTÁCH V OCHRANNOM DOHĽADE

THE OBLIGATION OF THE CONVICTED PERSON TO REPORT IN PERSON AT SPECIFIED TIMES IN PROTECTIVE SUPERVISION

PhDr. Alena Gulánová¹

Abstrakt: Príspevok je venovaný povinnosti osobne sa hlásiť v určených lehotách probačnému a mediačnému úradníkovi uloženej odsúdenému v ochrannom dohľade. Práve túto povinnosť vnímame ako nosnú v ochrannom dohľade. Jedná sa o jedinečný priestor s ukotvením v zákone, v ktorom je možné realizovať techniky probácie a tým naplniť účel ochranného dohľadu. Techniky probácie pritom majú byť realizované probačnými a mediačnými úradníkmi vedome.

Kľúčové slová: *ochranný dohľad, probačný a mediačný úradník, probačné techniky, odsúdený*

Abstract: This contribution is dedicated to the obligation to report himself to his probation and mediation officer imposed on the convicted in protective supervision within the specified time limits. We perceive this obligation as a key factor in protective supervision. It is a unique space resulting from the law, in which is possible to implement probation techniques and so fulfill the purpose of protective supervision. Probation techniques should be knowingly performed by probation and mediation officers.

Key words: *protective supervision, probation and mediation officer, probation techniques, the convicted*

Ochranný dohľad je súčasťou skupiny ochranných opatrení z pohľadu trestného zákona a zároveň je jedným z prvkov postpenitenciárnej starostlivosti. Významným medzníkom v postpenitenciárnej starostlivosti u nás boli 70. roky, kedy bol zavedený ochranný dohľad do praxe prijatím zákona č. 44/1973 Sb. o ochrannom dohľade. Podľa § 1 ods. 1 zákona č. 44/1973 Sb. o ochrannom dohľade „Ochranný dohľad je ochranným opatrením, ktorého účelom je prispieť k ďalšiemu posilneniu ochrany spoločnosti pred protispoločenskou činnosťou osôb zvlášť narušených, ako aj k dovŕšeniu nápravy odsúdeného.“ Za výkon ochranného dohľadu boli zodpovedný príslušníci VB v mieste bydliska odsúdeného. Povinnosti boli odsúdenému stanovené v súlade s §2 ods. 1 zákona číslo 44/1973 Sb. o ochrannom dohľade:

---

¹ PhDr. Alena Gulánová, probačný a mediačný úradník Krajského súdu v Trenčíne a doktorka Vysoké školy sv. Alžbety Bratislava

- oznamovať údaje o spôsobe a zdrojoch svojej obživy a na žiadosť orgánu i tieto preukazovať,
- osobne sa hlásiť v lehotách, ktoré určí orgán,
- trpieť vstup do svojho obydlija,
- vopred oznamovať vzdialenie sa z miesta pobytu.

Na zabezpečenie prevýchovy odsúdeného mohli byť odsúdenému uložené ďalšie povinnosti a obmedzenia so zámerom vedenia riadneho života pracujúceho človeka v súlade s § 2 ods. 2 zákona číslo 44/1973 Sb. o ochrannom dohľade a to:

- nenavštevovať určité miesta,
- zdržiavať sa na prikázanom mieste a nevzdáľovať sa z neho bez súhlasu orgánu.

Pri spôsobe kontroly plnenia uložených povinností a obmedzení príslušníci VB konali samostatne, pričom sa vyzdvihovalo dôkladné poučenie osoby v ochrannom dohľade o plnení ochranného dohľadu a následkoch neplnenia ochranného dohľadu. V tej dobe boli realizované výskumy v oblasti výkonu ochranného dohľadu. Identifikované boli nedostatky pri využívaní povinnosti trpieť vstup do obydlija, čo bolo zo strany príslušníkov VB nedostatočne využívané najmä pri odsúdenom, ktorý sa nehlásil, tiež bolo vytykané nedostatočné rozpracovanie odsúdeného v ochrannom dohľade a to v prípade ak bol zistený pochybný zdroj obživy odsúdeného, ako i nedostatočná výmena informácií o prechode odsúdeného z obvodu príslušného obvodného oddelenia do obvodu iného obvodného oddelenia. Medzi ďalšie nedostatky bol zaradený nedôsledný prístup k postihu za porušovanie a neprispôsobenie ochranného dohľadu individualite odsúdeného. Označením týchto nedostatkov vo výkone ochranného dohľadu sa malo zabrániť formálnemu výkonu ochranného dohľadu. mjr. J. Grebeníček (1976) uviedol, že ochranný dohľad je nevyhnutné uložiť odsúdenému, „V době, kdy jsou tyto osoby propouštěny z výkonu trestu odnětí svobody, je buď zcela nepochybné, že jejich trvalé nápravy nebylo dosaženo, nebo není reálný předpoklad, že na svobodě povedou řádný život pracujícího člověka.“ Aj dnes je ochranný dohľad považovaný za významný prostriedok na ochranu spoločnosti pred opakovaním trestnej činnosti. Ochranný dohľad je jeden z najefektívnejších nástrojov kontroly kriminality, ktorý spoločnosť má k dispozícii. Zmyslom ochranného dohľadu je ochrana spoločnosti a jej zákonom chránených záujmov pred osobami prepustenými z väzenia u ktorých resocializácia nebola dokončená. Výkon ochranného dohľadu je upravený trestným zákonom, trestným poriadkom a zákonom o probačných a mediačných úradníkoch. Podľa § 76 ods. 2 zákona č. 300/2005 Z.z. Trestný zákona „Ochranný dohľad môže súd uložiť aj páchateľovi úmyselného trestného činu, ktorý bol už v minulosti najmenej dvakrát vo výkone trestu odňatia slobody za takýto trestný čin a ktorému znovu ukladá nepod-

mienečný trest odňatia slobody, ak vzhľadom na osobu páchatel'a, najmä s prihliadnutím na jeho doterajší spôsob života, na prostredie, v ktorom žije, a na povahu spáchanej trestnej činnosti, sa nedá očakávať, že po výkone trestu povedie riadny život.“ V zmysle vyššie uvedeného je úlohou ochranného dohľadu pokračovať v začatom resocializačnom procese, zabezpečiť jeho dokončenie a tým zabrániť recidíve odsúdeného. V súlade s § 77 ods. 1 Trestného zákona je odsúdený povinný dodržiavať obligatórne (základné) povinnosti: „Odsúdený, ktorému súd uložil ochranný dohľad, je po prepustení z výkonu trestu odňatia slobody povinný

a) oznamovať potrebné údaje o spôsobe a zdrojoch svojej obživy a tie aj preukazovať,

b) osobne sa hlásiť v určených lehotách a

c) vopred oznamovať vzdialenie sa z miesta bydliska uvedeného v rozhodnutí súdu.“ Odsúdenému s ochranným dohľadom môžu byť uložené aj iné povinnosti či obmedzenia, ktoré umožňujú súčasnej restoratívnej justícii rešpektovať individualitu a špecifickosť osobnosti odsúdeného, determinanty podmieňujúce spáchanie trestného činu, zamerať sa na osobu poškodeného a nápravu škôd spôsobených spáchaným trestným činom. Ochranný dohľad je uložený odsúdenému v rozmedzí od jedného až troch rokov. Trestný poriadok ustanovuje podmienky výkonu ochranného dohľadu a to nariadenie, prerušenie, upustenie, prepustenie, zánik a tiež osoby zabezpečujúce výkon ochranného dohľadu. V súlade s § 455 Trestného poriadku „Ochranný dohľad vykonáva probačný a mediačný úradník okresného súdu, v ktorého obvode je miesto pobytu osoby, ktorej bol ochranný dohľad uložený, a to v rozsahu určenom v rozhodnutí súdu. Pritom dbá, aby sa do práv odsúdeného zasahovalo len v miere nevyhnutne potrebnej na dosiahnutie účelu ochranného dohľadu.“

Probačný a mediačný úradník vykonáva ochranný dohľad metódou probácie, ktorej obsah je stanovený v zákone č. 550/2005 Z.z. o probačných a mediačných úradníkoch § 2 ods. 1 písm. a), „Na účely tohto zákona sa rozumie

a) probáciou

1. kontrola, organizovanie a výkon probačných programov u obvinených, obžalovaných alebo odsúdených, ktorých súčasťou sú uložené povinnosti a obmedzenia (ďalej len "obvinený"),

2. kontrola uložených trestov alebo obmedzení, ktorých súčasťou je probačný alebo ochranný dohľad,

3. činnosť súvisiaca so zabezpečením predbežného šetrenia u obvineného,

4. organizovanie, koordinovanie a výkon trestu povinnej práce a trestu domáceho väzenia,

5. dohľad nad správaním obvineného, ak sa na dosiahnutie ochrany a posilnenia probácie použijú technické prostriedky,

6. pomáhanie poškodenému, ak ide o zákaz priblíženia alebo zdržovania sa v blízkosti obydlija poškodeného,

7. pomáhanie obvinenému v súvislosti s probáciou, aby viedol riadny život a vyhovel podmienkam, ktoré mu sú uložené rozhodnutím prokurátora alebo súdu v trestnom konaní,“ Ochranný dohľad je špecifický tým, že v sebe zahŕňa prvky justície a sociálnej práce. Medzi prvky justície, s ktorými je ochranný dohľad spojený radíme zákony t.j. trestný zákon, trestný poriadok, miesto výkonu činnosti t.j. súdy a osobu zodpovednú za výkon ochranného dohľadu t.j. probačný a mediačný úradník ako pomocná osoba v súdom aparáte. Identifikovali sme však i prvky sociálnej práce vo výkone ochranného dohľadu to podpora a pomoc odsúdenému pri riešení sociálnych a vzťahových problémov a poradenstvo. Ako uvádza Strémy, T. – Kurilovská, L. – Vráblová, M. (2015, s. 227) „Práca probačného pracovníka smeruje k starostlivosti o odsúdeného a k pomoci v jeho problémoch s cieľom posilnenia jeho schopnosti k bezkonfliktnému spôsobu života k vytvoreniu pozitívneho vzťahu k prostrediu, v ktorom žije, prípadne k nájdeniu nového prostredia, ktoré ho nebude negatívne ovplyvňovať.“ Pri poskytovaní podpory, pomoci, poradenstva v ochrannom dohľade hrá dôležitú úlohu osobný kontakt probačného a mediačného úradníka s odsúdeným v ochrannom dohľade. Práve osobný kontakt je ukotvený v § 77 ods. 1 písm. b) Trestného zákona, na základe ktorého je povinný odsúdený v ochrannom dohľade sa osobne hlásiť v určených lehotách u probačného a mediačného úradníka. Zákonom upravený osobný kontakt označujeme za nútený kontakt. Spojený je s tlakom na odsúdeného na kontaktovanie sa pod hrozbou páchania nového trestného činu, neochotou spolupracovať, odmietavým postojom k probačnému a mediačnému úradníkovi, manipulatívnym a účelovým správaním sa, čo vnímame ako negatívnu stránku ochranného dohľadu. Pozitívnu stránkou zákonom upraveného osobného kontaktu odsúdeného s probačným a mediačným úradníkom je vytvorenie priestoru pre profesionálnu, odbornú pomoc, podporu a poradenstvo s odborným, multidisciplinárnym, inštitucionálnym a edukatívno-formatívnym charakterom. „Ide o proces kontaktu s tzv. klientom, ako sa nazýva osoba, ktorá je „zverená“ do starostlivosti probačného a mediačného úradníka na výkon niektorej z probačných a mediačných činností.“(Kurilovská, L., 2015, s. 54) V tomto priestore dochádza k uplatneniu techník vychádzajúcich zo základného sociálneho poradenstva. Technika „poskytovanie informácií“ je základom pre výkon ochranného dohľadu. Odsúdený na začiatku ochranného dohľadu je riadne, zrozumiteľne poučený o povinnostiach, obmedzeniach, spôsobe preukazovania resp. kontroly, následkoch a sankciách nedodržiavania podmienok ochranného dohľadu s overením plného porozumenia. Štern, P. – Ouředníčková, L. – Doubravová, D. (eds.) (2010, s. 75) uvádzajú „Na počátku či v průběhu dohledu je nezbytné klienta upozornit na to, že pracovník mu bude sdělovat informace, pracovník je důkladně

vysvětlí a ověří si míru jejich pochopení klientem. To se týká hlavně informací o povinnostech, způsobu jejich plnění, následcích a sankcích v případě jejich neplnění.“ Ďalej uvádzajú Štern, P. – Ouředníčková, L. – Doubrovová, D. (eds.) (2010, s. 76) „Mezi pasivní nástroje pracovníka v průběhu dokledu lze zařadit předávání informací klientovi, ...“ Ďalšou technikou vychádzajúcou zo základného sociálneho poradenstva je „distribúcia“. V rámci ochranného dohľadu môžu byť odsúdenému uložené povinnosti, ktoré si vyžadujú zásah odborníka, prípadne počas výkonu ochranného dohľadu probačný a mediačný úradník identifikuje u odsúdeného problém, vyžadujúci si odbornú intervenciu, vtedy odosiela probačný a mediačný úradník odsúdeného k príslušnému odborníkovi. Cehlár, V. – Sviežený, R. – Burský, S. (2018, s. 63) uvádzajú „Na plnenie určitých povinností a obmedzení je možné klientovi poskytnúť alebo odporučiť pomoc, radu, služby sociálneho kurátora, možnosť využitia terapie alebo liečenia atď.“ Spolupráca odborníkov z iných oblastí spolu s probačným a mediačným úradníkom je podporená i ustanovením § 3 ods. 1 zákona č. 301/2005 Z.z. trestný poriadok „Štátne orgány, vyššie územné celky, obce a iné právnické osoby a fyzické osoby sú povinné poskytnúť súčinnosť orgánom činným v trestnom konaní a súdu pri plnení ich úloh, ktoré súvisia s trestným konaním. Iným právnickým osobám a fyzickým osobám preukázané vecné náklady s týmto spojením hradí štát, pokiaľ osobitný zákon neustanovuje inak. Na konanie a rozhodovanie sa primerane použijú ustanovenia § 553 ods. 5 a 6; taký návrh môže podať ten, komu vecné náklady vznikli.“ „Klarifikácia“ alebo čistenie je technika základného sociálneho poradenstva, ktorej cieľom je, aby odsúdený identifikoval svoj problém, príčiny tohto problému a súvislosti, následne našiel možnosti riešenia a vedel sa pre riešenie rozhodnúť. Cehlár, V. – Sviežený, R. – Burský, S. (2018, s. 57, 58) uvádzajú „Rozhovor s páchatelom o spáchanom trestnom čine nie je statický, ale dynamický proces. Úvodným bodom je príbeh klienta a jeho vlastné videnie faktov.“ „V jednej časti dáme priestor klientovmu rozprávaniu alebo opatreniam na získanie informácií (základ pre našu ďalšiu prácu a v druhej časti probačný a mediačný úradník kladie zatvorené i otvorené otázky, ktoré sa týkajú problému, aby klient našiel sám seba a aj čo najviac potenciálnych rozhodnutí.“ Vytvorením priestoru pre odsúdeného ku klarifikácii dochádza tiež k otvoreniu priestoru pre techniku „ventilácia“. Mátel, A. – Schavel, M. (2015, s. 339) označujú technikou ventilácie „ventiláciu klienta, poradca často vytvára pre klienta priestor, aby sa mohol vyrozprávať, zabaviť nahromadených pocitov neistoty, napätia, strachu, úzkosti, umožňuje mu hovoriť o ťažkostiach a problémoch bez obáv zo zosmiešnenia, ignorovania a nepochopenia“ Počas uplatňovania techniky ventilácie získava probačný a mediačný úradník obraz o komunikačných schopnostiach odsúdeného, verbálnom i neverbálnom prejave, čo pomáha probačnému a mediačnému úradníkovi nastaviť sa na úroveň odsúdeného. K tomu, aby

odsúdený zotrval na svojej vytýčenej ceste k cieľu je nevyhnuté povzbudenie, v základnom sociálnom poradenstve je to technika „povzbudenie“. Mátel, A. – Schavel, M. (2015, s. 339) uvádzajú „povzbudenie klienta, poradca posilňuje povzbudením a pochvalou také kroky klienta alebo také jeho správanie, ktoré vedú k úspešnému riešeniu problému, klient si takéto správanie zakomponuje do všeobecne používaného vzorca správania, ktorý môže byť prevenciou recidívy problému“. K technike povzbudenia Štern, P. – Ouředníčková, L. – Doubravová, D. (eds.) (2010, s. 76) uvádzajú „Dôležité je, že pracovník nepřebírá zodpovednosť za riešenie problémů a úkolů za klienta, ale povzbuzuje jej, motivuje a zplnomocňuje k tomu, aby dokázal věci řešit sám bez střetů se zákonem.“ Okrem základných techník využíva probačný a mediačný úradník pri osobnom kontakte s odsúdeným i špeciálne techniky. K nim patrí technika „konfrontácie. Podľa Gaburu, J. – Pružinskej, J. (1995, s. 69) „poradca upozorňuje klienta na rozdiely a rozpory v jeho tvrdeniach, správaní, v chápaní seba i iných.“, o ktorej sa zmieňujú i Cehlár, V. – Sviežený, R. – Burský, S. (2018, s. 61) „Počas rozhovoru si musí probačný a mediačný úradník všímať nezrovnalosti a ak ich zistí, znovu si informácie u klienta overiť a konfrontovať.“ Špeciálne techniky ako „tréning“, „návčik“, „modelovanie“, „hranie rolí“ sú súčasťou resocializačných programov, ktoré sa realizujú v rámci výkonu trestu odňatia slobody u odsúdených v ÚVTOS. Nazdávame sa, že ak má ochranný dohľad pokračovať v začatej resocializácii, mali by sa v ňom využívať techniky, ktoré sú odsúdenému známe a vedou overené. Považujeme za žiadúce, aby probačný a mediačný úradník zvládol techniku hrania rolí, techniku tréningov a návčikov, z dôvodu ich využitia u odsúdeného pre návčik a úpravu narušených sociálnych väzieb, vzťahov odsúdeného s rodinou, komunitou, spoločnosťou a tým sa pokračovalo v resocializácii odsúdeného. Vnímame dôležitosť role rodiny v resocializácii odsúdeného. „Například Bucklen a Zajac (2009) v hlavnom hodnotení presídlenia v Pensylvánii zistili, že tí ktorí porušili podmienku, akoby nemali väčšie problémy s bývaním ako tí ktorí podmienku neporušili. Tí ktorí uspeli v podmienke boli pravdepodobne viac sociálne podporovaní (žili s partnerom, s ktorým mali dobrý vzťah), ale hľadanie bývania ako také nebolo predikciou úspechu.“ (Shapland et al., 2012, s. 30) V nadväznosti na uvedené, by probačný a mediačný úradník pri práci s odsúdeným v ochrannom dohľade mal mať v činnostiach zakotvenú i systémovú prácu s rodinouakoľko ako uvádzajú Mátel, A. – Schavel, M. (2015, s. 341) „individuálne problémy mnohých klientov majú svoje kauzálne zakotvenie v poruchovom fungovaní rodiny, v ktorej klient žije, a preto špecializovaný sociálny poradca bude mnohé problémy klientov riešiť v rodinnom kontexte ...“. Ďalšími špeciálnymi technikami sú technika „reflexia“ Gabura, J. – Pružinská, J. (1995, s. 69) uvádzajú „poradca odráža to, čo povedal klient, preformulováva klientove odpovede, aby stimuloval ďalší klientov vhlád a sebareflexiu, ...“ a technika „interpretá-

cia“ Oravcová, J. (2013, s. 212) uvádza „Interpretácia je intervenciou užívanou v dynamickom (psychoanalytickom) poradenskom prístupe a jej podstatou je vysvetlenie príčin konania (prežívania) klienta z expertného pohľadu poradcu, čím sa odhaľujú aj doteraz skryté želania, predstavy, obrany klienta uložené v jeho nevedomí.“ Myslíme si, že pre vytvorenie jasného rámca problému odsúdeného, pre proces resocializácie odsúdeného v ochrannom dohľade, by mal probačný a mediačný úradník disponovať i kompetenciami k využívaniu týchto techník. V príspevku sme uviedli len časť techník, ktoré by bolo možné i žiadúce využívať pri práci s odsúdeným v ochrannom dohľade, v priestore, ktorý probačnému a mediačnému úradníkovi otvára zákon prostredníctvom povinnosti zakotvenej v § 77 ods. 1 písm. b) Trestného zákona, osobne sa hlásiť v určených lehotách. Jedná sa o nesmierne dôležitý priestor pre probačného a mediačného úradníka na zabezpečenie ochrany spoločnosti, ale i pre odsúdeného ako to vyplýva z výskumu „... Farrall (2002: 161-62), že zatiaľ čo odsúdený v podmienke boli schopní prekonať väčšinu problémov, ktorým čelili sami (58%), keď probačný úradník podporil ich úsilie, percento vzrástlo na 72%. Inými slovami, keď odsúdený v podmienke bude hlavnou hnacou silou riešenia, probační úradníci môžu (...) značne prispieť k riešeniu problémov súvisiacich s ďalším trestným činom. (Farrall In Shapland et al., 2012, s. 14) Dôležité je, aby si probační a mediační úradníci uvedomili ako uvádza Emmerová, I. (2014, s. 103) „Probační a mediační úradníci majú v tomto prípade kľúčovú úlohu, pretože probácia je to chápaná nielen ako určitá forma kontroly (ktorú je odsúdený povinný nad sebou strpieť a počas doby trvania probačného dohľadu aktívne spolupracovať), ale aj ako forma pomoci odsúdenému, aby lepšie prekonal svoje problémy a v budúcnosti viedol riadny život a samozrejme snaha o elimináciu možnosti recidívy.“ Významnú úlohu zohráva probačný a mediačný úradník v prvom roku po prepustení odsúdeného z výkonu trestu odňatia slobody. Ak odsúdený v tomto rizikovom období stratí pozitívne kontakty, nie je schopný nájsť si uspokojivé zamestnanie, bývanie, má problém sa začleniť spoločnosti, zvyšuje sa jeho riziko návratu k trestnej činnosti a opätovnému umiestneniu vo výkone trestu odňatia slobody – tzv. syndróm otáčavých dverí. Uplatňovaním metódy probácie „Podstatou probácie, tak ako je upravená v uvedenom ustanovení, je konštruktívna metóda prevýchovy a pozitívneho ovplyvňovania páchatel'a, ktorá je založená na vzájomnej kombinácii prvkov kontroly, poradenstva a pomoci.“ (Katona, G., 2005, 382) s vedomím aplikovaním techník probácie sa naplní zmysel, účel ochranného dohľadu a upevní sa profesionálny a odborný status probačného a mediačného úradníka.

Zoznam použitej literatúry:

- CEHLÁR, V. - SVIEŽENÝ, R. - BURSÝ, S. 2018. *Vstup do problematiky inštitútov probácie a mediácie*. Bratislava: Tlačiareň ZVJS. 77 s.
- EMMEROVÁ, I. 2014. *Penitenciárna starostlivosť verus probačná a mediácia služba (s osobitným zreteľom na prevenciu delikvencie a kriminality u detí a mládeže)*. Banská Bystrica: Belianum. 116 s. ISBN: 978-80-557-0724-2
- GABURA, J. – PRUŽNSKÁ, J. 1995. *Poradenský proces*. Praha, SLON, 147 s. ISBN 80-968713-2-3
- GREBENÍČEK, J. 1976. Preventivněvýchovný význam ochranného dohľadu. In *Kriminalistický sborník*. 1976, XX/1976, 8, s. 456 – 461
- KATONA, G. 2005. *Probácia, mediácia – nové prvky v našom trestnoprávnom systéme*. In: *Justičná revue*, 57, č. 3
- KURÍLOVSKÁ, L. 2015. Rekognoskácia probácie a mediácie v slovenských podmienkach. In *Restoratívna justícia a alternatívne tresty v aplikačnej praxi*. Zborník príspevkov z medzinárodnej konferencie september 2015. Trnava: Leges. ISBN 978-80-7502-104-5, s. 51 – 71
- MÁTEL, A., SCHAVEL, M. 2015. *Teória a metódy sociálnej práce I*. Bratislava: Spoločnosť pre rozvoj sociálnej práce, 420 s.
- [ORAVCOVÁ, J. 2013. *Poradenstvo pomáhajúcich profesií*. Banská Bystrica: Belianum. 250 s., ISBN: 978-80-557-054-8](#)
- SHAPLAND, J. et al. 2012. *The quality of probation supervision – a literature review*. Sheffield: Centre for Criminological Research University of Sheffield and University of Glasgow. 55 s. ISBN 978-1-872998-00-8
- ŠTERN, P. – OUŘEDNÍČKOVÁ, L. – DOUBRAVOVÁ, D. 2010. *Probace a mediace. Možnosti řešení trestných činů*. Praha: Portál. 216 s. ISBN 978-80-7367-757-2
- Zákona č. 44/1973 Sb. o ochrannom dohľade
Zákon č. 300/2005 Z.z. Trestný zákon
Zákon č. 301/2005 Z.z. Trestný poriadok
Zákon č. 550/2005 Z.z. o probačných a medičných úradníkoch

Kontaktné údaje:

PhDr. Alena Gulánová

*Krajský súd v Trenčíne, Nám. sv. Anny č. 28, Trenčín s miestom výkonu služby Okresný súd Trenčín, Piaristická 27, Trenčín
doktorand Vysokej školy sv. Alžbety Bratislava, Nám. 1.mája 1, Bratislava*

Tel. +421948311113

e-mail: alena.gulanova@gmail.com

VZŤAH MEDZI PROBANTOM A PROBAČNÝM ÚRADNÍKOM V KONTEXTE KVALITY ŽIVOTA

INTERACTION BETWEEN PROBATIONER AND PROBATION OFFICER IN CONTEXT QUALITY OF LIFE

Mgr. Zuzana Ferenčíková, PhD.¹

Abstrakt: Príspevok poukazuje na výskumné zistenia zo zahraničia v oblasti kvality vzťahu probačného úradníka s probantom v kontexte kvality života a tiež poukazuje na vnímanie probácie, probačných úradníkov z pohľadu probantov. Budovanie vzťahu medzi probačným úradníkom a probantom je základom úspechu ich spolupráce a pozitívneho dopadu na život probanta. Príspevok predstavuje výsledky výskumných zistení v danej problematike v Slovenských podmienkach. Výskum bol realizovaný prostredníctvom dvoch metodologických nástrojov DRI-R a WHOQOL-BREF. K primárnym výsledkom výskumu patrí zistenie, že kvalita vzťahu probanta s PaMÚ sa odráža v kvalite života probanta. Konkrétne na kvalitu života v oblasti prežívanie pozitívne pôsobí dôvera, na kvalitu života v sociálnych vzťahoch pozitívne vplýva starostlivosť-spravodlivosť a na kvalitu života v prostredí pozitívne vplýva dôvera. Avšak pevnosť vzťahu vplýva negatívne na kvalitu života v oblasti prostredie. V závere ponúkame odporúčania pre teóriu a prax. Príspevok je prínosom pre rozvoj probácie na Slovensku, pre probačných úradníkov a ich prácu.

Kľúčové slová: Kvalita života. Probácia. Probačný úradník. Probant. Vzťah.

Abstract: The paper highlights research findings from abroad on the quality of the probation officer-probationer relationship in the context of quality of life and also highlights the perception of probation, probation officers from the perspective of probationers. Building a relationship between the probation officer and the probationer is essential to the success of their collaboration and the positive impact on the probationer's life. The paper presents the results of research findings on the issue in question in Slovak conditions. The research was conducted using two methodological tools DRI-R and WHOQOL-BREF. The primary outcomes of the research include the finding that the quality of the probationer's relationship with probation and mediation officer is reflected in the probationer's quality of life. Specifically, quality of life in the area of experiencing is positively influenced by trust, quality of life in social relationships is positively influenced by caring-justice, and quality of life in the environment is positively influenced by trust. However, the strength of the relationship impacts negatively on the quality of life environment. In the conclusion we offer recommendations for theory and practice. The paper is a contribution to the development of probation in Slovakia, to probation officers and their work.

Key words: Quality of life. Probation. Probation officer. Probationer. Relationship.

V probácii má probačný úradník dvojitú rolu. Rolu *poradcu* a súčasne rolu „*policajta*“. Jeho úlohou je resocializácia probanta, ako aj

---

¹ Mgr. Zuzana Ferenčíková, PhD., probačný a mediačný úradník Krajského súdu v Žiline s prideleným výkonom funkcie na Okresný súd Liptovský Mikuláš

ochrana spoločnosti od páchania jeho ďalšej trestnej činnosti, inak povedané bezpečnosť verejnosti. Zachovanie kvalitnej vyváženosti daných dvoch rolí u probačného úradníka ma zásadný vplyv na resocializáciu probanta. Najlepší je vyvážení dôraz na *kontrolu* (monitorovanie dodržiavania súdom stanovených podmienok a obmedzení) a dôraz na *starostlivosť* (napr. preukazovanie skutočného záujmu o probanta, jeho potreby a problémy) (Skeem a kol., 2007).

Skeem a kol. (2007) považujú za kvalitný vzťah, keď probačný úradník vyjadruje v dostatočnej miere kombináciu starostlivosti, spravodlivosti, dôvery a autoritatívneho prístupu s cieľom dosiahnuť, čo najlepšie pozitívne výsledky u probanta. Rex (1999) zistil, že ak boli probační úradníci oddaní svojej práci, lojálni a zaujímali sa o probantov, mali pozitívny vplyv na ich osobnú pohodu (well being), čo je kľúčový aspekt zmeny správania u probanta.

Kvalita vzťahu medzi probačným úradníkom a probantom je často v odbornej literatúre uvádzaná, ako kľúčový faktor v dosiahnutí efektívnosti probácie, ako aj jeho vplyv na výskyt rizika recidívy u probantov, ich resocializáciu a kvalitu pomoci. Budovanie ich vzájomného vzťahu je základom úspechu ich spolupráce a pozitívneho dopadu na život probanta (McCarty, 1982). Rovnako aj Dowden a Adrews (2004) zdôrazňujú, že budovanie vysoko kvalitného vzťahu medzi probačným úradníkom a probantom má zásadný vplyv na jeho úspešnosť dodržania povinností a obmedzení v probácii. Ich vzájomný vzťah je dôležitým faktorom ovplyvňujúci účinnosť nápravných techník, ktoré využíva probačný úradník v rámci probácie. Kvalitný vzťah probanta s probačným úradníkom je najdôležitejší pri realizácii základných nápravných praktík, ktorých aplikáciu uľahčuje. Bez kvalitného vzťahu často-krát probačný úradník používa prílišný autoritatívny prístup.

Gleicher a kol. (2013) zdôrazňujú predovšetkým dôveru ako dôležitý prvok vzťahu medzi probantom a probačným úradníkom. Ak chce probačný úradník uskutočňovať zmeny v jeho správaní, probant musí cítiť, že mu môže dôverovať. A tak následne môže viesť probanta k preberaniu zodpovednosti za svoje správanie a činy a tiež viesť ho ku kolaboratívne riešeniu problémov (napr. technikami ako spevnenie alebo modelovanie prosociálneho správania).

Bracken (2003) skúmal aké vlastnosti, schopnosti a vedomosti považujú probační úradníci za významné pre budovanie kvalitného vzťahu a probačnej praxe. Aj napriek rôznemu politickému a štrukturálnemu kontextu každej krajiny, výskum ukázal, ako najdôležitejšie byť schopný viesť kvalitné interview a mať kvalitné interpersonálne komunikačné schopnosti. Vedieť adekvátne posúdiť riziká, ktoré by sa mohli vyskytnúť pri práci s probantom, väčší dôraz na skupinové programy, zamerať sa predovšetkým na kriminogénne potreby páchať trestné činy u probanta. Ak sa jednalo o dôverný rešpektujúci vzťah boli zistené pozitívne vplyvy

na život probanta a jeho psychické zdravie (Umberson a kol., 1996), zlepšenie schopnosti učiť sa (Baker, 2006) a zvýšenie schopnosti tvoriť dôverné vzťahy s ostatnými ľuďmi (Mallinckrodt, 1992).

V zahraničí sa viacerí odborníci zhodujú, že dodnes nebola venovaná dostatočná pozornosť pracovnému spojenectvu² medzi probačným úradníkom a probantom, hoci vplyv kvality pracovného spojenectva v procese probácie je značný. Výskum DeLude a kol. (2012) a tiež Wilda (2011) identifikovali charakteristiky probantov, ako je celkový čas strávený pod probáciou, čas strávený s probačným úradníkom, vek, rasa a počet návštev za týždeň neovplyvňujú kvalitu pracovného spojenectva. Inak povedané všetci probanti môžu rozvíjať rovnako kvalitné a efektívne pracovné spojenectvo s probačným úradníkom.

McCarty (1982) zistil, že rozvíjanie kvality pracovného spojenectva súvisí so stanovenými úlohami, cieľmi a väzbami v probácii. Úlohy sú prvým krokom k rozvoju pracovného spojenectva. Z dlhodobého hľadiska stanovenie si adekvátnych cieľov je významné pre rozvoj pozitívnych postojov a elimináciu rizika opätovného páchania trestnej činnosti (Ward, 2002).

Vnímanie probácie a probačných úradníkov z pohľadu probantov

Za dôležité považujeme zaoberať sa aj tým, ako probanti vnímajú probáciu a svojich probačných úradníkov. Jedná sa o potenciálny zdroj informácií, aby trestná justícia vedela a snažila sa zlepšiť kvalitu a úroveň probácie a tým aj kvalitu života probantov. V zahraničí sa realizovalo viacero výskumov na danú tému. V našich podmienkach absentujú štúdie a výskumy so zameraním na probantov a ich vnímanie probácie a probačného úradníka. Linderborg a kol. (2014) požiadali probantov, aby uviedli tri najvplyvnejšie prvky probácie vplyvajúce na ich kvalitu života. Probandi uviedli: starostlivosť, rešpektovanie a empatia probačného úradníka. Ako ďalšie uviedli priateľský a podporujúci prístup probačného úradníka, druh pomoci, dobrú a pozitívnu klímu.

Na základe štúdia relevantnej zahraničnej literatúry sme zosumarizovali hodnoty a aktivity, ktoré očakávajú probanti od svojich probačných úradníkov:

- Rozvíjanie vzájomného vzťahu; záujem probačného úradníka o osobu probanta a jeho problémy vrátane jeho fungovania s rodinou a informácie týkajúce sa jeho bydliska, práce atď. (Appleton, 2010).

---

² Pracovné spojenectvo je definované tromi kľúčovými faktormi: 1. vzťah medzi klientom (probantom) a terapeutom (probačným úradníkom), 2. miera súhlasu týkajúca sa cieľov probácie, na ktorých sa spolu dohodli probant a probačný úradník, 3. miera súhlasu medzi probantom a probačným úradníkom týkajúca sa úloh pomocou ktorých bude cieľ dosiahnutý (Tatman, Love, 2010). Väzba medzi dvoma ľuďmi a ich schopnosť spolupracovať na stanovených cieľoch a úlohách práce.

- Načúvanie probantovi; vedenie ho v pozitívnom smere proti páchaniu ďalších trestných činov zvyšovaním jeho motivácie, povzbudzovania, riešenia problémov; aktívna komunikácia o problémoch, čo probantovi poskytuje emocionálnu podporu (Appleton, 2010).
- Venovanie dostatočného času probantovi pri probačnom stretnutí, rozvíjanie vzťahu dôvery a porozumenia (Appleton 2010; Healy, O'Donnell, 2008).
- Poskytovanie prospešnej pomoci a podpory v jeho problémoch a ich identifikovanie; aktívna pomoc pri hľadaní podpory, pomoci a odporúčaní od iných odborníkov pomáhajúcich profesií (Shapland, 2012).

Raynor a Vanstone (2015) mapovali zručnosti probačných úradníkov, ktoré pomáhali probantom, aby nepáchali ďalšiu trestnú činnosť:

- kvalitne zostavená štruktúra a vedenie interview,
- primeraná a prirodzená neverbálna komunikácia,
- zrozumiteľná verbálna komunikácia,
- efektívne a primerané využívanie autority,
- kvalitne osvojené postupy vedenia motivačného interview,
- modelovanie prosociálneho správania,
- riešenie problémov,
- kognitívna reštrukturalizácia.

Ďalšie zručnosti podľa Bracken (2003), ktorými by mali disponovať probační úradníci z pohľadu probantov:

- rozvoj supervízie a intervenčných plánov pre probantov,
- tvorba vhodných a zrozumiteľných odporúčaní pre externé subjekty (napr. odborníci z iných pomáhajúcich profesií),
- kvalitné znalosti týkajúce sa rôznych závislostí, zneužívania návykových látok, patologické hráčstvo atď.
- case management, v preklade manažment prípadu ako metóda koordinácie práce s klientom,
- cross- kultúrne vedomosti,
- počítačová gramotnosť,
- kvalitná informačná úroveň v oblasti Trestného práva, Psychológie, Sociológie, v oblasti trestných činov atď.

McGuire (1995) zistil, že probanti od probačných úradníkov požadovali nasledovné:

- väčší dôraz na skupinovú prácu,
- zamerať sa predovšetkým na problémy súvisiace s ich kriminalitou,
- vedieť zvládať a pracovať s ich emóciami, najmä s hnevom a ľútosťou,
- kvalitne využívať interpersonálnu komunikáciu,
- vytvoriť a udržať kvalitný vzťah s probantom v priebehu probácie,
- kvalitné komunikačné a poradenské zručnosti v probačnej praxi.

Plugge a kol. (2014) realizovali výskum na zmapovanie významu probácie pre probantov. Vo všeobecnosti probanti hodnotili probáciu ako

viacúčelovú. Väčšina ju vníma ako dostatočný trest a odstrašujúci prostriedok od páchania opätovnej trestnej činnosti. Uviedli tiež, že probácia má aj rehabilitačný (resocializačný) účinok, aj keď pre probantov bolo najťažšie vyrovnať sa so stresom vyplývajúcim z probačného dohľadu.

Je možné povedať, súčasná probačná prax kladie väčší dôraz na elimináciu rizík ohrozenia spoločnosti ako na individuálne potreby probantov. Kvalita a efektívnosť probácie sa líši v každej krajine a tiež v práci každého probačného úradníka a jeho ochoty a snahy riešiť problémy probantov.

Sumárne je možné zhodnotiť, že probanti vo väčšine štúdií hodnotia význam probácie ako prínosný. Zdôrazňujú dôležitosť kvalitného vzťahu medzi sebou a probačným úradníkom i jeho pomoc a angažovanosť pri riešení ich problémov.

Výskumné zistenia

Výskumný súbor pozostával z 92 respondentov a jednalo sa o podmienene odsúdených a podmienene prepustených probantov, ktorí patrili pod okresné sudy Žilinského kraja. Výskumným cieľom bolo zistiť vplyv kvality vzťahu probanta s PaMÚ na kvalitu života probanta v doménach prežívanie, sociálne vzťahy a prostredie. Boli použité dva dotazníky, t.j. Dotazník kvality života Svetovej zdravotníckej organizácie (ďalej WHOQOL-BREF) a Dotazník dvojitej roly vo vzťahu (Dual-Role Relationship Inventory- Revised; DRI-R).

Tab.1 Domény a položky dotazníka WHOQOL-BREF

DOMÉNA PRE-ŽIVANIE	DOMÉNA SOCIÁLNE VZŤAHY	DOMÉNA PROSTREDIE	DVE SAMOSTATNÉ POLOŽKY
Potešenie zo života	Osobné vzťahy	Životné prostredie	Kvalita života
Zmysel života	Sexuálny život	Finančná situácia	Spokojnosť so zdravím
Sústredenie	Podpora priateľov	Prístup k informáciám	
Prijatie telesného vzhľadu	Osobné bezpečie	Záľuby	
Spokojnosť so sebou		Prostredie v okolí bydliska	
Negatívne pocity		Dostupnosť zdravotnej starostlivosti	
		Doprava	

Zdroj: Dragomirecká, Bartoňová, 2006

Popis jednotlivých subškál/faktorov DRI-R (Skeem a kol., 2007):

1. *Starostlivosť-spravodlivosť*- zisťuje kvalitu vzťahu probanta a PaMÚ na základe toho, ako probanti hodnotia ich vzťah s PaMÚ z hľadiska starostlivosti a spravodlivosti, ktorú im PaMÚ prejavuje.

2. *Dôvera*- položky zisťujúce mieru dôvery, do akej probant vníma ich vzájomne zdieľanú dôveru.

3. *Pevnosť vzťahu*- hodnotí mieru, do akej je PaMÚ trestajúci a kontrolujúci probanta (dodržiavanie disciplíny). Odráža postoj probantov, ako vnímajú PaMÚ v spojitosti s témami týkajúcimi sa disciplíny, dodržiavania predpisov a obmedzení.

Výskumné dáta boli spracované prostredníctvom komparačnej a regresnej analýzy. Ako významné výskumné zistenia boli identifikované nasledovné:

Korelačná analýza:

- V kvalite života dosahovali probanti najvyššie skóre v doméne prežívanie, sociálne vzťahy a najmenej v doméne prostredie.

- V dotazníku DRI-R najvyššie skóre probanti dosahovali vo faktore starostlivosť-spravodlivosť, dôvera a najmenej v pevnosti vzťahu. (*Z uvedeného vyplýva, že probanti viac pociťovali rolu PaMÚ ako poradcu a človeka, ktorý im chce pomôcť*).

- Čím je probantom vnímaná starostlivosť- spravodlivosť od PaMÚ vyššia, tým je lepšia kvalita života v prežívaní, sociálnych vzťahoch ako aj v prostredí.

- Čím viac probant dôveruje svojmu PaMÚ, tým je u neho lepšia kvalita života v prežívaní, sociálnych vzťahoch a v prostredí.³

- Naopak pevnosť vzťahu nevyplýva na kvalitu života a jej domény u probanta. Pevnosť vzťahu sa týka kontrolujúcej role PaMÚ, čo môže skôr negatívne a limitujúco vplývať na kvalitu života.⁴

Regresná analýza:

- Vyššie skóre v dôvere, predikuje vyššie skóre v kvalite života probanta v prežívaní.

- Vyššie skóre v starostlivosti-spravodlivosti predikuje vyššie skóre v kvalite životaprobanta v sociálnych vzťahoch.

- Vyššie skóre v pevnosti vzťahu, tým nižšie skóre v kvalite života v prostredí.

- Vyššie skóre v dôvere, predikuje vyššie skóre v kvalite života probanta v prostredí.

---

³ Mallinckrodt (1992) tiež vo svojom výskume zistil, že ak sa jednalo o dôverný a rešpektujúci vzťah boli zistené pozitívne vplyvy na život probanta a jeho schopnosť tvoriť dôverné vzťahy s ostatnými ľuďmi. Ďalej dôvera má vplyv na psychické zdravie probanta (Umber-son a kol., 1996) a zlepšenie schopnosti učiť sa (Baker, 2006).

⁴ Durnesc (2011) zistil, že probanti sa zmieňovali, že kontrolujúca funkcia probácie ich limituje v denných rutínach, cítia nedostatok autonómie, narušuje im súkromný a rodinný život, zaberá im množstvo času, spôsobuje im finančné náklady, problém stigmatizácie a spôsobuje im život pod hrozbou uväznenia v prípade porušenia probácie.

Na základe vyššie popísaného môžeme konštatovať, že kvalita vzťahu probanta s PaMÚ má vplyv na kvalitu života, konkrétne na:

- kvalitu života v prežívaní pôsobí dôvera,
- na kvalitu života v sociálnych vzťahoch vplyva starostlivosť-spravodlivosť,
- na kvalitu života v prostredí vplyva dôvera a pevnosť vzťahu.

Obr. 1 Vizualizácia vzťahov medzi doménami kvality života a faktormi kvality vzťahu probanta s PaMÚ

Odporúčania pre teóriu a prax

Na základe teoretickej analýzy a našich výskumných zistení predkladáme odporúčania pre teóriu a prax probácie a pre zvyšovanie kvality vzťahu probanta s PaMÚ.

- Špecifickejšie vymedzenie podmienok v legislatíve pre výber pracovníka na pozíciu PaMÚ. Považujeme za nepostačujúce, ako jedno z kritérií, vyžadovať iba druhý stupeň vzdelania právnického, učiteľského, teologického alebo iného spoločenskovedného študijného programu. Pre výkon probačnej praxe je potrebné zdôrazňovať, resp. uprednostňovať predovšetkým vzdelanie v odbore sociálna práca a psychológia. Dôvodom je, že sa jedná o špecificky problémovú cieľovú populáciu, vyžadujúcu pomoc od odborníka, ktorý je vzdelaný a vyškolený na pomoc pri psychických a sociálnych problémoch.

- Povinné absolvovanie školení a prípravných kurzov na zvýšenie kompetencie a kvalifikácie PaMÚ hneď v začiatku nástupu na pracovnú pozíciu i priebežne podľa potreby probačnej praxe. Následne vykonanie odbornej skúšky. Dolanská a Karkošková (2013) poukazujú na nedostatky probácie a mediácie, kde jedným z nich uvádzajú nedostatky v systematickom vzdelávaní PaMÚ.

- Povinne vedúcim PaMÚ stanovené pravidelné porady na krajských súdoch SR s cieľom poskytnutia supervízie zo strany vedúcich

a kolegov za účelom zefektívnenia probačnej praxe a prístupu k probantovi. Dané odporúčanie uvádzame na základe výskumných zistení Joklovej a Vavrinčikovej (2010). Až 92,31% PaMÚ vníma, ako najdominantnejší hendikep pri výkone ich profesie absenciu supervízie.

- Redukovanie množstva úkonov, týkajúcich sa vedenia dokumentácie stretnutí v rámci procesu probácie, ktoré sú súčasťou probačného spisu. Venovať viac času vzťahu a kontaktu s probantom s cieľom pomôcť mu riešiť jeho aktuálne problémy a životnú situáciu.

- Zaviesť vyššiu kooperáciu Rady pre probáciu a mediáciu na Slovensku s riadiacimi orgánmi probácie v iných štátoch za účelom zmapovania, zefektívnenia, inšpirovania sa fungovaním probačnej praxe v iných štátoch s vyššou úrovňou kvality probácie.

- Oddeliť činnosť PaMÚ, vykonávajúcej probáciu a zároveň mediácie. Inak povedané, aby fungovali osobitne probační úradníci vykonávajúci iba probáciu a mediálni úradníci vykonávajúci iba mediáciu. Dôvodom je množstvo prípadov probácie a prípadov mediácie na jedného pracovníka. Rovnako aj zavedením elektronického monitoringu do praxe je vyťaženosť PaMÚ ešte väčšia, čo je na úkor množstva času potrebného na venovanie sa a starostlivosť o probanta.

- Aktívne zapájať a motivovať probantov k spolupráci s PaMÚ, napr. na základe stanovenia konkrétnych úloh na najbližšie stretnutia pre probanta a kontrolovať ich vykonanie. Tak je možné zvýšiť kvalitu vzťahu PaMÚ s probantom a aktívne ich zapojiť do probácie. McCarty (1982) zistil, že rozvíjaniu pracovného spojenectva napomáha, keď PaMÚ si spoločne s probantom stanoví ciele a úlohy v rámci procesu probácie.

- Vyškoliť PaMÚ, ako rozvíjať kvalitný vzťah s probantom. Cieľene realizovať školenia na tému „*Kvalita vzťahu PaMÚ s probantom*“. Aby sa nejednalo iba o stretnutia hlásenia sa probanta u PaMÚ, urobenie záznamu a spísanie zmien v jeho živote a pod. Naučiť PaMÚ využívať rôzne techniky práce s probantom, napr. RNR princípy.⁵

- Realizovať konferencie so zameraním na prácu PaMÚ s probantom, kvalitu vzťahu PaMÚ s probantom a pod. Pozývať odborníkov zo zahraničia s cieľom obohatiť probačnú prax na Slovensku. Následne vydať zborník ako nápomocný a užitočný výstup pre PaMÚ a probačnú prax.

- Viac informovať verejnosť o činnosti probácie a jej význame, čím by bolo možné zvýšiť záujem aj študentov vysokých škôl robiť viaceré výskumy a záverečné práce v tejto problematike a tak rozširovať teóriu a obohacovať prax.

---

⁵ RNR princípy- je efektívna intervencia práce s probantom založená na troch princípoch. R- risk (riziko), N-need (potreba), R- responsivity (reakcia na kriminogénne potreby). Bližšie vid'. Andrews, Bonta, 2010.

Príspevok je prínosný pre PaMÚ a ich prax, pre samotných probantov ako a aj pre Radu pre probáciu a mediáciu, ako poradného orgánu ministra pri diskutovaní o aktuálnych problémoch probácie. Na základe vyššie uvedených skutočností a výskumných zistení zdôrazňujeme význam kvality vzťahu a zaobchádzania PaMÚ s probantom, čím môže pozitívne vplývať na jeho kvalitu života. Zaoberať sa danou problematikou je veľmi významné aj z hľadiska recidívy, nakoľko mnohé výskumy v zahraničí (Ward, 2002; Dowden, Andrews, 2004 atď.) zistili, že kvalita vzťahu probanta s PaMÚ vplýva na to, či probant bude opätovne páchať trestnú činnosť alebo nie.

Zoznam použitej literatúry:

- ANDREWS, D. A. – BONTA, J. S. 2011. The Risk-Need-Responsivity (RNR) Model: Does Adding the Good Lives Model Contribute to Effective Crime Prevention? In *Criminal Justice and Behavior*. ISSN 1551-3594, 2011, vol. 38, no. 7, p. 12-21.
- APPLETON, C. 2010. *Life after imprisonment*. Oxford : Oxford University Press, 2010. 252 p. ISBN 978- 0-19- 958271-6.
- BAKER, J. A. 2006. Contributions of teacher–child relationships to positive school adjustment during elementary school. In *Journal of School Psychology*. ISSN 0022-4405, 2006, vol. 44, no. 3, p. 211–229.
- BRACKEN, D. 2003. Skills and knowledge for probation practice. In *Probation Journal*. ISSN 0306-624X, 2003, vol. 50, no. 2, p. 101-114.
- DELUDE, B.- DAMON, M.- CHARLES, B. 2012. “The Probationer’s Perspective On The Probation Officer-Probationer Relationship And Satisfaction With Probation.” In *Federal Probation*. ISSN 0014-9128, 2012, vol. 76, no. 1, p. 35-39.
- DOLANSKÁ, R.- KARKOŠKOVÁ, S. 2013. *Súčasnosť a perspektívy mediácie a probácie*. Prešovská univerzita v Prešove : Gréckokatolícka teologická fakulta, 2013. 182 s. ISBN 878-80-555-0740-8.
- DOWDEN, C.- ANDREWS, D. A. 2004. The importance of staff practices in delivering effective correctional treatment: A meta-analysis of core correctional practices. In *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*. ISSN 1552-6933, 2004, vol. 48, no. 2, p. 203-214.
- GLEICHER, L. et. al. 2013. Creating a Supervision Tool Kit: How to Improve Probation and Parole. In *Federal probation*. ISSN 0014-9128, 2013, vol. 77, no. 1, p. 10- 26.
- DRAGOMIRECKÁ, E.- BARTOŇOVÁ, J. 2006. *Příručka pro uživatele české verze dotazníků kvality života Světové zdravotnické organizace*

- WHOQOL-BREF a WHOQOL-100*. Praha : Psychiatrické centrum, 2006. 88 s. ISBN 80-85121-82-4.
- HEALY, D.- O'DONNELL, I. 2008. Calling time on crime: Motivation, generativity and agency in Irish probationers. In *Probation Journal*. ISSN 1741-3079, 2008, vol. 55 no. 1, p. 25-38.
- JOKLOVÁ, M. - VAVRINČÍKOVÁ, L. 2010. Pôsobenie inštitútu probácie v trestnej justícii v podmienkach SR – správa z výskumu. In *V. medzinárodná konferencia doktorandov odborov psychológia a sociálna práca : zborník z konferencie*, Nitra : Univerzita Konštantína Filozofa. 2010. s. 359-366. ISBN 978-80-8094-699-9.
- LINDERBORG, H.- BLOMSTER, P.- LIISA, M.- MUILUVUORI- SASU TYNI. 2014. *Measuring quality in penal environments: Preliminary results of a quality research carried out at the Criminalsanctions agency in finland*. In RISE rikosseuraamuslaitions criminal sanctions agency [online]. 2014. [cit. 2015-11-11]. Dostupné na: http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/prisons/Conference_19_files/Presentation%20Powerpoint%20Henrik%20Linderborg.pdf.
- MALLINCKRODT, B. 1992. Client's representations of childhood emotional bonds with parents, social support, and formation of the working alliance. In *Journal of Counseling Psychology*. ISSN 1939-2168, 1992, vol. 39, no. 4, p. 453–461.
- MCCARTY, W. D. 1982. Discipline, Goals and Management in Corrections. In *Hippchen LJ* (ed.) *Holistic Approaches to Offender Rehabilitation*. Springfield : Press, 1982. p. 436–449. ISBN 2256-8452.
- MCGUIRE, J. 1995. *What Works: Reducing Reoffending: Guideline from Research and Practice*. Chichester: J. Wiley & Sons, 1995. p. 242. ISBN 256214-142.
- PLUGGE, E. et al. 2014. When prison is “easier”: probationers' perceptions of health and wellbeing. In *International Journal of Prisoner Health*. ISSN 1744-9200, 2014, vol. 10, no. 1, p. 38 – 46.
- RAYNOR, P.- VANSTONE, M. 2015. Moving Away from Social Work and Half Way Back Again: New Research on Skills in Probation. In *Br J Soc Work*. ISSN 1468-263X, 2015, vol. 45, no. 7, p. 22-38.
- REX, S. 1999. Desistance from offending: Experiences of probation. In *The Howard Journal of Criminal Justice*. ISSN 366383, 1999, vol. 38, no. 4. p. 25-37.
- SHAPLAND, J.- BOTTOMS, A.- FARRALL, S.- MCNEILL, F.- PRIEDE, C.- ROBINSON, G. 2012. *The quality of probation supervision – a literature review*. UK : Centre for Criminological Research, 2012. 55 p. ISBN 978-1-872998-00-8.
- SKEEM, J. L et al. 2007. Assessing relationship quality in mandated community treatment: Blending care with control. In *Psychological Assessment*. ISSN 925-945, 2007, vol. 19, no. 4, p. 397-410.

- UMBERSON, D. et al. 1996. The effect of social relationships on psychological well-being: Are men and women really so different? In *American Sociological Review*, ISSN 0003-1224, 1996, vol. 67, no. 5, p. 837–857.
- WARD, T. 2002. Good lives and the rehabilitation of offenders: promises and problems. In *Aggression and Violent Behaviour*, ISSN 13591789, 2002, vol. 7, no. 5, p.513–528
- WILD, W. E. 2011. *Probation Officer Role Orientation, Helping Alliance, and Probationer Readiness for Change: The Impact on Juvenile Offender Recidivism*. Psychology dissertation, 2011, p. 197. dostupné na:http://digitalcommons.pcom.edu/psychology_dissertations/197/

Kontaktné údaje:

Mgr. Zuzana Ferenčíková, PhD.

Okresný súd Liptovský Mikuláš

Tomášikova 5, 031 33 Liptovský Mikuláš

Tel. +4210448856194

email: zuzana.ferencikova@justice.sk

PROFESIONALIZÁCIA PROBAČNÉHO A MEDIAČNÉHO ÚRADNÍKA A SYSTÉM VZDELÁVANIA V OBLASTI TRESTNEJ MEDIÁCIE V SR OD JEJ VZNIKU AŽ PO SÚČASNOSŤ

PROFESSIONALISATION OF PROBATION AND MEDIATION OFFICERS AND THE SYSTEM OF EDUCATION IN THE FIELD OF CRIMINAL MEDIATION IN THE SLOVAK REPUBLIC FROM ITS INCEPTION TO THE PRESENT

Mgr. Emília Halagová, PhD.¹

Abstrakt: V príspevkusa zaoberáme legislatívnou úpravou a analyzujeme vzdelávanie probačných a mediálnych úradníkov. Mapujeme ich aktuálnu vzdelanostnú úroveň pomocou dotazníkového prieskumu. K nadobúdaní vysokej profesionality na výkon probačného dohľadu a trestnej mediácie je nutné absolvovať kvalitné adaptačné vzdelávanie a následne sa neustále zdokonaľovať kompetenčným vzdelávaním. Poukazujeme na nedostatky a navrhujeme riešenie vypracovaním uceleného inovatívneho systému vzdelávania probačných a mediálnych úradníkov, ktorý v SR absentuje.

Kľúčové slová: probační a mediálni úradníci, vzdelávanie, legislatívna úprava

Abstract: In this paper we deal with the legislative regulation and analyse the training of probation and mediation officers. We map their current educational attainment using a questionnaire survey. In order to acquire a high level of professionalism for the performance of probation supervision and criminal mediation, it is necessary to undergo high quality adaptation training and then to continuously improve through competence training. We point out the shortcomings and propose a solution by developing a comprehensive innovative system of education of probation and mediation officers, which is absent in the Slovak Republic.

Keywords: probation and mediation officers, education, legislative regulation

Úvod

Prvky restoratívnej spravodlivosti v justícii sa na Slovensku začali zavádzať po roku 2000. Následne bol prijatý zákon č. 550/2003 Z. z. o probačných a mediálnych úradníkoch v znení neskorších predpisov a zaradenie alternatívnych trestov do Trestného zákona č. 300/2005 Z. z. a do Trestného poriadku zákonom č. 301/2005 Z. z..

Hlavným dôvodom vytvorenia probačnej a mediálnej práce v justícii bola snaha podieľať sa na uplatňovaní trestnej politiky v intenciách resto-

---

¹ Mgr. Emília Halagová, PhD., hlavný štátny radca, Ministerstvo spravodlivosti SR, Sekcia trestného práva, Odbor probácie, mediácie a prevencie kriminality.

ratívnosti, pri sankciách vykonávaných na slobode a prispieť tak k zníženiu počtu osôb vo výkone trestu odňatia slobody.

Restoratívna justícia nie je zameraná len na páchatel'a trestnej činnosti prostredníctvom probačnej práce, ale zabezpečuje aj práva a nároky poškodených trestným činom prostredníctvom mediácie.

Výkon probácie a mediácie v praxi zabezpečuje probačný a mediačný úradník, ktorý je v štátnozamestnaneckom pomere na krajskom súde. Krajský súd je jeho služobným úradom a miesto výkonu je okresný súd.² Probačný a mediačný úradník je súdny úradník, ktorého postavenie upravuje zákon č. 549/2003 Z. z. o súdnych úradníkoch.

K tomu, aby probačný a mediačný úradník svoju veľmi zodpovednú a náročnú úlohu zvládol musí byť fundovaným a erudovaným nielen v oblasti práva a psychológie, ale aj v oblasti sociálnych kompetencií. Profesionálny prístup mu zabezpečuje, aby jeho práca prinášala požadované výsledky pri výkone probačného dohľadu a trestnej mediácie.

Kompetencie probačného a mediačného úradníka

Podstatou práce probačného a mediačného úradníka je pozitívne ovplyvňovanie, sprevádzanie a dohľad smerovaný k prevýchove páchatel'a trestného činu, k pozitívnej zmene jeho správania, ale aj kontrole, poradenstvu, starostlivosti a pomoci v jeho problémoch s následným osvojením si schopnosti nekonfliktného života a integrácie do prostredia bez toho, aby páchal ďalšiu trestnú činnosť. Taktiež probačný a mediačný úradník vykonáva aj mediáciu v trestných veciach, kde ide o mimosúdne sprostredkovanie riešenia sporu medzi poškodeným a obvineným (medzi obeťou a páchatel'om). Výkon mediácie v trestnom konaní je charakteristický určitými špecifikami na rozdiel od výkonu mediácie podľa zákona č. 420/2004 o mediácii v civilných veciach.

Činnosť probačného a mediačného úradníka je konkrétne definovaná v § 3 zákone č. 550/2003 Z. z. a taktiež v§ 4, kde je exaktne popísaná aj súčinnosť probačného a mediačného úradníka so štátnymi orgánmi a s ďalšími inštitúciami.³

V súčasnosti výkon probačného dohľadu, výkon kontroly výkonu trestu technickými prostriedkami a trestnú mediáciu vykonávajú probační a mediační úradníci na 54 okresných súdoch. Vedúci probační a mediační úradníci majú miesto výkonu na krajských súdoch⁴.

---

² Porov. Zákon č.550/2003 Z. z. § 1 ods. 3 o probačných a mediačných úradníkoch a o znene a doplnení niektorých zákonov. Dostupné na internete: <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2003/550/20190801> (10.5.2021).

³ Porov. Zákon č.550/2003 Z. z. § 1 ods. 3 o probačných a mediačných úradníkoch a o znene a doplnení niektorých zákonov. Dostupné na internete: <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2003/550/20190801> (10.5.2021).

⁴ Porov. Zákon č. 174/2015 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon. Čl. III.

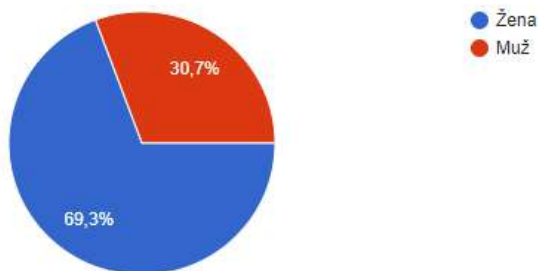
Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky disponuje štatistikami v oblasti výkonu probácie, mediácie a elektronického monitoringu. V mesiaci apríl - máj 2021 sme interné štatistiky doplnili aktuálnym prieskumom, ktorý sme realizovali formou elektronického dotazníka zaslaného na pracovné emailové adresy probačných a mediačných úradníkov (ďalej PaMÚ) a vedúcich probačných a mediačných úradníkov (ďalej vedúci PaMÚ).

Analýza a interpretácia získaných dát v prieskume

V prvej otázke sme zisťovali aktuálny počet probačných a mediačných úradníkov v SR.

Graf č. 1 Aktuálny počet PaMÚ.

88 odpovedí

Zdroj: MSSR. Interný materiál.

Prieskumu sa zúčastnilo a odpovedalo v danom čase 100 percent respondentov, zisťovanie bolo anonymné bez uvedenia emailu alebo mena. Počty PaMÚ tak ako aj vedúcich PaMÚ v priebehu roka sa mierne menia z pochopiteľných dôvodov, ktoré existujú v každej pracovnej oblasti ako je napr. odchod zamestnanca do dôchodku, odchod zamestnankyne na MD alebo zdravotné dôvody.

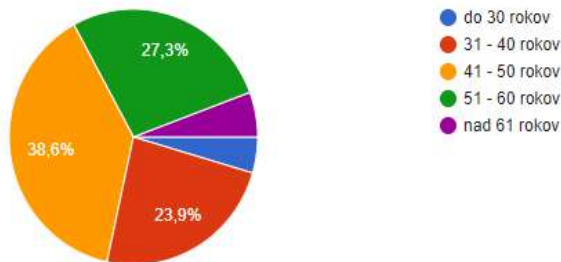
Získané údaje nám ukazujú počet 88 probačných a mediačných úradníkov vo výkone, z toho sú 8 vedúci PaMÚ.

Na týchto pozíciách aktuálne pracuje 27 mužov čo predstavuje 30,7% a 61 žien, čiže 69,3%.

V odpovediach na ďalšiu otázku sme zisťovali vekovú štruktúru PaMÚ.

Graf č. 2 Aktuálny vek PaMÚ.

88 odpovedí

Zdroj: MSSR. Interný materiál.

Z uvedených dát vyplynulo, že najväčšiu vekovú skupinu tvoria PaMÚ vo veku od 41 – 50 rokov a ich počet je 34. Z hľadiska vývinovej psychológie sa tieto osoby nachádzajú v produktívnom veku na vrchole psychickej a fyzickej zrelosti. Vo veku od 51 – 60 rokov je ich počet 24. Tretiu najväčšiu skupinu tvoria PaMÚ vo veku od 31 – 40 rokov a je ich 21. Vo veku nad 61 rokov pracuje aktuálne 5 PaMÚ a vo veku do 30 rokov sú na pozícii PaMÚ 4 osoby. Je možné konštatovať, že veková skladba je z celkového pohľadu vyvážená.

Pri osobných stretnutiach na výberových konaniach na funkciu PaMÚ sa nám javí ako najmenej akceptabilná skupina absolventov, ktorí nemajú doposiaľ nijakú praktickú skúsenosť s pomáhajúcou profesiou pri práci s ľuďmi. Je nevyhnutné zdôrazniť, že ide o prácu so špecifickou skupinou osôb vo veľkej miere s antisociálnym vzorcom správania, ktorí či už z nedbanlivosti alebo úmyselne nerešpektovali zákon a je potrebná zo strany PaMÚ krízová intervencia a pozitívna persuázia, pri ich reedukácii, reintegrácii a ich opätovnom začleňovaní do riadneho života v spoločnosti.

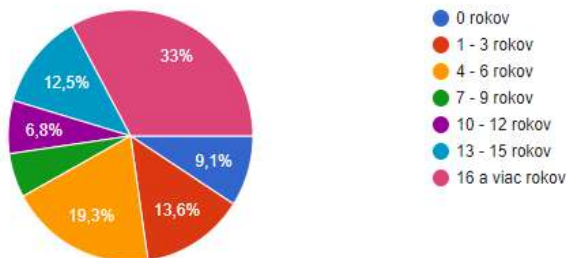
Z praxe vieme, že ide o spoluprácu a poradenstvo s obeťami, či poškodenými trestnými činmi, ako i s páchatel'mi trestných činov, čo si vyžaduje vysoké nároky na osobnosť pracovníka. V náročných prípadoch, napr. násilné trestné činy, sexuálne zneužívanie a pod. je na probačného a mediačného úradníka kladený vysoký emočný tlak, ktorý so sebou prináša mnohé riziká.⁵ Je preto nevyhnutné, aby probačný a mediačný úradník bol osobnostne stabilizovaný, profesijne zručný a aby neustále prehľboval svoje kvalifikačné predpoklady na výkon.

Nasledujúcou otázkou sme zisťovali počet odpracovaných rokov na pozícii probačného a mediačného úradníka.

⁵ Porov. LULEI, M.: *Sociálna práca v trestnej justícii a probácia*. UKF Nitra. 2011. s. 46.

Graf č. 3 Počet odpracovaných rokov na pozícii PaMÚ.

88 odpovedí

Zdroj: MSSR. Interný materiál.

Z vyššie uvedeného grafu konštatujeme, že viac ako 16 rokov má odpracovaných najväčší počet PaMÚ - 33% v počte 26 osôb. Taktiež významnú skupinu 12,5% (11 osôb) tvoria PaMÚ s 13 – 15 odpracovanými rokmi, čo spolu tvorí skupinu 37 osôb 45,5%. Ide o PaMÚ, ktorí sú na daných pozíciách takmer od začiatku účinnosti zákona č. 550/2003 Z. z. o probačných a mediálnych úradníkoch od 1. januára 2004.

Druhou najpočetnejšou skupinou je 19,3% (17 osôb) s odpracovanými 4 – 6 rokmi a skupina 13,6% (12 osôb) s počtom odpracovaných rokov 1 – 3 rokov.

Počet začínajúcich PaMÚ do jedného roka je 9,1%, čiže 8 osôb.

10 – 12 ročnú prax má 6,8% (6 osôb) a 7 – 9 rokov v praxi PaMÚ je 5,7% čo predstavuje 5 osôb.

Z hľadiska výkonu praxe, ale aj z psychologického hľadiska si najväčšiu pozornosť vyžaduje práve skupina PaMÚ, ktorí sú na danej pozícii najdlhšie. Keďže ide o pomáhajúcu profesiu hrozí okrem iných rizík aj syndróm vyhorenia, ktorý pramení z chronického stresu, späťého s vysokým pracovným tempom a neustále rastúcimi požiadavkami na výkonnosť a taktiež preťaženosť pracovnými úlohami. Kľúčová je v tomto smere prevencia s podpornými vzdelávacími programami, tréningami a supervíziou.

Pre kvalitný výkon probácie a mediácie predstavuje riziko (napr. nesprávneho či nedostatočného zaškolenia) skupina novoprijatých alebo začínajúcich PaMÚ, ktorí potrebujú pre zaradenie do praktického výkonu probácie a mediácie kvalitné vstupné vzdelávanie a mentoring.

O dôležitosti vstupného vzdelávania je možné sa poučiť z nedávnej minulosti pri vzniku a uvedení probačných a mediálnych úradníkov do praxe v roku 2004, kedy pri ich nástupe nebolo vyžadované a ani zorganizované riadne zaškolenie, a tento deficit sa prejavuje u starších PaMÚ neustále, a to v podobe neochoty prijať inovatívne pracovné postupy cez usmernenia ministerstva či vzdelávania.

Vlastné pracovné postupy a šablóny dokumentov aplikujú v praxi aj v súčasnosti, a to badať najmä v nejednotných postupoch pri výkone probácie a mediácie, čo spôsobuje problematickú prax pri výkone probácie, vyžiadavaní správ či odovzdávaní prípadov (klientov).

V tomto smere je edukácia a celoživotné vzdelávanie probačných a mediačných úradníkov jedným z nosných pilierov upevňovania ich profesionality s dôrazom na kvalitu a jednotnosť procesných postupov pri výkone probácie a mediácie.

Predpoklady na výkon funkcie probačný a mediačný úradník

Predpoklady na výkon funkcie probačného a mediačného úradníka sú zadefinované v § 5 ods. 1, zákona č. 550/2003 Z. z., kde sa hovorí, že za probačného a mediačného úradníka môže byť vymenovaný občan Slovenskej republiky, ktorý:

spĺňa predpoklady podľa osobitného predpisu, (podľa § 38 zákona č. 55/2017 Z. z. o štátnej službe a o zmene a doplnení niektorých zákonov, kde sú opísané podmienky prijatia do štátnej služby. V ods. 2 tohto zákona sa uvádza, že do štátnej služby na príslušné štátnozamestnanecké miesto je možné prijať občana, ktorý je zdravotne spôsobilý na vykonávanie štátnej služby, ovláda cudzí jazyk na požadovanej úrovni, spĺňa ďalšie požiadavky ustanovené osobitným predpisom alebo požiadavky určené služobným úradom, má odbornú prax; odbornou praxou na účely tohto zákona je vykonávanie činností, ktorá má rovnaký charakter alebo obdobný charakter ako činnosť vykonávaná na príslušnom štátnozamestnaneckom mieste.)⁶

získal vysokoškolské vzdelanie druhého stupňa absolvovaním magisterského právnického, učiteľského, teologického alebo iného spoločen-

---

⁶ Porov. Zákonč. 55/2017 Z. z. o štátnej službe a o zmene a doplnení niektorých zákonov . V §38 ods. 2 tohto zákona sa uvádza, že do štátnej služby na príslušné štátnozamestnanecké miesto je možné prijať občana, ktorý sa uchádza o prijatie do štátnej služby, ak okrem splnenia predpokladov podľa odseku 1 spĺňa tieto požiadavky:

a) je zdravotne spôsobilý na vykonávanie štátnej služby, ak zdravotnú spôsobilosť vyžaduje osobitný predpis,
b) ovláda cudzí jazyk na požadovanej úrovni, ak túto požiadavku na vykonávanie štátnej služby ustanoví služobný úrad v opise štátnozamestnaneckého miesta,
c) spĺňa ďalšie požiadavky ustanovené osobitným predpisom 23) alebo požiadavky určené služobným úradom potrebné na riadne vykonávanie štátnej služby podľa opisu štátnozamestnaneckého miesta,
d) má odbornú prax, ak túto požiadavku na vykonávanie štátnej služby ustanoví služobný úrad v opise štátnozamestnaneckého miesta; odbornou praxou na účely tohto zákona je vykonávanie činností, ktorá má rovnaký charakter alebo obdobný charakter ako činnosť vykonávaná na príslušnom štátnozamestnaneckom mieste podľa opisu štátnozamestnaneckého miesta.

skovedného študijného programu alebo má uznaný doklad o takom vysokoškolskom vzdelaní vydaný zahraničnou vysokou školou.⁷

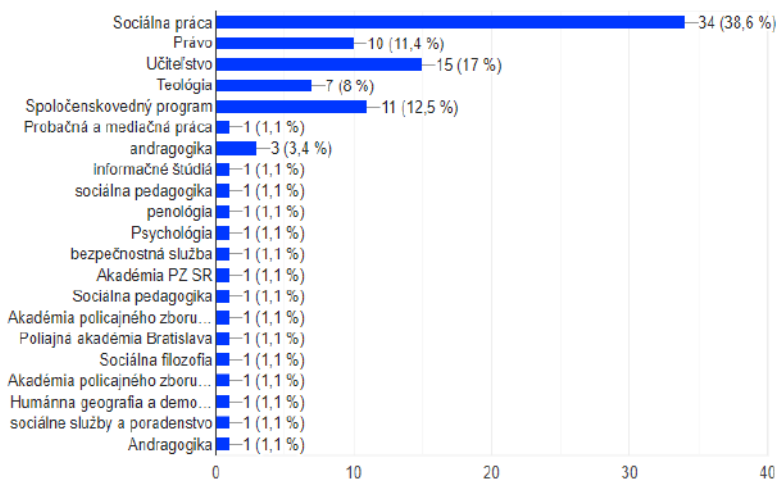
Ministerstvo spravodlivosti SR, odbor probácie, mediácie a prevencie kriminality v súčasnosti disponuje informáciou o vyhovujúcej úrovni vzdelania všetkých PaMÚ a splnených kvalifikačných predpokladoch podľa nariadenia citovanej zákonnej normy v ods. 1a).

Všetci PaMÚ majú ukončené vysokoškolské vzdelanie druhého stupňa absolvovaním magisterského programu.

Ďalšou otázkou sme zisťovali aké absolvované vysokoškolské študijné programy majú aktuálne pracujúci probační a mediálni úradníci.

Graf č. 4 Absolvovaný vysokoškolský študijný program PaMÚ.

88 odpovedí

Zdroj: MSSR. Interný materiál.

Z uvedených dát konštatujeme, že PaMÚ majú v najväčšom počte 34 osôb čo predstavuje 38,6% absolvovaný študijný program: sociálna práca. Toto zistenie je pre ministerstvo akceptovateľné, nakoľko máme za to, že pre probačný výkon a trestnú mediáciu sú nadobudnuté sociálne zručnosti pri štúdiu sociálnej práce zásadné.

Z grafu taktiež vyplýva, že 15 PaMÚ (17%) má ukončený magisterský stupeň v odbore učiteľstvo, 11 PaMÚ uviedlo spoločenskovedný program (12,5%), 10 PaMÚ uviedlo, že má vyštudované právo (11,4%) a 7 PaMÚ označilo, že majú ukončené štúdium v odbore teológia (8%).

⁷ Porov. Zákon č.550/2003 Z. z. §5 ods. 1 o probačných a mediálnych úradníkoch a o znenie a doplnení niektorých zákonov. Dostupné na internete: <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2003/550/20190801> (10.5.2021).

Z daného grafu dedukujeme, že aj samotní PaMÚ sa nesprávne zaradili pri možnostiach výberu o absolvovanom študijnom programe a máme za to, že aj legislatívne je to nastavené nepresne a nejasne, čo vyvoláva možné nejednoznačné vysvetlenia, nakoľko PaMÚ uviedli aj probačnú a mediáciu prácu individuálne, ktorá však patrí a je začlenená pod teológiu a taktiež ostatné študijné programy patria do skupiny spoločensko-vedných disciplín alebo humanitných vied, ktoré však PaMÚ uvádzajú aj osobitne.

Z praxe a z uvedeného vyplýva, že v oblasti vzdelania k naplneniu predpokladov na výkon probácie a mediácie je nevyhnutná zmena nakoľko takto legislatívne rozmanito nastavená vzdelanostná škála nezaručuje požadované nadobudnuté schopnosti a zručnosti pri nástupe na pozíciu PaMÚ.

V súčasnosti prebieha veľmi intenzívna diskusia na rezortnej úrovni, či takto široko nastavené kritéria pre vzdelanie PaMÚ sú aj naďalej akceptovateľné.

Domnievame sa, že je nutná legislatívna úprava s precíznym vymedzením kvalifikačných, vzdelanostných potrieb na funkciu PaMÚ.

V zmysle podrobnejšieho členenia platného v Slovenskej republike do oblasti spoločenských vied patrí takmer deväťdesiat študijných programov a v oblasti humanitných vied ešte ďalšie študijné programy.

*Zaujímavé je sledovať, že v niektorých štátoch v Európe je trendom v požiadavkách na odbornú vybavenosť probačných a mediálnych úradníkov požadovať ako predpoklad výkonu probácie odbor sociálnej práce. Hovoríme napr. o Rakúsku, kde sa dokonca vyžaduje aj čiastočná prax v odbore.*⁸ Požadované vzdelanie je vysokoškolské v odbore sociálna práca, právo, psychológia. V Českej republike je požadovaný magisterský stupeň absolvovaný v spoločenských vedách. Maďarská republika má vysokoškolské programy vymenované exaktne: právo, psychológia, sociálna politika, sociológia, teológia, pedagogika, sociálna práca, špeciálna pedagogika, manažment, sociálna pedagogika. Švajčiarsko na pozícií probačného úradníka vyžaduje kvalifikáciu zo sociálnej práce. Poľsko požaduje vysokoškolské vzdelanie v oblasti pedagogiky, psychológie, sociológie a práva.⁹

Všetky okolité krajiny sú pre ministerstvo vhodným zdrojom inšpirácie pri navrhovaní a hľadaní čo najideálnejšieho modelu k zadefinovaniu konkrétnych predpokladov a požiadaviek.

Máme za to, že v tejto pomáhajúcej profesii potrebujeme vzdelaného a odborne zaškoleného zamestnanca s ohľadom na všetky špecifiká, ktoré je nutné pri výkone probácie a mediácie zohľadniť.

---

⁸ LULEI, M.: *Sociálna práca v trestnej justícii a probácia*. UKF Nitra.2011. s. 100.

⁹Porov. LULEI, M.: *Sociálna práca v trestnej justícii a probácia*. UKF Nitra.2011. s. 100.

Začiatky a súčasnosť vzdelávania probačných a mediálnych úradníkov

V roku 2001 vznikla na MS SR pracovná skupina na sekcii trestného práva, ktorej cieľom bolo presadzovať restoratívne prvky v kruhoch odbornej verejnosti, spolupracovať pri tvorbe nových trestných kódexov a príprava zákona o probačných a mediálnych úradníkoch.¹⁰ Taktiež ich úlohou bolo vyškoliť aj probačných a mediálnych úradníkov a naučiť ich pracovným procesom pri výkone probácie a trestnej mediácie. Do pilotného programu boli vybraté tri okresné sudy. Na Okresnom súde Nové Zámky bola vybratá na preškolenie JUDr. Oľga Palúdová, na Okresnom súde Bratislava IV, Mgr. Martina Bachanová a na Okresnom súde Spišská Nová Ves, Mgr. Jana Kunová. Tieto úradníčky v procese zaškolenia vypracovali vzory dokumentov využívajúcich pri práci probačných a mediálnych úradníkov a Manuál probácie a mediácie, ktorý na vyžiadanie zasielali novoprijatým kolegom po prijatí zákona č. 550/2003 Z. z. o probačných a mediálnych úradníkoch. Vzdelávané boli pozvanými odborníkmi z Inštitútu pro probaci a mediaci z Českej republiky (napr. Pavel Štern, Lenka Holá), zástupcami orgánov činných v trestnom konaní, väzenskými lektormi, a lektormi z centra prevencie a riešenia konfliktov.

V priebehu nasledujúcich dvoch rokov bolo na okresné sudy prijatých 116 probačných a mediálnych úradníkov, avšak vstupné vzdelávanie prebiehalo formou samoštúdia vyššie spomenutého manuálu a zaslaných šablón dokumentov, ktoré si PaMÚ podľa potreby upravovali, čo v praxi vytvorilo množstvo nejednotných pracovných postupov pri výkone probácie a mediácie.

Spoločné vzdelávanie malo pomalý začiatok a bolo nevýrazne koordinované. V archívnych záznamoch je zaznamenané vzdelávanie pre probačných a mediálnych úradníkov raz ročne alebo raz za dva roky zväčša pod názvom: Pracovné stretnutie PaMÚ.¹¹

---

¹⁰ Porov. CEHLÁR, V. – SVIEŽENÝ, R. – BURSKÝ, S.: Vstup do problematiky inštitútov probácie a mediácie. Bratislava: 2018. s. 7.

¹¹ Vzdelávanie z iniciatívy MSSR, od r. 2008 aj cez Justičnú akadémiu
r. 2005 – Pracovné stretnutie PaMÚ - Inštitút vzdelávania Omšenie
r. 2006 - Pracovné stretnutie PaMÚ - Inštitút vzdelávania Omšenie
r. 2008 – Seminár PaMÚ - psychologický výcvik – Omšenie
r. 2008 – Civilná mediácia a náčrt koncepcie vzdelávania PaMÚ
(lektori: prof. V. Labáth; dr.B. Široký; PaedDr. H. Grófová; JUDr. M. Bukša)
r. 2009 – Pôsobnosť PaMÚ v trestnom konaní I.; II.
r. 2010 – Seminár PaMÚ - aplikačné problémy
r. 2011 – Seminár PaMÚ - aplikačné problémy
r. 2012 – Výcvik pre probačných a mediálnych úradníkov
(forma: celoslovenské podujatia alebo sa to členilo na 2 časti SR)
Doposiaľ bolo uskutočnených cca 17 vzdelávacích podujatí
r. 2014, 2015 – prvé vzdelávanie v oblasti Trestnej mediácie

Z hľadiska aktuálne platnej legislatívy SR je vzdelávanie štátnych zamestnancov zastrešené v dostatočnej miere, avšak veľmi všeobecne.

Zo širšieho rámca je vzdelávanie definované podľa zákona č. 568/2009 Z. z. o celoživotnom vzdelávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

Taktiež zákon č. 548/2003 Z. z. o Justičnej akadémii a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov definuje spôsob vzdelávania organizovaného Justičnou akadémiou, z ktorého vyplýva, že akadémia je vzdelávacia inštitúcia s celoštátnou pôsobnosťou, ktorá zabezpečuje, organizuje a vykonáva celoživotné vzdelávanie, sudcov, prokurátorov, súdnych úradníkov¹², asistentov sudcov Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, asistentov sudcov Najvyššieho správneho súdu Slovenskej republiky a asistentov prokurátorov.

V zákone č. 550/2003 Z. z. o probačných a mediačných úradníkoch v § 5 ods. 2 je zadefinovaná povinnosť probačného a mediačného úradníka zúčastňovať sa odbornej prípravy a vzdelávania organizovaných Ministerstvom spravodlivosti Slovenskej republiky.

Zákon č. 55/2017 Z. z. o štátnej službe v ustanovení § 161 vymedzuje vzdelávanie štátnych zamestnancov, ktorými sú aj PaMÚ. Služobný úrad vytvára podmienky na vzdelávanie štátnych zamestnancov kontinuálnym vzdelávaním a zvyšovaním kvalifikácie.¹³ V zmysle § 162 sa kontinuálne vzdelávanie delí na adaptačné vzdelávanie a kompetenčné vzdelávanie, pričom adaptačné vzdelávanie podľa § 163 je systémový, organizovaný a hodnotiteľný vzdelávací proces s cieľom zabezpečiť štátnemu zamestnancovi nadobudnutie, rozvoj a využitie jeho odborného a osobnostného potenciálu potrebného na vykonávanie štátnej služby, ktorá začína dňom vzniku štátnozamestnaneckého pomeru a končí uplynutím skúšobnej doby. Uskutočňuje sa vstupným adaptačným vzdelávaním, ktorého cieľom je poskytnúť štátnemu zamestnancovi základné informácie o služobnom úrade, jeho pôsobnosti a fungovaní, ktoré štátny zamestnanec absolvuje do jedného mesiaca odo dňa vzniku štátnozamestnaneckého pomeru a taktiež priebežným adaptačným vzdelávaním, ktorého cieľom je poskytnúť štátnemu zamestnancovi odborné znalosti a skúsenosti potrebné na zabezpečenie výkonu činností a plnenie úloh v oblasti pôsobnosti organizačného útvaru, v ktorom štátny zamestnanec vykonáva štátnu službu.

(info o vzdelávaní získané z osobných záznamov PaMÚ, na MSSR nie je uchovaný žiadny záznam).

¹² Podľa zákona č. 549/2003 Z. z. o súdnych úradníkoch sú podľa §2 ods. 2c probační a mediační úradníci zaradení ako súdni úradníci.

¹³ Porov. Zákon č. 55/2017 Z. z. o štátnej službe, § 161 ods. 2. Dostupné na internete: <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2017/55/20210301> (12.5.2021).

Adaptačné vzdelávanie sa uskutočňuje pod vedením štátneho zamestnanca - mentora, ktorý poskytuje podporu, asistenciu a pomoc pri plnení úloh a systematické odovzdávanie vedomostí a skúseností.

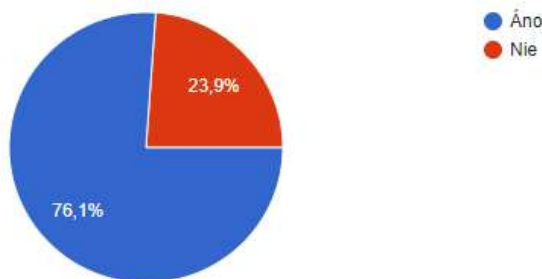
Zákon č. 55/2017 Z. z. o štátnej službe a o zmene a doplnení niektorých zákonov a vyhláška č. 126/2017 Z. z., ktorou sa ustanovujú podrobnosti o vzdelávaní štátnych zamestnancov, upravujú podrobnosti o formách kontinuálneho vzdelávania, obsahu adaptačného vzdelávania, druhoch kompetenčného vzdelávania a o systémovom prístupe vo vzdelávaní štátnych zamestnancov. Prílohy tejto vyhlášky tvoria vzory vypracovaných dokumentov¹⁴ a v tabuľkách rozpísané témy vzdelávania, formy, rozsah a slovné vyhodnotenie priebehu vzdelávania mentorom.

V praxi to znamená, že po výberovom konaní je úspešnému uchádzačovi pridelený do 5 dní po nástupe do práce mentor, ktorý spoločne s novoprijatým zamestnancom vypracuje plán adaptačného vzdelávania a v priebehu nasledujúcich troch mesiacov participujú pri jeho napĺňaní.

V prieskume sme zisťovali a pýtali sa aktuálne pracujúcich PaMÚ, či po výberovom konaní pri nástupe na danú pracovnú pozíciu absolvovali adaptačné (vstupné) vzdelávanie.

Graf č. 5 Zúčastnili ste sa pri nástupe na funkciu PaMÚ adaptačného (vstupného) vzdelávania?

88 odpovedí

Zdroj: MS SR. Interný materiál.

Z odpovedí PaMÚ vyplynulo, že až 23,9 % neabsolvovali pri nástupe adaptačné (vstupné vzdelávanie) čo predstavuje 21 osôb. Ďalej 76,1 % PaMÚ uviedlo, že adaptačné vzdelávanie absolvovali. Ide o 67 osôb.

¹⁴ Porov. Vyhláška 126/2017, ktorou sa ustanovujú podrobnosti o vzdelávaní štátnych zamestnancov. Dostupné na internete: <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2017/126/20170601> (5.5.2021).

Prílohy sú priložené na konci príspevku.

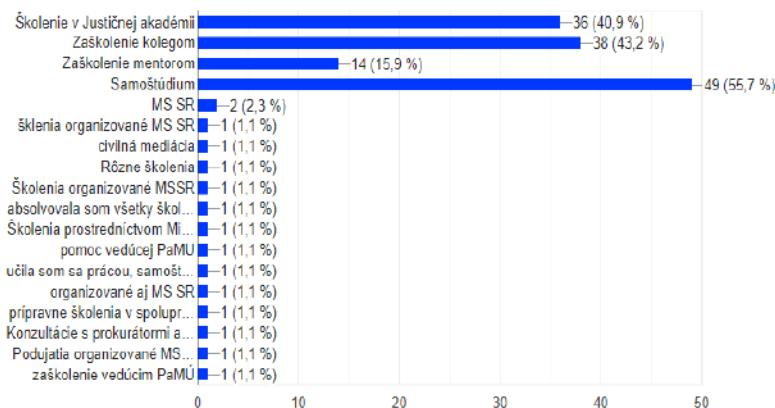
Pre MS SR je zistenie, že vo výkone probácie a mediácie má takmer 24% PaMÚ, ktorí neabsolvovali vstupné (adaptačné) vzdelávanie veľmi nepríjemné, avšak domnievame sa, že sú to predovšetkým PaMÚ, ktorí majú už mnohoročnú prax a tento deficit bol čiastočne eliminovaný nadobudnutím mnohoročnej praxe a momentálne veľmi intenzívnym vzdelávaním PaMÚ zo strany MS SR.

Rovnako je potrebné mať na zreteli, že vzdelávanie tak ako prebieha dnes, bolo ustanovené zákonom až v roku 2017.

Akou formou prebiehalo adaptačné vzdelávanie u PaMÚ, ktorí ho pri nástupe absolvovali, sme sa spýtali v nasledujúcej otázke. Respondenti mali možnosť označiť viacero možností.

Graf č. 6 Akú formu malo vaše adaptačné vzdelávanie?

88 odpovedí

Zdroj: MS SR. Interný materiál.

Zo získaných odpovedí je zjavné, že najčastejšou formou vstupného vzdelávania bolo samoštúdium, a to v 55,7 %, ktoré absolvovali 49 PaMÚ. Druhá najpočetnejšia skupina PaMÚ uviedla, že bola zaškolená kolegom, čo predstavuje 43,2 % (38 osôb) a taktiež uvádzajú aj zaškolenie mentorom v 15,9 % (14 osôb). Školenie v Justičnej akadémii je uvedené v 40,9%, čiže vstupné vzdelávanie podľa dostupných materiálov a iných archívnych záznamov justičnej akadémie absolvovalo 36 osôb.

Konštatujeme, že pre odborníkov, ktorí pracujú ako pomáhajúci profesionáli v trestnej oblasti pri náprave nesprávneho spôsobu života ľudí, ktorí spáchali trestnú činnosť je táto forma vstupného vzdelávania zo strany ministerstva neprimeraná a nedostatočná. Taktiež zaškolenie kolegom, ktorý je v tej istej budove súdu, čo nie je samozrejmé, ale častejšie je to kolega, ktorý zaškooluje formou telefonického rozhovoru z iného

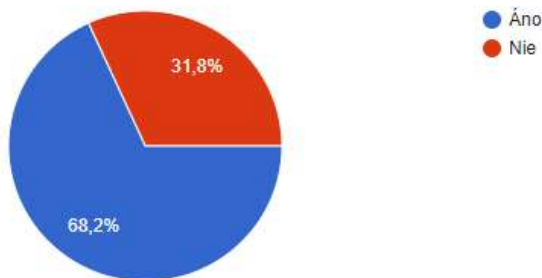
okresného súdu, je neakceptovateľná forma vzdelávania. Nepriaznivo vplýva na výkon probácie a mediácie aj fakt, že kolegovia zaškolojú novoprijatých kolegov podľa vlastných metód, ktoré nie vždy sú v súlade s usmerneniami MS SR a tak vzniká nežiaduci jav nejednotného výkonu probácie a mediácie po celej republike. Dokonca sú zjavné aj rozdiely výkonu podľa regiónov a usmerňovaní zo strany vedúcich probačných a mediačných úradníkov, ktorí nekonzultujú svoje usmernenia s ministerstvom, ktoré koncepčne a metodicky riadi a usmerňuje výkon probácie a mediácie podľa zákona č. 550/2003 Z. z.¹⁵ Sú známe aj zásahy do výkonu probácie a trestnej mediácie zo strany okresných či krajských súdov.

Vstupné školenie organizované Justičnou akadémiou je prínosné, avšak spravídla ide o vzdelávanie v rozsahu dvoch, troch dní. Také vzdelávanie nedokáže obsiahnuť obsah a rozsah poznatkov, ktoré je potrebné k začatiu výkonu probačného dohľadu a trestnej mediácie. Takisto v súčasnosti nie je možné po skončení adaptačného obdobia nejakým pohovorom alebo písomným testom overiť schopnosť dostatočného nadobudnutia poznatkov a ich aplikácie do praxe novoprijatým PaMÚ.

Ďalším opytovaním sme chceli spoznať názor na osobnú skúsenosť PaMÚ, či adaptačné vzdelávanie splnilo ich očakávaná.

Graf č. 7 Prebehlo podľa vašej skúsenosti adaptačné vzdelávanie v dostatočnej miere?

88 odpovedí

Zdroj: MS SR. Interný materiál.

Na uvedenú otázku odpovedalo 68,2 % respondentov (60 osôb), že adaptačné vzdelávanie je dostatočné a 31,8 %, čo predstavuje 28 respondentov, že adaptačné vzdelávanie nie je dostatočné. Pre MS SR je takmer

¹⁵ Zákon č. 550/2003 Z. z. o probačných a mediačných úradníkoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov, § 1 ods. 4. Dostupné na internete: <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2003/550/20190801> (2.5.2021).

32 % nespokojných PaMÚ s adaptačným vzdelávaním jasným signálom, aby vzdelávanie pre novoprijatých PaMÚ prehodnotili a nastavili štandardy, ktoré sú aplikované a akceptované aj v okolitých krajinách EÚ.

Kompetenčné vzdelávanie¹⁶

Po úspešnom ukončení adaptačného vzdelávania podľa zákona č. 55/2017 Z. z. o štátnej službe nasleduje podľa § 164 citovaného zákona kompetenčné vzdelávanie.

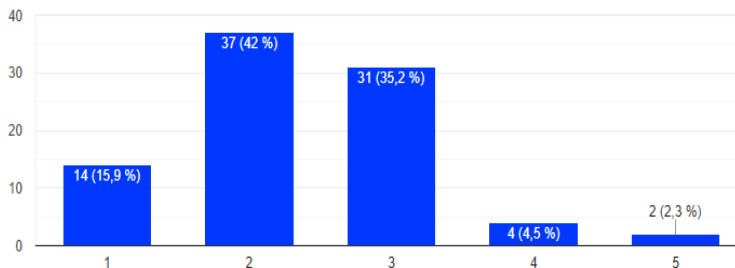
Ide o systematické vzdelávanie štátnych zamestnancov s cieľom priebežného udržiavania, zdokonaľovania a dopĺňania požadovaných vedomostí, schopností a zručností potrebných na vykonávanie štátnej služby. Taktiež získanie osobitných kvalifikačných predpokladov, ktoré sú na vykonávanie štátnej služby potrebné.

Druhy kompetenčného vzdelávania sú zamerané najmä na: odborné vzdelávanie, jazykové vzdelávanie, manažérske vzdelávanie, vzdelávanie zamerané na osobnostný rozvoj, vzdelávanie v oblasti informačných technológií. Individuálny plán kompetenčného vzdelávania vypracováva vedúci zamestnanec.

Tematika kompetenčného vzdelávania nám tvorila podklad pre nasledujúce otázky, kde sme sa PaMÚ pýtali ako hodnotia možnosti kompetenčného vzdelávania do roku 2018, kedy toto vzdelávanie zastrešovala a organizovala v priemere raz alebo dvakrát ročne Justičná akadémia. Tematická oblasť vzdelávania sa týkala aktuálnej problematiky, najčastejšie praxe výkonu probácie a mediácie.

Graf č. 8 Ako hodnotíte možnosti kompetenčného vzdelávania do roku 2018?

88 odpovedí

Zdroj: MS SR. Interný materiál.

¹⁶ Porov. Zákon č. 55/2017 Z. z. o štátnej službe, § 164 . Dostupné na internete <https://www.slov-lex.sk/pravnepredpisy/SK/ZZ/2017/55/20210301> (2.5.2021).

Z grafu nám vyplynulo, že 42 % respondentov možnosti kompetenčného vzdelávania hodnotia najčastejšie známku 2, čo predstavuje v slovnom hodnotení stupeň chválitebnýa stupeň dobrý čiže číslo 3 uviedlo v grafe 35% respondentov. Známkou výborný hodnotilo možnosti kompetenčného vzdelávania 15,9 % respondentov. Známkou dostatočný hodnotilo 4,5 % respondentov a 2,3 % respondentov hodnotilo kompetenčné vzdelávanie stupňom nedostatočný.

Od roku 2019 do konca roka 2021 prebieha na MS SR projekt pod názvom: „Vzdelávanie zamestnancov rezortu spravodlivosti a získavanie odborných znalostí“, kde sa probačným a mediačným úradníkom venoval pre ich zvyšovanie odbornosti markantný priestor na špecializované vzdelávanie k zvýšeniu ich profesionality. Doposiaľ bolo pre PaMÚ odprednášaných 55 dní, formou jednodňových prednášok na odborné témy – trestné právo, probačný výkon, trestná mediácia a taktiež boli organizované 3 - 4 dňové vzdelávacie moduly formou interaktívnych seminárov v malých skupinách, z dôvodu využívania aktivizačných metód pri nadobúdaní sociálnych zručností a mediačného nácviku.¹⁷

Vzdelávanie PaMÚ je v súčasnosti veľmi intenzívne a dá sa povedať, že nadštandardným spôsobom, najmä čo sa týka početnosti vzdelávacích aktivít dobiehame dlh z minulosti.

Od roku 2015 permanentne v ročných intervaloch sú PaMÚ doškolení v oblasti nových funkčných špecifikácii spoločnosťou, ktorá vyvinula a spravuje elektronický Informačný systém probačnej a mediačnej služby, ktorý im v značnej miere uľahčil prácu, odbremenil ich administratívnu preťaženosť a vytvoril väčší časový priestor na prácu s klientom.

Taktiež sú odboru probácie, mediácie a prevencie kriminality na MS SR ponúkané možnosti vzdelávať PaMÚ v špecifických oblastiach z Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny prostredníctvom projektu „Zastavme násilie“. V rokoch 2019 – 2020 zrealizovalo sa vzdelávanie, ktoré lektorovali väzenskí lektori pod názvom: Práca s páchatel'om násillia. V druhom bloku by malo byť uskutočnené vzdelávanie pod názvom: Práca s obeťou násillia.

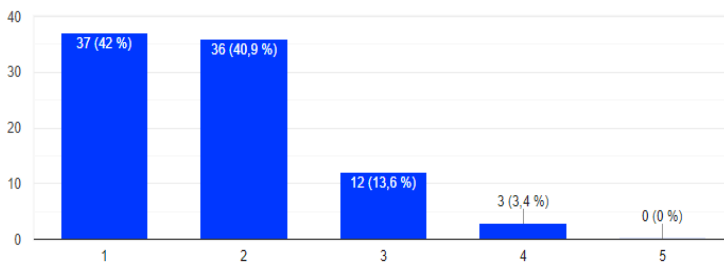
V poslednej otázke sme sa PaMÚ pýtali ako hodnotia možnosti intenzívneho kompetenčného vzdelávania realizovaného prostredníctvom projektu MS SR, ktoré bolo tematicky vytvorené presne podľa ich dopytu a podľa ich potrieb.

Graf č. 9 Ako hodnotíte možnosti kontinuálneho vzdelávania realizovaného v rámci projektu "Vzdelávanie zamestnancov rezortu spravodlivosti a získavanie odborných znalostí", ktoré organizuje od januára 2019 do decembra 2021 MS SR?

---

¹⁷ Porov. Intranet. Vzdelávanie zamestnancov rezortu spravodlivosti a získavanie odborných znalostí. <http://intranet/intranet/zd/skolenia.asp> (10.4.2021).

88 odpovedí

Zdroj: MS SR. Interný materiál.

Známkou 1 čov slovnom vyjadrení predstavuje úroveň výbornú, ohodnotilo toto vzdelávanie 42 %, čo tvorí počet 37 PaMÚ. Na úrovni chváľitebný bolo vzdelávanie hodnotené 36 PaMÚ (40,9 %). Známkou 3 teda hodnotením dobrým, toto kompetenčné vzdelávanie ohodnotilo 12 PaMÚ (13,6 %). Úroveňou dostatočnou hodnotili vzdelávanie 3 PaMÚ. Nedostatočne nehodnotil súčasné vzdelávanie nikto.

Pre MS SR je to veľmi pozitívna správa a máme zato, že týmto vzdelávaním dlh, ktorý bol vytvorený nezvládnutým začiatkom výkonu probácie a mediácie na Slovensku od roku 2004 sme vo veľkej miere saturovali, aj keď v určitej miere je badať medzi PaMÚ určitý konzervativizmus a neprijatie progresívnych vzdelávacích metód, či inovovaných pracovných postupov, čo značne sťažuje snahu MS SR pri kreovaní „dobrého mena“ probačného dohľadu a trestnej mediácie.

Záver

Z praxe je zrejmé, že tak ako je nastavené vzdelávanie PaMÚ v Slovenskej republike v porovnaní s okolitými krajinami EÚ a s odozvou od nadriadených z výkonu probácie a mediácie pozície súdov, či prokuratúr je nedostatočné, a nemožno ho charakterizovať ako uspokojivé ani zo strany ministerstva spravodlivosti. Rovnako nie je vyhovujúce ani usporiadanie riadenia či dosah na priamy výkon probácie a trestnej mediácie zo strany ministerstva spravodlivosti, odboru probácie, mediácie a prevencie kriminality.

Zo strany EÚ a Confederation of European Probation (CEP) je v posledných rokoch vyjadrovaná pri stretnutiach platformy Európskeho fóra neustála snaha pomôcť Slovenskej republike posunúť sa v tejto problematike, nakoľko je SR v tejto oblasti štatisticky hodnotená v oblasti trestnej politiky pri výkone probácie a mediácie a v aplikácii restoratívnych princípov v praxi veľmi nízko.

Aj keď je vzdelávanie štátnych zamestnancov (zákon č. 55/2017 Z. z. o štátnej službe v § 161) -súdnych úradníkov (zákon č. 549/2003 Z. z. o súdnych úradníkoch)legislatívne ukotvené, konštatujeme, že je to nastavené všeobecne, primárne na administratívno - formálnu prácu, napr. pre súdnych tajomníkov či asistentov... a nedostatočne pokrýva špecifickú oblasť výkonu probácie a trestnej mediácie, kde súdny úradník pracuje s človekom na jeho reintegrácii a resocializácii osobnosti obvineného, obžalovaného či odsúdeného- páchatel'a trestnej činnosti a snaží sa pozitívne vplývať na zmenu jeho správania s následným upevnením schopnosti nekonfliktného života a začlenenia do prostredia bez toho, aby páchal ďalšiu trestnú činnosť. Podstatou práce pri probácii je konštruktívna metóda prevýchovy, pozitívne ovplyvňovanie správania s dôrazom na preventívny charakter. Zmyslom trestnej mediácie je efektívne urovanie alebo aspoň zmiernenie konfliktného stavu spojeného s trestným činom a odstránenie alebo náprava jeho následkov.

Na túto pozíciu sa vyžaduje, aby súdny úradník bol špeciálne vyškolený, aby vo vzdelávaní obsiahol špecifické zručnosti a schopnosti, ktoré tvoria základné atribúty pre výkon probačného dohľadu a trestnej mediácie. Odborné vzdelávanie probačným a mediačným úradníkom organizuje ministerstvo spravodlivosti podľa zákona č. 550/2003 Z. z. o probačných a mediačných úradníkoch v § 5 ods. 2, avšak na základe komparácie s ostatnými európskymi štátmi nedosahujeme požadovanú intenzitu a kvalitu, čo sa odzrkadľuje pri výkone probácie a trestnej mediácie.

Pozícia PaMÚ si vyžaduje dôkladný prepracovaný model vzdelávania s nastavením štandardov na európskej úrovni. Inšpiráciou sú pre nás okolité krajiny, ktoré majú ucelený a konkrétny systém vzdelávania zvlášť pre probačných úradníkov a zvlášť pre mediačných úradníkov. Pozícia PaMÚ v takto kumulovanej podobe neexistuje nikde v Európe okrem Českej republiky.

Pri osobných konzultáciách so zástupcami probačných a mediačných služieb v Poľsku či Českej republike vieme, že adaptačné vzdelávanie prebieha v časovom rozsahu minimálne jedného roka a až po absolvovaní viacerých odborných skúšok a pohovorov je probačný a mediačný úradník zaradený najskôr ako „junior“ a neskôr po nadobudnutí väčších praktických skúseností ako „senior“ a je mu umožnená už samostatná práca s klientom, bez mentorovania, či dozerania tútorom.

Prvoradá úloha vzdelávania PaMÚ je permanentné zvyšovanie profesionality.

- Kompetencie, ktoré by mal mať obsiahnuté probačný a mediačný úradník sú tvorené súhrnom vedomostí, zručností, charakteru, osobnostných črt, postojov a životných skúseností.
- Za základ profesionálneho výkonu probačného dohľadu a trestnej mediácie považujeme: rozsiahlu teoretickú a praktickú prípravu.

Je nevyhnutné v tomto odbore vypracovať komplexný systém a štandardy vzdelávania na všetkých úrovniach. Teda od adaptačného vzdelávania, cez priebežné nadobúdanie odborných kompetencií, zvyšovaním kvalifikačných predpokladov, aj so zameraním sa na jednotlivé špecifiká, či už cez regionálne pomery alebo špecifickú klientelu.

Proponovať a vypracovať inovačný program vzdelávania s modernou, prepracovanou metodikou rozvíjania personálnych a sociálnych kompetencií. Navrhnuť vzdelávanie ako flexibilný proces s cieľom tvoriť prostredie, v ktorom je možné uspokojiť rôznorodé vzdelávacie potreby každého probačného či mediačného úradníka, čo zahŕňa v sebe aj idea celoživotného vzdelávania na zvyšovanie profesionality.

Skutočný profesionalizmus zahŕňa súhrn profesionálnych vedomostí a návykov, určitú mravnú a morálnu dominantu, ktorá sa realizuje v profesionálnej povinnosti, v čo najsvedomitejšom vzťahu k otázke profesionálnej cti a vo vysokej miere profesionálnej zodpovednosti. V širšom kontexte zároveň prezentuje atribúty profesionálneho prístupu voči klientovi a etickú zodpovednosť ako k samotnému klientovi, tak i kolegom, zamestnávateľovi a spoločnosti.¹⁸

Zoznam použitej literatúry:

- KARKOŠKOVÁ, S. Slabiny probácie a mediácie v trestných veciach na Slovensku. In KARKOŠKOVÁ, S. - DOLANSKÁ, R. *Súčasnosť a perspektívy mediácie a probácie*. Prešov: GTF PU, 2013. 183 s. ISBN 978-80-555-0740-8.
- CEHLÁR, V. – SVIEŽENÝ, R. – BURSKÝ, S.: *Vstup do problematiky inštitútov probácie a mediácie*. Bratislava: 2018. 77 s. ISBN 978-80-968833-7-0.
- ČITBAJ, F.: Osobnostné predispozície mediátora. In : KOVÁČ, E. a kol.: *Aktuálne výzvy a perspektívy v mediácii*. Bratislava : AMS, 2014. s. 48 – 54. ISBN 978-80-971616-0-6.
- HOLÁ, L.: *Mediace – způsob řešení mezilidských konfliktů*. Praha : Grada Publishing, 2003. 192 s. ISBN 80-247-0467-6.
- HOLÁ, L.: *Mediace v teorii a v praxi*. Praha : Grada Publishing a. s., 2011.270 s. ISBN 978-80-247-3134-6.

---

¹⁸ Porov. LULEI, M. - MALIŠKOVÁ, Z. *Aplikovaná etika v probácii a mediácii v trestných veciach*. <http://www.prohuman.sk/socialna-praca/aplikovana-etika-v-probácii-a-mediácii-v-trestnych-veciach> (04.04.2017).

LULEI, M.: Sociálna práca v trestnej justícii a probácia. Criminal Justice Social Workand Probation. Univerzita Konštantína Filozova v Nitre. Nitra. 2011. ISBN 978-80-8094945-7.

Vyhláška č. 126/2017, ktorou sa ustanovujú podrobnosti o vzdelávaní štátnych zamestnancov.

Zákon NR SR č. 174/2015 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon. Čl. III.

Zákon NR SR č. 550/2003 Z. z. o probačných a mediáčnych úradníkoch a o zmene a doplnení. <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2003/550/20190801>

Zákon NR SR č. 420/2004 Z. z. o mediácii a doplnení niektorých zákonov v platnom znení.

<https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2004/420/20190101>

Zákon NR SR č. 55/2017 Z. z. o štátnej službe.

<https://www.slov-lex.sk/pravnepredpisy/SK/ZZ/2017/55/20210301>

Kontaktné údaje:

Mgr. Emília HALAGOVÁ, PhD.

Odbor probácie, mediácie a prevencie kriminality

Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky

Račianska 71

813 11 Bratislava

Tel: +421 2 888 91 283

Email: emilia.halagova@justice.sk

Príloha 1

(vzor)
PLÁN ADAPTAČNÉHO VZDELÁVANIA ŠTÁTNEHO ZAMESTNANCA

Štátny zamestnanec: (titul, meno, priezvisko)	
Odbor štátnej služby:	
Funkcia:	
Organizačný útvar:	
Deň vzniku štátnozamestnaneckého pomeru:	
Trvanie adaptačného vzdelávania do:	
Plán adaptačného vzdelávania vypracoval:	
Mentor: (titul, meno, priezvisko)	Dátum a podpis:
Plán adaptačného vzdelávania schválil:	
Vedúci štátny zamestnanec: (titul, meno, priezvisko)	Dátum a podpis:
Na vedomie:	
Osobný úrad: (titul, meno, priezvisko)	Dátum a podpis:
Štátny zamestnanec: (titul, meno, priezvisko)	Dátum a podpis:

I. VSTUPNÉ ADAPTAČNÉ VZDELÁVANIE

Témy vzdelávania	Konkrétne témy vzdelávania	Forma vzdelávacej aktivity (kód formy*)	Plánovaný rozsah vzdelávacej aktivity (v dňoch, v hodinách)	Datum absolvovania vzdelávacej aktivity	Odborný garant (lektor, vedúci štátnej zamestnanec, mentor) (titul, meno, priezvisko, podpis)
POVINNÉ					
Informačné systémy služobného úradu					
Úlohy a postavenie služobného úradu a príslušného organizačného útvaru					
Vnútročné predpisy služobného úradu					
Podmienky vykonávania štátnej služby					
VOLITEĽNÉ					

* Kód formy vzdelávacej aktivity:

1. prednáška
2. konferencia
3. kurz
4. seminár
5. workshop
6. tréning

7. inštruktáž
8. koučing
9. e-learning
10. webinár
11. samostatium
12. štát
13. študijný pobyt

II. PRIEBEŽNÉ ADAPTAČNÉ VZDELÁVANIE

Témy vzdelávania	Konkrétne témy vzdelávania	Forma vzdelávacej aktivity (kód formy*)	Plánovaný rozsah vzdelávacej aktivity (v dňoch, v hodinách)	Dátum absolvovania vzdelávacej aktivity	Odborný garant (lektor, vedúci štátneho zamestnanec, mentor) (titul, meno, priezvisko, podpis)	Predchádzajúce absolvované vzdelávanie (názov, termín)
POVINNE						
Všeobecne záväzné právne predpisy súvisiace s výkonom štátnej služby						
Organizácia a činnosť štátnej správy						
Inštitúcie Európskej únie a fungovanie Európskej únie						
Všeobecne záväzné právne predpisy priamo súvisiace s výkonom štátnej služby na príslušnom štátnozamestnaneckom mieste						
VOLITEĽNÉ						

* Kód formy vzdelávacej aktivity:

1. prednáška	7. inštruktáž
2. konferencia	8. koučing
3. kurz	9. e-learning
4. seminár	10. webinár
5. workshop	11. samoštúdium
6. training	12. štát
	13. študijný pobyt

Slovné vyhodnotenie priebehu adaptačného vzdelávania mentorom:

.....
Dátum a podpis mentora

S vyhodnotením priebehu adaptačného vzdelávania boli oboznámení:

Štátny zamestnanec: .....

.....
Dátum a podpis

Vedúci štátny zamestnanec: .....

.....
Dátum a podpis

(vzor)
**INDIVIDUÁLNY PLÁN KOMPETENČNEHO VZDELÁVANIA
 ŠTÁTNEHO ZAMESTNANCA
 NA ROK ..... A JEHO VYHODNOTENIE**

Štátny zamestnanec: (titul, meno, priezvisko)					
Štátny zamestnanec v?:		a) dočasnej štátnej službe b) stálej štátnej službe			
Funkcia:					
Organizačný útvar:					
Kontaktné údaje:					
Vedúci štátny zamestnanec: (titul, meno, priezvisko)					
Druh kompetenčného vzdelávania	Tematické zameranie vzdelávacej aktivity	Forma vzdelávacej aktivity (kód formy**)	Požadovaný časový rozsah vzdelávacej aktivity (dni / hodiny)	Plánovaný termín realizácie vzdelávacej aktivity (mesiac, štvrtrok)	Vyhodnotenie účasti/neúčasti na vzdelávacej aktivite (zdôvodni neúčast)
Odborné					
Jazykové					
Manažérske					
Vzdelávanie zamerané na osobnostný rozvoj					
Vzdelávanie v oblasti informačných technológií					
Iné					

Dňa .....
plán vyhodnotenie

.....
 podpis štátneho zamestnanca

.....
 podpis vedúceho štátneho zamestnanca

*Nehodí sa prečiarknúť.

** Kód formy vzdelávacej aktivity:

1. prednáška
2. konferencia
3. kurz
4. seminár
5. workshop
6. tréning

7. inštruktor
8. koučing
9. e-learning
10. webinar
11. samostatná práca
12. štát
13. študijný pobyt

Príloha 5

(vzor)
HODNOTIACI DOTAZNÍK*
 pre štátneho zamestnanca – účastníka vzdelávacej aktivity

Štátny zamestnanec: (titul, meno, priezvisko)					
Názov vzdelávacej aktivity:					
Organizátor:					
Lektor:					
Termín konania:					
Miesto konania:					
1. Všeobecná spokojnosť so vzdelávacou aktivitou:	1	2	3	4	5
2. Zhodnotenie lektora:					
a) odbornosť	1	2	3	4	5
b) schopnosť podať informácie	1	2	3	4	5
c) príprava lektora	1	2	3	4	5
3. Zhodnotenie obsahu vzdelávacej aktivity:					
a) zaujímavosť	1	2	3	4	5
b) prínos k práci	1	2	3	4	5
c) aktuálnosť obsahu	1	2	3	4	5
4. Zhodnotenie organizačného zabezpečenia a materiálno-technického zabezpečenia:	1	2	3	4	5
5. Splnila vzdelávacia aktivita Vaše očakávanie?	áno		nie		
6. Ďalšie námety, pripomienky, názory:					

* Hodnotenie označiť krížikom (1 – výborné, 5 – nedostatočné).

Dátum a podpis: .....

EURÓPSKA ÚNIA
Európsky sociálny fond

PREŠOVSKÁ UNIVERZITA V PREŠOVE A MINISTERSTVO SPRÁVODLIVOSTI SLOVENSKEJ REPUBLIKY

POŽÝVA NA ODBORNÚ ROZPRÁVU

Budovanie a posilnenie alternatívneho riešenia súdnych sporov prostredníctvom mediácie a efektívneho využívania nástrojov restoratívnej justície v Slovenskej republike

APLIKÁCIA ALTERNATÍVNYCH PRÍSTUPOV V JUSTÍCII NA SLOVENSKU I.

27.05.2021 od 09:00 do 14:30

prostredníctvom aplikácie MS TEAMS

Moderátor odborne-vedeckej rozpravy: JUDr. Daniel Petričko, PhD. **Diskusné fórum:** PhDr. Vladimír Čechlár, PhD.

Národný projekt „Budovanie a posilnenie alternatívneho riešenia súdnych sporov prostredníctvom mediácie a efektívneho využívania nástrojov restoratívnej justície v Slovenskej republike“ je súčasťou operačného programu Elektívna verejná správa. Projekt je podporený z Európskeho sociálneho fondu.

**APLIKÁCIA ALTERNATÍVNYCH PRÍSTUPOV
V JUSTÍCIÍ NA SLOVENSKEJ I.**
PROGRAM ODBORNEJ ROZPRÁVA

9:00 hod.

úvodné pozvánkové slovo

Mgr. prof. JUDr. Peter Šteudík, PhD. – dekan právnickej fakulty Prešovskej univerzity v Prešove
prof. JUDr. Beatrix Ing. Gabrielová, PhD. – prvý viceprezident pre vedu, umenie, šport a športovú rekreáciu odboru probácia a mediálna práca.

JUDr. Richard Svoboda – generálny riaditeľ sekcie trestného práva, Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky

9:15 hod. – 10:30 hod.

Panel „zameraný na probáciu a mediáciu v systéme probácie a mediácii služby“

JUDr. Samuel Buráky – riaditeľ odboru probácie, mediácie a prevencie kriminality, Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky - **Systém probácie a trestnej medicíny v SR a dôvody pre potrebu jeho reformy**

JUDr. Marek Buják, PhD. – prokurátor Okresnej prokuratúry Košice I - **Trest domáceho násillia – stav po 15. rokoch**

JUDr. Martin Baloch – predseda senátu Okresného súdu Košice I - **Nahradenie vlnky dohľadom probačného a mediálneho úradníka s použitím technických prostriedkov**

Mgr. Tatiana Benetová – vedúca probačného a mediálneho úradníka Krajského súdu v Trenčíne - **Podmienkové prepustenie s monitoriingom**

plk. Ing. Ján Lukáč – riaditeľ útvaru na výkon trestu odliadila slobody Košice – Šaca - **Elektronický monitoring v ZVŠ**

JUDr. Rudolf Pilarčík – vedúci probačného a mediálneho úradníka Krajského súdu v Košiciach - **Aktuálne problémy pri zabezpečovaní obmedzenej slobody rôznymi obmedzeniami a povinnosť odsúdených v rámci probačného dohľadu**

ROZPRÁVA

Návratový program: Aktivácia a opätovné reintegrovanie súdnych opatrovníkov mediaciou a elektronickým vyhliadom (aktívna mediacia) súdov v Slovenskej republike je súčasťou operačného programu Integrovaný regionálny operačný program. Projekt je podporovaný z Európskeho sociálneho fondu.

11:00 hod. – 12:30 hod.

Panel „prilučujúci oblasť alternatívnej trestnej medicíny s akcentom na restoratívny proces a vylučenie“

JUDr. Štepan Marešková – advokátka – **Niekoľko úvah k inštitútu zmluvy z pohľadu jeho využitia v aplikatívnej praxi**

JUDr. Tomáš Baľogh – námestník Krajskej prokuratúry v Žilne - **Trestná medicína z pohľadu vedného prokurátora**

JUDr. Tomáš Župák – prokurátor Generálnej prokuratúry Slovenskej republiky - **Podmienene upustenie od potrestania ako nástroj restoratívnej justície**

plk. JUDr. Ján Kováčik – zástupca riaditeľa Úradu kriminálnej polície Krajského nádrstevstva policajného zboru v Prešove - **Aktuálna problematika sociálna s postavením obetí z pohľadu Policajného zboru**

JUDr. Beata Ľurincová, PhD. – Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky, odbor probácie, mediácie a prevencie kriminality - **Restoratívna justícia na Slovensku cez JurisData praxou**

ROZPRÁVA

13:00 hod. – 14:15 hod.

Panel „prezentujúci oblasť kompetencií, kompetentnosti a profesionalizácie probačného a mediálneho úradníka vo vzťahu k probácii a medicácii“

JUDr. Tomáš Tumbocik – advokát - **Odstúpenie obetí trestných činov**

PhDr. Blazena Glančiková – vedúca probačného a mediálneho úradníka Krajského súdu v Prešove - **Aktuálna problematika výkonu trestu povinného práce**

PhDr. Alena Gálová – probačka a mediálna úradníčka Krajského súdu v Bratislave pri ústrednom úrade na výkon trestu odliadila slobody - **Povinnosť odsúdeného osobne sa hlásiť v určených lehotách v ochrannom dohľade**

Mgr. Zuzana Ferenčíková, PhD. – probačka a mediálna úradníčka Krajského súdu v Žilne s prítelením na výkon funkcie na Okresný súd Upovreky Mikuláš - **Vzťah medzi probačným a probačným úradníkom v kontexte kvality života**

Mgr. Emília Halagová, PhD. – Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky, odbor probácie, mediácie a prevencie kriminality - **Pracovná situácia probačného a mediálneho úradníka a systém jeho vzdelávania v SR**

ROZPRÁVA

14:30 hod.

ZÁVER

Organizačný tím:

JUDr. Beatrix Ing. Gabrielová, PhD.
plk. JUDr. Peter Šteudík, PhD.
plk. JUDr. Martin Baloch, PhD.